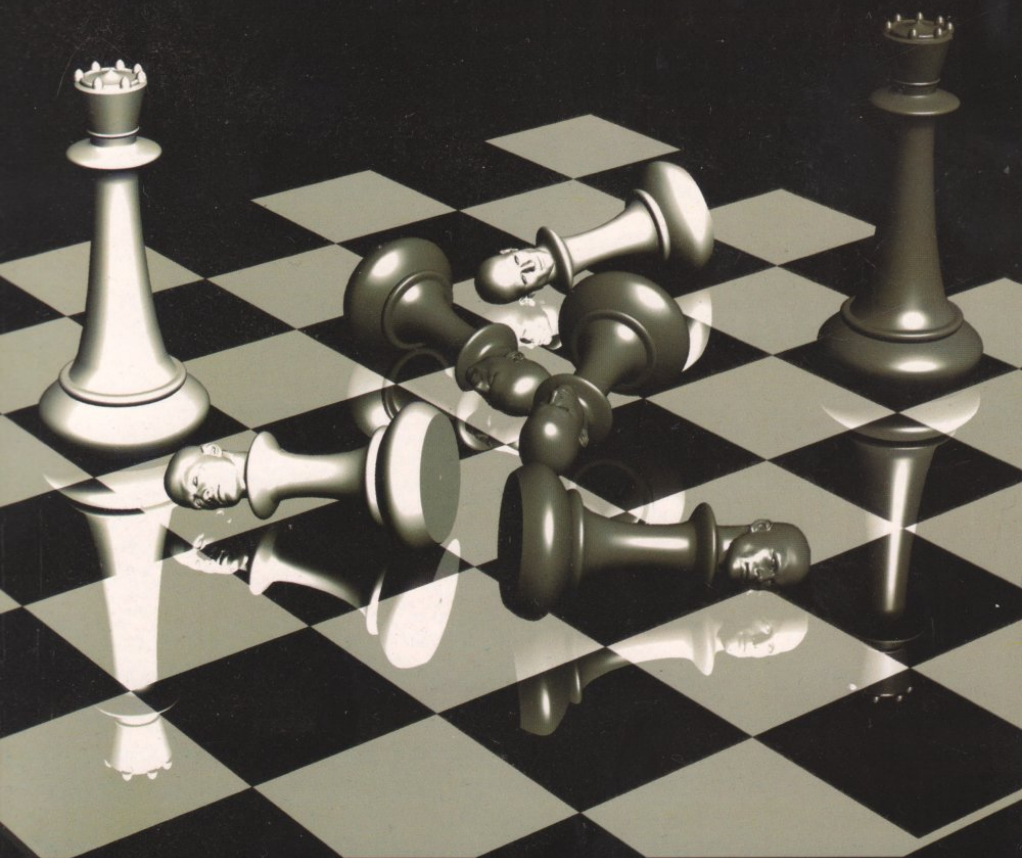

БОРИС

СТРУГАЦКИ

БЕЗСИЛНИТЕ НА ТОЗИ СВЯТ

Написана в най-добрите традиции на братя Стругацки.

Борис Стругацки

Безсилните на този свят

Какво чудо ще е, ако го има тоз,
който е запалил в наша чест
в нощта множество съзвездия!
А ако е станало от само себе си,
тогава приятелю мой,
ще е още по-чудесно!

Александър Кушнер

Това ще бъде разказ за чудотвореца, който живее в наше време и не прави чудеса. Той знае, че е чудотворец и може да сътвори всяко чудо, но не го прави.

Даниил Хармс

ГЛАВА ПЪРВА СЕПТЕМВРИ ВАДИМ ДАНИЛОВИЧ ХРИСТОФОРОВ, ПО ПРЯКОР РИЙЗАЛТИНГ-ФОРС

– Нощес сънувах покойния си баща – съобщи Тимофей Евсеевич с доста загрижен тон. – Значи обезателно ще се случи нещо лошо...

Вадим го погледна с безразличие, не отговори и продължи да изчислява средните диспергирани. Оставаше-му да обработи двата последни реда от наблюденията, а Тимофей Евсеевич Сищенко не се нуждаеше от отговора му, още по-малко от коментарите му. Той за пореден път поправяше примуса. Беше бензинов, безшумен, нов (чудо на конверсията, с реактивна тяга) и затова се зацапваше много лесно. Държавен.

Вече беше горещо. Подухващият сутринта ветрец бе стихнал и денят обещавахе да е изнурително жарък и потен. Небето беше чисто, без никакво облаче, но Бермамит на изток и Кинжал на запад бяха покрити със сива мараня, сякаш някой тайно палеше невидими огньове.

Вадим завърши обработката на нощните наблюдения, прибра записите в папка, погледна към Елбрус¹ – призрачен, почти прозрачен на фона на безезниковото чисто небе – и изведнъж се сети, че много отдавна не е писал в дневника. Отиде в командирската-палатка, изрови дневника изпод нощното снаряжение и седна на масата. Разлисти го. Вниманието му се задържа на една страница и започна да чете.

„14.08 ... Хребетът е добър, с нещо напомня на лунните хребети. Елбрус е страшен и странен над облаците. А нашият Харбас е обрасъл с къса тревичка и редки сини цветенца. Летят стършели и се впиват жадно и грубо в тези цветчета, сякаш искат да ги изнасилят. Сутринта изведнъж се чу шум от крила и отчаян писък. Прелетя сянка и под колата се стрелна изплашена до смърт птичка. Неуспешна атака на сокол...

...Тенгиз казваше, че ако дълго време контактуваш с Бога, няма да запазиш здравия си разсъдък. Май беше от Умберто Еко. Или не? Не е важно. Важното е, че е казано силно...

---

1. Най-високият връх в Кавказ. – Бел.ред.

Затуй, че докато сме живи, все сме на поход,
мъглите са зли и лавина връхлита без жал.
Пред нас чака коварен и стръмен проход
и забулени в облаци Харбас, Бермамит и Кинжал...“

„16.08. Достатъчно е Командорът да замине и нещо обезателно се случва. Лагерът бе нападат от крави. Огромен сив бик, ревейки гръмовно, взе да се чеше в антената и веднага откъсна противотежестите. Кравите се приближиха, наредиха се в редица и се втреничиха тъпо в лагера. Бикът бе толкова величествен, че отначало страхливо продължих да си лежа в палатката, с надеждата, че всичко ще се оправи от само себе си. Но бикът покани още три крави да се почешат (очевидно най-любимите му) и те шумно се изпикаха точно до ухото ми. Цялото стадо настъпи към лагера. Тогава набързо заредих пушката и тръгнах да търся краваря. Никъде го нямаше. Затова се върнах (кравите през това време се приближиха още повече), закрепях на бика: «У-у!» и размахвах ръце. Бикът отвърна: «У-у!» и пристъпи напред. Разтреперан, аз се скрих зад командирската палатка и оттам се развиха на кравите: «Махайте се!» Те отстъпиха. И тогава се сетих. Взех въже, започнах да го размахвам и да викам: «У-у!» Кравите, нали са жени, трепнаха и заотстъпваха. Бикът оцени моята деликатност и също взе небрежно да се отдалечава, като пътъом се закачаше с кравите. После се скриха от погледа ми. Изводът: никога не викай на началника, викай на подчинените му и чакай търпеливо той да се сети каква е работата и как трябва да постъпи...“

„18.08. ... В палатката беше тъмно.

– Ей, стопанино – подвикнах аз тихо. Никой не ми отговори. Клекнах и зашарих с ръка. Напипах ботуш и го дръпнах деликатно. Кракът помръдна и отново застина.

– Стопанино! – извиках, вече разбирах, досещах се, че работата не е на добре. Човекът в палатката мълчеше. Изведнъж почувствах студ. Човекът не дишаше.

Извадих от джоба на ватенката запалка и щракнах. Вятърът клатушкаше синьото пламъче, но успях да разгледам човека. Ложеше по гръб, безсилно отпуснал ръце, и се вираше с

притворени очи в ниския таван. Лицето му беше разбито и осеяно с черни петна засъхнала кръв, кръв имаше и по едрите длани...“

Вадим спря да чете. Замени „ниския таван“ с „провисналия“ и прелисти няколко страници.

„20.08. През нощта се разрази ураган. Примусът изгасна, палатката се разтресе и нещо падна върху мен. Две колчета се извадиха. Масата отхвъркна на 10 метра, капакът на тенджерата – на 20, една чиния на 50 метра...“

Мина ми през ума, че всеки алтернативен вариант на историята съдържа повече социална ентропия от реално осъществения. Или с други думи: историята се развива по такъв начин, че социалната ентропия не нараства. Втората теорема на Клио. (А как е със Смутните времена? Чингисханове, тамерлани, атили? Това са микропространства на историята, микрофлуктуации. И изобщо кой знае: ако в детството си Темучин² се беше разболял от дифтерит, може би щеше да се появи негов заместник, който пак щеше да подпали половината свят...“

„21.08. Пак съм сам. Сражавам се с кравите като лъв. Всяка тичаща крава е с изпъната опашка, а краят ѝ виси свободно, та ти се струва, че кравата насмешливо ти маха с ръчичка. Трябва да отбележа, че кравата е най-страшното животно на света. (Хантър не е прав; той смята, че е леопардът; глупости!) Бях разгромен. Два пъти бутаха противотежестите, радиостанцията не работи. Два пъти обърнах бика в бягство, но на третия той дойде от запад и внезапно изникна на три крачки зад гърба ми. Риеше с копито земята, виреше рогата си към мен и разтваряше пастта си с хрипене, очевидно ме псуваше грозно...“

Последната записка беше отпреди седмица:

„29.08. Сам съм. Върху сандъка има сопа, до мен – купчина камъни. Върху психометъра лежи рогатка и запас от заряди. Чакам врага, но той е толкова омаломощен от жегата, че дори и не помисля да напада, само се чеше яростно в триангулацияния знак от трети клас...“

---

2. Истинското име на Чингис хан. – Бел.ред.

Взе писалката, отново погледна към Елбрус, вдъхновявайки се, и написа:

„Измина още една седмица. Добра беше – топла и без дъждове. Макар че през утрините вече има скреж и носят ми мръзне, непокрит от спалния чувал. Времето си тече, а изобщо не ми се ще да пиша. Сега сме на Харбас с Тимофей. Всеки ден едно и също. Ставаме, хапваме грахова супа и четем и препрочитаме стари списания. И, разбира се, спорим за всяко нещо, отнасящо се до личността. После запалваме примуса, свещ и играем на шах, като пак спорим за същото. Тимофей е странен човек. Командорът веднъж каза за него със замислен глас: «Интересно, колко «с» има в думата «Сищенко»?»...“

Странният човек Тимофей се обади:

– Приемайте гости. Отдавна не сме го виждали.

Оказа се, че е пристигнал Мохамед. В цялото си диво, мърляво, небръснато, хищно, гърбоносо великолепие, което предизвикваше у Тимофей Евсеевич първобитен ужас. Този път, елегантно наклонен на седлото, той държеше с дясната си ръка емайлирана кофа. Както веднага стана ясно, пълна с месо. По-точно с овче месо.

– Началството го изпраща – обясни Мохамед, като спря коня и подаде кофата на Вадим.

Той я пое и извика:

– Тимофей Евсеевич. Елате, ако обичате.

Тимофей излезе от кухненската палатка, взе кофата и веднага се скри на своя територия. Само погледна внимателно изпод рошавите си вежди към Мохамед. Последният, много доволен от произведеното впечатление, блесна с два реда стоманени зъби и рече подир него:

– Върни кофата, а?

Вадим му предложи:

– Слез да поседнем.

– Благодаря, от сутринта седя – отвърна гостът.

– Чай ще пийнем – настояваше Вадим.

– Благодаря. Трябва да вървя. Началството. Гости ли чакаш? – попита той внезапно.

– Гости ли? Какви гости. Никого не чакам.

– А къде е командирът?

– Отиде на разузнаване. Довечера ще се върне.

Тимофей Евсеевич отново се появи, вече с празна кофа. Мохамед я пое, погледна надясно, после наляво и каза небрежно:

– Значи не чакаш гости? – И без да дочака отговор, пришпори коня.

– Ей, Мохамед! Кога ще си приберете бика? – попита Вадим.

Мохамед се обърна и каза наставнически:

– Това е лош бик. Взимай камък и го удрий между рогата. С всичка сила. Той от друго не разбира. Лош бик. Взимай голям камък и между рогата...

– Свежо решение – каза Вадим. – Ще промени живота към по-добро.

Мохамед повече не се обърна – леко поклащайки се в седлото, той се спусна по склона, по сипея, на север, към обгърнатата от сива мъгла скалиста планина, знаменита не само с чаровното име Зъбите на тъщата, но и с автомобилното състезание, чието название в превод означаваше Вредно За Душата. Тимофей Евсеевич се обади свадливо:

– Месото не струва. Какво ще заповядате да го правя? С него ще си строшим и последните зъби.

– Сгответе харчо³.

– Абе... харчо... Тя е вредна...

– Направете овнешка чорба. С чесън и макарони. Сънотворно и слабително в един флакон. Не само вредно, но и вкусно.

Тимофей Евсеевич не отговори, а продължи да трака с чиниите и тенджерите. После внезапно запя с тъничък гласец:

Защо да не пея, защо да не се веселя,
Щом в колибата ми всичко е наред?

Изнурителната жега се настани окончателно и увисна тягостно. Въздухът струеше и трептеше над източния склон и там безшумно изникнаха и сякаш заплуваха сред маранята петнисти рогати крави, с мокри муцуни и размахващи се опашки. Вадим, задремващ в креслото, ги следеше с притворени очи. А Тимофей Евсеевич продължи да пее тъжно:

Мушица на прозореца жужи,
Паяче на стената паяжинка тъче.
Защо да не пея, защо да не се веселя,
Щом в колибата ми всичко е наред?

---

3. Грузинска супа. – Бел.прев.

Внезапно спря и попита с недоумение:

– Нашите ли идват?

Вадим се ококори и се заслуша. Не чу нищо друго, освен съскането на примуса.

– Не може да бъде. Откъде? Още няма два часа.

– Казвам ви, чувам. Кола идва. Оттам.

Вадим отново се заслуша. Стори му се, че наистина долавя някакъв шум, но беше прекалено хубаво, за да е истина. И от суеверие и чист инат каза:

– Не може да бъде. Ясно беше казано: не по-рано от деветнайсети, най-вероятно – по-късно.

– Добре, добре – лесно се съгласи Тимофей Евсеевич. – Тъй да бъде...

Стоеше насред царството си (примуси, чинии, паници, вилици, ножове, кофи и кани) и, заслонил очи с две ръце, гледаше на юг към пътя. Съгласяваше се по изключение и само заради това, че беше сигурен в своята безусловна правота. И колкото по-уверен се чувстваше, толкова по-лесно се съгласяваше. Опонентът му трябваше сам, лично, без допълнителни аргументи и усилия от негова страна, да се убеди, че е посрамен. За Тимофей Евсеевич това беше висш пилотаж при воденето на спора. На всякаква тема.

По пътя, иззад зеления хълм, се показва покрив на автомобил и веднага стана ясно, че великият спорещ и победител този път остана с пръст в уста – покривът беше на голям, луксозен, много луксозен, неприлично луксозен автомобил.

Появи се и той самият – изпълзя иззад хълма – черен, блестящ на слънцето, намусено разкошен джип „Гранд чероки“, оплескан с изсъхнала кал. Изпълзя и веднага спря, сякаш нямаше сили да продължи. Постоя неподвижно няколко секунди, вторачен с всичките си двайсет фара и прожектора, после бавно разтвори четирите си врати и като че без желание заизплюва пътниците си.

– Кои са тия? – попита Тимофей Евсеевич. В гласа му се усещаше страх.

– Не зная.

– А защо Мохамед рече, че чакате гости?

– Не е казал такова нещо.

– Нали го чух! – възрази Тимофей Евсеевич и в гласа му прозвучаха истерични нотки.

Приближаваха се трима и още толкова останаха при джипа, но

Вадим гледаше само тия, дето вървяха към тях. По-точно, вираше се в онзи по средата – дребен, изящен и много спретнат човек, облечен в сиво, елегантен и дори като че с бастунче. Беше стар познат. Крачеше леко и спорно, без да бърза – вървеше така, както му беше удобно, идваше да завърши делото, започнато още в Петербург, незавършено тогава, но сега нуждаещо се от бърз и ефективен край. Така ходят енергичните младеещи политици пред обективите – решително, напористо и целеустремено. Остроносите му обувки блестяха аристократично на слънцето, абсолютно неуместни тук, в света на ботушите и мръсните маратонки.

Отляво и малко по-назад крачеше един гардероб, по-висок с глава и половина, облечен в кожено яке, с кръгла плешива, или обръсната, глава. Вадим не обърна внимание на него и на третия – дребен, на вид съвсем безобиден, с тесни плещи, с едра глава с кожена шапка и с кафяво-зелени камуфлажни дрехи.

– Изобщо не разбирам що за хора са тези... – мърмореше Тимофей Евсеевич. – И защо спряха там? Не можах ли да се приближат?

Тримата приближаваха стремително. Сивият познат приветливо размахна бастунчето, което повече приличаше на черна полирана показалка, с която той, очевидно, не се разделяше. Като британски полицаец със своята палка.

Гардеробът заобиколи кухненската палатка и се спря до Тимофей, извисявайки се над него като същински голем. Сега се виждаше, че не е обръснат, а плешив, с остатъци от риж пух над ушите и голо теме. Мутрата му беше кръгла и неприятно асиметрична, сякаш страдеше от флюс⁴.

Сивият, наред с другия, заобиколи палатката отляво и се приближи към Вадим с думите:

– Здравейте, здравейте, Вадим Данилович. Ето че пак се виждаме. Нали ви казах?

Вадим наблюдаваше как той небрежно и елегантно сяда на масата (без покана), кръстосва крака, блестящата му обувка се поклаща и черната островърха показалка с топче в края лъщи.

– Изглеждате, сякаш сте забравили как се казвам, Вадим Данилович... Или не сте?

– Не съм забравил – процеди през зъби Вадим.

– Прекрасно. Да си поговорим, а?

– За какво?

---

4. Възпаление на надкостната ципа. – Бел.прев.

– Все за същото. Забравихте ли?

Вадим мълчеше.

– Да ви напомня ли?

Вадим мълчаливо го гледаше изпод вежди. Човекът в сиво се усмихваше с нищо незначещата усмивка на светски лъв, водещ неангажиращ разговор за времето. Или за политика. Или за футбол.

Онзи с голямата глава и камуфлажните дрехи не седна, макар че свободни столове имаше колкото искаш. Подпря се на наблюдателния стълб и скръсти кльощавите си крака. И той се усмихваше, но някак разсеяно, като че беше някъде далеч и мислеше за нещо свое. Съчетана с неподвижния му змийски поглед, усмивката му беше странна и неприятна. Той държеше ръце в джобовете на якето и непрекъснато мърдаше пръсти, като че търсеше или пипаше нещо там.

А гардеробът се бе надвесил над Тимофей неподвижен, огромен, тронав, сякаш напопан отвътре. Горкият Тимофей Евсеевич стоеше приклепнал, боеше се да мръдне. Очите му шаваха трескаво като издъхващи попови лъжички.

– Вие за това ли прекосихте цяла Русия, за да говорим пак за тези глупости? – попита Вадим през зъби.

– А аз още в началото ви предупредих, че разговорът ни е сериозен. Вие се отнесохте несериозно, но това си е ваш проблем. Има хора, които не смятат всичко това за глупост...

– Напразно. Аз ви казах всичко, и то напълно ясно...

– Стоп. Така доникъде няма да стигнем – каза сивият човек със съжаление. Имаше странно име – Ераст Бонифатевич. Впрочем, нищо не показваше, че това е истинското му име.

– Хайде да започнем отначало – предложи Ераст Бонифатевич. – Вие нали знаете кого ще изберат за губернатор?

– Господи – каза Вадим и демонстративно затвори очи.

– Не „господи“, а просто отговаряйте. Нали знаете?

– Да предположим, че зная.

– Не, скъпи мой! Хайде без да предполагате. Знаете или не? Нали знаете!

– Зная – съгласи се Вадим неохотно. – Ще бъде избран Генерала.

– Слава Богу! Най-сетне се разбрахме.

– За нищо не сме се разбирали. Аз и преди не съм отричал, че зная това...

– Именно! За това и става дума, Вадим Данилович. За това! А сега вторият въпрос: откъдето знаете?

Вадим се намръщи.

– Не мога да ви обясня! Откъде знаете, че ще отmine зимата и ще настъпи лятото?

– Неподходящ пример. Това всеки го знае.

– Ами и това всеки го знае. Ще изберат Генерала. Нима се съмнявате?

– И още как.

– Напразно. На балотаж ще отидат Генерала и Зюзючник. Ще победи първият. Като две и две – четири.

– А аз съм сигурен, че ще изберат Интелигента.

– Така ли? Вие четете ли вестници? Знаете ли какъв е рейтингът на Интелигента?

– Зная, но ще изберат него и вие, Вадим Данилович, ще помогнете за това.

– Хайде пак! Още миналия път ясно ви казах...

– Прекрасно помня какво ми казахте тогава. И аз ясно ви обясних, че този отговор нас никак не ни устройва. Помните ли?

– За кои „нас“ става въпрос?

– Не знаете ли? Нас. С големи букви: Н-А-С.

– Не разбирам.

– Много добре разбирате. Не се правете на глупак. Всичко ви беше казано съвсем ясно.

– Нищо не ми е казвано – възрази Вадим упорито. – Някакъв си аятолах. Какво общо има този аятолах с всичко това?

– Престанете да се правите на глупак – повтори Ераст Бонифатевич. – Не се шегувам.

Този с голямата глава извади от джоба си шепа лешници и взе ловко да ги чупи с малки специални клещи. Ядките хвърляше в устата си, а черупките на земята. Правеше го автоматично. Гледаше Вадим втренчено и без да мига. Но се усмихваше. Все още. Само дето усмивката му бе съвсем бледа, като на излиняла снимка.

– Вие, Вадим Данилович, не мълчете – напомни му Ераст Бонифатевич. – Още веднъж ви напомням и обяснявам, че разговорът ни е сериозен. Много сериозен. Така че по-добре отговаряйте.

Вадим разлепи сухите си устни и рече:

– Вие наистина ли вярвате, че мога да творя бъдеще?

– Не вярвам – твърдо каза Ераст Бонифатевич. – Зная го.

– Бълнувате – каза Вадим безпомощно. – Фантазия!

– Изобщо не е. Добре ни е известно, че не само виждате бъдещето,

но и умеете, както сам се изразихте, да го „творите“. Знаем го от много сигурни източници. От много сигурни, Вадим Данилович!

– Глупости – повтори Вадим. – Нима не разбирате, че това са глупости? Не става така!

И тогава се разнесе неочакваният и затова особено ужасен вопъл на Тимофей Евсеевич:

– Вадим Данилович! Внимавайте! Не лъжете другарите! Вие наистина МОЖЕТЕ! Не се противете, направете каквото искат...

– Господи – каза Вадим, гледайки го ужасен. – Вие пък какво общо имате?

– Зная всичко! – Тимофей Евсеевич все така клечеше, сякаш ходеше по голяма нужда, и в тази жалка поза крещеше обвинително и трепереше като трескав, протегнал укорително ръка към Вадим. – Нали виждам как непрекъснато ни правите времето!... Той прави времето! – продължи Тимофей Евсеевич, обръщайки се към сивия Ераст Бонифатович, който с целия си вид демонстрираше неподправен интерес към ставашото. – Той не предсказва, не-е – той прави! През целия път. Когато се уморяваме да наблюдаваме, вика дъжд. Когато трябва да наблюдаваме, е ясно!!! Гледайте: есен е, а тук е топло, боси ходим... На него сега му трябват наблюдения и ясно небе!

– Интересно все пак колко „с“ има в думата „Сищенко“? – попита Вадим, а рижавият голем внезапно сложи огромната си длан върху главата на Тимофей и последният веднага млъкна, като че го изключиха.

Стана тихо и в тази тишина Ераст Бонифатович заключи назидателно:

– Гласът на народа! Вокс деи, така да се каже. Не се инатете, Вадим Данилович, недейте. Отдавна ни е известно всичко за вас. През деветдесет и трета всички до един бяха сигурни, че ще победят демократите. Целият съветски народ. Само вие казахте: не, момчета, няма да стане така, ще победи Жириновски. Така и стана! През деветдесет и четвърта всички бяха уверени, че в Чечня няма да има война, само вие единствен...

– Не разбирам какво искате от мен – каза Вадим. – Какво си мислите? Че съм вълшебник?

– Не зная – рече Ераст Бонифатович проникновено. – Не зная и не искам да зная. На нас ни трябва на изборите за губернатор да победи човекът, когото всички, неизвестно защо, наричат Интелигента. А вие как ще направите това, изобщо не ни интересува. С вълшебство? Моля, нека да е вълшебство. С магия, заклинания, с телекинеза... футурокинеза,

така да се каже – нищо против. Изобщо, нека това е ваше ноу-хау, ние нямаме претенции. Ясно ли е?

– Ясно ми е, че сте луди – каза бавно Вадим и стана. – Добре. Сега. Само да донеса документите...

Той понечи да тръгне, но елегантният Ераст Бонифатевич дори не го погледна, а само кимна към рижиия голем и той с една крачка застана пред Вадим.

– Опасен човек сте вие – каза Вадим и асиметричното лице на голема се изкриви още повече, дори присви очи от напрежение.

– К'во?! – попита той крайно агресивно, с неочаквано висок и пресипнал глас.

– Извинявай – побърза да каже Вадим. – Нищо лично. Аз така, от страх.

– Не му обръщай внимание, Кешик – рече небрежно Ераст Бонифатевич. – Той така, от ужас. Шегува се. Много се изплаши. Случва се... Вадим Данилович, да бяхте седнали. Защо, наистина, скочихте така? Един мой познат в такива случаи казва: я си сядай на задника... Какво може да има в палатката? Ловна двуцевка, предполагам? Първо ще трябва да я извадите изпод вещите, после да намерите патроните, да я заредите... Смешно е, ей Богу, несериозно е. Оставете и дайте по-добре да си продължим разговора.

Вадим отново седна до масата и приглади косата си с двете ръце.

– Както казват в такива случаи англичаните – рече той с измъчена усмивка – *my poodle light, on dick as all*. В превод: моят пудел лай, оти е зъл.⁵

Ераст Бонифатевич разбра, макар и не веднага, и попита:

– Интересно какво казват в такива случаи холандците?

– Не зная.

– А французите?

– Кон троа псе, муа го апеше – веднага отговори Вадим.

– Което в превод е...

– Кон трева пасе, муха го халеше. Селска картинка. Левитан Крамски.

В отговор на това Ераст Бонифатевич изхъмка неопределено и каза одобрително:

– Остроумно. Весел събеседник сте, Вадим Данилович. Но хайде да

---

5. В оригинала: ... *my poodle light, on dick as all*. Что в переводе означает: мой пудель лает, он дико зол. – Бел. NomaD

се върнем на нашата работа.

– Не зная какво още да ви кажа – проговори Вадим уморено и затвори очи. – Вие не ме слушате. Казвам ви, че това е невъзможно. Вие не ми вярвате... Вярвате в чудеса, а чудеса не съществуват.

– А да ЗНАЕШ бъдещето? – каза Ераст Бонифатович напористо. – Да знаеш бъдещето – нима това не е чудо?

– Не. Не е. Това е умение.

– Да поправяш бъдещето също ли е умение?

– Ама не е така! – каза Вадим с досада и отвращение. – Обясних ви вече. Това е като газова тръба с голям диаметър: вие гледате в нея и там, на другия край, картинка – това е бъдещето. Ако обърнете тръбата, ще видите друга картинка. Друго бъдеще, разбирате ли? Но как да я обърнеш, като тежи сто, хиляда тона – тя е като волята на милиони хора, разбирате ли? „Равнодействащата на милиони воли“ – казал го е Лев Толстой. Как ще заповядате да обърна тази тръба? С какво? С х... ли, извинете ме за израза?

– Това си е изцяло ваша работа – възрази Ераст Бонифатович, който го бе слушал много внимателно и без да прекъсва. – С каквото ще ви е по-удобно, с това я обръщайте.

– Но това е невъзможно!

– А ние знаем, че е възможно.

– Откъде го измислихте? Господи!

– От много сигурни източници.

– Какви източници?

– Сам той ни каза.

– Какво? – не разбра Вадим.

– Не „какво“, а „кой“. Той. Разбирате ли за кого говоря? Досещате ли се? Той. Той ни каза. Можехте да съобразите, за Бога.

– Лъжете – каза Вадим и трепна.

– Неучтиво. И дори грубо.

– Не може той да ви е казал.

– Но ни каза. Сам разсъдете откъде другаде бихме узнали? На кого друго бихме повярвали?

В този момент Тимофей Евсеевич сякаш се събуди от хипноза. Издаде странен хрипящ звук, втурна се нанякъде с огромни подскоци и прескачайки вървите на палатките, закриволичи като исполински заек с прилепнали към гърба червени уши. Понесе се към северния склон, право към призрачно белеещия се Елбрус.

Всички го гледаха като омагьосани. После едроглавият любител на

лешниците попита бързо и нечленоразделно:

– Да го гръмна ли, командире?

– Не. Защо? Нека си тича... – Ераст Бонифатевич внезапно стана и махна с показалката си към онези, които бяха останали при джипа: демек всичко е наред, не предприемайте нищо. – Нека си тича – повтори той и пак седна. – Той си има своя работа, ние наша, нали така, Вадим Данилович?

Вадим мълчеше, гледаше след Тимофей Евсеевич, който продължаваше да подскача и да криволичи на дългите си крака в кирзови⁶, никога не лъскани ботуши. Справяше се самият господин Ужас го носеше на своите бледи крила и той не можеше да спре, дори да го искаше.

– Мълчите... – проговори Ераст Бонифатевич, но не дочака отговор или друга реакция. – Продължавате да мълчите. Загубихте дар слово... Ами... Тогава започваме. Кешик, ако обичаш.

Плешивият гардероб Голем-Кешик веднага се приближи отзад и взе Вадим в стоманените си потни обятия – обхвана тялото му, натисна го към съгъваемия стол, фиксира го, обездвижи го, скова го. Нещо във Вадим изпука – кост или хрущял. Вече не можеше да помръдне. Никак. Не се и опитваше.

– Освободи му ръката – изкомандва Ераст Бонифатевич. – Дясната. Така. И се отмести, за да му виждам физиономията, а той – моята. Добре. Благодаря... Сега ме слушайте, Вадим Данилович – продължи Ераст, като внезапно приближи плътно до него неприятно издълженото си лице. – Ще ви изнеса малък урок, за да разберете окончателно на кой свят сте... Отворете си очите! – гракна той неочаквано високо, протегна черната показалка и я опря в бузата на Вадим под лявото око. – Бъдете любезен и ме гледайте в очите! Урокът ще е сериозен и за цял живот... Лепа, направи го – веднъж!

Дребният едроглав Лепа пусна лешниците, изтри дланта си в панталоните и се приближи небрежно, щракайки с клещите. Метални щипки с назъбено гнездо. Дребният едроглав Лепа ловко сложи в него малкия пръст на Вадим и натисна дръжките.

– Колкото си дребен, толкова си и неп-приятен... – каза му Вадим пресекиливо. Лицето му посивя и по челото му започнаха да се стичат едри капки пот.

– Не се прави на палячо! – заповяда ядосано Ераст Бонифатевич. – Ще боли много, а след малко още повече. Лепа, повтори!

---

6. *Кирза* – многопластова тъкан, заместител на кожа. – Бел.прев.

Дребният Лепа бързо се облиза и ловко стисна втория пръст.

– Ей, ти! – изсъска в-ухото на Вадим рижият Голем-Кешик и го стисна още по-силно. – Не мърдай!

– Добре. Стига... – Вадим се задъха. – Стига. Съгласен съм.

– Не! – възрази Ераст Бонифатович. – Лепа, пак!

Този път Вадим се разкрещя.

Ераст Бонифатович си играеше с черната показалка, облегал се на гърба на креслото. На лицето му се появи изражение на погнусено удовлетворение. Всичко ставаше по добре обмислен и изпробван неведнъж план. На непослушния човек обмислено, внимателно, умело и с вкус смазваха пръстите. При това така, че обезателно да се смачка и основата на ноктя. Човекът крещеше. Вероятно вече се бе напикал. На човека се преподаваше сериозен урок и човекът бе смачкан и сломен. Което бе и целта на занятието.

После заповяда:

– Край. Достатъчно... Лепа! Казах: достатъчно!

Двамата оставиха Вадим и се върнаха на предишните си позиции. Като кучета в къщичките си. Шибани псета. Чакали. Палачи. Вадим гледаше посинелите си пръсти и плачеше. Те бързо се подуваха, а синьото и моравото буквално пред очите му се превръщаха в аспидночерно.

– Много ми е жал – произнесе Ераст Бонифатович с предишния си деликатен глас на светски човек. – Само че това безусловно беше необходимо. Необходим урок. Вие изобщо не искахте да разберете колко сериозно е положението, а то е много сериозно! Сега да продължим... – Той пхна тясната си бяла длан във вътрешния джоб на самото и извади дълъг бял плик. – Тук има пари – каза той. – Немалко. Пет хиляди гущера. За вас. Като аванс. Вземете.

Дългият бял плик лежеше на масата, а Вадим го гледаше със стъклени насълзени очи. Тресеше го.

– Чувате ли ме? – попита Ераст Бонифатович. – Ей! Отговаряйте, стига сте циврили. Или да заповядам да повторят процедурата?

– Чувам – каза Вадим. – Пари. Пет хиляди...

– Много добре. Ваши са. Аванс. Авансът не се връща. Ако на шестнайсети декември победи Интелигента, ще получите останалите двайсет хиляди. Ако не...

– На шестнайсети декември никой никого няма да победи – каза Вадим през зъби. – Ще има балотаж.

– Няма значение... – произнесе Ераст Бонифатович нетърпеливо. – Ние не формализираме. Вие прекрасно разбирате какво се иска от вас.

Ако Интелигента стане губернатор, ще имате още двайсет хиляди. Не стане ли, ще имате големи неприятности. Вече имате известна представа от какъв характер.

Вадим мълчеше и притискаше дясната си, повредена ръка с лявата. Още го тресеше. Вече не плачеше, но по вида му не можеше да се разбере в съзнание ли е, или е изпаднал в болезнено вцепенение – трепереше потен и бледен в глупавото сгъваемо кресло. Ераст Бонифатевич се изправи.

– Това е. Предупреден сте. Таймерът е пуснат. Започвайте работа. Нямайте кой знае колко време да обърнете вашата газова тръба с голям диаметър – само пет месеца, че дори и по-малко. Както е известно – той поучително вдигна дългия си бял пръст, – дори дребното усилие може да премести планина, ако има достатъчно време. Тъй че по-добре започвайте още сега...

– Ако няма триене... – прошепна Вадим, без да го поглежда.

– Какво? А, да. Разбира се. Но това са ваши проблеми. Желая ви здраве.

Той се обърна и понечи да си тръгне, но спря и добави:

– В случай че решите да бягате в Америка, или, изобщо, да се правите на герой, знаем, че имате майка и много я обичате... – Лицето му трепна гнусливо. – Не мога да търпя подобен долнопробен шантаж, но с вас по друг начин не може... – Отново се накани да тръгне и пак спря. – Като ответна любезност за аванса няма ли да кажете кого ще поставят начело на ФСБ? – попита той приятно усмихнат.

– Не – проговори Вадим. – Няма да кажа.

– И защо? Обидихте ли се? Напразно. Нищо лично, просто бизнес, разбирате ли.

– Разбирам – каза Вадим, гледайки го в лицето. – Оценявам го. – Беше му трудно да говори и произнасяше думите особено старателно, като човек, който не се чува. – Но не съм в състояние да кажа. Аз зная какво искат милионите хора, но нямам представа какво искат дузината началници.

– Я виж ти! Е, да. Естествено. Тогава всичко хубаво. Желая ви успехи.

Ераст Бонифатевич се отдалечи, без повече да се обръща. Размахваше черната показалка – елегантен, изправен, целият в сиво, уверен, надеждно защитен и дяволски доволен от себе си. Дребният Лепа бързаше след него, като напъхваше в джоба си клещите за орехи – толкова дребен и толкова неп-приятен! Но Кешик остана. Отначало направи

няколко крачки след началството, но щом Ераст Бонифатевич се скри зад кухненската палатка, той спря, обърна към Вадим рижото си лице, което се изкриви като от внезапна зъбна болка, и с меката си тлъста длан удари Вадим по бузата така, че той моментално падна на земята заедно с креслото си и остана да лежи с подбелени очи. Кешик го гледа няколко секунди, после се втренчи в белия плик на масата, сетне пак премести погледа си върху Вадим.

– Мама ти... – изсъска той едва чуто, обърна се и стъпвайки тежко с дебелия си крака, се втурна да догони другите.

Известно време Вадим лежа неподвижно по гръб, разтворил нелепо крака и разплут върху строшеното при падането кресло. После погледът му като че се избистри, той задиша и се опита да се обърне настрана. Опря се на лакътя на болната си ръка, обърна се и се освободи от креслото. Запълзя.

Не се опита да стане. Пълзеше на лакти и колене, пъшкаше, задъхваше се и гледаше напред към двете кофи с нарзан⁷, оставени сутринта под навеса на кухненската палатка.

Допълзя. Седна и като се озъби предварително, потопа болната си ръка в близката кофа.

– Нищо не може да спре енерджайзъра – каза той в пространството и изведнъж омекна, вслушан в болката си, в отчаянието си, в опустошената си душа, и с безсилна ненавист в бученето на джипа, който бавно обръщаше някъде по неравния път зад палатката.

Лирическо отстъпление № 1 БАЩАТА НА ТИМОФЕЙ ЕВСЕЕВИЧ

„... Тимофей е странен човек. По някакъв непонятен начин е зациклил по отношение на баща си. Той би станал ценен обект за изследване от страна на някой упорит психоаналитик. Баща ми това, баща ми онова. Смелостта на баща му. Уменията на баща му. Съобразителността на баща му. Ловкостта му...“

Пример за смелост: хиляда деветстотин, примерно казано, петдесет и шеста. Колхоз, наречен на името на Антикайнен⁸ (някъде на Карелския полуостров близо до Питер). Строителен батальон, разбираш ли,

7. Грузинска минерална вода. – Бел. прев.

8. *Тойво Антикайнен* – комунист, участник във финландската революция през 1918 година. – Бел. ред.

под командването на бащата разрушава хамбар, запазен още от финско време. Принципен спор, разбираш ли, между бащата и местния бригадир: ще разглобят ли войниците хамбара за един ден, или напротив. Загубилият трябва да се качи на комина на печката и (пред всички) да се изсере в него. И така: не само разрушили хамбара за седем часа, но и когато бригадирът, гледайки високия (пет метра) комин от червени тухли, почнал да хленчи, че не може да се качи, разбираш ли, бащата «полетял като орел, седнал като орел върху комина и се изсрал в него... извинявам се за израза»... А ако не се лъжа, тогава бащата бил навършил четирийсет и осем... Пример за това колко е умен: «Човек е двуного животно, винаги алчно и ненаситно...» (къде го е прочел, един Господ знае, но не го е измислил сам, нали?) И още: «Най-упоритият войник е излъганият войник. С истини не можеш да го възпитаеш, а се налага да го възпитаваш, иначе ще ти се качи на главата...»

Той (бащата, разбираш ли) много обичал да си спомня за войната. Но по странен начин. На неговата война не са стреляли и дори не са убивали. «...Тичат войниците: другарю капитан, там в мазето намерихме дванайсет бъчви вино! Аз веднага – две на командира. Той остана много доволен, подари ми парабел, трофеен, взели го от някакъв полковник...» Очевидно е умеел да се приспособява този, разбираш ли, баща. «Имахме един началник на контраразузнаването СМЕРШ майор Скиталец – звяр, в очите му смърт – та той от ръката ми ядеше, като кон... Трябва да умееш да се приспособяваш, а това си е цяла наука!» През хиляда деветстотин четирийсет и пета, вече в Източна Прусия, той се изхитрил да живее едновременно с хазяйката и с дъщеря ѝ. Може да се каже, в един креват. При това не с принуда – сами му предложили, а той какво? Да откаже ли? А през есента на същата четирийсет и пета, вече в Манджурия, изливали течността от оръдейните амортизори и пъхали там коприната, за да не я засекаат на КПП-то... И така нататък, все в този дух.

Умрял през хиляда деветстотин седемдесет и шеста: по време на зимен риболов близо до Кигода. Едно парче лед се отчупило и го отнесло в открити води. Повече никой не го видял...

«В скучните разговори за хората от миналото са крият тайните на техните велики подвизи». Не зная, не съм сигурен. Впрочем, аз никога не съм виждал баща си. Дори на снимка. Може би така е по-добре?»

ГЛАВА ВТОРА ДЕКЕМВРИ. ВТОРИЯТ ПОНЕДЕЛНИК ЮРИЙ ГЕОРГИЕВИЧ КОСТОМАРОВ, ПО ПРЯКОР ПОЛИГРАФ ПОЛИГРАФИЧ

През нощта времето се затопли – потече, покапа, зачука по железните корнизи. С грохот падаха топящите се ледени тапи, образуваха се в ламаринените водостоци. Стана влажно и гадно, включително и вътре. Той се въртя през цялата нощ, събуждаше се и отново заспиваше, чуваше през тежката дрямка как Жанка забързано и неразбираемо говори на някого нещо, като че съвсем несвързано, но при това, колкото и да е странно, много искрено, и то така, сякаш ручей ромоли сред зеленина. Не можа да се наспи, стана дяволски рано, нямаше още седем. Болеше го главата и бе зъл като куче. А му предстоеше тежък ден: три контакта с различни обекти, единият от които външен.

Като начало, както се бяха разбрали, в девет без петнайсет пристигна на ъгъла на „Малка Басейна“ и „Люблинска“ (където на стената на един блок отдавна бе написано с тебешир с печатни букви „спаси русия ЗЮГАНОВ“). Купи според уговорката фунийка със сладолед и започна бавно да я яде. Зачете се в оставения вчерашен вестник „Петропавловско време“. Най-близката улична лампа бе далеч и в предутринната тъма се четеше трудно. Не му беше интересно: ставаше дума за професионално обучение, за изложба на кожи и за нещо, свързано с Рождество...

Не бе взел чадър: за какво му е през декември? Само че в девет без пет завая. Всички, събрали се на ъгъла да чакат кой среща, кой автобус „четворка“, се накокошиниха, свиха се и лицата им станаха еднакво нещастни и мокри, сякаш от сълзи.

В девет без една минута (калпав, педантичен германец) се появи Работодателя. Беше облечен в широк английски шлифер до петите и носеше огромен чадър, също английски. Зае позиция на крачка от Юрий, разположи се грамотно с гръб към него (под мократа и блестяща гърбица на чадъра) и зачака клиента, който, очевидно, не беше нито германец, нито педантичен и затова закъсняваше, което бе нормално за нормален руски човек от мъжки пол, ако срещата не му предлага нищо особено хубаво или дори нещо доста лошо.

Не минаха и пет минути, когато се изясни, че клиентът на всичко

отгоре избощо не е мъж. Юрий се зачете в статия за корупцията в органите на милицията и когато отново се върна към реалността, Работодателя бе връхлетян от снажна ярка особа в кафяво кожено палто и с буйни червени пухкави коси, красиво осеяни с водни капчици. Тя заговори шепнешком, но енергично и напористо. В ръцете си държеше голяма оранжева дамска чанта. Целият ѝ вид извикваше в паметта полузабравеното днес понятие „бойна жена“. Тъй като жената всячески се стараше да пази тайна, отначало не се чуваше какво казва. Но шепотът ѝ бе гръмовен, пък и тя не умееше да шепне – беше от онези, които провъзгласяват мнението си на всеослушание и за страх на враговете. Рязко и звънко. По тази причина Юрий доста бързо разбра за какво иде реч. Под натиска на кафявото палто Работодателя бе принуден да отстъпва непрекъснато (за да не бъде стъпкан от копитата ѝ) и скоро опря мокрия си чадър в рамото на Юрий, така че се наложи и той да отстъпи, като все пак запази необходимата дистанция, за да може да чува.

Ставаше дума за това, че през нощта клиента го свил радикулит. Станал по малка нужда в пет часа и така се схванал, че се наложило от нужника до дивана да носят нещастника на ръце („буквално!“) и сега той не можел да ходи дори с патерици. (А от незапомнени времена в апартамента имали патерици точно за такива случаи.) Дори се наложило да му направят инжекция с диклофенак и сега той спи. Тъй че не мислете, че той се измъква от задълженията си – става дума единствено и само за неблагоприятно стечение на обстоятелствата и ако може така да се каже, за нещастен случай...

Поразен (и полустъпкан), Работодателя слабо и плахо се бранеше. Демек: добре де, няма нищо, ама защо, за Бога, така се безпокоите, ама не, не, нищо страшно не е станало, нека оздравява, ще се чуем, предайте моите съболезнования, ама как така, не му върви, но нищо страшно не се е случило, защо се вълнувате толкова... И те продължиха да си шепнат тихо.

Когато всичко това свърши (ярката напета особа се отдалечи така внезапно, както и бе налетяла; втурна се и с щурм превзе спрялата „четворка“, пътом стъпквайки една отнесена старица.) Работодателя, без да скрива огромното си облекчение, пое дъх и като се огледа небрежно наляво и надясно, тръгна (с походката на хаймана) нагоре по „Малка Басейна“ към станцията на метрото. Юри изчака конспиративно две минути и го последва (с походката на съветски служещ, закъсняващ за работа). В подземния тунел поеха заедно.

– А защо все пак шепнем? – прошепна Юрий (спомнил си стария

виц за генералската кола на правителственото шосе).

– Пих студена бира след банята – веднага хрипливо отвърна Работодателя, явно спомнил си същия виц.

– Идея си нямам какво й е надрънкарал оня, че тя се прави на конспираторка... И трябва да ти призная, че цялата история е странна. Радикулит, разбираш ли, изниква в най-отговор...

Работодателя млъкна внезапно и се замисли дълбоко. Юрий също се опита да анализира случилото се, но нищо интересно не се получи. Никога не бе бил силен в дедукцията, индукцията и във формалната логика. Обикновено виждаше само същината на нещата, като при това изобщо не разбираше подтекста. Определил си среща. Хванал го радикулит... Случва се. Изпратил жена си. Защото му се сторило неудобно никой да не се яви... Какъв е проблемът?

Юрий вижда сега само един проблем. Работодателя с скръндза като двацет и четирима Плюшкиновци. Ще му плати ли за несъстоялия се сеанс, или не? Напълно основателно. „За какво да плащам, като няма за какво?“ И ще стане така (след използването на дедукция и индукция), че дванайсетте гущера ще ги види през крив макарон. Опита се да си спомни колко има в сметката след последното теглене, но не успя. Знаеше, че са малко. Или сто, или двеста.

Вървяха край оградата на Парка на Свободата, дъждът се засилваше и минавачите ставаха все по-мокри и черни – приличаха на измъкнали се от водата удавници. Изглеждаха като мъртви, за разлика от Работодателя, дори така потънал в мисли. Не приличаше на Роденовия „Мислител“. Имаше гъста, абсолютно бяла коса и червено, малиново лице като на скандинавски шкипер или на професионален алкохолик.

– В такова време – каза Юрий, изтривайки гъделичкащата го по лицето вода – добрият стопанин и кучето си няма да пусне навън без чадър.

– А кой ще му забрани да вземе чадър, питам аз? – веднага откликна Работодателя, все така дълбоко замислен.

– На кого кой ще забрани?

– На кучето.

Юрий не намери отговор и известно време вървяха мълчаливо покрай ажурната ограда на Парка към паркинга, където бе паркирана нивата на Работодателя – мрачна и мръсна като влекач по време на есенно настъпление. Качиха се и всички стъкла веднага се изпотиха. Работодателя започна да ги бърше с мръсна хавлиена кърпа, а Юрий седеше и мислеше, че в колата адски мирише на котки, макар че от времето,

когато бяха откарали Рижик във ветеринарната клиника, бе минало половин година. Котката не бе свикнала да се вози в кола и, обезумяла от страх, опика всичко, накрая и самия Юрий, който изпитваше дълбоко състрадание към нея.

– Едно не разбирам – внезапно проговори Работодателя, който бе избърсал вече стъклата и сега чистеше чистачките. – Не разбирам защо бе нужно така завъртяно и очевидно да лъже.

– И кой така те лъже тебе, горкия? – попита Юрий и веднага професионално застана нащрек.

– Тази жена, червенокосата... Да беше казала, че е настинал. Или са го извикали срочно в службата... А тя „радикулит“, „патерици“, „инжекция“... Каква инжекция при лумбаго?

Юрий го погледна подозрително. Проверява ли? „Тества“ ли, както той обичаше да се изразява? Май не! Работодателя е стиснат, но справедлив.

– Не те излъга за нищо – каза той твърдо.

– Тоест? – Работодателя се обърна с цяло тяло и се вторачи в него със светлозелените си очи.

– Тоест всичко, което ти каза, е истина.

– Гарантираш ли?

– Да.

– Сигурен ли си?

– Да! – каза Юрий твърдо и за по-голяма убедителност вметна: – Да не мислиш, че напразно ми плащаш!

Работодателя поклати малиновото си лице.

– Не. Надявам се, брато, че не е напразно... Но и не мога да спра да ти се учудвам. Ей Богу. Добре, да тръгваме.

Тръгнаха. Двигателят загрехтя и те пое по черния мокър булевард „Героите на Шипка“ през безнадеждно падащия дъжд, примесен с мъгла и осветяван от оранжеви лампи. Опасно, пресичайки осевата линия, задминаваха гигантски и безкрайно дълги камиони, после завиха надясно и се гмурнаха в тунела под Площада на Свободата.

Мълчаха и двамата. Юрий мълчеше, предвкусвайки работената (с пот на чело) двайсетачка. Работодателя си траеше както обикновено. Предстоеше му контакт, а той не бе разговорлив преди контакта, дори преди най-обикновен контакт. А сега предстоеше сложен, който изискваше пълно съсредоточаване на вниманието към обекта.

Мълчаливо пристигнаха на „Елабужка“, мълчаливо слязоха,

мълчаливо влязоха във входа. Охранителят Володя, седнал на масичка при входа на АО „Интелект“, приветствено им махна с ръка – те мълчаливо и дружно му кимнаха. Качиха се по широкото старинно стълбище (някога от бял мрамор, а след ремонта от имитация на мрамор) на втория етаж: Работодателя отпред, Юрий на две стъпала след него, почти телно, както и се полага на наемен работник. Пред вратата на офиса се спряха и най-сетне издадоха звук: Работодателя с неразбираемо съскане изправи изкривилата се на една страна временна, написана на ръка (от Юрий) табелка:

ЧАСТНА ДЕТЕКТИВСКА АГЕНЦИЯ
„ГЪРСЕНЕ-СТЕЛС“

след което влязоха в приемната.

Тук беше светло и, слава Богу, топло. Секретарката Мириам Соломоновна говореше по телефона. Като ги видя, направи строга физиономия и посочи Работодателя с дългия си черно-червен нокът.

– ... Да, вече е тук, една секунда – каза тя в слушалката и като прикри микрофона с ръка, съобщи: – Кугушев е. Много е сърдит, звъни за втори път днес.

Работодателя веднага влезе в кабинета си, а Юрий се съблече и окачи мокрото си палто на закачалката.

– Искате ли кафе? – попита го Мириам Соломоновна. Пълната ѝ фигура изразяваше стремителна готовност веднага да предложи кафе, чай, чашка бренди, цигара „Уинтър“, да разпечата файл, да сътвори сандвич, да се обади до сервиза, да извика ченгетата, да направи инжекция, да закърпи дупката в джоба, да оправи изкълченото – тя всичко можеше и никога нищо не отказваше. Беше съкровище.

Беше на петдесет и шест, децата ѝ се бяха запилели в Израел или в Щатите, мъжът ѝ също не бе при нея и тя бе свободна и скучаеше. Беше много далечна роднина на Работодателя – той се объркваше всеки път, когато се опитваше да обясни степента им на родство: дали беше леля на братовчедката на машехата му или нещо още по-далечно.

– Благодаря – каза Юрий и веднага добави, предвиждайки нов въпрос: – Благодаря, не. Имаме клиент – обясни той, въпреки че не бе необходимо – на Мириам Соломоновна не ѝ трябваша никакви обяснения. Тази бяла рубенсовска жена с антрацитни коси на Хеката си бе напълно самодостатъчна.

– Ще прегледате ли пощата? – попита тя, протягайки му

жълтеникава папка със завързани връзчици.

– Да... – Той взе папката, замисли се да каже нещо приветливо, дружелюбно и топло и рече (напълно по американски): – Днес изглеждате прекрасно, Мириам Соломоновна!

Тя се усмихна с блестящите си устни.

– Заради лошото време е – обясни жената. – Повишената влажност ми отива, както сигурно сте забелязали.

Това не беше истина (той почувства характерния „гласък в душата“, както го наричаше пред себе си – медиците го наричаха сърдечна екстрасистула) и усмивката му се получи фалшива, макар че тази малка, битова, безкористна кривда изобщо не го засягаше.

– Отивам да се трудя плодотворно – каза той и побърза да излезе. – Желая ви най-сърдечно същото.

В кабинета си Работодателя говореше по телефона. Бе се разположил в своето „кресло на ръководител“ (сто и пет долара, включително доставката) Беше черно, с много висока облегалка и кръгли подлакътници. Той така бе преплел дългите си крайници, че приличаше на черен октопод или на змийско кълбо в любовен период. Юрий си помисли (за кой ли път вече), че ако сега го види някой клиент, едва ли ще поиска да ги наеме. Освен в цирка.

– Най-важното е! – подчертаваше Работодателя в слушалката с характерния си, само за клиенти, кадифен глас. – Не, не, именно това е най-важното! Всичко останало е несъществено, прах, небитие на материята, повярвайте ми...

Юрий отиде на работното си място, седна, остави настрана жълтата папка с пощата и взе да настройва апаратурата. Включи компютъра, провери сигналното копче на магнетофона – като че всичко беше о'кей. Магнетофонът записваше и отчиташе, копчето се натискаше лесно и безшумно и сигналната лампичка на бюрото на шефа светеше – отблясъците ѝ можеха да се забележат по подметката на Работодателя, която сега се намираще там, където при делови контакт трябваше да е физиономията му. Честно казано, решението със сигналната лампичка не беше сполучливо. Клиентът можеше да забележи този отблясък, да застане нащрек или да се учуди, дори да се заинтересува, а това би било абсолютно излишно. Но не бяха успели да измислят нищо друго. Всички други начини за сигнализиране бяха или сложни, или ненадеждни, а и опитът показваше, че на клиентите не им е до това, да обръщат внимание на тайнствения червен отблясък върху малиновото лице на Великия Детектив.

– Табелката на вратата трябва да се закрепи както трябва – разпореди Работодателя. Бе оставил слушалката и сега се разплиташе, пукайки със ставите си. – Заеми се.

– Добре – каза Юрий. – Сега ли?

– Колкото по-скоро, толкова по-добре. Но вече е единайсет и три минути. Клиентът ще дойде.

– Ще закъснее – каза Юрий уверено. – Такива като него винаги закъсняват.

– Откъде знаеш? – попита Работодателя с любопитство. – Та ти не си го виждал още.

– По гласа. Такива винаги закъсняват.

– Какви?

– Ами... – Юрий се затрудни. – Такива, дето се туткат и са несигурни. Неустойчиви...

– Ти и такъв талант ли имаш?

Юрий не успя да отговори, защото строгият глас на Мириам Соломоновна обяви в селектора:

– Павел Петрович, дойде господин Епанчин. Има среща за единайсет.

Работодателя направи физиономия към Юрий, която трябваше да означава нещо от сорта „имаш не талант, а х...“ и произнесе кадифено в микрофона:

– Поканете го, моля.

Господин Епанчин (Телман Иванович, 68 години, пенсионер, бивш шатен чиновник в Дружеството на филателистите на Руската Федерация, известен филателист, отдавнашен и почетен консултант на компетентните органи, живущ на адрес... телефон... факс... без вредни навиги, без политически убеждения, в развод, жена му живее в Москва, синът е астрофизик, живее отделно, работи в ГАИШ... и т.н. и т.н. и пр.) се оказа дребно сиво прашно човече с неравни златни зъби и бързи миши очички на сбръчканото лице, като на Акакий Акакиевич Башмачкин⁹.

Влезе и поздрави без каквото и да е достойнство, като бързо-бързо потриваше измръзналите си ръчички и подсмърчаше със сивото си носле (не бе граф Дьо ла Фер, не, съвсем не бе дори и канцлер Сегийо, а по-скоро господин Бонасийо, но забележимо смалил се от старост и от

---

9. Герой от повестта на Гогол „Шинел“. – Бел.прев.

аскетичния начин на живот при съветската власт). Чинно седна в предложеното му кресло. Огледа се скришом, но внимателно, и веднага вдигна малък скандал по повод присъствието на Юрий, което му се стори неестествено и дори излишно. Работодателя бе на противоположното мнение по този въпрос. Състоя се следният разговор, по време на който Юрий мълчеше неутрално, изучавайки набързо досието на клиента.

– Моята работа, знаете ли, е извънредно деликатна, извънредно...

– Разбира се, скъпи Телман Иванович! Ние с други не се залавяме...

– Телм'ан – поправи го клиентът с раздражение и дори някак капризно. – Казвам се Телм'ан Иванович, с ваше позволение.

– Моля за извинение. Във всеки случай можете да разчитате на нашата пълна и абсолютна конфиденциалност.

– Да, да, разбирам... Фрол Кузмич именно така ви препоръча...

– Ето, виждате ли!

– И все пак... Случаят е много особен. Толкова е деликатен... Ще се наложи да споменавам известни имена, много известни даже. А както казват германците, това, което знаят двама, го знаят и прасетата, хе-хе-хе, извинявам се. Двама!

– Напълно съм съгласен с вас, уважаеми Телм'ан Иванович. С германците също. Но един мъдрец е казал: „Две е любимото число на алкохолика“. А в Писанието е твърдо формулирано: където са се събрали двама, аз съм сред тях. И респективно ви предупреждавам, длъжен съм да ви предупредя, че нашата беседа се записва.

– А, така ли! Е, в такъв случай съм принуден, за съжаление, да...

И оскърбен в най-добрите си очаквания, господин Епанчин взе демонстративно да се готви да напусне този гостоприемен кабинет – размърда се, изобразявайки съдържано дипломатично възмущение, раздвижи лице и тяло, започна да се надига от креслото, но никъде, разбира се, не отиде, а само се намести по-удобно и произнесе покорно:

– Е, добре, щом е така... Щом не може иначе...

– Не може, Телм'ан Иванович! – кадифено подхвана Работодателя. – Съвсем не може. Ноблес, сами разбирате, оближ¹⁰. Държим на това, но що се отнася до гаранциите, те са абсолютни – тук при нас също ноблес задължително оближ. Вие можете да бъдете абсолютно сигурен, че нито една ваша дума няма да излезе извън тези стени. Без вашето специално разрешение.

---

10. Френска поговорка – La noblesse oblige – Благородството задължава. – Бел.прев.

Господин Епанчин очевидно остана доволен от тези уверения. Той отново подчерта с две-три несвързани изречения извънредната и особена деликатност на работата, отново, без особена връзка с предмета на разговора, но с ударение, напомни за тайнствения (за Юрий) Фрол Кузмич, който му бе препоръчал Работодателя като сериозен професионалист и във висша степен порядъчен човек, и едва след това встъпление взе да излага същността.

А тя (изложена с гладки, ясни, добре редактирани и може би предварително репетираны фрази) се състоеше в следното:

Господин Епанчин беше не просто виден колекционер, той беше („казвам ви го без излишна скромност“) собственик на най-голямата в СССР (той така и каза – „в СССР“) колекция от марки. Тя включвала серии от всички, без изключение, страни на света до хиляда деветстотин и шейсетата година. Марките, емитирани в света след шейсетата година на нашия век, не го интересували, но всичко отпечатано ДОТОГАВА, представлявало интерес за него и „в значителна степен – в много значителна степен, някъде от порядъка на деветдесет и пет процента“ то се намирало в неговата колекция.

Сред многочислените, прекрасни, но така да се каже „обикновени марки“ в неговото съкровище имало и известно количество „световни раритети“, истински фидателистки бисери, а по-точно казано – брилянти от най-чиста проба и с неописуема ценност. Всеки от тези брилянти бил знаменит по целия свят. От него имало два-три, максимум десет екземпляра и когато рядко – крайно рядко! – такъв се появявал на търг, то новият собственик го купувал за десетки и дори стотици хиляди долари.

Един такъв брилянт, може би най-ценният, изчезнал преди няколко месеца. По-точно казано, бил варварски похитен. И той се досеща кой именно е извършил похищението. Нещо повече, той (Телм'ан Иванович) знае кога и при какви конкретни обстоятелства е станало. Обаче той (Телм'ан Иванович) няма никаква възможност да докаже това, има само основателни подозрения и задачата, която иска да възложи на Работодателя, се състои именно в това, в тази деликатна ситуация – да намери някакъв приемлив изход и по възможност да възстанови потъпканата справедливост, а именно – да защити законното право на лична собственост, дори ако престъпникът не бъде наказан поради трудности...

Отначало той говореше така, както се беше подготвил – сухо, безстрастно и внимателно, сякаш вървеше опипом по минно поле, но постепенно се разгорещи. Това отвратително, долно престъпление, дълбоко личната несправедлива обида разчовърка стари рани и той стана

страстен и зъл. „Как само посмя, този подъл крадец? Как посмя да поsegне на най-святото?“

„... Той, знаете ли, събира марки от английските колонии, а аз от целия свят. Та МОИТЕ английски колонии са два пъти по-добри от неговите и точно това го кара да злобее и да излиза от кожата си... Той е академик, милионер, а кой съм аз? Никой. А колекцията ми е два пъти по-хубава. Той не може да го понесе и е готов на всичко, за да ме опозори – ако не така, то иначе... Отначало разпространяваше за мен клюки, че съм от НКВД... и от КГБ... Гнусотии всякакви. Интригантстваше, за да ме изключат от ръководството на Дружеството. А сега ето – стигна до престъпление...“

...Било през една задушна августовска вечер, приближавала буря, било топло и влажно, Академика – пълен, задъхваш се мъж – непрекъснато се бършел с чудесна копринена кърпа. Точно обядвали и сега пиели чай и приказвали „за редките варианти на ранните марки от Мавриций“. Били сами в апартамента, Полина Константинова им сервирала чая и заминала до понеделник (а това било в петък към осем-девет вечерта). Прозорците били отворени, но полза нямало – толкова било задушно. Всичко започнало очевидно от порива на вятъра: той изведнъж влял в стаята, прозорците се затворили с трясък, салфетките на масата се разлетели, а той се втурнал да ги хваща. Бутнал чашата, чайника, купичката с бонбоните, още нещо и съборил всичко на пода. Академика с неприличен смях (макар че какво смешно имало в това?) скочил от креслото, спасявайки панталона си от разлетия чай...

... Не, на масата, разбира се, нямало марки. Всички албуми и класъори останали там, където ги разглеждали – на другата маса в ъгъла, до шкафовете с колекцията. Странното било, че някои класъори се оказали на пода, макар до тях да имало не по-малко от три метра. Той не може смислено да обясни как е станало това. Сам не разбира. Сякаш го налегнало умопомрачение. Току-що седял на масичката за чай и ловял летящите салфетки и внезапно, без каквото и да е преход, вече седял на дивана до отсрещната стена. Академика с трясък затворил прозорците, а четирите класъора лежали на пода и около тях се търкаляли няколко марки.

... Не, тогава той не придал на това никакво значение – само се изплашил да не би изпадналите марки да са се повредили. Но те били цели и невредими. Двамата с Академика веднага ги събрали и сложили по местата им в съответните класъори... Не, той вече не си спомня кои точно марки били. Май Британска Централна Африка. Не е толкова важно

– обикновени, за по сто-двеста кинта, нищо особено, затова и не ги запомнил.

... Честно казано, доста подробности от тогавашните събития му се губят, в паметта му цялата онази вечер все едно е покрита с мъгла и има неясноти. Например: имало ли е телефонен звън, или сега само така му се струва? Като че имало. А може и да нямало... Те с Академика топлили ли са още веднъж чайника, или Академика веднага след инцидента си е тръгнал, оправдавайки се с късния час? Не помни. Провал. Неяснота. Едва ли това има значение за задачата, но е факт, че спомените му от онази вечер се виждат като през нефокусиран бинокъл.

... Той е мръсен, мръсен тип! Внуците му са вече студенти, а той още гони момичетата, пръчът му дърт. И езикът му е мръсен – всяка дума е псувня. Можете ли да си представите – изведнъж ни в клин, ни в ръкав ми съобщава, че е бил на лекар да прави някакви изследвания и те показали, че всичките му сперматозоиди, видите ли, били живи! А?! Пита се какво ме интересуват мен неговите сперматозоиди? Мръсен е той, мръсен и мислите му са мръсни. И е крадец.

... Сега ще ви кажа откровено какво мисля за това: той ме е отровил с нещо. Нали е химик. Сипал ми е в чая някакъв боклук и докато съм лежал в безсъзнание е взел от колекцията каквото му трябва. А класъорите е хвърлил на пода да изглеждат така, все едно вятърът ги е издухал... Не случайно се ползва с лошата слава, че е хипнотизатор: отива при някого уж честно да купи колекцията му, омагьосва го и онзи му я продава на безценица. После се усеща горкият, но е вече късно и нищо не може да се докаже... Нещо повече: академикът е и лауреат! «Как смеете да си помислите лошо за него?! Ай-ай-ай!» А то не е «ай-ай-ай»! Хич даже не е «ай-ай-ай»...

Юрий слушаше тези объркани, пълни с обвинения жалби почти като страничен слушател – беше близко до припадък. Сърцето му прескачаше и дори трескаво трепваше, като конска кожа под ударите на юздите. Отчаяно се бореше с обземащото го лошо чувство, мъчеше го задух, а в главата му звучеше като развалена грамофонна плоча изречение от някакъв роман: „И тогава аз разбрах за какво ми плащат пари...“ Два пъти улови сърдито неспокойния кос поглед на Работодателя, но отговаряше само с ядосано сбърчени вежди и зловни гримаси в смисъл: „Махай ми се от главата! Гледай си твоята работа.“

Такива опашати лъжи отдавна не бе чувал, а може би и никога. Сивият и пращен Телман Иванович лъжеше буквално през дума, ежеминутно, при това без видим смисъл и поне малко разумна цел. Поредната

му лъжа удряше нещастния Юрий като с камшик през сърцето, по жлъчката и по коронарните съдове. Той почти престана да разбира смисъла на произнасяните от госта лъжи и молеше Бога само за едно – да не припадне сега върху масата, върху регистриращата и контролираща апаратура и най-вече върху Главното Червено Копче, от чието непрекъснато натискане вече имаше мазол на пръста.

„... Вие ме питате защо не предприех нещо. (Удар по коронарните съдове: лъжа – нищо подобно никой не го е питал.) А какво можех да направя? Впрочем, аз предприех! Какви само варианти не опитах! Лично отидох при него – знаех, че няма смисъл, но го посетих! Как не ви е срам, казвам! (Лъжа.) Питам го в очите: «Имате ли съвест, любезни господине?» (Лъжа, лъжа.) «Та вие сте уважаван, възрастен човек! Време е и за Бог да помислите!»“ (Лъже, лъже, сивият мишок – никъде не е ходил и никого нищо не е питал...)

– И какво ви отговори той? – включи се накрая Работодателя (както винаги в най-неочаквания момент).

– Кой?

– Академикът. Какво отвърна на поставените му въпроси?

– Нищо. А какво можеше да отговори? Мълчеше. Само се усмихваше с изкуствените си ченета.

– Не ви ли възрази? Не се ли възмути? Не ви ли заплаши?

Тогавя Телман Иванович млъкна и прехапа сивата си устна. Извади носна кърпа на карета, изтри челото, устните, ръцете си – първо лявата, после дясната.

– Малко го познавате – произнесе той накрая.

– Изобщо не го познавам – възрази Работодателя. – Апропо, как казахте, че е фамилията му?

– Нима съм я споменавал? – трепна Телман Иванович. Дори остриете му уши щръкнаха.

– А не сте ли? Академик... академик... Вишеградски май?

Телман Иванович се усмихна малко подигравателно.

– Не – каза той почти високомерно. – Не е Вишеградски. Изобщо.

– А как е?

– Не бих искал да споменавам имена – произнесе Телман Иванович още по-високомерно, – докато не ми стане ясно готови ли сте да се заемете с тази работа и какво точно имате намерение да предприемете.

Само че не бе възможно да объркаш и смутиш Работодателя. Доколкото си спомняше Юрий, това никой не бе успял да постигне. Работодателя отвърна веднага и с не по-малко високомерие:

– Без да зная името, изобщо не мога да ви съобщя какво ще предприема и дори не бих могъл да реша дали съм готов да се заема с вашия случай.

Телман Иванович мълча като че цял час, после под-смръкна и рече жално:

– Аз за малко да извърша престъпление. Няма да ми повярвате. Сериозно обмислях да му изпратя смели хора, за да вземат от него... или поне – лицето му се изкриви и стана съвсем неприятно, – поне да му откъснат ушите, да му набият обръчите... И най-вече нямаше да ми струва скъпо. Дребни пари. Слава Богу, Фрол Кузмич ме отказа, благодарен съм му, че иначе щях да затъна в неприятности, от които век нямаше да се измъкна...

– И колко ви поискаха?

– Петстотин гущера.

– Хм. Действително не е много. С кого се договаряхте?

Телман Иванович незабавно настръхна.

– Има ли значение? Защо ви е да знаете?

– Защото съм длъжен да зная за всички, без изключение, които са посветени в тази история – рече Работодателя наставнически. – Без никакво изключение!

– Ами кой не е посветен в тази история...

– Как така „кой“? Веднъж Фрол Кузмич...

– Нищо подобно! – запротестира Телман Иванович и за убедителност се надигна от креслото и застина напрегнат в не особено изящна поза. – Аз на него само в най-общи линии... без имена... без подробности... „Много деликатен случай. Засегнати са важни личности.“ Това е всичко. Аз ги разбирам тези работи!

– Това е добре. И все пак какво стана с вашите бандити за петстотин долара?

– Не съм се срещал с никакви бандити! Моля ви! Просто имам един познат. Казах му само, че трябва да се даде урок на одного...

– На академика.

– Не бе! Просто на един тип. Това е всичко.

Сега казваше истината. Във всеки случай липсваше пряка лъжа – и за толкова благодаря, човече, помисли си Юрий, измъчен до немай къде от сърдечни екстрасистули. Работодателя изчака секунда (няма ли да светне червената лампичка) и продължи:

– А в Дружеството на никого ли не разказахте?

– Разбира се, че не!

- На приятели?
- Нямам приятели.
- На познати филателисти?
- Господи, не, разбира се.
- На сина си? На жена си?
- Стига. Това не им влиза в работата – въздъхна Телман Иванович.
- Те си имат свои странности.
- Тогава излиза, че за тази скръбна история не знае никой?
- Да. Точно така. Нали ви казвах. Никой.
- И защо всъщност? – попита Работодателя като че небрежно, но така, че Телман Иванович веднага се напрегна и дори впи ръчички в подлакътниците.

– Ами... как така „защо“? За какво?

– Не зная за какво. – Работодателя вдигна рамене. – Само исках да си изясня. За в бъдеще. И какво се получава? Откраднали са ви много ценна марка. Вие знаете кой. Досещате се и как. Минават четири месеца и излиза, че никакви мерки не сте предприели... никому не сте съобщили за престъплението... дори към милицията не сте се обърнали. Защо?

Въпросът беше интересен. Телман Иванович не отговори. По-точно казано, отговори с въпрос:

– Не разбирам, вие залавяте ли се с моя случай, или не?

– Още не зная – отвърна Работодателя. – Мисля, размишлявам... А коя точно марка ще търсим?

Телман Иванович се сбръчка целия и веднага заприлича на спаружен картоф.

– Толкова ли е важно да знаете?

– Мо-омент! – произнесе Работодателя с кадифен глас. – А вие ще започнете ли да търсите откраднатата вещ, без да знаете що за вещ е тя?

– Да-да, разбира се... – мърмореше Телман Иванович. Никак не му се искаше да назове откраднатия предмет. Щеше му се да мине без това. – А нима не можете просто да кажете рядка, ценна марка? Много рядка, много ценна... Уникална. А?

– На кого да „кажа“?

– Ами не зная... Някак така... Без името й. Описателно... Все едно названието й е само за специалистите. За професионалистите, така да се каже... А така – защо? На кого?

Говореше все по-тихо и по-тихо, а после млъкна. Да продължи да дрънка разни глупости беше вече неприлично, да назове името на марката не искаше. И как да се оправи с това кълбо от противоречия – не

знаеше – седеше мълчаливо, склонил главица на гърдите си, и разглеждаше поставените на коленете си длани.

– „Британска Гвиана“? – тихо произнесе Работодателя.

Телман Иванович трепна и моментално пребледня и прошепна задавено:

– Откъде знаете?

Работодателя вдигна рамене.

– Има ли значение? Зная. Досетих се.

Известно време се гледаха втренчено. Работодателя уверено, с горделивото смирение на ученик, постигнал забележителна, но неочаквана победа над учителя си. А Телман Иванович изплашено, дори угнетено, не разбирайки, поразен, бавно се осествяше от нанесения удар в очакване на нов... Но той също не беше слабак, нашият Телман-Иванович, той също трудно можеше да бъде изненадан и уплашен. Постепенно бледността му отстъпи, изчезна и страхът, и той се съвзе. На лицето му се появи изражение на разбиране и леко презрение.

– Нищо не знаете – произнесе той с облекчение и вече с пренебрежение. – Предполагате, но не разполагате. Вие мислите за червената от един цент – не, уважаеми, не е тя! Виж за какво се хванахте – за едно-центовата! Впрочем, откъде бихте могли да знаете. Да не би в детството си да сте колекционирали марки?

– Да – призна Работодателя. Сега бе негов ред да седи със съкрушено наведена глава и срам в очите. Ученикът бе поставен на мястото си.

А Телман Иванович (господин учителят) веднага стана добър и мек след очевидната си победа, позволи си разумна снизходителност и веднага разказа КАКВА всъщност е марката. Юрий, който бе далеч от филателията, разбра от снизходителните обяснения само същността. Марката се наричаше „Британска Гвиана първи номер“. Сякаш разшифровайки това название, Телман Иванович я описа като „два цента върху розова хартия“. Такива марки имало десет броя в света, но се оказало, че всички били минали през пощата, а неговата била „чиста“, е, „наистина, без лепило“ и това обстоятелство („чистотата“ ѝ, а не отсъствието на лепило) се явявало решаващо. И именно поради това тя била уникат. На всичко отгоре съществуването ѝ не било известно на нито един жив човек на този свят – тя била великата и сладка тайна на Телман Иванович, символ на неговото абсолютно превъзходство над всички и сякаш ос на неговото земно съществуване...

Излагайки всичко това, той престана да е сив, дори порозовя, гласът му зазвъня като на пионерче, подмлади се с трийсет-четирийсет

години. Беше щастлив. Явно бе забравил, че марката вече не му принадлежи. Изобщо забрави всичко, очите му станаха големи, блестящи и радостни и махаше с ръчички като вдъхновен поет и трибун. И всичко, което казваше, беше истина.

– Откъде я имате? – попита Работодателя и Телман Иванович веднага мълкна, сякаш го стиснаха за гърлото.

Работодателя чакаше търпеливо. В стаята бе толкова тихо, че на Юрий му се струваше, че чува съскането на лентата в касетата.

– Защо? Защо ви е да знаете? – прошепна Телман Иванович с такава мъка в гласа, че Работодателя омокна.

– Можете да не се впускате в подробности – отвърна той съчувствено. – Как, какво, кога – не е важно. Само бих искал да зная кой е бил последният ѝ собственик преди вас?

– Не зная – процеди едва Телман Иванович.

(Казва истината, констатира Юрий с известно учудване.)

– Как така? – попита Работодателя. Той също бе удивен. – Как може да не знаете?

Телман Иванович мълчеше. Отново сив, подобен на мишка, унил, и отново разглеждаше своите ръчички, смирено положени на коленете му.

– Е, добре – каза Работодателя. – Хубаво. Бог да е с вас. Като не искате – недейте. Ще минем и без това. Все пак как се казва вашият академик? Ама не се инатете! Вие разказахте всичко за него: академик, химик, филателист, специалист по английските колонии... От Петербург. Нима си въобразявате, че няма да го намерим? Ще го изчислим, разбира се, но само ще вдигнем излишен шум с въпросите си. Помислете сам – за какво ни е излишен шум?

Телман Иванович очевидно бе впечатлен от тази енергична реч, но взе да се държи малко неочаквано. Стана внезапно от креслото, наведе се над бюрото на Работодателя, каза тихо: „Къде бих могъл?...“ и надраска нещо на един лист.

– Само не трябва „бъра-дъра“. Нищо не съм ви казал! – обяви той тържествено и демонстративно бутна листчето към Работодателя. После се върна в креслото, погледна към Юрий горделиво и предизвикателно – „ха да видиш“ и повтори: – Без „бъра-дъра“. Не е казано, значи не е направено!

Известно време Работодателя го разглеждаше леко удивен, взе листчето, прочете написаното, кимна удовлетворено и извади от джоба си един ронсър. Щракна, поднесе пламъка към листа, дочака огънят да лизне пръстите му и хвърли остатъка в пепелника.

– Така добре ли е? – попита той Телман Иванович.

– Да – съгласи се Телман Иванович като че равнодушно, но всъщност много доволен.

– Така! – произнесе строго Работодателя и започна да разбърква пелелта с молив. – Останах с малко противоречиво впечатление за вашия случай – каза той. – Трябва да помисля, преди да взема окончателно решение. Не е нужно да бързаме, дори е вредно. Съветвам ви да не предприемате никакви самостоятелни действия. Сега платете на моята секретарка двеста за консултацията. След два дни ще ви позвъня, ще се срещнем и може би ще сключим договор. За условията на договора ще се разберем тогава, но имайте предвид, че услугите ми са скъпи.

Телман Иванович кимаше печално. Беше съгласен с всичко. Той като че изобщо вече не слушаше какво му говорят. И едва дочакал Работодателя да направи пауза, преди да формулира най-деликатното, той внезапно съобщи:

– Баща ми беше филателист...

Работодателя вежливо замълча, очаквайки продължение, но то не дойде, измина минута (това е много време, когато в разговора възниква минутна пауза, мъчително дълго – безнадеждна пропаст от няма време), после измина още една и тогава Телман Иванович забълва:

И неговият баща бил филателист. Не някой знаменит, не, парите никога не му стигали, но бил самоотвержен и знаещ, Телман Иванович научил много от него и изобщо тръгнал по стъпките му. След войната баща му донесъл от Германия известно количество марки. Времето било такова – мнозина донасяли цели куфари с марки и някои днес забележителни колекции водят началото си именно от тези куфари. Баща му се върнал без куфари – само с няколко класъора и една кутия от обувки, пълна с марки от различни страни и времена. След много години, когато баща му вече не бил между живите, а той самият станал известен специалист, Телман Иванович решил да види какво има в кутията, дали няма да намери нещо интересно.

... В кутията попаднал на жълт плътен плик от фотохартия „Кодак“, а в него – няколко десетки най-различни марки, в това число и на изрязани парчета от пликове с пощенските клейма – такива марки се ценят много. Той ги събрал на куп и ги сложил в топла вода, за да се отлепят от хартията. Били „обикновени от германски княжества и някои интересни от Швейцария“. Какво било изумлението му, когато след половин час открил в изстиналата вода това ослепително чудо на розова хартия – Британската Гвиана първи номер във великолепно състояние,

чиста, негасена, но за съжаление без лепило. Не било изключено първоначално да е била с лепило, но в топлата вода то да се е разтворило... но било възможно и никога да не е имало лепило, както често се случва при марките, емитирани в топлите тропически страни...

... Сега може само да се гадае кой е бил предишният собственик на този уникат. Ясно е само това, че е бил внимателен и предвидлив, грамотен и добре разбиращ какво съкровище притежава. И в очакване на тежки времена и лоши промени той взел необходимите мерки и остроумно скрил своята скъпоценност: поставил я на къс стар плик, отгоре внимателно залепил някаква обикновена, по-голяма баварска марка, пусната през двадесетте години: Направил си простата сметка, че никой няма да обърне внимание на второстепенните марки в кутия за обувки, а още по-малко на невзрачния жълт плик от фотографска хартия...

Разказвайки тази авантюристична история в стил Луи Бусенар, Телман Иванович бе проникновен и откровен докрай. И колкото и да е чудно, историята му бе истинска, правдива от първата до последната дума. Само с едно, но доста съществено изключение: в кутията не е имало жълт плик. Нямаło е. Той бе попаднал при него по някакъв друг начин. По съвсем друг. Но Телман Иванович не пожела да разкаже как.

Лирическо отклонение № 2

БАЩАТА НА ТЕЛМАН ИВАНОВИЧ

В големия, дори огромен кабинет (където всичко беше огромно – креслата, електрическата светлина, масата, прозорците с титанични пердета, портрета на Ленин, заемащ цяла стена) имаше две дребни, приличащи си човечета. И двамата бяха сиви, с редки сиви коси, сресани назад, с бузи, обезобразени от шарка, само дето единият спокойно стоеше до масата с неподвижно лице, а другият седеше в гигантско кресло и потръпваше мъчително, сякаш креслото му пареше отдолу. Искаше му се да застане в стойка „мирно“ или да се смали до нищо, изобщо да изчезне и да се окаже на друго място. Мислите му трескаво и болезнено се мятаха, също като тялото му. Мълчеше упорито и се стараеше да не диша. Също така мълчеше (дълго, непоносимо дълго) и другият – гледаше през прозореца, в нищото, сякаш се досещаше, че ако погледне другото човече, може, без да иска, да го убие с поглед. После каза тихо и почти неразбираемо:

– Съществува мнение, че трябва да направим добър подарък на

нашият приятел и съюзник господин Рузвелт. Съобщиха ми, че той е филателист. Събира марки. Истина ли е това, другарю Епанчин?

– Тъй вярно, другарю Сталин! – Човечето в креслото се стресна и трескаво се изкашля. – Извинете... Казват, че е страстен филателист!

Настъпи нова дълга, уморително дълга и мъчителна пауза.

– А какво означава „филателия“?

– Колекциониране на пощенски марки, другарю Сталин.

– Това го зная. Питам какво означава самата дума „фи-ла-те-лия“?

От какъв език е?

– От гръцки, другарю Сталин. А в превод... как по-точно да се изразя... Буквално ли?

– Разбира се. Най-добре е буквално.

– „Омраза към пощенски разходи“... Май така ще е най-точно.

– Как казахте?

– „Омраза към пощенски разходи“, другарю Сталин. А още по-точно: „Любов към неплащане на пощенски разходи“...

Човекът, който стоеше прав, каза учудено:

– Глупости... – Помълча и добави: – И изобщо заниманието е глупаво. Възрастен, умен човек, политик, а се занимава с глупости. – Отново замълча. – А може би изобщо не е умен? Може би всички само го мислят за умен, а в действителност е глупак?

И се засмя – тихо, весело, неочаквано, сякаш се засмя известният по целия свят портрет. И пак така неочаквано отново стана мрачен.

– Мислите ли, че в колекцията си има всички съветски марки?

– Струва ми се, че не, другарю Сталин. Никой на света ги няма всичките.

– Защо?

– Има марки, които са редки и съществуват само в пет-шест екземпляра, дори по-малко.

– Това е добре. Това е много добре. Ето я и вашата задача. Да съберете пълна колекция от съветски марки, която да поднесем на господин Рузвелт. Как мислите – дали ще остане доволен?

– Ще бъде във възторг, другарю Сталин. Но това не е възможно.

– Защо?

– Не може да се събере пълна колекция...

– Смятайте го за партийно поръчение, другарю Епанчин. Трябва да се събере. Срок – един месец. Ние мислим, че е достатъчен. Обърнете се към другаря Берия. Той е в течение и ще ви помогне.

– Слушам, другарю Сталин – каза малкият човек Епанчин,

примирайки от ужас.

... Но независимо от този ужас мисълта му заработи привично. Консулската половин рубла – ще се наложи да даде своята, помисли си той угрижено. И тази със сбъркания цвят „70 рубли“ без зъбци... Откъде да вземе обърнатия Леваневски с „Ф“?... Гурвиц-Коган я продаде, но на кого? Знае и ще каже. Не на мен, на органите ще каже... На другаря Берия ще каже, помисли си той с внезапно ожесточение, което го удиви: почувства се силен и велик, както понякога му се случваше насън...

Ето така, или примерно така, преживя той единствения си и последен звезден час. Ето така, или примерно така, той го разказа на сина си – на малкия, ревлив, капризен, но умничък Телман Иванович. Но не му каза какво е преживял, докато го возеха в огромна черна кола към Кремъл. И как героически се е сражавал в огромния кабинет с пристъпите на мечата болест. И как на другия ден легна Със сърдечен пристъп от нервното пренапрежение.

„В скучните разговори за хората от миналото са скрити тайни за техните велики подвизи“.

... И, разбира се, той не разказа нищо за това, как, заключен в специалния апартамент четири страшни седмици, съставяше трескаво колекцията за подарък на онзи дяволски американец. Съставяше я от многото колекции, носени му от един неприятен цивилен човек. Понякога бе мълчалив, понякога болезнено разговорлив, понякога сдържан, а на другия ден – внезапно разпуснат. Вчера красив, а днес на нищо не прилича, но винаги крайно неприятен за общуване и с гладни вълчи, прецежняващи очи.

... Имаше, имаше какво да разкаже! Как летеше в самолета, вдигнат посреднощ, неизвестно закъде. Оказа се – в Ленинград, на улица „Попов“, в Музея на съобщенията – някога разкошна сграда, в която сега мръзнеше Държавната колекция – безценно филателно съкровище, пазено от полумъртъв охранител, който вече не приличаше на човек, а по-скоро на черна мумия, увита в три шуби и каруцарски кожух...

... Как трепереха ръцете му, когато в донесения от цивилния класър виждаше позната до болка, излизана до блясък от завистливите му очи колекция... и веднага си спомняше за собственика ѝ, но вече не като за жив човек, а като за покойник, макар че се досещаше, че те никого не убиват – просто конфискуват за нуждите на държавата, дават съответната разписка... и в краен случай пращат в затвора... в най-краен случай... Не искаше да мисли за това.

... Как веднъж загуби съзнание, когато вместо познатия цивилен вълк в специалния апартамент се яви някакъв униформен и от прага се развика: „Саботираш ли бе, да те е... в устата гадна? Пречиш на следствието, а?“ Оказа се, че е сбъркал в списъка една буква в името на един филателист и вместо „с“ е написал „ц“ – откъде можеше да знае как се пише точно тази шибана фамилия, да не е гледал паспорта му, а те не могли да го намерят, целият Горки обърнали – няма такъв, като че в земята се е продънил... Слава Богу, всичко се изясни и се размина с един вик и разстройство до края на деня...

После всичко свърши. Извикаха го, благодариха му, подписа разписка за неразгласяване, а след няколко месеца (войната вече бе свършила) му дадоха апартамент – наистина в Ленинград, но хубав, двустаен, на третия етаж (в Москва живееше в мазе с прозорци към обществена тоалетна). А след още половин година го извикаха при голямото началство, което с усмивка му връчи заповед, даваща му право да получи два екземпляра конфискувани неща по избор. Проявил се като сътрудник. („Вие дадохте собствените си марки, ние знаем, не сме забравили...“)

... В склада за конфискувани вещи сънен тлъст старшина хвърли върху масата пред него двацет албума... Господи, беше като в прекрасен сън! Той избираше и избираше, прелистваше, разглеждаше, отлагаше, вземаше решение и веднага се отказваше от него... о, сладки мъки – да избираш подарено! После, когато се реши, когато избра, отдели и дори се разписа, че ги е получил, не издържа – захленчи, взе да моли и да проси със сълзи в гласа: хайде още, поне това миниатюрно класьорче (с „черното пени“, впрочем), то е толкова мъничко, че сигурно го няма в описа... Дебелият се оказа сърдечен човек. Не му даде класьора, но постави пред него няколко картонени кутии от обувки и му предложи: избирай. И той избра. Там имаше всякакви марки, Altdeutschland на малки изрезки с погасени марки, но кой ти ги дава. Взе ги. Нека стоят...

... Тези подробности никога не бе разказвал дори на сина си и, разбира се, на никого друго. А до края на живота си продължи да работи „за тях“ – консултант по конфискация. И нито веднъж не съжали за това.

ГЛАВА ТРЕТА ДЕКЕМВРИ. ВТОРИЯТ ПОНЕДЕЛНИК МАЛКО МОТОВИЛОВО

– „Чай, чай ще наля и кафе ще долея“ – замислено изпя Работодателя по някакъв неопределен, но безусловно варварски мотив.

– Това пък какво е? – попита Юрий, без да проявява особен интерес.

– Кой да ти каже. Според ситуацията.

Седяха на масата и пиеха чай, сервиран им от Мириам Соломонова. Чаят определено беше горещ, рубинов, цейлонски, в тънки чаши със сребърни подстаканници. Имаше и бисквити „Нежност“, и божествени домашноизпечени кифли – Мириам Соломонова, както винаги, бе на недостижима висота.

Впрочем Юрий пиеше чай без каквото и да е удоволствие и непрекъснато се прозяваше. След свръхнатоварването не му достигаше кислород и му се искаше да дремне поне десетина минути. Ще изляза някой ден от релси, помисли си той обречено. Майко мила, каква работа си избраха...

– Аз все пак не разбирам: нещо вътре в тебе ли щрака, или как? – попита внезапно Работодателя и го погледна внимателно.

– Или как – неприветливо отвърна Юрий. Избра си препечена кифличка, отхапа без желание и отпи от чая.

– И все пак... – настояваше Работодателя. – И аз не съм расъл в саксия, слава Богу, не се оплаквам, различавам истината от лъжата, но не като тебе стопроцентово.

– А аз стопроцентово. Това е цялата разлика между нас, за която ти ми плащаш.

– Добре, добре. Пари... Ти все за пари... Обясни ми. Колко пъти ми обещаващ. Какво чувстваш, когато някой лъже, какво изпитваш? Физически ли?

Юрий мъчително скръцна със зъби, потискайки в зародиш поредната прозявка. Как бих могъл да обясня, помисли си той. Особено на здрав човек, чието сърце е като метроном... На такъв не можеш да обясниш. Няма и защо.

– Като че животът изтича от гърдите ти – каза той бавно. И се

учуди. Не искаше да говори, а все пак го каза. И напълно напразно, разбира се.

– Това цитат ли е? – осведоми се Работодателя.

– Не. Усещане.

– Не говори глупости.

– Махни ми се от главата.

Е, поговориха. Известно време пиха чай в демонстративно недоброжелателно мълчание. После Работодателя попита с нарочно делови тон:

– Ще разшифроваш ли записа утре?

– Естествено. Може би дори още днес.

– Днес няма да успееш – каза Работодателя, сякаш извинявайки се.

– За днес имаме още един клиент. При това много сериозен. Ще издържиш ли?

– Ако лъже като този преди малко, със сигурност ще изляза от релси. Кълна се. Този беше доста особен.

– Да-а, любопитен екземпляр. Не зная какво да мисля.

– Аз не се и опитвам – каза Юрий и си наля още половин чаша. –

Тъмна Индия. Нямам представа какво ще правиш с него.

– Най-вероятно нищо.

– Тоест?

– Никой не му е откраднал марката.

– Тоест?

Работодателя си изпи чая, облегна се назад на дивана, преплете крака и се зае с ронсъна и цигарата. Запали внимателно, пусна две колелца към тавана и погледна Юрий с присвити очи.

– Не се задълбочавай – посъветва го той проникновено. – За какво ти е? При твоите морални принципи.

Моите морални принципи, помисли си Юрий. О, Боже! „Не вземай чуждо и не лъжи“. А иначе: „ще пушим и колата ще смажем, колата ще смажем и ще пушим“. Разкошна нравствена палитра, снежният връх на морала...

– Ще пушим – колата ще смажем – каза той на глас. – Колата ще смажем и ще пушим.

– Наистина е така! – възкликна Работодателя, сепна се и взе да гаси фаса в пепелника. – Да вървим. Чака ни доста път – четирийсет и пет километра по кишата.

Но не успяха да тръгнат. Без предизвестие, но затова пък във ватирано сиво палто до петите връхлетя Борката Золотоношин, Агент Би, с червен нос и чевръст като живак. Здрависа се набързо (ръцете му бяха

червени, прясно замразени, ледени), извади от пазвата си купчина хартии с подвити краища и с неразбираемо мърморене ги подаде на Работодателя. После, без да сяда и без да се съблича, си наля в първата попаднала му немита чаша цейлонски чай. Съдейки по вида му, навън дъждът бе преминал в гъст сняг, който сега се топеше по Борката, падаше на парцали по килима, по масичката и по дивана, защото Борката се движеше непрекъснато – местеше се, кипеше, изпаряваше се, и Юрий стана и отиде на работното си място – по-далеч от тези физически явления.

Работодателя прегледа набързо, но внимателно, документите, подобно на скенер, и се вторачи в Борката очакващо.

– Това ли е всичко? – попита той.

– Казва, че е това – отвърна Борката, без да спира да дъвче и да пие.

– Юнак – каза му Работодателя. Отвори вратичката на стенния сейф, сложи вътре документите, извади малък пакет (зелен, стегнат с ластиче), пхна го в джоба си и отново заключи касата.

– Ще го викате ли? На тепиха? – попита Борката.

– Обезателно.

– Да му звънна ли?

– На всяка цена.

– Сега ли?

– В никакъв случай! – каза Работодателя. – Сега ще си отидеш вкъщи, ще вземеш душ, ще хапнеш и ще изчукаш Светланка...

– Тя е на работа – рече Борката с щастлива усмивка. – Вчера започна работа.

– Тогава ще вземеш още един душ, студен...

– Ама той гори от нетърпение, Пал Петрович. Ще умре от чакане...

– А на баех, че няма да умре – рече Работодателя. Вече обличаше огромния си шлифер. – Ще му се обадиш довечера към седем часа и ще му определиш среща за утре в десет часа тук. И да носи останалото...

– Той казва, че това е всичко.

– ДА ДОНЕСЕ ОСТАНАЛОТО! – гракна Работодателя. – Така му предай. Със същия тон. Нека пусне в гащите Простатит Аденомович!

„Простатит Аденомович“ беше бисерът на деня и Юрий с удоволствие заръкопляска, отдавайки дължимото на Работодателя. Обаче последният бе станал сериозен.

– Сглобявай записвачката – изкомандва той. – И побързай, вече съм облечен, както виждаш.

– Секретната или обикновената? – попита Юрий.

– Вземи и двете. За всеки случай.

– Слушам, командире – каза Юрий и започна да събира регистриращата апаратура.

А агент Борката стоеше с чаша изстинал чай в ръка и с отсъстващо замислен поглед хипнотизираше единствената останала в чинията кифличка – така хамелеонът хипнотизира притихналата в ужас муха, преди да я лапне веднъж завинаги.

В колата Юрий се нареди да дремне – отпусна се, подпря глава между облегалката и вратата, затвори очи и се опита да мисли за нещо приятно. Как отива в „24 часа“ и купува всякакви вкусотийки за Жанка: свинско филе, съомга, топло пушена есетра... франзела... масълце „Фермерско“... „хайверче, разбирам“... И бутилка алкохол, и, разбира се, тоник... Ще си направим пир на духа, помисли си той сладострастно. Вечер на плътски удоволствия и радостни излияния... Само че ако попадна на лош клиент, никакви плътски удоволствия няма да има – ще се уморя и ще съм като пребито куче...

– Какъв е клиентът? – попита той, без да отваря очи.

– Нормален. Голям бърборко – отвърна Работодателя.

– И лъжец?

– Надявам се, че не. Иначе пукната пара няма да струва. Аз също – добави той самокритично.

– У тях ли отиваме?

– Не. Отиваме в старческия дом „Бризговицин“. Чувал ли си за господин Леонид Юриевич Бризговицин? Мултимиллионер в долари и благосклонен покровител на бездомните кучета, котки, осиротели крокодили и на сакатите – също. Феноменална личност, но с него нямаме среща. Той е в Дрезден на панаира на порцелана. Ние ще имаме откровена и продължителна беседа с господин Алексей Матвеевич Колошин – божи човек. Голям образ! Сам ще се убедиш.

Стояха на площад „Победа“ и пропускаха колите, движещи се насреща им по шосето откъм Пулково. Пухкавият мек снежец се бе превърнал в свирепа суграшица, вятърът извиваше стълбове от нея и на оскъдната светлина на умиращия ден се виждаше как опасно проблясва заледеният асфалт.

– И къде ще се състои това събитие?

– В населенния пункт Мотовилово.

– О, Мотовилово! Пъпът на руската земя.

– Не, братле – възрази Работодателя. – Пъпът на земята е Голямо Мотовилово, а ние с теб отиваме в Малко.

Юрий отново притвори очи и се отпусна. Като е Малко, да е Малко. Ако ще да е и Микроскопично. Микро-Мотовилово звучи дори по-добре. Макро-Мотовилово и Микро-Мотовилово... Още три часа, помисли си, хайде нека са четири, и всичко ще свърши, ще се прибера вкъщи и ще мога да плюя на всичко. Само клиентът да не се окаже тежък. Нека да бъде... нека да бъде достоен стар джентълмен, жадуващ да проследи съдбата на своя внук непрокопсаник... Или на дъщеря си, попаднала в мрежите на организиран шантаж... Интересно откъде джентълмен в старчески дом ще има пари, за да се разплати с нас? „Ние взимаме скъпо...“

– И какъв е този Галошин? – попита Юрий със затворени очи.

– Не е Галошин – каза Работодателя назидателно. – Калошин е. От думата „клася“¹¹. „Ранното изкласяване на зърното...“ Той е секретноносител.

– Тоест?

– Тоест лице, на което са известни сведения, представляващи държавна тайна.

Като чу това, Юрий се разтревожи и отвори очи:

– Само това ни липсваше! За какво ти е?

– Няма страшно. Не се бой. Всъщност той е пълен инвалид и невяжа. Тъй че се успокой и продължавай да дремеш. Има още доста път, а виж шосето какво е.

Пътят беше като пързалка. Вече се стъмваше, колите палеха фаровете и ледът мрачно проблясваше под жълтеникавите им светлини. Идващите срещу тях автомобили направо пълзяха, опипвайки с късите светлини пътя пред себе си.

– Ся ша попея – рече напрегнато Работодателя и Юрий веднага седна както трябва и се хвана за дръжката над вратата. Кофти работа, помисли си. Работодателя натисна газта и колата внезапно поднесе, завъртя се тромаво и тръгна настрани като рак по камък.

– „Свечеряваше се. Сивият дим...“ – запя с жалостив глас Работодателя и като завъртя внимателно волана, изправи автомобила – „... се стопяваше в розовите лъчи на залеза...“

Всеки път, когато караха по труден, лош или опасен път, Работодателя започваше да пее и песните му винаги бяха жалостиви, странни и като правило – абсолютно непознати.

– „... Песничка ми донесе ветрецът, мила, която ти пееше

---

11. На руски „колоситесь“. – Бел.ред.

някага...“

Ще вземем да се треснем в някой мерцедес, помисли си Юрий, вторачен в червените стопове на колата пред тях. Има да плащаме с години... Или някой джигит ще ни удари. Със същия резултат... А може и в канавката. Хубави канавки, многообещаващи, два метра дълбоки... (И от двете страни на шосето сиви, равнодушни къщички с тъмни прозорци, зарити до половината в сняг. И заснежени, премръзнали дървета. О, този оловен идиотизъм на селския живот!...) Колата отново поднесе, без видима причина. Юрий още по-силно се вкопчи в дръжката, а с лявата ръка се подпря по-здраво. „За по-здраво, за лекота и за удобство на изтичащата кръв“ – мина през съзнанието му ни в клин, ни в ръкав, а Работодателя продължи да пее жално, страдаше и се оплакваше: „Къде си ти сега, в кой край си... често си те спомням...“

Пътуваха вече повече от час. Стана тъмно. Насрещните фарове ги заслепяваха, а ледът на пътя изглеждаше така, сякаш не бе шосе, а замръзнала река. Белите зрънца на суграшицата се мятаха в светлините на фаровете. Отзад ги настигна огромен междуградски автобус, светлините му ги окъпаха и след две минути той започна тромаво да ги задминава. Юрий стисна зъби. Давай, давай. Състезател... Автобусът ревеше и стенише, увиснал отляво, а Работодателя млъкна и се вкамени зад волана – едва пълпеше в самия край на пътя и не смееше да даде газ или – пази Боже – да натисне спирачки.

После съзвездieto от червени и жълти светлини на огромния сухопътен броненосец, обрасъл с ледени висулки, ги задмина, кара известно време редом със сплескания (сякаш от ужас) мерцедес и окончателно се изгуби в нощта и вихрушката.

– „Червени карамфили през една дъждовна вечер ти ми подари...“ – с облекчение запя Работодателя и отпусна малко душата и тялото си.

Юрий знаеше тази песен и затова с готовност и ентузиазъм веднага подхвана наум:

– „А сутринта сънувах сън – червени цветя в градината...“

На светлината на фаровете отпред проблесна синя табела „М. Мотовилово 6 км“. Работодателя намали и с огромно внимание зави надясно (добре, че не беше наляво!) по покрития с девствен сняг път. От двете му страни се извисяваха възхитително безопасни пресли, зад тях на вятъра се поклащаха хрусталаци, а лъчите на фаровете, слава Богу, вече осветяваха само стълбове суграшица и сребристочерна пустота.

Ако я срещнете на свобода,
недейте я увличайте със вас –
само зад решетките, в тъма,
любовта ѝ мога да опазя аз.

След последните думи на тази древна тъжна песен, съчинена, както казват, от знаменития затворнически бард още във времената на Великите Присъди, те приближиха към широко отворените порти наред висока дъсчена ограда. Тя продължаваше наляво и надясно, но се виждаше само малка част от нея, с изгнили дъски и провиснала бодлива тел отгоре.

Обширният двор бе пуст. В дъното му светеше с разноцветните си запердени прозорци триетажна къща, пред която бяха паркирани покрити със сняг коли. Отляво и отдясно на къщата дърветата образуваха рехава горичка. А под самотния фенер в средата на двора стоеше засипан от сняг попрегърбен човек в широка, дълга до петите дреха с качулка (като войника от триптиха на Верещагин „На Шипка всичко е спокойно“). Край него се въртеше, повлякъл поводата си, петнист фокстериер, по вид и маниери много напомнящ на съсредоточено и енергично къдраво прасенце.

В светлия и празен вестибюл миришеше някак непознато – не на болница, а по-скоро на нещо зоологическо или ботаническо, а може би просто на капки за сърце в смес с аромата на някакво неопределено лайненце. Една леля в зелен халат седеше неподвижно в ъгъла, сложила напречно на коленете си бърсалка за под, а до краката ѝ се мъдреше бяла метална кофа. Гледаше ги без какъвто и да е интерес и мълчеше. Зад рецепцията нямаше никого и никой не се опита да ги спре, когато Работодателя и след него Юрий, загрижено намръщен, прекосиха помещението и тръгнаха по коридора, осветяван от светлосини неонов лампи.

Очевидно Работодателя бе идвал вече тук, но не се ориентираше много добре. Той (като току си поглеждаше часовника) се качи на третия етаж, влезе в някаква тъмна, безлюдна и опушена стая, после, споменавайки дявола, отново слезе на втория етаж, разходи се по коридора, като четеше табелите по вратите, и стигна до един прозорец, зад който освен вихрушката и тъжно поклащащите се дървета нямаше нищо друго. След това рязко свърна надясно в незабележима врата без надпис и табела и по слабо осветени тесни стълби отново се качи на третия етаж. През цялото време Юрий го следваше мълчаливо и безропотно, удивлявайки се на странните порядки в този странен старчески дом: безлюдно,

като в омагьосано царство, с поставени навсякъде космати палми в дебели качета и тишина като в храм Божий.

По-нататък стана още по-странно. Влязоха, без да чукат, през една стъклена, боядисана в бяло врата с табелка (която Юрий не успя да прочете – бе написано нещо като „дактилоскопия“ или „отоларингология“). Оказаха се в стаичка с маса, стъклените стелажи (с шишенца с лекарства) и страховити медицински схеми, окачени по стените. Зад масата четеше вестник „Комерсант“ човек с мръсна бяла престилка, приличащ на палач, на месар, на гардеробьер, но не и на лекар, и дори не на санитар. Веднага остави вестника и взе да ги гледа със светлите си, рядко мигащи очи. Бе с кръгла глава, късо подстригани светли коси, тежка челюст и масивни рамене на професионален бияч.

– Имаме среща с Алексей Матвеевич – побърза да му съобщи Работодателя с известна (както се стори на Юрий) угодливост и отново си погледна часовника. – Аз съм Романов, Павел Петрович. От фирма „Търсене-стелс“.

Плещестият доктор сведе очи, разхвърля по масата някакви книжа и с дебел пръст затърси отгоре надолу очевидно в някакъв списък. Явно открил там царственото име на Работодателя, той чевръсто стана, приближи се до врата в дъното на стаичката и деликатно почука два пъти. Като че никой не му отговори, но той леко бутна вратата и покани с жест Работодателя: моля.

Влязоха. Юрий веднага ослепа, изтръпна и се покри с пот от нерви. В помещението бе тъмно и много горещо, като в селска баня. Осветена бе само неестествено бялата постеля със смачкани чаршафи, сред които се виждаше долната половина на човек – с наполеонки, бос и със сякаш мъртви крака.

– Защо закъсняваш, драги? – проскърца в тъмното заядлив глас. – Как се договорихме? Беше казано между четири и пет. А сега колко е? – Гласът беше неприятен, скърцащ или хриплив. – Не сме се разбирали така. Сега ще взема да те изгоня и ще съм прав!

Работодателя не отговори на тази внезапна нападка, извади от пазвата си зеленото пакетче, стегнато с ластик, и внимателно го сложи на нощното шкафче сред чашите, чиниите с изсъхнали остатъци и бутилките.

– Хм... – Неприятният човек с ватените гащи веднага омекна. – Добре де – каза той с друг тон. – Да плюем и да забравим. Защо се забави? Пътят ли беше лош?

– Поледица – подхвана Работодателя, сякаш нищо не бе станало. –

Едва стигнахме, честна дума. Мислех, че ще катастрофираме...

– Който бърза, стига бавно – произнесе назидателно човекът в постелята. – Ако беше тръгнал по-рано, щеше да пристигнеш навреме. И нямаше да ме караш да нервнича – стар съм вече...

– Виновен съм, Алексей Матвеевич – каза Работодателя смирено. – Няма да се повтори.

– Да се надяваме! – каза онзи високомерно и попита с очевидна неприязън в гласа: – Кой е този с теб? Предполагам, че е с теб?

– С мен е, с мен – успокои го Работодателя. – Това е моят сътрудник. Казва се Юра. Той ще ви записва, Алексей Матвеевич. За историята.

– Ха! „Истории за историята“. Защо не. Може и за историята, това няма значение...

Към този момент Юрий, който бе вече свикнал с тъмнината, взе постепенно да се ориентира в обстановката. Видя, че стаята е голяма (отсрещната ѝ стена не се виждаше от тъмнината), отляво имаше огромна овална маса със столове около нея, някакви титанични шкафове или бюфети покрай стената... дебел килим под краката... черните квадрати на прозорците бяха плътно покрити с мъхести пердета... Всичко това беше странно (за старчески дом), но най-странното нещо бе човекът: блестящ гол череп, обрасъл отстрани с черни косми, рошава брада, стърчаща във всички посоки, огромни черни очила, закриващи половината му лице (в началото на века ги наричаха „консерви“). Той мъчително му напомняше на някого, на известен и крайно неприятен човек. И след малко Юрий разбра на кого: пред него лежеше чеченският бандит и терорист Салман Радуев, лично и персонално, без обичайната фуражка с дълга козирка, но затова пък с ватени гащи.

Потресен от откритието си, Юрий изпусна момента да се представи, поклони се неловко и съвсем ненавреме взе да разкопчава самото си, озъртайки се къде да седне. Да, ама не!

– Сядайте на пода! – разпореди бандитът. – На килима! Той е добър, удобен, сядай на пода... И не съм казал да се събличаш! Ще ми изтъриш тук бълхите си.

Окончателно объркан, Юрий замря с пръсти върху последното копче, а Работодателя, сякаш нищо не е станало, веднага мълчаливо кръстоса дългите си крака и ловко седна по турски на две крачки от кревата, без да се смущава от това, че главата му бе на височината на ватените гащи на терориста. Юрий още се колебаеше, но Работодателя така го погледна (отдолу нагоре), че се наложи веднага да клекне и да заеме

поза лотос, преодолявайки пукането на ставите и мъчителните болки в сухожилията.

А странният (и страшен) човек вече говореше, сякаш е очаквал този момент още от сутринта и всъщност едва е дочакал тази рядка и желана възможност. Сякаш изригна. Говореше непрекъснато, алчно, много сбито, прескачайки безсистемно от едно на друго, и първоначално беше много трудно и дори почти невъзможно да се разбере за какво приказва? За кого? За какви места и времена?

... Залата беше огромна, широка и дълга, може би е била старинна казарма или болница още от царски времена: високи тавани с арки, по-дълъг бе настлан с кахли, затворнически прозорци на три метра от пода, закрити от двойни решетки – едната отвътре, а другата отвън. Шейсет и осем легла, почти непрекъснато заети – шейсетина гаврилоиди на възраст от шестнайсет до шейсет години.

... В тази стая непрекъснато беше студено, вечно мръзнехме като кучета, но ни казваха: така трябва, млък! Студ, скучно, никакъв женски персонал, санитарите бяха мъже, войници, и ни хранеха колкото да не умрем от глад: каши-маши, а варено месо само на големите празници: през октомври, на първи май и на Нова Година. Но креватите бяха добри, дървени, с пружинни дюшеци и винаги имаше чисто бельо, сменяха го два пъти седмично, халатите бяха топли, бархетни, на райета, долни гащи и ризи с щемпел: „Шесто специално управление на НКВ“. Какво е НКВ никой не знаеше...

... Мореше ни скука. Повечето не бяха хора, които обичат да четат. Разходки не ни се полагаха. Оставаше само едно: да пушим и да си чешем езиците. Бяха ни предупредили строго да не дрънкаме. „Врагът, мамка му, подслушва“. Но как можехме да се удържим? И за какво да разговаряме, ако не за своите мъки? А и всички са свои. Какви врагове, когато аз съм от Питер, Кривокракият Вова е от Чкалов, а Толка-Лапай е от лагера, кучето му апашко...

(Всичко това беше почти като в кошмарен сън. Понякога приличаше на театър. Тиха тъмнина. Неестествено ярко осветена сцена. Гениален, неприличаш на никого актьор на тази сцена... неговият безкраен и умишлено несвързан монолог, почти без жестове и мимики... Мъртвата неподвижност на театъра на абсурда – и внезапно – от време на време, без заповед, без нареждане, беззвучна като сянка и безсловесна като призрак женска фигура се появява до постелята, едва видима в тъмното,

но в черна, непристойно тънка рокля върху голото тяло и подава на този странен разказвач поредната чаша с тъмновишнево питие... И адска жегга, въздухът в белите дробове вече като че съска, но неизвестно защо протегнатата с микрофон ръка мръзне...)

... Имаше един кавказец, или грузинец, или осетинец, който винаги мълчеше, а когато го питаха нещо, само се вторачваше с шибания си черен поглед, така че да съжалиш, че си се обърнал към него. Той денонощно само спеше и кльопаше, хранеха го отделно от нас, държаха го на някаква особена диета, но той не дебелееше и непрекъснато бе гладен като вълк, страшно беше да го гледаш как лапа пилето барабар с костите или с лъжицата гребе от кашата – не оставяше и трохичка в чинията, въпреки че му даваха двойни, дори тройни порции. Не даром, разбира се. На този свят безплатни обеда не съществуват. Правеха му процедури рядко, веднъж, най-много два пъти седмично, и го докарваха обратно на количка, сам не можеше да върви и бе черно-син след тези процедури, като удавник. Като полежеше неподвижно (тихо, без звук, дори дишането му не се чуваше) едно денонощие, отново ставаше свеж като краставичка... Но една вечер, когато всички вече се готвехме да си лягаме, приключвахме разговорите, утихвахме един след друг, той внезапно стана от леглото, огромен като статуя, и тръгна, тръгна, тръгна, без да поглежда никого, към изхода, където дежурният сержант седеше и от скука си чоплеше носа. Сержантът стана (беше як мъж, както сега казват – напопан), но той го отстрани от пътя си, както забърсват трохите от покривката – сержантът, без да издаде звук, се затъркаля по пода между леглата и там остана да лежи като Буратино. А онзи, прав като шкаф, излезе в коридора, там нещо тресна, заврещя, сякаш затиснаха котка, и край. Повече не видяхме този човек... А дали изобщо беше човек? Не зная, не се наемам да гадая. Тоест по принцип беше, разбира се, но какво бяха направили после от него? Ето това е въпросът!

... Имаше и едни Костик, Костя Грошаков – дребно човече, черничко, арменче беше... Всъщност не беше никакъв арменец, но като му лепнаха от самото начало ту „Карпет“, ту „Ованес“, и така си остана. Та с него какво направиха? Престана да ходи. Тоест в тоалетната. Нито пишкаше, нито по голяма нужда ходеше. Изобщо. Месец, втори, а той не ходи. На всички им направи впечатление и взеха да го кодошат, цвилят като жребци, шегички си правят, но какво смешно имаше в това? Представи си подводница, на чийто екипаж не му трябва нужник. Или космонавти. Полезно нещо и нищо смешно... После го преместиха.

Защо? Къде? За какво? Върна се веднъж от процедура, събра си личните вещи и обяви: прощавайте, момчета, преместват ме, помнете ме с добро. При това беше весел, сякаш го бяха наградил с орден. Но и ние не се огорчихме кой знае колко: от него бе започнало да мирише лошо напоследък, на карболов разтвор, на някаква химия, при това особено силно вечерно време...

(Странна работа! Дали адската черна жега, идваща от дъното на помещението, беше виновна за това, дали противоестественият студ, почти мраз, който вееше от клиента, дали самият клиент – застинал неподвижно, озъбен, обрасъл с косми полупокойник, – дали скърцащият му глас... а може би начинът му на говорене... а може би именно онова, което разказваше... Всичко това създаваше нереална атмосфера, атмосфера на задушаваш малариен кошмар... И тази атмосфера носеше още – неизвестно защо – вяла, сива заплаха и необяснима опасност, сякаш пред теб не стои човек, не стои словоохотлив разказвач, а невидима, бърбореща тълпа... Защо тълпа? Какво общо има тълпата? Сигурно това, че хората в тълпата вече не са хора, а особено опасно животно, непредсказуемо и неопределено, което няма никакво отношение към човека и човешината.)

... Болшинството бяха от обикновени по-обикновени. По три пъти на ден ги тъпчеха с някакви боклуци, разтягаха ги на маси от метални сребристи тръби, въртяха ги всякак върху тях, докато могат да издържат костите и ставите... пояха ги с микстури, караха ги да гълтат по шепа таблетки на ден... държаха някои в пълна тъмнина, други на ярка светлина, на жега, а някои във вани с лед... Варяха ги. Сваряваха ги до твърдост! Сам виждах: в специални казани... На мене веднъж два маркуча ми напъхаха – единия в устата, а другия отзад – и така лежах разпънат половин ден и си помислих, че ще предам Богу дух... Толка-Лапай го хапеше змия, червена, жива, истинска, и той после бълнуваше цяла нощ за жени... От всичките тези процедури ние повръщяхме, дрискахме, пикаехме по сто пъти през нощта, целите ни тела бяха в мехури, някои пожълтяваха като от жълтеница, други чернееха като последни алкохолици... Но като цяло си оставахме каквито Бог ни е създал: тъпанарите не ставаха по-умни, а умните – по-глупави. Не се променяхме и с нас не ставаше нищо такова, за което си струва да говориш вечер на чашка. Беше ни все едно! Всеки месец паричките капеха – по пет бона в книжка, при това книжките бяха поименни и в нас. А тогава времето беше

такова: в магазина москвичът струваше пет и половина хиляди, а волгата дванайсет... Не е имало тогава волги ли? Значи имало е победи, не е ли все едно? Тъй че за такива пари бяхме готови и по три маркуча да ни напъхат, дори щяхме да сме благодарни, стига да имаше къде да ги вкарат. Впрочем, никой от нас не бе заведен там насила – всички бяхме доброволци: „За Родината, за Сталин!“...

... Главен там беше един дребен, тлъстичък, розовичък, чистичък, като добре окъпано нерезче. Косата му винаги зализана и като че мокра, сякаш току-що е бил под душа, на носа му пенсне, ръчичките – бели, чисти и тънки. Той винаги сплиташе пръсти върху шкембенцето си, а то вечно стърчеше от разкопчаната му престилка. И квадратни мустачки под носа. Едно такова смешно и безобидно човече. Зайче. Но виждаше право в нас. „Пак ли си мастувбивал, севсемино!...“ – казваше с тъничкото си противно гласче и с такова отвращение, сякаш си купчина лайна. „Аз пведупвеждавах ли те, или не? До октомври да не му се дава месо на този севсемин...“ Не зная как се е държал с другите, но по време на процедури на мене винаги ми казваше: „Тъвпи, казак, ще станеш непвеменно атаман. Ще тичаш като Нувми, а ще вкарваш голове като Бобвов.“ Бобров беше страхотен нападател на ЦДКА, а Нурми беше някакъв бегач, според мен финландец, а може и швед да беше¹².

(Работодателя го слушаше, сякаш говореше скалд¹³, който му пее Младата Еда¹⁴, но понякога го прекъсваше с въпроси:

– Как беше фамилията на Толка-Лапай?

– На Толка ли? Лапай? Х... го знае. Не помня. Може би Лапаев? Или Лапайски.

– За какво беше осъден?

– За кражба. С цел обогатяване. Обрал един апартамент и веднага го гепили, ченгетата не му дали дори да се наспи. Осъдили го на пет, а го пунали след две години за примерно поведение.

– От Питер ли беше?

– Не. От Нейшлотски. Бил съм там с него. Не съм сигурен дали тази пресечка още съществува – там направиха хотел „Ленинград“...

– Как беше името на Главния?

– Слушай, досаднико, това вече ти го обяснявах...

---

12. Пааво Нурми (1897–1973) – финландец, деветкратен олимпийски шампион по бягане. – Бел. прев.

13. Скалд – древноскандинавски поет и певец. – Бел. прев.

14. Произведение на исландския прозаик и поет Снори Стурлусон, написано през 1222–1225 г. – Бел. прев.

– Може пък да си спомните внезапно. Мина цяла седмица.

– Не мога да си спомня туй, което не съм знаел никога. Обяснявам още веднъж: войничетата го наричаха „другарю полковник“. Хората му също. А между себе си го наричаха „Главния“ или „Тато“...)

... Със сигурност помня, че това се случи на седми март. Събудих се, защото някой ме буташе по рамото. А след сеанса предния ден не бях на себе си и нищо не съобразявах, а очите ми бяха като запердени. Дърпаше ме Толка-Лапай, очите му като чинии: ставай, Альоха, трябва да изчезваме, никой вече не остана. „Как така не остана?!“ А стаята празна, никого няма, леглата незастанали, всичко захвърлено като при пожар. Скочих, но дрехите ми ги нямаше. Бях по бельо, с халат и по пантофи. Къде в такъв вид? От нерви зъби тракам. Хукнахме с Толик към изхода – навсякъде празно! Операционната празна, превързочната празна, в процедурната празно, в стаята за почивка празно, постовите ги няма... Втурнахме се във вестибюла, огромен като гара, и там никой, само входната врата се блъска от течението. Тогава съзнанието ми се замъгли. Пред очите ми притъмня и повече не помня. Само някаква павирана уличка... със стари, овехтели, напукани къщи... черна старица ме гледа от един вход... А когато дойдох на себе си, се оказах в бърлогата на Толка, сред крадци и бандити... но това вече не е интересно.

... Ти пък! Имаше и много странни! Спомням си двамина... Единият бе съвсем момче, на шестнайсет години – тогава и аз си бях сополанко, но той ми се струваше направо дете, абсолютно хлапе. Казваше се Денис, фамилията му не си спомням, по-точно казано, не я зная. Беше с клепнали уши, шията му – тънка като пръст, ръцете – хилави, а дланите му – червени като на гъсок и яки. Хлапак. А втория наричахме Синчето. Не зная чий син беше, но Главния така го наричаше: „А сега, сине, скъпи мой, ще се заемем с вас певсонално...“ Тези двамата ги мъчеха по особен начин. Какво точно им правеха, никой от нас не знаеше. Те крещяха. Денонощно крещяха дни наред. Докторите тичаха край тях със спринцовки и системи, ограждаха ги в далечния ъгъл, ама каква полза – те викаха колкото глас имат... Тогава ги изведоха и ги държаха далеч от нас чак във втората процедурна. Но се случваше – плюснал си се в първата процедурна с маркуч отзад и чуваш през четирите стени и коридора как той там крещи. Не зная на какви мъки бяха подложени, но ги понасяха като стой та гледай. Човекът е способен на всичко. Пет дни вика като луд от непоносими болки, после спи едно денонощие и отново е като краставичка. Само дето не помни какво е ставало с него през тези

дни... Казах ли ти какво искаха да направят от тях? Не? Правилно съм постъпил: няма защо да дрънкам за това. Ако се окаже истина... Не дай Боже да е истина...

(– А за къщата, в която ви държаха? За самото здание? Нима нищо не помните?)

– Нищо. Не че не помня, не зная. Докараха ме през нощта в закрит фургон... спомням си само някакъв двор, проливен дъжд, черни стени наоколо и нито един светец прозорец... Дори на колко етажа е не мога да кажа – не зная. Загадка, тайна...

– Никога ли не ви извеждаха на разходка?

– Каква разходка, миличък? Кога? Между процедурите ли? Между тях ти спиш неспокоен сън и виждаш кошмари за жени... Това, което добре запомних, е вестибюлт. Бил ли си на Витебската гара? Точно така изглеждаше – двцветни кахли на пода, таванът стъклен, а по стените като че железни ажурни решетки...)

... Вместо разходки имаше редовни срещи с другаря оперативен работник. Два пъти седмично и още когато се наложи. Кой на кого какво е казал и кой е присъствал. Системата е много удобна за разчистване на лични сметки. В Библията как е казано? Око за око, мамка му, зъб за зъб. Аз съм миролюбив човек, но никого не съветвам да ме закача. Боят е занимание за малоумници. И без бой така ще те подреда, че за цял живот ще го запомниш и десет пъти ще се замислиш, преди отново да ме засегнеш...

... Не, с никой от тях не се виждам. За какво? Оттогава е минало толкова много време! Имаше, наистина, един интересен случай: идва един заедно с жена си, както каза. Тя беше на петдесет години, че и курсур, а той най-много на трийсет, хайде на трийсет и пет. Жената бе красива, трябва да призная, но стара... добре де, не става дума за това. Аз гледам не нея, а него и не вярвам на очите си: Денис. Жив, съвсем натурален. „Денис! Братле! Не ме ли помниш?“ Той ме погледна с безцветните си очи и каза: грешите, не ви познавам. „Как така не ме познаваш?“ Не, той не помни никаква лаборатория, само повдига рамене. „Нима и Синчето не помниш?“ И никакво Синче не помни... Виждам, че лъже нагло, но нищо не мога да направя. И най-вече не разбирам защо? Защо не признава? Страхува ли се? Минаха толкова години и вече никой нищо не помни за онези работи... Започнах да му се ядосвам: не ти разбирам, казвам му, чувството за хумор! Какво ти става? Но много

бързо се осъзнах: какъв Денис? Той сега трябва да е на около седемдесет, дърт пръдльо като мен... Може би този му е роднина? Синче? Не признава да му е син. Напълно загуби дар слово. Добре, оставих го на мира, но след доста време си помислих: нима Тато наистина е успял? Нима той оттогава не старее, а просто ми гони гарез, че тогава аз него и Синчето ги изпортих на оперативния?

... Нещо се случи между тях. Нещо неблагоприятно, някакъв сблъсък. Случайно чух как се карат в пушалнята, заслепени и оглушали от злоба – пиленцето, малолетният Денис, и Синчето, човек вече на възраст, солиден, сякаш не от тези, които викат, високомерен господин, побелял, плешив, с огромно родилно петно на тила... Подслушах ги и донесох на оперативния, не от злоба, а просто този господин да не си въобразява много за себе си, буржоа недоутепан... А те спореха за другаря Сталин, при това произнасяха някакви странни, неразбираеми думи: „екстракт от гъби жоуджи“, „настойка от виолетов мудзин“, това бе от китайската медицина, но имаше и по-страшни думи: „нечовешки мъчения“, „проклятия“, „безсмъртие“...

Абсолютно несвързана, ни в клин, ни в ръкав история (както обикновено) без начало, без край, и Юрий не можа дори да обърне нужното внимание на думите „огромно родилно петно на тила“, когато домакинят неочаквано прекъсна излиянията и захриптя:

– Край, край, край! Махайте се оттук. С песен. Сеансът свърши. Сега ще акам. Искате ли да се полюбувате как ака парализиран? Достойно за четка на художник зрелище.

И тогава от нищото, без покана, без заповед, нечудо се появи дебела красавица в неприлично прозрачни копринени дрехи и на лявата стена се включи и засия внезапно гигантски телевизионен екран; в ръцете на красавицата се появи порцеланово чудо на санитарната хигиена; стана нетърпимо горещо и Юрий изскочи в коридора в атмосферата на божествена прохлада и дежурният бияч му се стори стар и до болка добър познат...

В колата мълчаха известно време и макар че пътят бе труден Работодателя не пееше, а тихо подсвиркваше през зъби. После Юрий извади от пазвата си диктофона, пренави лентата и се чу неприятен глас.

– Как ти се стори? – попита Работодателя.

– Нормално. Четири по шестобалната система. Дори четири плюс.

– Поне веднъж не излъга ли?

– Да. Как останал в празното здание.

– Така е – съгласи се Работодателя с удоволствие. – Знаеш ли по какво разбрах? Миналият път тази история ми я разказа по съвсем друг начин: уж го закарали с покрит фургон извън града и там го изхвърлили направо на снега...

– Аха. И тази история за Денис... който дошъл при него с жена си...

– Е?

– Също е доста неубедителна... Послъгва там, но не мога да разбера точно в какво... Нищо. Ти много ли пъти си общувал с него?

– Днес за трети път.

– И той така и не си спомни как се е наричал този... абе... Синчето? Господина?

– Силецки – бързо отговори Работодателя и веднага стана ясно, че лъже. Той сам го разбра, засмя се и каза: – Не можа да си спомни. Или не поиска да си спомни. Наистина, кълна се... А защо питаш?

– Имам един познат – каза Юрий небрежно – Той има такова огромно родилно петно на тила.

– Така ли? – Работодателя го погледна бързо. – И на колко години е твоят познат? – попита той също небрежно.

– Сигурно на шейсет. Или на шейсет и пет.

– Не. Не е същият. Не излиза. Онзи днес би бил на сто, че и отгоре. – Той отново го погледна, този път откровено внимателно. – Макар че от друга страна, ако се замислиш... Ще ни запознаеш ли?

– Едва ли – каза Юрий и спокойно издържа знаменития му поглед. – За какво ти е? Само напразно ще разтревожим възрастния човек.

Работодателя замълча. Юрий извади втория диктофон, секретния, и провери записа – и тук всичко беше наред. Добре, помисли си. После: днес изобщо не искам да мисля. За нищо. По дяволите.

– А кой всъщност е този твой Алексей Матвеевич? – попита той.

– Как? Ама ти не разбра ли? Това е Алексей Добрият. Великият изцелител. Абе ти вестници не четеш ли?

– Не чета. И радио не слушам.

– Не ти ли пускат реклами в пощенската кутия?

– И рекламите не чета. И телевизия не гледам. Сив съм аз и ти пожелавам от все сърце и ти да си такъв. А от какво цери той?

– От всичко – каза Работодателя с тон на щедър домакин.

– И за какъв х... ни е?

– Не на нас – рече Работодателя. – Имаме поръчка.

– Каква поръчка?

– Да го изтръскаме. Той много знае този Лъшка-Калошка. Сам видя.

– А кой е поръчителят?

Работодателя не отговори веднага, но все пак отговори:

– Аятолаха – каза той. – Извинявай.

Пак Аятолаха, искаше да каже, но, естествено, не каза Юрий. Нима не разбира, че не бива. Опасно е. И понамирисва. Гушерите не миришат ли? Още как миришат. Ако ги подушиш. Но ако не ги душиш специално, тогава, разбира се... Тогава не миришат. Не искам да работя за Аятолаха, разбра ли? За Павел Петрович Романов – с удоволствие. Но за Аятолаха не искам. Повръща ми се. И не само от страх.

Вече навлизаха в града, бял от пресния сняг и черен от сенките и мокрия асфалт. „А навън е бяло, сняг е навяло... А навън е черно, нощта в прозореца поглежда...“

Работодателя спря пред входа на „24 часа“, без да каже нищо, отброи шейсет гушера, по двайсетачки, и си тръгна, махайки с ръка на прощаване. „До утре. В десет нула-нула да си на работното си място – ще изкормим още един чичко с брада...“

Ако ще да е с рога. Юрий влезе в магазина и напазарува за четирийсет долара най-различни неща. (Продавачите му бяха стари познати и приемаха долари, дойче марки и ранди от ЮАР – по специален курс, разбира се, но така е, се ла ви...)

Ръцете му бяха (по американски маниер) заети с два огромни пакета и за да не рискува да счупи драгоценните бутилки, той натисна бутон на звънеца с брадичка. Жанка дотичка веднага, отвори вратата и по квадратните ѝ очи той разбра, че нещо не е наред.

– Какво?

– Твоят Вадим е тук... – каза Жанка тихичко и сякаш уплашено. – Според мен не е на себе си, честна дума.

– О, Господи! – каза Юрий, но повече с облекчение, отколкото с недоволствие и яд.

Откакто се върна от тъпата си експедиция в Северен Кавказ, Вадим пребиваваше в напълно необичайно за него състояние. Един такъв тих, невзрачен, незабележим до такава степен, че понякога ставаше дори невидим с просто око. Той и по-рано беше доста незабележим, но сега сякаш го бяха изтрили като старо петаче. Превърна се в старец. Някой от момчетата отбеляза (с известен страх), че Вадим сега от време на време по поразителен начин губи контрол върху лицето си и започва да

прилича досущ на загубил присъствие на духа и дори угодничеш старец-клошар. „Какво ти е бе, говедо? – питаха го. – Боли ли те нещо?“ Той мързеливо се зъбеше с цитати от телевизионни реклами. Мариша не издържа на неговия разпад и деградация и го замъкна в частна клиника, където констатираха, че физически е здрав, но психически потиснат (което бе очевидно и без тях) и му препоръчаха лечение с някакви шибани инжекции, от които състоянието му като че ли се влоши.

Сега той спеше в креслото пред пуснатия без звук телевизор и лицето му бе още по-жалко и немошно от обикновено. Устата му бе полуотворена, а сивите му клепачи мърдаха трескаво. Юрий го подуши, но не усети миризма на алкохол. Добре, нека почива. Засега. После ще видим.

Върна се в кухнята, където Жанка вече се вихреше с пълна сила – шумолеше с опаковъчната хартия, отваряше пакетите, поставяше продуктите в чинии, нещо режеше – розово и тлъсто, тропаше вратата на хладилника, дрънкаше с вилици и ножове – очевидно бе огладняло момичето и жадуваше да пийне нещо. (Интересно може ли така да се каже: жадуваше да пийне?) Той отвори бутилките, приготви първата порция, най-вкусната – джин с тоник. Изпукаха отваряните кутии с тоник, зазвъня лед в прозрачната синева на божествената напитка, те се чукнаха, пиха и веднага в уморената му глава зашумя приятно и светът стана напълно приемлив, дори уютен и хубав. Светът стана добър, но взискателен – веднага поиска да повторят...

Когато телефонът звънна, те бяха изцяло в този свят – добри и дяволски хубави. Жанка, стъпвайки не съвсем сигурно, взе да дрънка с Маришка за рецептата за торта „Аристократ“. Юрий се чукна с появилия се от нищото Вадим, който, очевидно, добре се беше наспал в мекото кресло и сега бе готов да се присъедини, дори порозовя от предчувствието.

Състоя се странен разговор.

– Ти за кого гласуваш? – попита внезапно Вадим, набучвайки с вилицата разпадащо се парче топло пушена есетра.

– В какъв смисъл?

– На изборите.

– На какви избори?

– Мамка му. Ти вестници не четеш ли?

– Не чета! Не чета вестници! Какво ми досаждате всички? Не чета и ви съветвам и вие да правите същото!

– Аз мога да променям бъдещето – каза внезапно Вадим и го

загледа очаквателно.

– И? – каза Юрий.

– Какво и? Мога ли? Или не?

– Не зная – призна Юрий честно.

– Слушай ме, мамка ти! АЗ – МОГА – ДА ПРОМЕНЯМ – БЪДЕЩЕТО. Това вярно ли е? Или не?

– Братле – каза Юрий. – Господи! – Накрая разбра какво се иска от него, но сега нищо не можеше да направи. – Чуй, братле, я по-добре да пийнем още по едно. Ей Богу...

Вадим, напрегнат и целият сякаш наежен, го гледаше неразбиращо, после облиза устни и се отпусна.

– Е, да... – промърмори той. – Ти си пиан, забравих... Извинявай. Разбираш ли, стори ми се, че вече мога... на сън ми се стори. Толкова губав сън беше.

Лирическо отстъпление № 3 ГЛАВНИЯТ ЛЕКАР, ТАТКОТО НА СИНЧЕТО

– Кой там при тебе непрекъснато крещи? – попита Големият началник и се намръщи болезнено. Изглежда, от снощи го болеше глава. Може би го мъчеха газове. Той явно и откровено страдаше от метеоризъм. Освен това имаше и огромно тлъсто лице, приличащо на ряпа с опашката нагоре. Бе белезникаво като ряпа и с тъмни петна, сякаш ряпата бе изгнила на места. Очите на това лице изглеждаха като някакво биологическо излишество.

– Провеждаме изпитания, двугавю гевевал – обясни главният лекар с цялата си налична предупредителност. – Интензивно. Не пвекъсват нито за минута, двугавю гевевал.

– Не можете ли да го накарате да млъкне?

– Можем, възбива се. Но това ще навведи на експевимента.

– На какъв експеримент?

– На онзи същия, двугавю гевевал – каза главният лекар многозначително.

Ряпата го гледаше и мигаше с човешките си очи и като че размишляваше напрегнато... Изведнъж се разнесе дълъг съскащ звук и замира са като в нужник. Очевидно напрежението бе прехвърлило някакъв допустим предел.

– Извинявам се – произнесе ряпата с простодушнo облекчение.

– Ще ви бъде полезен активен въглен, двугавю гевевал – отбеляза главният лекар, но другарят генерал не пожела да обсъжда тази интересна тема.

– Вие, докторе, вече шести месец провеждате тези свои експерименти – каза той, изведнъж преминавайки на „вие“. – А къде са резултатите?

– Везултатите са обнадеждаващи, двугавю гевевал.

– Шести месец ми го казвате това. Къде са, като са обнадеждаващи?

– Задачата е много сложна, двугавю гевевал. Никой в света...

– Зная, зная! – Големият началник замълча, а после произнесе многозначително: – Ако някъде го можеха, ние, другарю професор, щяхме да минем и без вас. Разбра ли?

– Тъй ввявно.

– Та така. – Началникът отново замълча и се вслуша. – А той защо изобщо крещи? Не разбирам.

– Боли го – обясни главният лекар. – А да използваме павалелно обезболяващи пвепавати...

– Как така го боли? Кого го боли?

– Подопитния. Добволеца. Това е много болезнен пвоцес, двугавю гевевал... (Началникът слушаше с полуотворена уста, пълна със златни зъби. Белезникавите му бузи бавно порозовяваха. Ставаха червени, кървавочервени.) В това е целият пвоблем. Пвоцесът ние вече отваботихме, но съпътстващите...

Началникът стана червен като прясно месо и закрещя.

– Курво недотепана, дете едно „р“ не можеш да кажеш – развика се той. – Вредител недое...! Белогвардейско куче! Ти разбираш ли за кого приготвяш посраните си препарати? Ти разбираш ли кой ще ги пие, шафрантийо тлъстолика, педераст нещастен, мъдурко, говно еврейско! Семейственост ли насаждаш в учреждението, или се занимаваш с вредителство? Стани, полковник, когато говориш с генерал-лейтенант!

Главният лекар с готовност стана и търпеливо, с ръце по кантовете, слушаше ругатните, чакайки възможност да се оправдае. Не че беше свикнал – обикновено с него разговаряха вежливо и дори почтително, но този ряпоглавест пръдльо винаги крещеше, харесваше му да крещи и винаги намираще повод да се заяде, за да може на воля да се накрещи. Да се изпразни. Метеоризмът е шибана работа, мъчителна и унизителна. И е пълен идиот при това. Но като че ли се изпразни. Успокои се. Сега ще ми предложи да седна...

– Седнете, другарю главен лекар – каза Големият началник уморено. – Вие сам разбирате, че подобно положение е недопустимо. Трябва да предприемем нещо.

– Вазбива се, двугавю гевенал-лейтенант. Точно над това ваботим сега.

– Правилно. Продължавайте. И ако ви трябва още някакви лекарства... микстури, препарати – незабавно ми докладвайте и ще ви ги осигурим.

– Слушам.

Началникът известно време внимателно и дори нежно опипваше бузите си с белите си пръсти, обрасли със златисти косми, а после попита:

– Но вие казвате, че като цяло работата напредва?

– Тъй вявно. Главната задача вече е вешена.

Началникът кимна, очичките му станаха като процеци.

– И как работи това нещо? Не мога да си го представя. Защита от болести ли? Или?... – Така и не се реши да изрази с думи какво именно „или“ и само с ръце показва нещо неопределено опасно.

– Нямам право да обсъждам тези въпроси – каза главният лекар сухо и отмъстително добави: – С вас.

Това оказа необходимия ефект. Другарят генерал-лейтенант отново вкусно, от цяла душа, пръдна и тогава главният лекар стана, извади от стъкления аптечен шкаф туба с активен въглен и я подаде над масата.

– Горещо ви го препоръчвам – каза той окуражително.

„В скучните разговори за хората от миналото са скрити тайните на извършеното от тях“.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА ДЕКЕМВРИ. СРЯДА НОЩТА НА ПАТРИАРХА

„... Името му е Стен Аркадиевич Агре. Името като че е необикновено, но само за днешното деидеологизирано безвреме. Всъщност Стен означава «СТАлин-ЕНгелс». Той имал някога по-голям брат, който се казвал Марлен: Маркс плюс Ленин. А откъде при него, изцяло руски човек, се е появила толкова екзотична фамилия досега не съм успял да науча. Знаещи хора обясняват, че «агре» на санскрит значи «първи» или дори «най-висш», на грузински е «ето» («Ето колко е разсеян...»), а на иврит «агра» с ударение на последната сричка означава «данъци». Това е всичко, което успях да разбера на тази тема. Тоест нищо.

... Съгласих се сега да пиша за него не защото се изплаших от вас... Не трябва да се преувеличава. И не заради това, че искам да ви помогна. И накрая не заради това, че виждам в занятието някакъв користен или прагматичен смисъл. Започнах тези записки, защото ми се струва, че разбрах окончателно: след мен на света не ще остане нищо, освен моите записки. Нещо повече: и след НЕГО самия не ще остане нищо, освен тези мои записки. О, може би няколко слуха, които дори сега вече приличат на легенди. И огромно множество интервюта, недаващи никаква информация, а само дразнещи въображението и пораждащи нови слухове и легенди.

За него и досега пускат странни слухове и разпространяват сочни легенди. Предполагам, че във вашия департамент някой старателно ги събира, сортира (изплезил език) и подробно ги анализира. Допускам също така, че част от тези слухове са измислени и разпространени именно от вас... Но две легенди ще приведа тук. Едната, защото ми се струва напълно отшлифована и в състояние на готова новела. А втората, защото лично бях свидетел на събитието и имам възможност да наблюдавам как скромната трапезна какавида на факта се трансформира в разкошна пеперуда-легенда.

И така, първата история. Действието се развива през деветдесет и четвърта, не по-късно от деветдесет и пета. Пътува тролейбус през деня, хората са малко и са седнали. Всичко е тихо и мирно. На задната седалка се е разположил един чичко, за когото по принцип може да се каже, че е голям пролетарски рогач. Именно затова е изключително сам и очевидно скучае. И той започва да говори, по-точно да прогласява:

– На следващата спирка ще слязат двама и ще се качи един.

– А на другата никой няма да слезе, а ще се качи майка с дете...

– На следващата ще слязат четирима, а ще се качат трима...

На всички тези прогласявания първоначално почти никой не обръща внимание, но скоро хората забелязват, че всичките му предсказания по странен начин се сбъдват. Всички. До едно. И абсолютно точно.

– ... На следващата ще слязат трима, а ще се качат мъж и жена.

Така и става.

– Коя е следващата? Московската гара ли? Двама ще слязат, двама ще се качат...

Absolutely!...

Постепенно устите на хората се отварят, очите им се закръглят. Сега вече всички го слушат, като че е Жванецки, освен една безцветна девойка, потънала в детектив с гланцирани корици. Останалите го слушат жадно, със сладък ужас, при това никой не рискува да се обърне и да го погледне, само ушите им са наострени като на бити котки.

– ...А на следващата ще се качи един и ще слезе един.

Така и става: един влиза (и веднага уплашено застава нащрек – къде съм попаднал и какво става тук?), но пък не слиза никой! Тролеят стои с отворени врати, времето си върви, няколко злоради физиономии се обръщат към подпийналия пророк, вратите вече тръгват да се затварят и тогава безцветната девойка внезапно затваря книгата си и с вопъл «ой-ей-ей!» (или нещо от този род) се измъква през съседа си на седалката, без малко да заседне между крилата на вратата, но успява да слезе. Хората в тролея въздъхват. Всички чакат какво ще се случи по-нататък, но нищо не става: пророкът мълчи, героически сражавайки се с абстиненцията. И когато тролеят спира на поредната спирка, той става от

мястото си – дребен, мърляв, с крива уста, – стъпва на стъпалото, за да слезе, и за последно обявява:

– През деветдесет и шеста ще победи Елцин, а през две хиляди и шеста ще избухне ядрена война с терористи...

Това е за него. Макар че той съвсем не е дребен, а по-скоро висок, не е мърляв, а дори доста грижливо облечен и никога не се напива. (Той изобщо не обича да е пиян. «За какво да се напивам? – пита мрачно. – На мен и така ми е весело.») Прекрасно помня времето, когато всички още бяха живи и здрави, той не пропускаше да пийне чаша и с удоволствие разпускаше с шегги. Сега вече не се шегува. Никога. А онези, които в негово присъствие си позволяват да се шегуват, той гледа внимателно. Сякаш очаква продължение.

Втората история е простичка и в значително по-малка степен канонична. Един (свят) човек е нападнат от шайка забавляващи се юноши, надрусали се с някакъв боклук, а може би просто ей така. Обкръжават го, притискат го към оградата на парка и ха да почнат да го мъчат, той мощно прогласява, обръщайки се към главатаря: «Не се бавете! Още утре намерете книгата. (Казва автора. Казва заглавието.) Търсете!» Потресени (от какво всъщност?), младите нехранимайковци го пускат веднага, а главатарят им наистина започва да търси книгата. Сами разбирате, че не я намира, но затова пък четенето му става страст и става порядъчен и дори известен човек.

Извънредно любопитни в тази напълно безвкусна история са вариантите с названието на книгата и автора. Най-често това е Библията: Апокалипсис или Еклесиаст. Понякога е книга по естествени науки, да кажем: «Курант и Робинс! «Какво е математиката?»! Глава първа, параграф четвърти «Диофантови уравнения»!...» А понякога са напълно неизвестни и очевидно фантастични, несъществуващи, например: Артър Майлз «Как да изградиш себе си»... Но не това е най-любопитното. Най-любопитното е, че той се обръща към шибания хулиган на «вие». Във всички варианти на тази история, които съм чувал. Да, това говори за него. Той е единственият известен ми човек, който винаги и с всички говори на «вие» – дори на десетгодишно хлапе.

Що се отнася до самата история, то всъщност нещата не стояха така. Той тръгна да се прибира на четвъртия етаж с асансьора, а ние с Тенгиз и Мариша решихме да се разтърпем и тръгнахме

пеша. Двата хулигани стърчаха на горната площадка вече от доста време (съдейки по количеството угарки) и щом той започнал да отваря решетката, те го нападнали и го ударили няколко пъти. Какво именно искали, така остана неясно, но нищо повече не успяха да направят – пристигнахме с Тенгиз и ги укротихме. Тръгнах да го вдигам от пода, но той вече ставаше сам, хващайки се за решетката – пребледнял, освирепял, кървища текат по лицето му, очите му като на звяр. «Дайте го тук» – заповяда той на Тенгиз, показвайки по-кльошавия нападател. Приблужи се плътно до него, наклони се към ухото му и му каза нещо – какво именно, никой от нас не чу. После нареди на Тенгиз да ги пусне и те си тръгнаха, едва влачейки крака, като покорни парализици. Кльошавият слезе три стъпала, изведнъж се обърна и попита (с огромно недоумение): «А защо?» «Вървете, вървете. После ще разберете» – отвърна той и така свърши тази история. Мариша го превърза и му би инжекция против тетанус.

Има още една история как той съживи човек – деветдесетгодишен старец, който тихо гаснеше в ръцете на ридаещите роднини, а като дойде на себе си, изведнъж кресна: «Чичо Стен! Това съм аз – малка щука. Вие на коленете си ме друсайте, не помните ли?»

Изобщо има подозрително много истории за хора, които са доста по-възрастни от него, или поне на неговите години, които го помнят от детството си такъв, какъвто е сега. Сам присъствах на подобен случай, когато той, в пристъп на отчаяние, заведе съпругата си Татяна Олеговна при един велик изцелител, който, като го видя, се развика: «Синче! Не ме ли познаваш? Аз съм Льошка-Калощка!» От думите му излизаше, че те петнайсет години лежали в една килия или нещо подобно. Странна история, като се има предвид, че той никога не е лежал в затвор и по думите на лечителя «изобщо не се е променил за тези години». И това за петдесет години ли? Този изцелител не струваше пукната пара – не може да помогне на Татяна Олеговна...

Впрочем за миналото му почти нищо не се знае. Той никога нищо не разказва за себе си. И не си спомня. Може би няма какво? Или може би всичко е забравил и сега съществува само в настоящето и бъдещето? Когато веднъж, рискувайки да предизвикам високомерното му неудоволствие, го попитах направо, той ми отговори неочаквано спокойно и дори с някакво учудване: «Но аз

наистина няма какво да разкажа за миналото си. Там няма нищо друго, освен многочислени проби и грешки. Не обичам да си спомням за тях. Успешните проби отдавна са станали мое настояще, а за неуспешните не искам да разказвам – срам ме е. Досега се срамувам. Достатъчно е да не ги повтарям».

Но това не е истина. Той ПОВТАРЯ грешките си. Изобщо не е Господ Бог, дори не е гений, той е само интерпретатор. «Аз нищо не създавам, всичко вече е създадено преди мен и без мен. Аз само НАРИЧАМ».

Изобщо, оставям встрани историите и легендите с летален край, с осакатявания и други подобни злодейства. Сега вървят слухове (дори вестниците пишат за тях), че са зачестили случаите, когато убийците използват невропаралитична отрова. Или някакъв особено страшен газ, убиващ почти мигновено. Намират трупове на хора (като правило доста състоятелни, дори богати: бизнесмени, собственици на всякакви там ЕТ, ООД, ЕООД, нефтени магнати, хазартни босове), чийто живот внезапно приключва, вследствие на внезапно спиране на дишането. Намират ги в коли, във входовете, на стълбищата, понякога заедно с охранителите им, които също са пострадали, но се събуждат и нищо смислено не могат да кажат: вървели край боса, както и трябва, изведнъж дишането им се затруднило, в очите им притъмняло, припаднали, дошли на себе си: труп, а наоколо мирише на изгоряла хартия... Но всичко това няма общо с него. Той е гнуслив. Дори бих казал – той е гнусливо добър... «Не бих искал да съм старомоден, но животът е свещен», «Не сме го дали ние, не можем да го отнемем», «Смъртта е по-голяма от който и да е проблем»... И така нататък...

Всяка сутрин четете вестници. Абониран е за четири с различни ориентации и още един – с обща (вече от няколко години абонаментът го прави доброжелател, който иска да остане анонимен.) Четете ги от начало до край. Пухти. Пъшка. Внезапно започва ожесточено да си бърка в носа. Мачка страниците безжалостно, а после се залавя да ги изглажда със своите сухи бели длани. Щрака с ножици. Изрязва статии. Или таблици. Или парчета от текста.

Абсолютно невъзможно е да разбереш какво точно го интересува. Всичко. «Вродената забрана да си братоубиец» (статия от Конрад Лоренц). «Настоящото и бъдещето на литературата»

(годишен обзор). «Операция ГРИФ» (как Скорцени се опитал да ликвидира Айзенхауер през декември 1944 г.). «Аферата «Уотъргейт»» (скандалът, който свали Никсън от власт). «Адът и Раят изгубени в океана» (за Галапагоските острови). «В търсене на отговори на трудните въпроси» (за половото възпитание на децата и младежите). «Капитулацията на лейтенант Онода» (историята на самурая, продължил да воюва на Филипините чак до 1972 г.). «Средна възраст 900?» (популярно за проблемите на дълголетие-то). «Признанията на убиеца» (откровенията на терориста Барух Надел, организирай убийството на граф Бернадот). «Тълпите на самотниците» (за рокери, черноризци и други подобни)...

Но преди всичко статистики. Най-различни. «Относителният дял на военните разходи към БВП на САЩ»... «Текучество на кадрите: причини и предупреждения»... «За проблемите на раждаемостта и демографското неведение»... «Интелектът на учениците от Кембридж»... «Поколение на 2000-та година»... «Продуктивните райони на океана»...

Изрезките се разпределят по папки, връзките се завързват, разрязаните и смачкани листа се хвърлят в кошчето. Не мога да си спомня нито един случай, нито един, когато да е ползвал тези сведения. Не е никакъв ерудит, паметта му е много лоша, или го мързи да я използва. Неговата памет съм аз. Той затова ме държи, за да помня всичко, което би могло да му потрябва. Но много рядко изниква подобна необходимост. Обикновено ме използва не като база данни, а като най-елементарно тефтерче за записи. «Кога ми беше срещата с онзи кретен от «Дейли Нюз?»» «Искам да се срещна с Мариша, свържете се с нея и назначете среща в сряда в петнайсет тире шестнайсет...» «Забравихме ли да отговорим на Института по приложна астрономия? Забравихме. Много мило. Нахвърляйте един вежлив отказ, ще го подпиша...» Със същия успех може да използва настолен календар. Щеше да му е доста по-евтино. Но предполагам, че работата е в това, че не можеш да упрекваш настолен календар – направо е невъзможно.

Освен вестници и списания, той не чете нищо друго. Отдавна е достигнал възрастта, когато белетристика не се чете изобщо, а ако се чете, то е малко и основно речници, енциклопедии, исторически книги или най-различни учебници.

От четири години живее сам. Женен е за Татяна Олеговна, много болна жена, която вече четвърта година е в специална

клиника и очевидно завинаги ще остане там. Посещава я всеки понеделник, а като се върне, е черен и злобен като дракон и съска към мен: «Край! Повече там не отивам. И не смейте да ми напомняте! Край!...»

Има и син. На външен вид е на трийсет. Ако не ме лъже паметта, сега живее в Австралия, собственик е на антикварен магазин. Едър, русоляв (не прилича нито на майка си, нито на баща си) красавец с маниери на номенклатурен велможа и много силен английски акцент. Идва няколко пъти в годината – имат някакви общи, неразбираеми за мен, филателистки дела. Отдавна и безуспешно той (имам предвид синът) е мераклия на старинния часовник на Тенгиз. Обсебен е от този часовник и всеки път като пристигне предлага все по-голяма сума на своя развален руски (сякаш има картоф в устата), моли татенцето (Daddy) да му помогне и да кандърдиса Тенгиз да го продаде. Daddy вежливо отказва, Тенгиз също и след половин година всичко се повтаря. Освен този часовник нищо друго не го свързва със сина му. Те са си чужди, вежливи безразлични един към друг.

Напълно равнодушен е и към животните. Но в дома му живее костенурка на име Старицата. Шумоли по ъглите със смачкана хартия. Гледа със старческите си, безсмислено зорки очи, сякаш вижда нещо зад хоризонта на събитията. (Лесно мога да си представя как през късната есенна нощ, затворен в шестстайния си апартамент, той я слага на едната си длан, гали с пръст прохладната ѝ гладка черупка, вира се в мъртвешки неподвижните ѝ очи и умира от самота и мъка.)

Апартаментът е огромен, стар, със здраво пропити миризми на миналото. Таваните са високи четири и нещо, имат гипсови орнаменти (морски богове, водорасли, наяди, nereиди), великолепни полилеи в хола и кабинета. Спалните (те са две) са облицовани със скъпо дърво, а прозорците им представляват разноцветни витражи с изображение на жълто слънце над кафяв хоризонт.

Има и още една отдалечена стаячка без прозорци, нещо като килер, пълна със стелажи. Там стои компютър, който не се изключва (винаги работещ с програмата CROSSYST – идея нямам, що за програма е това). Там винаги е полутъмно и страшно като в капище, задушно е и мирише на прах и паяжина.

Има ли той приятели? Интересен въпрос. И аз бих искал да разбера има ли другари. Приятелите са хора, които обичаш «за

всичко» без изключение. Всъщност така, както обичаш себе си, защото само със себе си можеш винаги да се договориш за всяко нещо, яростно да се набиеш, а после да простиш, плачейки от нежност. Но такива той няма. Той има нас, но ние не сме му приятели, по-скоро деца, но любими. Не сме му равни. Но без нас няма смисъл да съществува. Но сме едно стъпало по-долу. Като изстрадана книга за писателя, като статуетка за скулптора, като брилянт за майстора. Можеш радостно и нежно да обичаш драгоценния камък, извлечен от теб от грубия и нечист елмаз, но не можеш да дружиш с този камък.

От време на време го посещават. По правило възрастни хора, основно старци и много рядко бабички. Понякога тези визити са доста странни. Но най-странното е, че никой (с много редки изключения) не идва по два пъти. Почти всеки път си личи, че това са стари познати.

Най-често идва Академика. Човек като планина. Куинбъс Флестрин¹⁵. Много едър, с огромно шкембе, ръце, рамене и лице. Той го нарича Академика. Понякога и Лауреата. Той наистина е академик (физико-химик), много известен в своите кръгове и лауреат на най-немислими премии: миналата година, например, получи много престижната премия на саудитския крал – немислима сума гущери. Но със сенсея говорят не за физика и химия, и дори не за нефт, а за пощенски марки и за пари. Само за марки и пари. Сенсеят се оплаква, че парите не му стигат и че, ето, неотдавна му предложили «Четвърти номер» (не сутиен, разбира се, а някаква много ценна марка – «на изрезка с московски печат»), а той бил принуден да откаже, проклета бедност. На което Академика отговаря нещо от сорта, че щастието не е в парите, и на свой ред се жалва как и той неотдавна (с парите на саудитския крал) купил няколко хубави марки от един старец, но онзи премислил и сега си ги иска обратно и го плаши с милиция, с обществеността и дори с готови на всичко мутри... Разговорите им за пари са ми разбираеми: парите винаги са интересни. Но когато става дума за марки!... Тенгиз твърди, че и двамата са големи познавачи. Възможно е. Във всеки случай изобщо не разбирам тези техни разговори за марки.

– Тези без воден знак ли са?

---

15. Човекът-планина. Прозвище на Гъливер в страната на лилипутите – Бел.ред.

- Не, със.
- С хоризонтални?
- Три хоризонтални, а на изрезката вертикален.
- Аха. Добра е... Тройка. Струва ми се, че е Кронщад? Жалко, че е смазана.
- Каквата е, такава.
- А с по едри зъби той има ли?
- Има единичка, без печат.
- А петица няма ли?
- С печат е. Щрайф от три...
- И така нататък. Дайте това на вашите шифровачи.

Има един много странен посетител. Веднъж пристигна, без да се обади. Нито млад, нито стар, червено-кафяв, като лула, и също така вони на никотин. Според последната мода с няколкодневна брада, дребен, но страшен и някак неестествен, като Божи грях. Не исках да го пускам, но той само ме погледна с очи на Дракула (не зная какво означава това: изпод вежди, с кървясали очи) – погледна ме и се представи със скърцащ глас. Не можеше да произнесе буквата «р», като застрахователен агент, и каза, че трябва обезателно да разговаря с достопочтения господин Агре, имайки предвид него – Стен Аркадиевич... Той напомняше не на Дракула (Бог да му е на помощ, на Дракула, какво зная аз за него?), а на стареца Пю, слепия убиец от романа на Стивънсън. Стана ми страшно до омерзение, до загуба на личността и го пусках да влезе.

Оказа се, че са стари познати. Цял час говориха за нещо неразбираемо, обсъждаха някакви глупави анкети, попълваха ги заедно и се зъбеха по повод отговорите на абсолютно идиотски въпроси. («Живели ли сте през по-голямата част от живота си в голям град? Да-не»... «Редовно ли ходите на зъболекар? Да-не»... «Физически упражнения нередовни, редовни, редовни и активни...») Почти не ги слушах – само зяпах застрахователния агент като хипнотизиран. Беше мъчително трудно да го гледам, без да потръпвам, а да не го гледам беше абсолютно невъзможно. И го зяпах, без да чувам и разбирам почти нищо. После започнаха да споменават познати имена: Костомаров, Хан... (Кой Хан? Тенгиз?) Тогава достопочтеният Агре величествено се надигна и произнесе: «Моля ви, при мен!» (Като че досега бяха не при него, а

на стълбището.) И отидоха в килера, където още цял час мърмориха, като от време на време си подвикваха рязко. После се върнаха: застрахователният агент отпред (с доволен вид и вече не толкова страшен като в началото), а достопочтеният Агре след него – с изкривено лице и чаша коняк в ръка. От този коняк той после, седейки на работното си място, половин час след тръгването на застрахователния агент, отпиваше, сякаш се успокояваше от силен стрес. А когато се осмелих да попитам какво става и кой беше това, той отговори: «Беше ангелът на смъртта» – и отново хвана чашата. Повярвах му. Почти. Защото да не повярвам, знаете ли, беше много трудно, а да повярвам напълно, беше абсолютно невъзможно...

Споменавам този епизод, за да докажа, че полза от мене няма да имате кой знае каква – от мен няма да научите нищо интересно за връзките му, както нищо не разбрах за тях и самият аз за десет години безупречна служба при него.

Що се отнася до клиентите му, то десетки и десетки от тях минаха през мен, всичките официално записани в съответните файлове, които всеки момент могат да бъдат предоставени след нужната молба от Данъчното управление. Десетки и десетки, основно майки и баби със своите деца и внуци... Имаше и бащи и дядовци, но това ставаше много рядко. Алчни родителски очи в алчно очакване на чудо – днес, сега, желателно по средата на сена. Изплашени детски очи, в които страхът толкова бързо и трогателно се заменя от изплашен интерес, а после от обстоятелствена деловитост, и ето пред теб е съсредоточено подсмърчащо дете, сякаш заето с някакъв прекрасен, чудесно миришещ, чисто нов конструктор... И вечният страдалчески вопъл: защо да не може момиченце?!

Той самият не знае защо не може да работи с момиченца. С момиченца, с девойки, с жени... Веднъж каза (не на мен, но в мое присъствие), че вижда вътре в хората – сложната клетъчна структура, нишки, мърдащи цветно с богати оттенъци, сложно организирана каша – но изобщо не вижда жените: те за него са като теракотени, тюркоазни, графитни, малахитови съдове – те не са прозрачни, макар и невероятно, почти божествено красиви... Да им се любува – да, но да работи с тях – не. Нищо че родителите на момиченцата са особено, невероятно, удивително, неправдоподобно настоятелни...

Той е скромен. Не може да му се отрече. Няма високо мнение за себе си и на думи, и на дело. За най-голям и непростим грях смята мързела си и категоричното неумение да се занимава с това, което не му е интересно. Когато го упреквам в смисъл, че трябва най-сетне и да поработи, той ми отговаря с цитат от Еклезиаста: «В дните на благополучие се възползвай от благо, а в дните на нещастия – размишлявай...» В действителност обаче не мисли така. Просто заливащите го пристъпи на творческа парализа го мъчат като някаква екзема, от която не се умира, но и никога не се лекува докрай.

Аз зная, че той не обича да мисли за тази своя екзема. Скучно и досадно му е да мисли за нея. На него (както ми се струва) изобщо му е скучно и досадно да съществува. Оттогава, сигурно, откакто преживя двайсет и втория си пристъп на професионална импотентност, разбра, че тези пристъпи са завинаги... Това, според мен, е единственото, което го плаши и безпокои истински.

Той навярно и сам не помни кога това се случи за първи път и окончателно. Навярно е било като да намериш в себе си семената на смъртта: изведнъж разбираш, за първи път и окончателно, че си смъртен и не ти остава да чакаш дълго – някакви си петнайсет, двайсет години... А само вчера си мислил, че си (а значи си и бил) безсмъртен! Какво са двайсет години живот в сравнение с безсмъртието? Какво са дребните дози... розовите взривове... щастливите пароксизми на вдъхновението, които стават отвратително редки, в сравнение с ликуващото съзнание за мощ, което те е разтърсвало преди време, преди някакви си десетина години... Чувството за безпределно всемогъщество. Усещането за Бога в гърдите ти – ето тук, под лъжичката, където от известно време не чувстваш нищо, освен тъпата исхемична болка.

Виждам колко силно завижда на хората, които могат да реализират своя професионализъм във всеки един момент. Завижда на художниците. На музикантите. На акробатите.

Прииска му се на акробата да направи задно салто – напряга мускули, прикляка, изхвърля тялото си, преобръща се във въздуха и отново застава на крака – здраво, като излят. Или удря по клавишите и ражда мелодия, която допреди малко не е съществувала и изведнъж я има... Най-важен е моментът, в който пожелаваш... идва ти наум... засърбявате... Няколко пъти пред мен (по различни поводи) е повтарял: «Аз зная защо толкова много хора

секат дърва – веднага виждат резултата от своята работа» Това не са негови думи, цитат е, но не зная откъде.

Той силно съчувства на съчинителите от всякакъв вид. Защото съчинителството е изобретяване на нещо несъществуващо без теб, преди теб, покрай теб. Повтарящото се отново и отново изобретение в крайна сметка е откриване на знание за човека, който седи пред теб ококорил очи и нищо не разбира, и дори не си помисля, че всичко вече се е СЛУЧИЛО, че виждаш вече не него, мигащ на парцали, не тленната му обвивка, а същината му, душата му. Неговата същност и бъдеще за много години напред, амин...

Както виждате, аз постепенно се приближавам към главното, към работата му, приближавам се като че по спирала, приближавам се, но все не мога да се приближа, защото не зная как точно да разкажа за нея.

Тук няма никакви тайни! Самият той свободно, без каквато и да е външна или вътрешна принуда, разказва за работата си на всеки, който го попита. Понякога ми се струва, че сам се опитва да разбере себе си и с какво се занимава – именно се опитва, напруга се, сили се, – като правило трмаво, понякога не без изящество, но винаги неуспешно.

Струва ми се прекрасно и странно, че той, охотно съгласявайки се на интервюта с журналисти и вестникари, като че нарочно и избирателно отказва на всички по-авторитетни издания. На «Московские новости» – решително «не». На «Известия» – не. На «Коммерсант» – не, не и не. На «Московски комсомолец» – н-не. На «Аргументи и факти» – може... а впрочем, не, извинете, не... Затова пък на «Логос и Космос» – с удоволствие! На «Гласът на неведомото» – да, да, утре в дванайсет. На «Черна аура» – моля!...

(Аз разбирам: покрай всичко друго, работата му го храни, рекламата му е необходима като насъщния, макар и само за да поддържа определено ниво на живот. Не говоря за висшите задачи и неназованите цели... Впрочем, ако се замисля, за какво му е реклама, след като ние имаме по пет-шест заявки в седмица и сме капризни като раздразнения до неприличие Ниро Вулф¹⁶? Но той обожаваше да получава хонорари за своите интервюта. «Ха! –

---

16. Детектив, герой от романите на Рекс Стаут. – Бел.ред.

възкликва той, изпълнен с радостно удовлетворение. – Сто гущера! Я какви сме печалбари!...»)

Ето, например, откъс от интервюто му пред кореспондента на жълтеникавото списание «Червеното утро на магията»:

– ... Значи това все пак е чудесен дар?

– Дар – да. В смисъл, че е от Бога. И от немислимото преплигане на хромозоми. Но защо го наричате «чудесен»? Инстинктът, който кара синигера в даден отрязък от време да се интересува от клечката, да я клъвне и отнесе на дървото, не знаейки къде да я постави, а после изведнъж по някакъв начин – по какъв? – разбира: ето тук, ето на това място и никъде другаде... Това чудо ли е?

– Това е... някак си... чисто инстинктивна дейност...

– А ученият, който посреднощ, в полусън-полулюблнуване изведнъж разбира, че ако тензорът на енергията-импулс се приравни към тензора на масата, всичко ще застане по местата си и Вселената ще придобие нов смисъл? Това не е ли инстинкт? Само не ми казвайте, че е разум! Специално съм питал математици и физици. Разумът е нужен, за да се обясни откритието, за да го направиш разбираемо за околните, и най-вече за себе си. Самото откритие няма никакво отношение към разума. То изниква от нищото, от белия таван, от показалеца... А докторът, който по израза на лицето, по тъжните очи, по цвета на кожата на дланите поставя точната диагноза?

– Е, това е просто опит... натрупана с годините информация...

– Компютърът има още повече информация, но каква полза от нея, ако няма програма? А каква програма работи в главата на този лекар? Кой му я е инсталирал? И от какво следва, че тази програма е в главата му? Може би е в клетките на тялото му? А може би в душата?

– Да, но без информация която и да е програма е безсилна...

– А кой ви е казал, че аз нямам нужда от информация? Седи пред мен момче, виждам ръцете му, пръстите, тена на лицето му, мърдащите му уши... Усещам аромата му. Гласа. Думите, които произнася, отговорите на моите въпроси и как именно отговаря... Че тука има толкова много информация, колкото в нито един компютър... А аз дори не зная какво от това ми е нужно и какво – не! Програмата решава без мен. Същата програма като в малкото

горешо телце на синигера, но много по-хитроумна... Впрочем, откъде да знаем? Може би е тъкмо обратното – може да е доста по-примитивна и тъпа.

– Тоест, вие просто задавате въпроси?...

– Примерно. Примерно аз просто задавам въпроси. И слушам отговорите. НАБЛЮДАВАМ отговорите. В тях има всичко, което ми е нужно... Само дето, за съжаление, въпросите стават все по-малко и по-малко.

– И всяко момче...

– Всяко момче. Строго погледнато, всеки човек. Всеки човек е ходещ гроб от таланти.

– И вие разравяте този гроб?

– Грубо казано, да. Не го разкопавам, а го разкривам.

– И сигурен ли сте, че така правите бъдещето му щастливо?

– Нямам представа. Аз не правя хората щастливи. Не ги подобрявам. Само търся в тях талантите и избирам най-мощния, този който доминира.

– А ако талант липсва?

– Тогава не зная. Но досега подобно нещо не се е случвало. Може би невинаги успявам да намеря ГЛАВНИЯ талант, но някакъв винаги намирам... Пълната липса на талант очевидно е много рядък талант...

И наистина е така. Той задава въпроси. Момчето седи пред него, повече или по-малко удобно разположило се в специално меко кресло от едната страна на масата, а той, сгърбил се на дървен стол (с права резбована облегалка) от другата страна на масата, трака с куките и задава въпроси. Понякога пее и изисква да му пригласят. Или чете стихове. Или ги измисля. Или изведнъж започва да решава логически задачи. Много варианти и никога не знаеш предварително кой ще избере. Според мен и той самият не знае...

Любимото му занимание по време на работа е да плете дълги вълнени парчета, абсолютно неприложими за каквото и да било. Три кълбета вълна – черно, бяло и сиво. Той провежда своя... разпит? урок? диалог?... трака с куките, без да гледа, парчето расте, изпълзвава под пръстите му, а после той или го разплита (бърборейки с придихание някакви тъмни шамански проклетия-

заклинания), или го отнася през целия апартамент като бойна хоругова и го окачва в килера, където вече има десетки такива...“

Дочете разпечатката до това място и я сложи настрана върху струпаните на масичката за списания, книги, ръкописи, вестници, омачкани писма, кутийки от сънотворни и разпечатки на скъпа синя хартия. Надигна се от постелята, седна и пусна босите си крака на пода. Отиваше по нужда.

В апартамента бе както винаги тихо, но след няколко секунди взе да се чува сухото, тънко просъскване на готовата да изгори крушка на лампиона. После се появи нов звук – той не се досети веднага, че в банята кранът на чешмата капе. Навън мина камион, железата му гърмяха от дупките и тишината, сякаш оскърбена, изчезна – ядосано се скри в коридора, в дълбочината на апартамента, в килера. Той пхна крака в чехлите и се затътри към тоалетната.

После мина през банята и дълго си ми ръцете, като разглеждаше лицето си в огледалото. Нещо с това лице не беше наред, нещо не беше както винаги. И тогава с изненада откри, че почти няма вежди. Бързо сложи очилата: вежди почти нямаше. Те и преди не бяха като на Брежнев или Никсън, но сега на мястото на дясната стърчаха три самотни косъма, а от лявата беше останал само някакъв жалък сив пух.

– Да – каза той високо и се изкашля. – Не са като на Никсън.

Ритъмът му хареса и докато изтриваше ръцете си с кърпата изпя на мотив от кукарача: „Не като на Ник-сън, не като на Ник-сън...“ Кърпата не беше много чиста. Под пантофа му изскърца разхлабена кахла. Наведе се да я постави на място и видя в ъгъла под радиатора Старицата. Костенурката мирно дремеше, скрила лапи и късата си черна опашка. Около нея имаше изпражнения, приличащи на изпаднали от текст едри запетаи.

– Дявол знае в какво състояние е къщата! – каза той високо. Тишината изведнъж престана да му харесва. Нощната памучна тишина. Частната. Личната. Персоналната... Безплътният сумрак от звуци. Сенки на звуци. Призраци... Това беше самота, ето какво беше.

Почувства тръпки и побърза да наметне стария си плетен халат, загърна се и стегна копринения колан. Халатът понамирисваше. Халатът понамирисва. Кърпите не са чисти. Кахлите навсякъде са се разместили. Ваната е рижавя, тоалетната чиния е сива. Не като на Никсън... Върна се в спалнята, седна на леглото, без да ляга, и взе разпечатката. Десет страници останаха непрочетени. Прочете последните две.

„... Ръкописът му: мънички букви като бисерчета в равни линии, внимателни плетеници, арабески – изобщо дори не прилича на текст и никому няма да дойде наум да чете подобно нещо. Да го разглежда под лупа – да. Сдържайки дъх, както се разглежда древен орнамент, както филателистът изучава любимата си марка. Но не и да чете. Веднъж се осмелих да го попитам: «Какво пишете, сенсей? Мемоари ли?» Последва странен разговор, или по-точно монолог. Отначало той няколко пъти повтори: «Мемоари... Хм, мемоари... Мемоари ли?... – сякаш дегустираше думата. После произнесе със странно и неочаквано пренебрежение: – Но нали мемоарите са... вие разбирате, Роберт – те са минало. Вече станало. Аз не съм ви никакъв историк. Миналото изобщо не ме интересува. Аз описвам бъдещето...» Точно така каза: «описвам бъдещето». Просто. Простичко. Много откровено. И изобщо не се фукаше. Както художникът би казал: «Аз рисувам ручей». Както счетоводителят би казал: «Пиша тримесечен отчет». Не зная какво имаше предвид. Разбира се, не съм чел ръкописа му. Само веднъж, надничайки през рамото му, видях два реда на нова страница: «Ако искаш след сто години нещо да се е променило на този свят, започвай веднага. Божиите мелници мелят бавно».

Трийсет часа изхабих и трийсет страници натраках (на клавиатурата на компютъра), за да повтора това, което различни хора вече трийсет пъти са ви казвали. Нищо не зная за него. Никой нищо не знае за него. Той сякаш няма минало. Той е от нищото. Той е никой.

Възторженият циник Тенгиз го смята за последния Чародей на нашата Земя и ето, че този последен чародей си въобрази, че е способен да върне племето на изчезналите вълшебници – хора, знаещи своя главен талант и затова лишени от комплекси, спокойни, уверени, самодостатъчни, добри. Той ги плоди с десетки ежегодно и не може да повярва (или не иска да повярва?), че животът им следва своя ход и ги подбира, смила със своите шибани челюсти: троши, раздробява, чупи, извива, купува, убива...

Вадим, разбира се, го счита за «творец на бъдещето». За него той е мойра от мъжки пол. У древните Клото преде нишката на съдбата; Лахезис превежда човека през превратностите; Атропос прерязва нишката. Та сенсейт е един с три лица. Той не знае бъдещето, той го прави. Щрака със сребърни куки и плете черно-белите шалове на съдбата...

Не помня точно кой, струва ми се Мариша, говореше красиво за ангела на скръбта – изпълнител на волята Божия на Земята. За раздавача на наказващи удари и нежни награди. Но мерзости на света колкото искаш, а добротата е толкова малко. И ето че всички мълнии отдавна са употребени, а награди има колкото щеш и няма кой да ги раздава и за какво... Дали да не започнат да ги раздават на всички наред – нали всеки грешник е едновременно и праведник? Нали във Вселената няма друг, освен мятация се, измъчен, страдащ и побеждаващ човек...

А Матвей, този певец на рационални фантазмагории, го смята за пришълец, за прогресор на свръхцивилизация. Получава се доста стройно. Те искат да изменят поне малко хода на нашата история. Но отдавна на всички е известно, че нищо не може да се измени. Отделни безумци обаче все още се опитват, без да жалят нито себе си, нито другите. И Татьяна Олеговна, жена му, е от тях. Когато се разболя през 1991 г., отказа да се върне, болестта я изяде, а после тя полудя – забрави къде се намира – говореше на своя си език, престана да разпознава мъжа си... Изобщо тези прогресори здравата се бяха потрудили през XIX век: направиха енергичен опит решително да усъвършенстват технологиите, смекчавайки техническия прогрес с мощно развитие на хуманизма (Пушкин, Достоевски, Толстой, Дикенс, Дарвин, Фройд и т.н.). Все едно, нищо не излезе – победи животинската енергия на тълпата. Не може да се промени хода на историята. Може само да се направи опит да се промени Човека. Но как? Какво в него да се промени и с какво? Да станат всички добри? Но добротата прави човека пасивен. Да станат всички умни? Но това не е възможно с всеки, както не всеки може да бъде бегач. Да станат търпими? Няма ясна граница между търпимост и равнодушие – търпимостта на практика е равнодушие в девет от десет случая...

Не зная. Гръцките богове често се намесвали в ЛИЧНИЯ живот на смъртните, но никога не са се опитвали да повлияят на хода на човешката история, на прогреса. А сега хората станаха прекалено много – боговете не успяват да следят всеки. Аз не вярвам в Бог и в богове. Не вярвам, че съществува разумна сила, способна да влияе на моя живот. Но вярвам, че на света има много странни хора. Просто го зная.

КРАЙ НА ВТОРИЯ ВАРИАНТ

9 декември“.

Стигна до датата, сгъна внимателно разпечатката, стана и влезе в кабинета. Запали полилея. Настолната лампа също. Сложи разпечатката на масата, но не седна, а се приближи до прозореца и известно време гледа заснежената улица и черното здание отсреща. „А навън е бяло-бяло – сняг е навалял... А навън е черно-черно – ношта наднича в прозореца...“

Върна се към масата, седна на резбования стол с права висока облегалка, взе химикалката и започна да пише, да чертае, да рисува своите арабески под датата.

„Сега е станало значително по-добре. Но трябва да се поста-
раете да се получи съвсем гнусен, миризлив старец.

1. Понякога го обхваща позив по голяма (нарича се императивен позив), той захвърля всичко и се втурва към нужника.
2. Когато се храни, цялата му брадичка е мазна.
3. Никога не си пере халата и мирише на пръч.
4. Още нещо. Помислете.

Не забравяйте, че Вашето умение «да помните всичко без изключение» им е добре известно. Затова обърнете внимание на Вашите несполучливи изрази, като «ако не греша», «не помня точно, кой», които в светлината на споменатия факт изглеждат на внимателния читател странно и неестествено...“

Написа още:

„Не пишете толкова много за личния си живот. Няма смисъл...“

Веднага го зачерта и написа:

„Впрочем, пишете както искате“.

Поседа, въртейки химикалката между пръстите си, и внезапно тихичко запя, тактувайки с длан:

Носете ме внимателно, носете ме внимателно,
Нали съм защитник на родната страна.
Благодарете! Благодарете! Благодарете!

– Къде е храбрецът? – викна той и веднага отново подхвана:

Носят го към печката, носят го към печката...

Къде е страхливецът?

Тича да донася, тича да донася, тича да донася!

Прекъсна и бързо написа най-отдолу:

„Без имена. Аз не съм познавач на чекизма-кагебизма, но разбирам едно: те знаят за нас точно толкова, колкото ние сами говорим и пишем за себе си. Значи колкото по-малко говорим и пишем, толкова по-малко знаят за нас“.

Прочете написаното и остави химикалката.

– Не съм страхливец – произнесе убедено. – Просто съм предвидлив. По-точно, старая се да бъда. Тъй че „носите ме внимателно“!

ГЛАВА ПЕТА ДЕКЕМВРИ. ЧЕТВЪРТЪК РОБЕРТ ВАЛЕНТИНОВИЧ ПАЧУЛИН, ПО ПРЯКОР УИНЧЕСТЪР

Днес тръгнахме на работа в лошо настроение. Дори не се обръснахме, което при нас е признак на най-категорично неприемане на реалната действителност. Сумтяхме ядосано. Разтривахме червено-кафявото петно на тила – очевидно на всичко отгоре и тилът ни болеше вследствие на атмосферните аномалии и недостига на кислород в града и областта.

Погледнахме бегло своя верен и единствен секретар-референт, с неприязън свихме устни, кимнахме му престорено разсеяно и веднага се заровихме в архива. При това имахме благоразумието да пеем на мелодията на кукарача някаква ритмична глупост: „Не-са-ка-то-на-ник-сън, не-са-ка-то-на-ник-сън...“

Беше девет и две минути. Без да дочакам от началството добра дума, седнах зад бюрото си и за всеки случай принтирах разписанието за днес. Сеансът бе определен за десет и паролата бе „аятолах“. Нямахте подробности, но имаше бележка: „С баща и със съпровождач“. Разбирай, както искаш. Разбрах го така, че освен от татенцето (а не от маменцето – това само по себе си е рядко явление) момчето ще бъде придружено и от още някой – например касиер с куфар със зелени. Коего би било много, много своевременно. Парите в касата щяха да стигнат за месец (при нашите потребности), а в списъка на бъдещите пациенти имаше само две имена, при това едното беше на момиченце – умряла работа.

Точно в девет и половина на вратата се звънна, погледнах към сенсея и тъй като указания не последваха, отидох да отворя. Недоумявайки. Впрочем, веднага се изясни, че не пациентът е дошъл по-рано от определеното време, а две момченца, подсмърчайки, молят за лепило „Момент“ – гума на колелото спукали. Безжалостно ги препратих на следващия етаж (или на по-долния – по техен избор), върнах се на работното си място и в отговор на въпросителния му поглед доложих обстановката.

Ние благоволихме да се усмихнем. Това беше особено ненавистната ми усмивка – Усмивката на Потискащото Превъзходство. След

подобна усмивчица обикновено следва кратка, но изчерпателна лекция на тема: „Да се чудиш и маеш колко неоправна е днешната младеж.“ Да се чудиш и маеш колко неоправна е днешната младеж, пък и младежта изобщо сред обкръжаващата я реалност (беше произнесено с маниера на Хирон, поучаващ малолетния Херакъл). Тази ваша велосипедна история е забележителна характерна реплика на тъмните представи от началото на века. Дори на него (на Хирон) е известно, че днешните сополанковци използват лепилото „Момент“ изключително за да се друсат. Те го дишат, тъпанарите (беше ми казано). Правят си кефа. Какви велосипеди по средата на декември? Впрочем коя дата сме днес?

Аз (с каменно, надявам се, лице) му съобщих датата, добавих деня и московското време, след което млъкнахме и всеки се залови за работата си. Той прелистваше стари изрезки от вестник „За рубежом“, а аз се замислих за двете момченца, които (посинели от студ и сополиви, отровени и жадуващи за още отрова) обикалят сега апартаментите и просят „Момент“, за да се изкефят после в някой вмирисан на котки и клошари вход.

В десет и четири минути се звънна и сенсеят промърмори: „Ако беше закъснял още минута, щях да го изгоня като мръсно коте. Не могат и навреме да дойдат тия мутри...“ Отидох да отворя. През шпионката видях три фигури: една много голяма, черна, втората значително по-малка и елегантно сива, а третата съвсем дребна. Отворих вратата.

Най-важният сред тях беше, разбира се, човекът в сивия костюм, дяволски елегантен, с матовобледо (като на граф Монте Кристо) лице и абсолютно змийска усмивка на блестящите (като начервени) устни. Другият бе облечен в черни кожени дрехи, огромен като канара, риж, плешив, луничав и с кръгла глава – това, без съмнение, беше „съпровожданият“ ги. Пациентът бе, разбира се, „момченцето“. На около седем, а може би и десет години (не съм специалист), облечено в официален черен костюм, с бяла риза и вратовръзка, с блестящи лачени обувки. Държи се за бащината ръка и изглежда неестествено и дори според мен неприятно, като всяко дете, нарочно облечено като възрастен.

Без съмнение това бяха „те“, но аз, като човек педантичен и склонен към формалности, не ги пуснах веднага, а само ги поздравих възможно най-вежливо:

– Добър ден. С какво мога да ви помогна?

– Здравейте – отчетливо каза момченцето-джентълмен, а човекът със змийската усмивка блесна с безукорните си зъби и без да губи време, произнесе паролата:

– Аятолаха ви поздравява, милостиви господине! – и добави от себе си: – Мир на този дом и на всичките му добри обитатели!

Пуснах ги да влязат, след което рижият брахицефал, без да каже дума, се натовари на асансьора и така блъсна вратата му, мъдуркото му неден, че блокът се разтресе. „О, Боже!“ – казах аз, а сивото елегантно татенце само разпери ръце и с целия си вид показа пълно съчувствие, придружено от най-искрено разкаяние. В дясната си ръка държеше дълга, черна островърха пръчка, наподобяваща училищна показалка. Но не беше. Странна пръчка – според мен с прекалено остър връх...

Придружих ги до антрето, където те не се съблякоха, защото няма какво да събличат (естествено – идваха направо от топлата, суха, ухаеща на кедър кола). Оставих ги пред нашето голямо огледало, огромно и мрачно като врата към чуждо пространство. Надникнах в кабинета и кимнах на сенсея – демек всичко е о'кей. Сенсеят ми кимна в отговор и аз ги въведох – момчето отпред, татенцето след него. Сенсеят вече ги чакаше, изправил се над своите компютри, кварцови полусфери и купища папки, на фона на разтворените врати на грандиозния архивен шкаф – хиляди папки сяпало гледаха със своите плоски рижи, сини, бели и червени корици, пипалата на връзчиците им мърдаха разтревожени от течението и на всеки веднага ставаше ясно, че и дума не може да става някой обикновен обитател на настоящето да намери нещо в това хранилище на миналото.

Трябва да се признае, че в тази поза и вид (изправен, с пръсти, зарити в купчина вестникарски изрезки, с яркочервения си пуловер, обширен и едновременно стегнат, с немигащия си поглед изпод изпъкналото безвеждо чело) сенсеят не можеше да не прави известно впечатление и да, той го правеше. На всички. Дори на мен. Беше невъзможно да свикнеш с това зрелище, така както аз никога няма да свикна с трагическия пожар на залеза или, да кажем, със страшното светене на Млечния път в черна зимна нощ.

– Здравейте! – с ясен (както са го учили) глас изрече маломерният джентълмен, а родителят му издаде нещо подобно на „радвам се да ви видя...“. Но веднага бе прекъснат от свирепо-величествен жест, който като че го измете от зрителното поле. Аз веднага го хванах за елегантния лакът и нежно, но твърдо го насочих към креслото. Той седна, аз с очи му казах: „тихо! не говорете, please!“ и безшумно се плъзнах към мястото си, тъй че невръстният джентълмен остана сам по средата на кабинета. На него веднага му стана страшно и неудобно, дори лимбата на темето му настръхна. Той скри зад гърба си здраво стиснатите си

юмручета и съвсем не по джентълменски ги зачеса.

Сенсеят внимателно седна и сложи длани като покрив на къщичка, досуш като чичкото от плаката на „Нашият дом е Русия“. Вдъхновението приближаваше. Очите на сенсея станаха орехови, а гласът – нисък, топъл и мек, като скъпа кожа.

– Как се казвате, млади момко?

– Алик.

– Много добре, Алик. Забележително, седнете. Креслото е меко, удобно... Точно така, превъзходно, разполагайте се удобно... Аз се казвам Стен Аркадиевич. Можете по американски да ме наричате просто Стен. Сега с вас ще поиграем на една полезна игра. Аз ще задавам въпроси, а вие ще отговаряте. Ясно ли е?

– А защо?

– Алик. Въпроси ще задавам само аз. Вие само ще отговаряте. Отговаряйте каквото желаете, но задължително отговаряйте. Разбрахме ли се?

– А ако не ми е ясно?

– Алик. Въпроси задавам само аз. И никой друг. Можете да отговаряте каквото искате, дали ви е ясно, или не, е абсолютно все едно. Важното е на всеки мой въпрос да получа от вас отговор. Да започваме ли?

– Да.

Сеансът започна, сенсеят се облегна на гърба на креслото и попита (небрежно, без какъвто и да е натиск):

– Къде е храбрецът?

– Ще го слагат в печката – веднага отвърна Алик и радостно се усмихна, ужасно доволен, че успя да отговори така бързо и находчиво.

Аз отдавна съм свикнал на странни въпроси. Също и на странни отговори, но този случай очевидно бе неочакван дори за сенсея. Той мълчаливо и със странно изражение гледаше радостния Алик: или му беше интересно, или беше направо шашнат.

– А къде е страхливецът? – попита той накрая с недоверие в гласа.

– Хукна да донася за всички!

Сенсеят помълча и се осведоми предпазливо:

– Четем Джек Лондон, а?

– Кой е той?

Сенсеят не се задържа на Джек Лондон (разказът „Зъбът на кашалота“ в превод на Клягина-Кондратиева).

– Кой пропуска, кой се носи под хладната мъгла? – попита той визискателно.

- Рицарят.
- Какъв рицар?
- Железен. Блестящ. С копие.
- А как препуска?
- В пълен галоп! – радостно отвърна находчивият млад джентълмен.

Слушах ги с половин ухо, гледах елегантния родител и се чудех и маех на неговото поразително равнодушие към ставащото. Трябва да призная, че отначало той се интересува: очичките му заблестяха, поизправи гръб и като полуотвори змийската си уста, с любопитство местеше поглед от сенсея към сина си и обратно, явно опитвайки се да разбере какво става – обикновена реакция на несвикнал с нашите упражнения човек. После доста бързо се отчая да разбере нещо, стана му скучно, загуби интерес, облегна се в креслото и взе замислено да си играе със своята зловеща показалка – ловко, виртуозно, неуловимо за очите, тя изчезваше в небитието и отново се появяваше от нищото, сякаш бе вълшебна пръчица. С една дума, странен родител. Макар че ние бяхме виждали всякакви.

- ... Какво направи тази котка?
- Изяде тигъра.
- Какво каза котката?
- Аз победих тигъра! Аз изядох тигъра.
- Откъде дойде тигърът?
- Той си беше там. Светлогорящ.
- Тигре, о, тигре светлогорящ в дън гората нощна?¹⁷ Този ли?
- Не. Онзи, който обича всички.
- Не тигър, а Тигра¹⁸?
- Да! Аз победих Тигра! Аз изядох Тигра!

Сенсеят вече плетеше – тракаше с иглите, повдигаше високо ръце, подръпваше конеца, но гледаше право в момчето и не виждаше никой и нищо освен него. И не чуваше. И не забелязваше. Можеше, например, някой да бутне на пода компютъра или да пусне с пълна сила „Полетът на валкирията“, или да кажем да се сбие с родителя – сенсеят нищо нямаше да забележи, само би повишил глас и би вдигнал до тавана голите

17. Цитат на началния стих на стихотворението на Уилям Блейк „Тигърът“: „Tiger, tiger, burning bright / in the forests of the night.“ („Тигър, тигър запламтя / във горите на нощта.“) – бел. NomaD.

18. „Тигра“ всъщност се казва една героиня на Артър Милн от неговата книга „Мечо Пух и останалите“ – Бел. NomaD.

си вежди.

По принцип аз всичко разбирам: въпросите са сериозно нещо. В края на краищата с въпроси започва всичко-всичко-всичко в този живот. Например цялата наука. Това го знае всеки глупак. Дори последният глупак знае, че правилно зададеният въпрос съдържа половината отговор... Няма да спорим сега за точност – половината едва ли, и изобщо не винаги, но голяма част от отговора несъмнено съдържа. Обаче сенсеят не задава ПРАВИЛНИ въпроси! Правилно зададените въпроси изобщо не го интересуват. Беше време, когато с часове оставах втрещен в стената и превъртах в паметта си някой сеанс, мъчително опитвайки се да уловя стратегията или поне тактиката, или поне някакъв мимолетен смисъл в тази поредица от напълно несвързани фрази, произнесени с въпросителна интонация. И не откривах нищо.

– ... Бащата има черни очи, майката също, а синът им сиви. Вярвате ли, че е възможно?

– Вярвам.

(Вече играеха на „вярваш – не вярваш“.)

– А че бащата има сиви очи, майката има сиви очи, а синът им черни, вярвате ли?

– Не-е. Не вярвам.

– И правилно. А че скакалецът чува с краката си, вярвате ли?

– Вярвам.

– А вярвате ли, че има такива твърдения, които нито могат да бъдат доказани, нито отхвърлени?

– Вярвам!

– Умно момче. А можете ли да приведете пример?

– Мога. „Бог създаде всичко“. Нищо не можеш да докажеш.

– Хм... А вярвате ли, че Бог съществува?

– Вярвам.

А аз не... А ргорос: аз ИЗОБЩО не помня въпросите, които той ми зададе преди двайсет години, когато мама ме доведе при него. Имам абсолютна памет (съществува абсолютен слух, а аз имам абсолютна памет). Помня всичко. Помня, че сеансите бяха четири. Помня как беше облечена мама по време на всеки сеанс и тогавашния кафяв домашен халат на сенсея (с петно от сладолед на левия ревер) помня прекрасно. Помня датите и дните на седмицата, помня времето – температурата, атмосферното налягане, скоростта на вятъра... А въпросите му не помня. И изобщо не помня моите отговори.

... Може би той търси гюделевски¹⁹ въпроси (мисля си понякога) –

такива, на които не можеш да отговориш нито с „да“, нито с „не“? Съмнително. Но ако наистина търси такива, защо? Той постоянно се оплаква, че не му достигат въпроси. Но някои въпроси не задава никога. Например великият въпрос на всяка съвременност: „Защо аз?“. Това е въпрос вопъл. Целият наш ойкумен се държи на него, така както Петербург върху блатата... Наистина е много трудно да си представиш контекста на този въпрос. Но кой се интересува от контекста?

„... Сега ние преминаваме към нова фаза на културата, в която отговор на въпросите няма да бъдат утвърждаващи изказвания, а нови, позадълбочено формулирани въпроси“. Това го е написал В. В. Налимов в своя философски трактат „Еквилибрист“. Не зная, не зная. Неизвестно защо, но всички съвременни философи ми правят впечатление на безотговорни бърборковци. Никаква солидност. Никаква, разбирате ли, обстоятелственост. И дори специалната терминология (изпитано оръжие на класиците) не им помага – в тебе нараства протестното чувство, че освен всичко останало те правят на глупак. Нещо от Кашпировски и Чумаков намираш в сериозния текст...

- ... На кого е?
- Него го няма.
- На кого ще бъде то?
- На който дойде пръв.

Така. Образовано момченце. Чел е и Конан Дойл „Ритуалът на рода Мъсгрейв“, превод на Д. Лившиц. Но цитира неточно. Трябваше: „На този, който си тръгна“ и „На този, който ще дойде“...

- През кой месец беше това?
- През един летен.

Трябваше „В шестия, започвайки от първия“. Все пак беше много, много добър. Каква смяна расте! Конкуренция, Боб Валентинич, конкуренция!

- Къде беше слънцето?
- Над елата.
- Къде беше сянката?
- Под пръчката.
- Колко крачки трябва да се направят?
- Десет и десет, после още пет и пет...
- Какво ще дадем за това?
- Ще дадем всичко, което имаме.

На сенсея изведнъж му омръзна „Ритуалът на рода Мъсгрейв“, а може би този сюжет просто се изчерпа, и той внезапно смени темата.

– Главата, рогата и четирите крака на бивола минаха през прозореца. Защо не преминава опашката му?

– Защото се отвори чадърът!

– Всеки има родина. Коя е твоята?

– Сутринта закусвах оризова каша, ще обядвам супа топчета и палачинки със сладко от кайсии.

– С какво моите ръце приличат на ръцете на Бога?

– Свилят на пиано.

– Защо краката ми приличат на тези на магарето?

– А при нашия Барсук те са различни по цвят.

Това бяха непознати за мен текстове. Или може би той започна да измисля въпросите – това се случваше рядко.

– ... Какво трябва да се прави по дванайсет часа в денонощие?

– Този въпрос ще го схрускам!

– Какво е Буда?

– Специална пръчица.

– Така ли? А какво е чистото тяло на Джарма?

Момчето се замисли. Досега отговаряше, все едно играеше блиц партия, а сега замълча, намръщи се и несигурно отговори:

– Това е леха. С ягоди...

Сенсеят като че не го слушаше вече. Попита бързо:

– Слуги са му Шакиямуни и Майтрея. Кой е той?

– Жителят на град Петербург, страшният глупак Юрий Бандаленски! А слугите са му забелязвачи, защото всичко забелязват.

Тогава в пазвата на родителя заврещя мобилен телефон. Родителят го извади, както Джеймс Бонд изважда своята берета от кобура под мишницата, стана от креслото и се юрна към вратата – по-далеч от нас да провежда своите адски секретни свръхделови преговори. Загледах се в характерната му поза: „Мутра разговаря по мобилен телефон“ – алегорична фигура от началото на хилядолетието, сюжет за някой нов Роден... А когато той се върна към текущите събития, забеляза, че играта на въпроси и отговори е прекъснала и те вече играят на поезия.

– ... Дъждът бие по колите – речитираше момчето с увлечение, – дърветата взеха да падат. Шофьорите на колите треперят да не бутнат някоя бабичка...

В отговор сенсеят му каза за котката, която „отчасти върви по пътя, отчасти във въздуха плавно лети“. А момчето му изтропа

скоропоговорката: „Имаше едно време трима китаец: Як, Як-Цидрак, Як-Цидрак-Цидрак-Цидрони. Имаше едно време три китайки: Ципа, Ципа-Дрипа, Ципа-Дрипа-Лимпомпони. Ожени се Як за Ципа, Як-Цидрак за Ципа-Дрипа, Як-Цидрак-Цидрак-Цидрони за Ципа-Дрипа-Лимпомпони...“ А сенсеят с наслаждение му поднесе своята любима:

При-ки-бе-ке-жа-ка-ли-ки в и-ки-збу-ку де-ке-ти-ки,
 В то-ко-ро-ко-пя-кях зо-ко-ву-кут о-ко-тца-ка:
 „Тя-кя-тя-кя, тя-кя-тя-кя, на-ка-ши-ки се-ке-ти-ки
 При-ки-та-ка-щи-ки-ли-ки ме-ке-ртве-ке-ца-ка...“²⁰

Момчето се предаде и попита: „Това какво е?“ „Досетете се сам“ – предложи сенсеят. (Куките хвърчаха, сивата плетка вече стигаше почти до пода.) Хлапето се замисли за няколко секунди, съсредоточено мърдаше устни, после изведнъж засия цялото като именаяк: „Дойдоха в къщата деца!“

– Юнак! – гракна сенсеят и се надигна, като с две ръце хвърли плетката на масата. – Край! За днес стига. Ъ-ъ-ъ... – обърна се той към елгантния родител, който веднага скочи на крака. – Оставете си адреса... – каза му сенсеят. – Впрочем, защо? Аз го зная... Заключениеето си ще изпратя по имейла. Предварителното, разбира се. Следващият сеанс ще бъде след пет дни, във вторник по същото време. Погрижете се дотогава момчето да не чете нищо. Игри, телевизия, кино, музика – да, но никакви книги, моля. Довиждане, господине. Довиждане, Алик. Роберт, ако обичате...

Хлапето подаде ръка на татко си и аз ги поведох към изхода. Брахицефалът се извисяваше на площадката, светейки в черно и рижо. Момчето внезапно каза:

– Ераст Бонифатевич, може ли да посетим зоологическата градина?

Очевидно аз непроизволно съм се озърнал в търсене на този Ераст Бонифатевич (какъв Ераст Бонифатевич? откъде се взе?) и очевидно сиво-елгантният забеляза моето недоумение. Той се усмихна (направо гюрза²¹!) и произнесе снизходително:

– Заблудили сте се, Роберт Валентинович! Аз не съм баща на Алик... – И веднага на Алик: – Разбира се, разбира се. Където поискаш, душичко... – И отново на мене: – Ин локо парентис само. Ин локо

20. Прибежали в избу дети, в торопя зовут отца: „Тятя, тятя, наши сети приташили мертвеца“. – Бел.ред.

21. Голяма силно отровна змия. – Бел.ред.

парентис²²!

Аз преглътнах това с цялата ми налична покорност и отключих, старайки се да не дрънкам много с ключовете. В края на краищата не ми ли е все едно татенце ли е той на пациентчето-джентълмен, или просто заменител? Важни бяха парите. Впрочем, аз прекрасно разбирах, че и те не са най-важното.

Когато се върнах, сенсеят седеше на мястото си, изправен като дипломат на прием, и завършваше плетката.

– Е? – попита той нетърпеливо. – Какви са впечатленията?

– Този изобщо не беше баща му... – започнах аз, но веднага бях прекъснат решително.

– Зная, зная! Не питам това. Как ви се стори хлапето?

– Според мен е забавно – казах предпазливо.

– Забавно ли?! И това ли е всичко, което можете да ми кажете?

– Почти.

– Какво „почти“?

– Почти всичко – казах аз и вече горчиво съжалявах, че започнах този разговор. Ясно беше, че сенсеят е въодушевен, а в такива случаи е по-добре да си по-далеч от него. За да не си опърлиш крилцата.

– Вие забелязахте ли, че го попитах кой е Буда...

– Да, и той отговори, че е „пръчица“.

– А вие знаете ли правилния отговор? „Пръчица за чесане на дупето“. Това е прочутият отговор на Юн Мън в коана от „Мумокан“...

– Говорете на руски, ако обичате.

– Няма значение, няма значение... „Кой е Буда?“ – „Пръчица за чесане на дупето“. „Какво е чистото тяло на Дхарма?“ – „Леха с божури“...

– А той каза „Леха с ягоди“...

– И според вас всичко това е забавно?

– Изразих се неточно. Не е забавно, а странно.

– Защо странно?

– Не вярвам в телепатията, сенсей.

– Какво общо има това с телепатията? Каква телепатия! Нищо не сте разбрали. Той ми казваше това, което исках да чуя! Според възможностите си, разбира се.

– Да, сенсей – казах аз покорно.

– Какво „да“?

---

22. Наместо родителите. – Бел.ред.

– Той казваше това, което искахте да чуете. Не разбирам по какво това се отличава от телепатията? В конкретния случай.

Той не отговори. Хвърли куките на масата, изправи се, вдигна високо безобразното си плетиво и стремително, като младеж, излезе от кабинета, а прашната сива плетка се изви като странна езическа хоругва след него.

– Да обядваме! – гракна той вече в коридора. – Днес заслужихме един хубав обяд, дяволите да ги вземат всички!

Изпържих любимите му „пържоли от месо на млади бичета“. С фиде. И с корейски моркови. Затоплих соевия сос.

Сервирах и доматен сок със сол и пипер. През това време той седеше на мястото си в края на дивана, до прозореца, и гледаше през мен, правейки безсмислени гримаси, като приличаше ту на академик Павлов, ту на дърто шимпанзе, а може би и на двамата едновременно. За да го отвлека (развлека), му разказах вица за кавказеца пред клетката на горила-самец („Ти ли си, Гурген?“). Той се засмя и внезапно заповяда да му сервирам водка. Потресен (посред бял ден, още шест часа работа ни чакат...), аз мълчаливо извадих бутилка „Петрозаводска“ и любимата му чашка със сребърно дъно.

– „Кървавата Мери“! – провъзгласи той. – Днес с вас заслужихме „Кървавата Мери“. Ще пиете ли?

– Благодаря, не – отвърнах аз.

– Напразно. Няма нищо по-добро от това по средата на трудовия ден да плюеш на всички правила и забрани и да изпиеш зарботената с кървава пот чашка „Кървава Мери“!

Аз мълчах, гледах как си приготвя любимия коктейл от два слоя (пиене – мезе) и слушах разказа за могъщата дискусия, която неотдавна се разразила в интернет: да се прави „Мери“ на два слоя, или да се смесва. Как спорещите в течение на седмица обменяли мнения, случки от практиката и цитати от класици и как по точки победили привържениците на смесването.

– ... Ето ви класически пример, Роби, за това как тъпото, грубо, невежо мнозинство незаслужено побеждава вродената интелигентност и добрия вкус!

Той отпи с наслада, присви очи, облиза се и набоде с вилицата настърган морков.

– Може би на момчето ще му е нужен опекун – обяви той без какъвто и да е преход. – Какво ви е мнението?

Аз нямах мнение. Не разбирах много добре по какви причини момчето предизвикваше такъв възторг. Е, чело е много. Дори е телепат. За Бога. Че ние да не би да не сме виждали телепати?

– Маришка ли? – попитах аз на посоки. Той само укорително ме погледна и аз веднага млъкнах.

Защото тя има четири собствени деца и съвършено безпомощен мъж по прякор Недоизяден. („Недоизяден паяк“ – намек за навика на някои членестоноги дами да изяждат самците си веднага след или дори по време на любовните игри. Той ѝ е втори мъж. Първият също не бил изяден, както ние отначало предполагахме: в незапомнени времена той, като във вица, избягал от нея, но не при друга жена, а при мъж.) А тя е директор-възпитател-мениджър-спонсор-ангел-хранител в интернат за бавноразвиващи се деца. Домът ѝ също е като интернат. Адски рай – шум, гюрултия, смесица от слабоумни и напълно здрави дечица, рев, смях, сополи, всички правят нещо, по пода ролки от тапети (за рисуване), кукли Барби, разноцветни пирамиди, немлъкващи тръби и барабани, блестят мониторите на компютрите, от тавана висят въжени стълби – и през всичкото това с благожелателна усмивка на широката си уста шества Недоизяденият паяк, вмъква се в дупката си, където пише детски стихчета и разказчета за списания, упорито, но безполезно се съревновава с Григорий Остером, Хармс, Едуард Успенски и други корифеи („Жабата квака, ношта сияе и патицата кряка – нечия щерка...“). Той нищо друго не умее, тъй че Маришка всъщност има не четири, а пет деца... Плюс целия интернат.

Сенсеят си направи втори коктейл, полюбува се на чашката си и („В малки дози водката е безвредна дори в произволни количества...“) пийна – мясна доволно и посегна за мезе. Наблюдавах как яде любимите си пържолки изящно, дори грациозно боравейки с вилицата и ножа. Мълчеше, но аз знаех, че все още очаква отговора ми.

– Може би Матвей? – попитах аз.

Знаех, че Матвей не става, но не можех да предложа никой друг. За съжаление, Матвей е от тези, които обичат човечеството, но са съвършено равнодушни към отделните му представители и най-вече към децата. „Чист като кристална чаша талантлив математик“. Момчето Мотл. Велмат – Великия математик. Класически евреин, тесногръд, прегърбен, блед, с гърбав нос, с уши без мека част – типична илюстрация към Определител на Евреина от вестник „Народна правда“. Той дойде за пръв път при сенсея доста късно, тринайсетгодишен, и тогава сенсеят му подари книгата на Юрий Манин „Кубични форми“. (Книгата започва с

думите: „Всеки математик, неравнодушен към теорията на числата, е изпитал върху себе си очарованието на теоремата на Ферма за сумата от два естествени квадрата“.) На четиринайсет години момчето Мотл реши така наречената „Втора задача на Гилберт“ (оказа се, че тя е била решена доста преди него), а на петнайсет „Осмата задача“, дотогава от никого нерешавана. В университета го приеха веднага след осми клас без изпити и във втори курс. При това бяха нарушени няколко съветски закона и сломена съпротивата на неопикуемо множество съветски бюрократи. Откриващите се перспективи ослепяваха двамина възхитени академици, напълно лишени от антисемитска солидарност. Те го бутаха напред, без да щадят своята репутация, и, разбира се, в края на краищата заслужено изгоряха заради това. Тях (и него самия) ги подведе доведеното до абсурд чувство за социална справедливост. Вместо да решава (в тишината на кабинета) почти решената хипотеза на Голдбах, той се захвана да подписва заявления в защита на затворените заради убежденията им и да съчинява страстни послания до съветското правителство ала академик Сахаров. Но той не беше академик Сахаров. Не умееше да прави бомби, само умееше да доказва, че количеството на така наречените двойки прости числа е безкрайно. Но това се оказа недостатъчно. Излишно възторжените академици получиха последно предупреждение за уволнение, а на самото момче Мотл като начало му бе забранено да излиза в чужбина, а по-късно бе уволнено отвсякъде и това моментално го превърна в професионален дисидент. Загърби математиката и сигурно щеше да изгние или в затвора, или в психиатрия, но тогава, слава Богу, настъпи перестройката и компетентните органи загубиха интерес към него. Той оцеля, но вече в ново качество. Талантът на борец за справедливост при него се оказа по-силен от таланта на математик. И сега той е прегърбен, вечно гладен и рошав организатор и вдъхновител на няколко микроскопични партии и не мисли за нищо друго, освен за благо на народа, което разбира не много оригинално: „Смачкай гадината!“ и толкова...

Сенсеят загреба с вилицата остатъците от фидето, пийна доматен сок и в знак на благодарност тихичко изпя (на мен):

– Ох, наядох се с пелмени, напих се с водича, изпразних гърнето и на Бог се помолих! Матвей казвате? – попита отново, изтривайки устата си със салфетка. – Нашият ненадминат Велмат? Велмат в днешния си вид е годен само с шум да превзема цитаделата на корупцията. И бастияните на социалното зло. Той става за опекун колкото господин Робеспьер. Огюстен Бон Жозеф.

Мълчах. Не знаех кого още да предложа. Почти не познавах новациите, а от старите кучета нямаше кого. Занесох съдовете в мивката и сложих чайника, да се стопли вода за кафе. После казах:

– А защо мислите, че изобщо му е нужен опекун?

– Аз не казах „нужен“! – възрази той, палейки цигара. – Казах: „може би“.

– А може би няма.

– А може би няма – съгласи се той. – Аз вече не за това, а за друго...

Замълча загледан в прозореца, дърпаше от време на време от цигарата и със сила издухваше дима – сякаш го плюеше. Аз почаках да продължи, после измих съдовете, избърсах с влажна гъба масата и сложих дебели чашки от кафяв фаянс. Той продължи мълчаливо да пуши, а аз направих кафе.

– Нищо не се получава – каза той накрая. – Така се зарадвах днес на това момче. Вие, Роби, не виждате и сигурно не сте в състояние да видите, но аз зная със сигурност: момчето е от екстра класа, то всички ни ще удари в земята, само му дайте време. Той е УЧИТЕЛ!

Аз го слушах с най- (надявам се) уважителен вид. Разбира се, той вярваше в думите си. Но аз знаех, че само по себе си това още нищо не означава. Просто поредният пристъп на оптимизъм. И по-рано ни се бяха случвали пристъпи на оптимизъм. Като правило, те завършват с пристъпи на въгленовочерен песимизъм. Черно-бял филм.

– Не вярвате... – каза той укорително. – Добре. Ваша си работа. Аз не за това, а за друго. Той е учител и не му трябва никакъв опекун. Но аз внезапно се замислих: ами ако сега ни беше дотрябвал опекун? Ако ни е страшно необходим! Днес. Сега. Откъде ще го намерим? Кого да изберем? А? И аз не зная...

Загаси фаса си в чинийката с такава ненавист, сякаш тя беше око на заклет враг.

– Вие сте мързеливи и не сте любопитни. Бог ви е надарил щедро, а вие се спряхте. Вие стоите. В пози. Или лежите. Станахте отворително самодостатъчни, не желаете да летите, напълно ви задоволява да скачате по-високо от тълпата, вие сте ДОВОЛНИ – дори най-недоволните измежду вас...

Опита се да запали цигара, но аз бях нашрек. Даде ми кутията с цигарите без съпротива, дори не забеляза.

– Богдан ли? Да, любимец е, не споря. Благоносител. Извор на доброта... Къде е сега нашият извор на доброта? Коралов аспид! Усойница.

Страх ме е да го доближа. Страхувам се да разговарям с него, когато се срещнем, можете ли да си представите?

– Той в момента има ученик – напомних му аз за всеки случай, но той не ме чу.

– Извор на доброта... Боже, в какво се превърнахте всички! А Тенгиз? „Да се бориш със злото – видите ли – е все едно да се бориш с дървеници: противно, лесно и абсолютно безполезно“. И затова повече не трябва да се борим със злото, хайде по-добре да ходим по жени и да организираме естрадни представления за мутри... Юра Костомаров честно и бездарно печели за насыщния си, Полиграф Полиграфич... Андрей-Страховорец е старец. На петдесет години е старец! Какво ще стане с него след сто години? След двеста? Руини? И те всичките са драбанти²³ барети, стара гвардия! Стари кучета! Младите за нищо не стават, защото все още нищо не умеят. Само врякат: „Дай, дай!“ О, проклет живот!

– Очевидно забравяте Вадим – казах аз. – *Resulting Force*.²⁴

– Именно. Рийзалтинг-Форс. Но защо решихте, че съм го забравил?

– Така ми се стори.

– Никого не съм забравил. – Той очевидно не желаше да говори за Вадим. – Помня ви всичките. Сънувам ви, ако искате да знаете. Според вас аз не разбирам ли, че вие, лично вие, Роберт Валентинович Пачулин, лорд Уинчестър, просто гниете тук при мен, на топличко, без свеж въздух? И аз зная кой е виновен за това!

– Проклетият живот.

Той ме гледаше високомерно, вдигнал веждите си без косми.

– Мислите, че не съм прав?

Повдигнах рамене и се захванах с приборите за кафе.

Разбира се, той беше прав. Както винаги. Аз мога да добавя много към това, което той каза. Бих могъл да добавя още много тъжни неща... Роберт лорд Пачулин, по прякор Уинчестър... По дяволите. Не искам да мисля за това... Но защо така? Нали всички сме **ДОВОЛНИ!** Напълно сме удовлетворени... Проклет живот.

– Но, сенсей – казах аз, – ние всички сме доволни. Може да се каже, че сме о'кей... Нима и вие не се стремяхте към това?

---

23. Драбант – през XVII-XVIII в. телохранители на военачалника или ръководителя на държавата в редица европейски страни (в Австро-Унгария драбанти е имало до 1918 г. – Бел.прев.

24. *Resulting Force* (англ) – Резултантна сила: Сила, която причинява същото въздействие, както две или повече сили, действащи заедно; нещо като причина за сборен ефект. – Бел. NomaD.

Той отговори мигновено:

– Разбира се, че не! Изобщо не съм искал да сте доволни. Дори не съм искал да сте щастливи. Напротив – аз искам да сте НЕДОВОЛНИ. Винаги. През по-голямата част от живота си. Исках да сте ДОСТОЙНИ ЗА УВАЖЕНИЕ. Разбирате ли разликата? – Той стана, опирайки се тежко на масата. – Добре. Благодаря за обяда. Ще отида да полегна. А вие, моля ви, разпечатайте разговора ни. Още сега. Там имаше много любопитни места!

Той се оттегли в покоите си, а аз седнах пред компютъра и се заех да възстановя диалога. Никакви „любопитни места“, естествено, не открий в този диалог, ако не се смятат онези, когато хлапето даваше отговори, съвсем близки до оригинала, и доста ми хареса „жителят на Петербург, страшният глупак Юрий Бандаленски“. Когато ми се удаде възможност, на всяка цена ще поднеса тази перла на Юрка-Полиграфа, ще бъде „яко“ (както обича да казва племенникът ми, ударник на капиталистическия труд).

В четири часа звънна Вадим и поиска да говори със сенсея, ако може, разбира се.

– Той се изляга на дивана. Спешно ли е?

– Ами... не. Не точно.

Той вече за четвърти път звънеша на сенсея, всеки път „не спешно“, и всеки път нищо не се получаваше. Според мен сенсеят, очевидно, не искаше да се среща с него. А той не го разбираше. (Впрочем, аз също.)

– Как си? – попитах за всеки случай.

– Никак. Ще дойдеш ли?

– Къде?

– При Тенгиз.

– Кога?

– Утре, в седем. Ще се съберем всички.

– За първи път чувам.

– Тенгиз не ти ли се обади?

– Не.

– Значи ще ти звънна – равнодушно обеща Вадим и затвори.

Няколко минути размишлявах за него и нищо не измислих. Тогава ми се обади Тенгиз и по своя си отривист маниер съобщи: „утре... при мене... в деветнайсет. Ще можеш ли?“

– За какво става дума? – попитах аз за всеки случай – може нещо внезапно да се е променило.

- Трябва.
- Случило ли се е нещо? Някакви нови обстоятелства ли?
- Ще разбереш, мамка му. Нещо трябва да се направи. Изборите наближават.
- Добре – казах аз без какъвто и да е ентузиазъм. – Щом трябва. Още повече, че отдавна не сме се събирали. Да нося ли нещо?
- Че как иначе, мамка му! Що за глупав въпрос, мамка му!
- Според мен няма умни въпроси – казах аз, загледан в екрана на монитора. – Умните отдавна свършиха. С отговорите е същото.

(На екрана се мъдреше:

- „С какво моите ръце приличат на тези на Бог?
  - Свирят на пиано.
  - Защо краката ми приличат на тези на магарето?
  - При нашия Барсук те са различни по цвят.“)
- Я по-добре ми кажи как ти е бричката? В ред ли е? – попитах го, спомняйки си за понеделник.
- Сутринта беше в ред, мамка му... Но беше бледа!
  - В понеделник трябва да караш сенсея, ти, разбира се, си забравил, мамка му.
  - Мамка му... Наистина. Третият понеделник. В колко часа да дойда?
  - В десет да си тук. Още веднъж ще ти напомня, не се безпокой.
  - За какво, мамка му, да се безпокоя? Ти се безпокой. Ти си лорд, мамка му, Уинчестър.

Той затвори и аз внезапно разбрах, че мисля за него. Не за работата, не за понеделник, не за нещастния Вадим, а за него. И за себе си. За всички нас, проклети да сме.

... Сврѣхбоец, Психократ, Велик Мен. Красавец, лентяй, до съвсем скоро яростен плейбой, а сега безнадеждно уморен от борбата със злото страстен филуменист. Колекционира кибритени етикети! Тенгиз! Гос-споди! Възможно ли е? Възможно е. Уви. Сега той е годен само да отстрани препятствие: да накара някого „да забрави“. Остана му чугуненият поглед изпод вежди, надвисналите над половината очна ябълка клепачи и гнусливите устни. Според днешните му понятия хората, всички, без изключение, са абсолютни лайна. Мерзки муцуни. Лигави пасти. Гнойни очички. Мокри лапи. Смърдящи мишници и гащи... Отявлен сквернослов, всяка втора негова дума е „мамка му“. Женкар – сменя ги

всяка седмица. При това е безнадеждно влюбен в една лъжлива и кокетна пачавра. На тази негова „Олюшка“ (лекоμισлена и дори развратна жена) неизвестно защо неговите психократически пасове не действат – гледа я в устата, ляга пред нея, прощава ѝ (не вижда) изневерите ѝ, моли я да се оженят и да имат дете. Не ми е известно по-душераздиращо и непристойно зрелище от Тенгиз, който моли това курве да отиде с него на концерт на Пласидо Доминго. Мога да си представя какво прави тя с него в леглото... Горкият сенсей не може и да си представи с какво основно се занимава сега Тенгиз: да „лекува чрез внушение“ в частните диспансери и изтрезвители всякакви изнемоштели, спиргосани и наркозависими. Понякога се занимава с това и вкъщи за добри пари, ready cash, добре че апартаментът му е двустаен...

... А Андрюха-Страхобореца не е само старец, сенсей, наш всевиждащ. Той е гадно, шибано, заядливо, досадно старче. Въпреки че изглежда като картинка от „Vogue“ – лакирана, напарфюмирана, да ти се прииска да я лизнеш. „От него се страхува както баба Старост, така и госпожа Смърт“. Възможно е, сенсей, възможно е. От струлдбругите²⁵ доколкото си спомням, Смъртта също бяга, но те от това не стават по-симпатични... Защо безстрашието поражда безсъвестност? Безсъвестност, безнравственост и изобщо равнодушие, •хладно като задник на проститутка. Това е велика тайна. Човек като че вече няма спирачки. „От нищо не се бои“. А трябва... „Страх от Бога“.

... А Богдан-Благоносец се завря като счетоводител в едно ООД или ЕООД, не разбрах точно, пък и не ми се искаше да уточнявам. И там му харесва. На Благоносеца! Фирмата произвежда бонбони „Мама Медоуз“, които се ползват със страшна популярност. Богдан се движи изпъчил корем и когато му казват: „Ей, счетоводителю“, важно отвръща: „Не съм ти счетоводител, а ГЛАВЕН счетоводител!“ Кога за последен път е дарявал своето прословуто „благо“? На кого? Той не може да ги търпи и ги мрази както Господ мрази Дявола.

... А Юрка-Полиграфа служи при един частен детектив, определя искреността на показанията на хленчеши свидетели и почти не пие, защото ако е замаян, губи способността да различава истината от лъжата.

... А за Костя-Велзевула сенсеят изобщо не си спомни. А нашият Повелител на Мухите се занимава (за пари!) с унищожаването („чрез уговаряне“) на хлебарки, комари и „извеждане“ на плъхове. Оказва се,

---

25. В творбата на Джонатан Суифт „Пътешествието на Гъливер“ безсмъртни хора, които остаряват хиляди години и стават отвратителни. – Бел. прев.

че добре може да се печели и от това да унищожиш плода на домашни котки – само за два сеанса, съвършено безболезнено и абсолютно безвредно за здравето. Петнайсет долара.

... И всички са ДОВОЛНИ! Никой от нас не се оплаква. И не мисли да го прави! Проклет живот!

Отново звънна телефонът.

– Тате – чу се в слушалката. – Мама иска да говори с теб...

– Почакай! Грешка! – развиках се аз, но на телефона беше вече моята любима Номер две. Поиска да знае къде пак съм пхнал проклетата спестовна книжка. „А ти как мислиш, златна моя люспице, къде може да съм пхнал своята спестовна книжка? Опитай да я потърсиш в хладилника.“ – „Знаеш ли какво, шегаджийо ти мой шибан!“ – „Изумруде мой рубинен, деван лез анфан!“ – „ДСК сега ще затвори, а ти си правиш шегички с мен...“ Набързо доложих къде е проклетата спестовна книжка и отново останах сам.

И оставайки сам, изведнъж (съвършено не на място и дори недостойно) си помислих какво ли ще е, ако още днес, не дай Боже, разбира се, но все пак, моята Сашка, седефеното ми копченце, си тръгне от мене и отиде при своя планински орел Володя Хергуани. Аз, да ме вземе дяволът, бих останал и жив, и цял, и колкото и кошунствено да звучи, бих скърцал със зъби, бих изпаднал в запой, сигурно, но в края на краищата бих оцелял, горкият. Но ако при това вземе със себе си и Валюшка!

... Моята Копуха. Моята Валюха. Моята Кутя... С кафяви трогателни очи. Баща ѝ и майка ѝ имат тъмни очи, които изобщо не са трогателни... Тя никога не вика, не крещи, не се огъва. Когато я обидят, тихо и горчиво плаче и в подобни мигове съм готов да ѝ дам всичко, което имам, и незабавно да разреша всичко, което съм забранил...

... Не, какво щастие е все пак, че тя е момиче и че никога няма да ми се наложи да решавам проклетата дилема: да я водя ли, или не, на прием при сенсея! Макар че понякога, рядко – през нощта, когато не мога да заспя и лежа с отворени очи, – с хладен ужас разбирам: ще дойде време и ще я заведа и с жалък глас ще моля сенсея да направи изключение и да я приеме, да поговори с нея и да отсъди... Защото аз не зная какво е това да си „достоеен за уважение“ (какво уважение? защо?) и какво е това „щастие“ също не разбирам много добре, но пък точно зная каква мъка е да изпитваш неудоволствие от живота, непрекъснато да виждаш унилата отврат наоколо и няма да търпя моята Кутя, Валяха, Тяпа, да потъне в тази груба, унила, отвратителна отврат. По-добре да е ДОВОЛНА, каквото и да значи това.

Лирическо отстъпление № 4. „НЕЧИЯ ДЪЩЕРЯ“ И МАЛКО СТАТИСТИКА

„... Родителите на момичета са невероятно, удивително, неправдоподобно настоятелни...“

Тези, например, идваха четири пъти. Първия път тримата (пълнен комплект: татенцето, плюс маменцето, плюс любимата дъщеричка, тя е и „подрастващо девойче“), втория път двамата (татенце плюс маменце) и още два пъти маман еднолично. Татенцето е неопределена фигура, без собствено и бащино име, но безспорно държавен чиновник на общинско ниво. Маменцето, Елеонора Кондратиевна, е от типа жени, които от невръстни изглеждат „добре запазени“. Тя е от породата на бойните дами, обитаващи районните комитети, профсъюзите, отделите за обществено осигуряване – бойна дама от най-висока класа и с невероятно пробивна сила. Балиста. Катапулт. Стенобитно оръдие. Еднорог. Само че този път си намери майстора – сенсеят устоя като великата китайска стена пред набезите на номадите.

... Неприятно момиче – ъгловато, кльощаво, неприветливо, с мрачен поглед изпод вежди. Роберт получи задачата да я нагости с какао, докато в кабинета се водеха деликатни разговори. (Да включи записвачката, да не слуша беседата, да развлича девойчето и да бъде подръка.)

Детето омърлушено ровеше с мръсния си пръст в подноса с бисквити. Вземаше, отхапваше и хвърляше бисквитата обратно. Обвивките на бонбоните хвърляше на пода. Роберт се ядоса и ѝ нареди да ги вдигне – тя ги вдигна, сложи ги на ръба на подноса и се вторачи в него с мрачен поглед, сякаш искаше да запомни този гад завинаги. После (след като изпи две чаши какао) стана от масата (мълчаливо) и опря чело в стъклото на прозореца – стоя неподвижно двамадесет минути, наблюдавайки как момчетата гонят шайбата на детската площадка. Очарователно същество на дванайсет години без едничка предразполагаща черта в облика... За да разведри обстановката, Роберт ѝ изпя:

Едно подрастващо девойче
от бандити било пленено;
принудено да им слугува,

било заключено в мазето...

(Старинен комичен романс. Там с момичето се държат ужасно в стил деветнайсети век – морят я с глад и студ, оковават я във вериги, хвърлят я в океана и след всеки куплет следва припева: „Но сутринта тя пак се усмихваше пред своето прозорче, ръката ѝ висеше над цветята и от лейката се лееше вода“. Непобедима и непотопяема девица. Много смешно.) Не помогна. Наградата му беше все същият мрачен поглед „изпод надвиснали клепачи“. Мърморейки под нос класическото „... и като патица кряка нечия щерка“, той разчисти масата и търпеливо зачака края на преговорите.

... Сенсейт, разбира се, отказа да работи с нея. Обяснението му беше стандартното (безкрайно вежливо): не умея да работя с момичета, уви. Тукатси (още на другия ден) се появи ужасяващият застраховател и около час спориха за непонятното и неприятното. В употреба влязоха евфемизми и Роберт разбра само, че застрахователят предрича на гадничкото девойче блестящо бъдеще, а сенсейт отказва да го изкове. „Това тук да не ви е животновъдна ферма. Аз не умея да селекционирам породи. Само мога да забелязвам това, което вече го има. А това, което забелязвам у нея, не ми харесва. Категорично!“ Той виждаше нещо недобро в това неприятно момиченце. Някакви наченки на зло. И застрахователят не го оспорваше. Той само предполагаше, че наченките са не на „зло“, а на „полза“ – титанична полза за този свят („вашия свят“ каза той).

Подобно нещо още не се беше случвало: упоритото настъпление срещу сенсейа продължи две седмици. Родителите – застрахователят, отново родителите и отново застрахователят. Сенсейт не се предаде.

...Когато Роберт за последен път изпрати застрахователя до изхода и се върна в кабинета, мрачно седящият на масата сенсей го попита внезапно:

– Можете ли да си представите този човек като закръглено розово прасенце с мустачки, което не може да произнася буквата „р“, като капризно мамино синче?

Роберт се замисли и каза:

– Не, не се получава, не ми достига въображение.

– На мен също – призна сенсейт. – Какво прави времето с нас! А можете ли да си представите мен строен като топола и с гъста черна коса? Под която не се вижда вратът ми?

– Мога – честно отговори Роберт, макар и да не разбра веднага за какъв „врат“ става дума.

– Подмазвачът – каза му сенсеят без усмивка и внезапно цитира Монро (почти дословно): – Човек не се променя с напредването на възрастта, той просто все повече заприличва на себе си...

Това прозвуча убедително и Роберт реши да не пита кого има предвид – себе си или страховития застраховател. Реши да не пита и каква е истината за това лошо момиченце – нека всичко си върви по реда, във всички случаи сенсеят сигурно знае какво трябва и какво не.

... Може би причината бе, че ние не работим с лица от женски пол? (Тогава той така си позволи да мисли.) Ние получихме сто двадесет и седем математици и физици (или сто двадесет и осем? – ако смятаме и Велмат, който възникна още в доисторическите времена). И само трима лекари, всички до един кардиолози (защо, впрочем?). Сто и дванайсет инженери-управленци-техничари-изобретатели... И малко хуманитаристи, изкуствоведи, журналисти, един писател... И нито един политик. И най-важното нито един учител. Нито един! Маришка не е учител, Маришка е възпитателка в детска градина и изобщо Майка. Тя е единственото момиче...

ГЛАВА ШЕСТА

ДЕКЕМВРИ. СЪЩИЯТ ЧЕТВЪРТЪК

ГРИГОРИЙ ПЕТЕЛИН, ПО ПРЯКОР ЯДОЗУБ

Когато Вадим млъкна, Гриша-Ядозуб известно време продължи да стои до прозореца и да гледа навън. Там нямаше нищо интересно – някакви хищни костеливи мъже в бандитски плетени шапки разтоварваха от камион огромни кубични кутии. Би било много по-интересно да се наблюдава Вадим: сгряващо душата зрелище на напълно унищожено човече. Унило и коленопреклонно. Смачкано. Но естетически бе по-правилно да стои така: с гръб, без да го гледа и дори без да го вижда. В това имаше нещо „драматургично“. Той попита (все още без да се обръща):

– И какво искаш от мен?

– Не зная – каза Вадим тъжно. – Чукам на всички врати. Нямам избор.

– И все пак? С какво мога да ти помогна? Аз съм слаб и болен човек.

– Стига, Гришка. Всички отдавна знаят.

– Какво именно знаят? Какво конкретно могат да знаят?

– Е, ако не знаят, поне се досещат.

– Според мен ние с теб никога не сме били кой знае какви приятели – каза Ядозуб. – Или греша?

– Откъде да зная? Винаги съм имал добро отношение към теб. Ти се скара с мен неизвестно защо...

Ядозуб най-сетне се обърна и го погледна втренчено. Видя бледо дребно личице с червени петна по бузите. Унил нос. Полуотворена в полуусмивка уста. Молещи очи – досущ като на гладен пес и мигат бързо-бързо. Впрочем именно това човече му измисли прякора Ядозуб. Тенгиз предлагаше звучното, но и много екзотично „Олга-хорха“, обаче „Ядозуб“ в края на краищата победи в честната конкурентна борба. И правилно. Прякорът бе простичък, но добър и точен...

– И къде живее този Аятолах? – осведоми се Ядозуб възможно най-благожелателно.

– Не зная.

– А Ераст Бонифатевич?

– Нищо не зная – каза Вадим тъжно.

Ядозуб отново се обърна към прозореца. „Вашата поза ме удовлетворява“. Този шибаняк дори не помни нищо. Тогава за него това беше малко, обикновено удоволствие – да цитира уж на място любимия си класик и да продължи да действа по задачите. Любимото му тъпо занятие, да приспособява към случая различни цитати. Тъпи. Тогава на него и през ум не му минаваше колко важно бе това за мен: блокадният архив, шестнайсет писма от Ленинград към Вологда и обратно. Никога повече не ми попадна подобно нещо. И сигурно няма да ми попадне никога вече...

– Добре – каза той след дълга, тежка като паве пауза. – Разбрах те. Ще помисля.

– Ами помисли, моля те.

– Добре. „Вашата поза ме удовлетворява“. Май така беше при класиците?

В отговор получи възхитително бледа глупава усмивчица. Сега този любител на цитати имаше нещастното изражение на куче, което ходи по голяма нужда.

– В интерес на истината, не разбирам какво бих могъл да направя. Всичките ти намеци са глупости. А този ваш Интелигент що за птица е?

– Нищо особено. Професор. Член кореспондент. Честен човек, напълно приличен.

– Зърнах го по телевизията. Породист кон.

– Да. Безусловно... Впрочем неговата щабквартира е съвсем близо до теб, зад ъгъла.

– А-а... Затова виждам там стадо мерцедеси като на водопой се събират... Слушай, за какво става дума? Ако той според теб е напълно приличен, напрегни се! Седни, надуй се и му организирай съответния рейтинг.

Вадим отново се усмихна със своята кучешка усмивка (приличаща сега на предсмъртно озъбване) и не отговори.

– Добре – каза Ядозуб. – Това ли е всичко? Тогава си върви по живо по здраво. Поздрави на майка ти. Предполагам, че още е жива?

Той видя гняв, бяс, ярост и желание да ритне (с крак в слабините), но изобщо не се уплаши – нямаше от кого. Напротив, изпита остра наслада, защото вече със сигурност знаеше: нищо няма да направи за този посерко, пръста си няма да мръдне, нека си го получи. Нека получи всичко от този живот. Jedem da seine²⁶.

---

26. *Всекиму своето* (нем.ез.) – надпис над вратата на концлагера Освиенцим – Бел.прив.

Когато Вадим излезе (със своята безсилна ярост, със смъртната си тъга, със спарения си ужас пред утрешния ден), той седна зад бюрото, включи ярка лампа и придърпа папката с писма.

„Уважаеми Николай Димитриевич! Изпращам Ви сърдечни поздрави и бързам да Ви уведомя, че се намирам в центъра на вулканичен кратер. Тук националната болест толкова се развива, че заплашва да запълни с трупове Северен Кавказ. С уважение...“

Писмо за Петроград, датирано 7 февруари 1918 г., с буквите ер голям и ери, но без подпис. Нима е разбрал, че такива послания е по-добре да не се подписват? Едва ли. Но съдейки по текста, е бил прозорлив човек и с чувство за хумор... Достоен за известно уважение, макар че сигурно е от знатен произход, високомерна свиня с дворянски произход... Посраха държавата.

„До господин Директора на Курсовете за Десетници за военни инвалиди. От уволнения от военна служба редник от 8-и стрелкови полк Сергей Николаевич Чеповской, жителст. Раз. Кабакла 927 вер. Омската жп линия. Получих Вашето съобщение за началото на курсовете и проспекта, изпратени на 21 дек. 917 година на 14 февруари 918 г., и трябваше да бъда в Петроград на 20 фев., но за съжаление не мога да се явя по причина обстановката в Русия и трудното, почти невъзможно придвижване по жп линията. Покорно моля, ако курсовете няма да се състоят и са отложени за в бъдеще, то непременно да ми съобщите своевременно и аз ще се явя.

Сергей Чеповской“.

Отстрани, на свободно място, грижливо написана подробна бележка: „изпратено на 16 февр. 1918 г.“ Да-а-а. Този със сигурност абсолютно нищо не е разбрал още. Уволнен редник. Най-вероятно контузен, а може би е без ръце или крака. И не е заможен, не – той панически и отчаяно търси възможност да се уреди в жалкото си бъдеще и не разбира буболечката му недна, че няма бъдеще, няма и вече не може да има...

„В центъра на кратера на вулкан“.

„15 май постарому. Скъпа Нюся! Моля те да събщиш добре ли си и дали по заповед на болшевиките не си в мазето на

Смолни? Знаейки техните навици да започват от края, т.е. първо да арестуват, а после да търсят за какво са те арестували, се страхуваме да не ти се е случило точно това...“

Без каквото и да е съмнение тлъста, дебела крава. Еснафка. Глупачка. Без собствена мисъл в главата. Ако е оживяла след двайсет години, ще повтаря за вестниците с идиотска самоувереност, че „правилно ги разстрелват... органите не грешат, а дим без огън няма...“

„... Живеем зле, но още не сме умрели от глад, макар че имаше момент, когато решихме, че идва краят. Живеем като студенти, непрекъснато на случайни пари. Продаваме покъщнината си много евтино, защото нашите купувачи усетиха като лешояди нашата нужда, а за тях аванта, и не ни дават добри цени. За беда не можем да продадем седлото, а то е главният ни коз. Ако успеем да го продадем, татко веднага би заминал за Москва да си урежда пенсията. Ако не предприеме нещо, може да се наложи да чака още година или докато умре от глад...“

Седло някакво. Какво общо има седлото? Може да са били помешчици и да им е останало само някое разкошно седло. С чапрак. Гледай „Тримата мускетари“. Впрочем малко вероятно: каква пенсия би могъл да има помешчик през седемнайсега година? Но, от друга страна, откъде седло в еснафско или, да кажем, чиновническо семейство?

„... Добре би било да уредим пенсията и по-бързо да заминем отгук. Храната е много скъпа. Скоро няма да можем да я купуваме. Съдейки по вестниците, там, където искаме да отидем, вече е започнала епидемия от холера, но това не ни плаши, защото от холерата може и да оздравееш, но гладът няма да те пожали...“

Не-е, никакъв глад няма да ви умори. И, разбира се, никаква холера. Вечни сте. Вечни! Дяволите да ви вземат с вашите пенсии и храна.

„... Какво ни чака, Нюся, ако и тази година бъде неплодородна. Хората ще започнат да си прегризват гърлата. Всичко е в ръцете на Господа...“

Абсолютно вярно. И за прегризването на гърлата, и за Господа. Колко години... колко века повтаряте това: в ръцете на Господа, в

ръцете на Господа. Тор.

„... Работата е там, че нашият хазяин на всеки казва, че от квартирантите му е дошло до гуша, че стига един ден да седне да шие, ще спечели колкото е наемът. За него е важно спокойствието. Разбира се, той лъже най-нахално – такъв стисльо и спекулант още не съм виждала. Тези дни продаде картофи на леля Катерина по 45 рубли за мярка, а ги купува по 25. Същата леля Катерина, която извика в три часа през нощта да умие тялото на починалата му жена. А като го слуша човек как приказва, излиза, че е направо светец...“

Печатът на писмото: град Твер, 28.05.18. Почти век е изминал оттогава и какво се е променило? Картофите поевтиняха. А може би не. Зависи от това какво е „мярка“... Сега имаме пощенска картичка. Странно: цялата е оплюта от мухи. Да не би да са я окачвали на стената?

„Ваня, докарай една газена лампа, една остави за себе си и за Нюша. Тя моли да оставиш с нейните неща малка възглавничка. Бачил не отиде в Сар. и сигурно няма и да замине...“

Изпратена на 2.11.18 от Москва за Петроград. Къде са сега тази Нюша и този тайнствен Бачил? Газената лампа може и да се е запазила. Впрочем едва ли. Кой ще ти пази още газена лампа? Само някой окончателно оглупял колекционер.

„Мила Лета. Поздравявам те с отминалия ден на ангела. Лета, благодаря ти за сухарите, те са ми много нужни, тъй като сега получавам намалена дажба. Не ни дават отпуски (свинство), иначе сякаш да дойда. Изпрати, ако можеш, картофи. Целуни от мен обезателно Миикса и Волик. Поздрави на Борус Ал.

Леля“.

Тази картичка е изпратена от Орел на 26.07.19 в Петроград. Сухари, картофи, дажба... Те тогава за нещо друго разговаряли ли са? Впрочем, било е по време на война. Генерал Деникин, рейдът на Мамонтов, Будьони организира Първа конна... Всъщност не е Будьони, а съвсем друг човек, впоследствие ликвидиран като ненужен, но не в това е работата... По дяволите всички! Получили са това, което са заслужавали. Всички. Всички до един... А това чудо какво е?

„Estimata sinjoro! Mi tralegis Vian anonceton kaj kuragas skribi al Vi...“²⁷

Писано в Иркутск и изпратено в Cerveny Nostelec, Чехословакия, през декември двайсет и първа. Ще я отделим. Не сме силни по езиците, не, изобщо не сме силни: само немски, и то с речник. Странно е как картичка, изпратена в Чехословакия, е попаднала в този изключително руски архив?

„Скъпа Верочка, стоим в Армавира. Дните са жарки, както предишните, но това е много добре. Плуват леки облачета, подухва ветрец. Посетих пазара в града и съм разочарован от цените. Черешите са 8–15 мил. За фунт. Колко малка разлика с Петроград! Малините са 15 мил. В Криловск маслото беше евтино (2 ф. – 25 мил.), но за съжаление нямах съд, за да купя. В хартия би се разтопило. Друг път ще се подготвя за път по-различно. Ще взема със себе си много малко храна, но повече съдове за мляко и масло. Храната, която взех, се развали. Кюфтетата издържаха 1 ден, пирожките 2, всичият салам се развали. Беше ми страшно жал да ги хвърля, защото са пригответени от грижовните ти ръце. Целувам те крепко...“

Изпратено от Армавир в Петроград на 22.06.23. Вече са се наяли, вече кюфтета кльопат, масло с фунтове. Пирожки... Като че нищо не е било! Сякаш е нямало нито глад, нито война, нито катастрофа. Всичко отминава! Само кюфтетата са вечни – направени от грижовни ръце...

Седна пред компютъра, за да заложи всички данни от пликите и картичките в базата, но тогава Тимофей внезапно се измъкна от леговището си – отначало сложи горещата си муцуна на бедрото му, а после, след като остана без отговор (в скоби – привет), пхна нос под лакътя му здраво и настойчиво. Ядозуб го погледна отгоре и каза: „Животно. Напика ли се вече?“ – „Още не, но скоро“ – отвърна Тимофей, усилено махайки с отрязаната си опашка, скимтейки и дишайки страстно. После, вирнал хилавия си задник, прилегна на предните лапи и така завъртя глава, че черните му уши се размятаха като парцали и на всички страни полетяха слюнки. Трябваше и беше време да го изведе. От седем сутринта не е ходил по нужда човекът. Не като някои привилегировани,

---

27. „Скъпа госпожо! Ще се осмеля се да се обърна към Вас, дръзвайки да Ви пиша...“ (исп.) – Бел NomaD.

които по два пъти на час...

Той тръгна към клозета и Тимофей го последва като завързан и докато той пъшкаше и се напъваше върху чинията, преодолявайки патологичните си затруднения, чуваше как пред вратата нетърпеливо и нервно потропваха нокти по линолеума и се разнася мъчително скимтене, отчаяно, тънко, почти ултразвуково. И той се усмихваше, представяйки си глупавото космато животно, умиращо от отчаяние и мъка, че не може да види с очите си богоподобния си стопанин, хранителя си и опора на света. Смешен пес, ей Богу. Кучетата са добри хора. За разлика от хората. Кучетата са добри хора, а хората, като правило, са дръгливи кучета...

После му пригответи храната – щедро я изсипа с голяма лъжица в Тимофеевата паничка и я постави на специална пейчица, така че животното, като се върне от променадата, веднага да се наслади на любимата си кльопачка. И едва след това свали повода от пирона и се зае с подготовката за излизане.

– Интересно защо този сополанко те е нарекъл Тимофей Евсеич? – попита той на глас, заканвайки повода към нашийника. – Какъв Евсеич си ти? Ти си някакъв Рексович. Или най-малкото Артемонович...

Артемонович не възрази – бързаше да излезе на разходка и беше съгласен на всякакъв вариант.

Преди да излезе, Ядозуб се погледна в огледалото. Оправи си такето. Поглади с длан осемдневната си брада. Остана напълно доволен от себе си и внимателно отвори външната врата. Беше малко вероятно да се сблъска тук с опасност, но както е известно, най-неприятните случаи в живота са именно малко вероятни. Предпазливостта още никому не е навредила... Оттатък, в чуждите владения, беше тихо и оттам се носеше аромат или смрад на някакви загадъчни благовония. В коридора до завоя никой не се виждаше, крушка никой не е помислял да завинти, тъй че осветен беше само завоят, но не от електрическа светлина, а от жълта, колеблива – очевидно там пак палеха свещи.

Излезе в коридора, удържайки беззаветно теглещия повода Тимофей, и се зае грижливо да заключи вратата си. Зад нея всичко бе негово: негови шест и половина квадратни метра, негова кухничка с газова печка и негов санитарен възел с негова страшничка на вид, но напълно годна за употреба вана. Някога тук бе живяла слугинята. Как се наричаше? Анастасия Андреевна се казваше, а той я наричаше Асевна, и я обичаше повече от всичко на света. Тя беше едра, мека, добра и около нея винаги миришеше на карамел „му“... Всъщност освен нея той никого не бе обичал, тъй че нямаше с кого да я сравнява...

(Спомни си за нея съвършено случайно, по асоциация, която бе недостъпна за съзнанието, защото съзнанието му беше заето с една-единствена мисъл – напълно обикновена – въображаема картинка: пилотът на космически кораб, съблюдавайки всички предохранителни мерки, напуска своята крепост и излиза в чуждия и опасен свят. Тази картина се бе родила във въображението му много отдавна, откакто се помнеше: космическият кораб е претърпял авария на друга планета, пилотът чака смъртта си зад стоманените стени, а там навън кипи, ври, бълбука, изпуска вонящи пари чужд и смъртно опасен живот, пораждащ страх и ненавист. Страх – винаги, ненавист само понякога, за съжаление...)

Докато заключваше бравите (бяха три плюс специален ограничител за надеждност), зад ъгъла безшумно се появи фигура в бяло и спря там, в деликатна отдалеченост – странна, дори страшновата в колебливата светлина на невидимата лампада. А той внезапно чу монотонно пеене, едва доловимо. Не бе пеене в обикновения смисъл на думата, а сякаш няколко гласа полушепнешком четяха нещо ритмично и мелодично.

– Здравейте – каза той за всеки случай към бялата фигура и получи в отговор беззвучен поклон с долепени пред гърдите длани. Тесноокото тъмно лице бе неподвижно и не изразяваше нищо друго освен нечовешко спокойствие. Той изчака две секунди, но повече нищо не се случи и не можеше да се случи: наема те внесоха (както бе уговорено) преди четири дни, а други поводи за общуване нямаха и не можеха да имат, затова той вежливо каза: „сайонара“, мигновено изчерпвайки четвърт от познанията си по японски.

Винаги бе вежлив с тези хора, но всъщност не ги харесваше – както не харесваше и всички останали хора на тази земя. На всичко отгоре изобщо не ги разбираше, което по удивителен начин раждаше не уважение и дори не интерес, както можеше да се очаква, а по-скоро допълнителна неприязън и дори известно презрение. Мислено винаги ги наричаше япончета, макар че изобщо не бе сигурен, че има работа с лица от японски произход и че някога ще му потрърбват научените отдавна и неизвестно защо „конити-уа“, „уакаримасен“ и като че съвсем неуместното в тази ситуация „уатакуси-уа табе тай“. Но тези теснооките плащаха пари, добри пари за четирите стаи, където по-рано бе живял родителите си и където сега му бе забранено да влиза. Не защото загадъчните наематели не биха искали да го виждат там – може би те не биха имали нищо против да го поканят, да се опознаят по-отблизо, да пообщуват, може би даже да се опитат да го приобщят към своето пеене шепнешком, към странно ухаещите си лампади и бели одеяния. Влизането там му

беше забранено, защото той сам си го бе забранил, веднъж завинаги отказвайки се от това, което е било някога, и оставяйки от миналото само стаичката на Асевна с личния си клозет и персонален вход-изход, който в миналото се наричаше „служебен вход“.

Като се заслушваше и се оглеждаше внимателно, той слезе по черната стълба, която всъщност бе не черна, а мръсносива, с мръсни прозорци (които не бяха мити от идването на съветската власт), с причудливо обезобразени, свити от някакъв невероятен юнак железни ковани перила (пребиваващи в този изначален вид още от времето на блокадата), с оплоти и замислено (като че старателно) замърсени стъпала и със стари презервативи, изсъхнали по изрисуваните стени. Това беше стълбищепомийна яма, стълбище-клозет, стълбище-музей, каквото в Южна Русия наричат „гъз“. Впрочем, с това той вече отдавна бе свикнал, а на Тимофей тук дори му харесваше, или поне му беше интересно: той четеше това стълбище, както любознателен човек чете нов, дебел жълт вестник. Освен това песът имаше навика да започва своите уриниращи процедури още тук, без да чака да излезе навън, и го правеше с удоволствие, макар и без необходимата сериозност. Стопанинът му не му пречеше, но и не го поощряваше – просто слизаше по стъпалата, без да го изчаква и без да дава на човека възможност да се отдаде на процедурата с цялата си душа, докрай. Цялата му надежда бе в Тимофей – той никак не обичаше непознати и нито клошар, нито бандит имаше шанс да остане извън враждебното му внимание. Впрочем, по това стълбище можеше да те фрасне по черепа и добре познат човек – например Костя-драника от четвъртия етаж...

Навън вече не разтоварваха фургона и жилавите бандити липсваха. Само две полупознати лелки с кофи за боклук (едната пълна догоре, другата току-що изпразнена) обсъждаха повишаването цената на тока на десет крачки от контейнера за боклук. Той ги поздрави за всеки случай, те му отвърнаха небрежно и без интерес го изпроводиша с погледи. Познаваха го от пеленаче и го бяха клюкаррили години наред.

Когато излезе на булеварда, най-сетне предостави на Тимофей възможността да стои с вдигната задна дясна лапа толкова, колкото е необходимо за пълното удовлетворяване на нуждата, а в това време внимателно огледа околността. Часът на Кучето бе настъпил, но в полезрението, слава Богу, нищо действително опасно не се виждаше. Имаше един мраморен дог, който крачеше като призрак до своята елегантна стопанка – нацапотена кучка с кожи и неестествено дълги крака; имаше позната стара овчарка с провиснал корем и хлътнал гръбнак; и още разни

дребосъци се мяркаха между дърветата: вечно унил дакел, дълъг метър и половина, пискливата, но безопасна болонка от шестия етаж и още някаква черна, непозната порода, която виждаше за първи път, със стопанин като гардероб, с крачища като на великан. Главният враг, черният териер Борка, още не се виждаше и дай Боже днес да не се появи изобщо. Той и неговата мерзка мутра понякога изчезваха за няколко дни, а понякога се разхождаха в друго, не като за всички нормални кучета време.

Спирайки до всяко дърво, те стигнаха до самия край на булеварда, без да се сбият с никого и изобщо тихо-мирно-индиферентно.

Тимофей се разхождаше без повод: не беше от тези, които внезапно хукват в самозабрава дори след най-привлекателната дама. Той така се страхуваше да не се загуби отново, че не се отдалечаваше повече от второто дърво, а ако случайно го направеше, веднага се спираше и чакаше ритуално, размахвайки чуканчето на опашката си. Смешен пес, ей Богу. Изглежда, доста бе изпатил от предишните си стопани, а може би просто не можеше да забрави ужасите на безпризорното си съществуване в големия град, равнодушен като камък и жесток като гладна смърт.

Тъкмо имаше намерението да се обърне на сто и осемдесет градуса (още повече че природата, а по-точно проклетият аденом му напомни, че е време да се връща въщи), когато спря, защото видя зад ъгъла, очевидно в района на същата шабквартира, за която му бе споменал посеркото Вадим, нетипична за тук тълпа от еснафи. Беше запълнила тротоара и дори бе заела част от шосето. Блестящите покриви на мерцедесите плуваха в тази тълпа като островчета сред пълноводна река. Там нещо ставаше. Някакъв митинг. Поточно казано, среща с кандидат за губернатор: над тълпата се извисяваше едра фигура в светло палто, която говореше от горното стъпало на входа в офиса, размахвайки широко ръце. Думите не се разбираха, но дори от разстояние петдесет метра се чуваше, че гласът е сит, кадифен и еквив, като на незабравимия доцент Лебядев (теория на функцията на комплексното преместване), провъзгласяващ своите знаменити принципи на оценяване при изпитите: „Който безпогрешно отговори на всички въпроси от билета и на всички допълнителни, ще получи пе-е-ет... Който безпогрешно отговори на всички въпроси от билета, но се запъне на допълнителните, ще получи че-е-тири...“

Изпита внезапна ненавист и почти неуправляемо краката сами го понесоха, пресече улицата и се приближи... Защо? Не би могъл да обясни, дори ако се наложеше някому да обяснява. Беше длъжен да чуе и да

види ТОВА. Край. Отблизо. Подробно. Длъжен е. Както винаги в подобни случаи, в главата му нямаше нито една мисъл и никакви ясно осъзнати или поне приличащи на нещо познато желаниа. Физиология. Транс. Краката му вървяха сами, а в главата му се блъскаха безсмислици, изричани с отвратително кадифен глас: „...Днес ние с вас започнахме покъсно и затова трябва да завършим по-рано...“ (Същият този Лебядев, който беше изтъкнат партийно-обществен деец на факултета и непрекъснато закъсняваше за началото на собствените си лекции.) Той дори не чуваше нищо, нито дума. Виждаше само как се отварят и затварят благородните очертания на аристократичната уста с безупречни зъби. И бляскат влажно вдъхновените очи. Виждаше капчиците по белоснежната, късо подстригана коса, белите широки длани, размахвани в професионално точния ритъм на нечутата реч... (Той винаги бе имал великолепно зрение, той, както легендарната майка на Тихо Брахе, виждаше с просто око фазите на Венера и бе способен да вкара пет куршума в „осмицата“ точно на единайсет часа.) Изведнъж му се стори, че долавя с обонянието си този човек – усети миризмата на скъп одеколон, силна миризма на енергичен и силен мъж, непознаващ унизителни болести, непознаващ никакви болести изобщо, и също така непознаващ низките чувства и обикновените животински желаниа на обикновения човек.

Ненавистта избухна и взе да расте в него като гноен тумор – безболезнено, но бързо. Оказа се, че за последните шест месеца този тумор доста е пораснал, но до този момент е живял в него тихо – безобиден и безопасен като престаряла скука. Сега обаче се пробуди и започна да поглъща пространството на душата му, да пулсира, да иска да излезе на свобода, жълтозелен, отровен и опасен като боен хлор. Душеше го. Искаше му се да вика, а той засядаше в гърлото му – не му даваше да диша и да живее. Искаше му се да прободне с него това бяло, изнежено, тренирано, вечно здраво тяло, така както бялата кобра впива кривите си зъби, за да впръска в жертвата си отровата. Да убие.

Смътно помнеше и разбираше, че това е опасно. Наоколо имаше прекалено много хора. Охранителите с мрачно напрегнати лица шарят с очи, един вече се е втреничил и го гледа в упор, мръщейки се, вече готов, вече целейки се... Това не би го спряло. И изстрел в гърлото не би го спрял сега, сигурно – надигаше се, надуваше се, напрягаше се, готвеше се да изригне, да излезе, да избухне, като чудовищен, противоестествен, свръхестествен оргазъм... ето сега – ще излети отровножълт, задушаваш, изгарящ, стометров език... още малко... ето сега... не бива, не бива, опасно, двама вече го гледат... И тогава отвътре го подхвана,

обхвана го мигновено и остро (докторите го наричат „императивен позив“) и омразата мигновено увяхна, разтвори се безсилно, потъна на дъното, отиде в нищото, а краката му – пак от само себе си – го понесоха далеч оттам, вкъщи, по-бързо, още по-бързо, сега ще се излее, край, няма да издържи, край, край... Влизайки във входа трескаво, със срамна бързина успя да се разкопчае и с лице към стената, в неестествена, глупава поза, стоейки на един крак пред погледа на някаква дама и дъщеря ѝ, застана от срам, напрягайки се и облекчавайки се с болка.

Това е то, мислеше той с горчивина. Това е то. Това е то... Къде е Тимофей? Тимофей беше тук – стоеше до него и в най-неприветливата си поза наблюдаваше маминото момиче. Той не обичаше децата и не им се доверяваше. „А какво прави чичкото? – питаше детето с ясен глас. – Болен ли е чичкото?“ Не е болен чичкото. Чичкото издъхна. Чичкото напика крачолата си отвътре и се чувства като пълно и безусловно лайно. А онзи величавият, безупречният, любимецът на масите дори нищо не забеляза. Охранителите забелязаха, явно нещо заподозряха, макар че така и не разбраха какво става, а демократичният господин дори не почувства нищо. Като глухар през любовен период.

... Да се върна, помисли си той с вяла злоба. Да се върна и да убия гада... Знаеше, че няма да се върне. Не днес. Утре. После. Изведнъж почувства покрай безсилната тъга неочакван прилив на ентузиазъм: появи се нещо, което трябваше да помни, за което сега си струваше да мисли съдържателно. Не само за това къде да открие стар архив, желателно от блокадните времена, а още за това какво ще стане, когато отново се срещнат. На някой митинг, например. Май сега избори скоро ще има? Ще отиде на среща с избиратели. Аз избирател ли съм, или не? Избирател съм. Имам право да избирам. И аз избрах. Него. Нека сега се моли – избрах го... Той си спомни какво бе казал неотдавна посеркото Вадим и се изхили: ще си получиш своето, посерко мой, никога няма да го изберат, защото аз го избрах, а ти – надявай се, посерко, ще получиш това, което ти се полага в живота – горестно разочарование. Ибо е казано: разочарованието е горестната рожба на надеждата...

Вкъщи първо се преоблече. Панталоните и слиповете хвърли в пералната машина. Тя беше вече пълна, както и кошът за мръсно бельо. Значи днес ще трябва да пере. Ние сме хора обикновени, нямаме прислуга, сами се перем, сами си готвим, сами мием пода... Правилно, нали животното? Изяде ли си кашата? Това е положението. Днес месо няма да има. Утре ще получиш...

Телефонът извън неочаквано звънко. Особено звънко, защото бе

неочаквано. Седем часът. Кой може да е? „На полковника никои не се обажда...“ Беше Тенгиз. Психократът. Той се боеше малко от Тенгиз. С този свиреп звяр трябваше да е нашрек. Той не се шегува и не обича да се шегува...

– Олга-хорха? Здравсти.

– А, господин Психократ, ти лично? Жив ли си още?

– Няма да дочакаш смъртта ми, Олгоша-хорхоша. Слушай, ти Димка Христофоров кога го видя?

– Днес. Отвратително зрелище.

– Значи си в течение?

– В течение на какво?

– В течение на неговия проблем.

– Да. За съжаление. Цялата ми жилетка изцапа със сополите си.

– Ясно. Та искам да ти съобщя, че се събираме при мен утре в деветнайсет часа...

– Кои сме тези „ние“?

– Драбантите. Старите кучета. Всички.

– Какво общо имам аз с това?

– Не се ебавай, Григорий! Работата е сериозна. Засяга всички ни. Днес е Димка, утре ще си ти.

– Ти недей... такова... Заради мен изобщо няма да се съберете.

– Уверявам те, че ще се съберем.

– Че вие всичките ме ненавиждате!

– Не преувеличавай, Олгоша. Не преувеличавай общорусийското си значение. Ти не си особено привлекателен човек, мамка му, вярно е, но си един от нас и това никои засега не може да отрече. И няма да може...

Беше по-лесно да не спори. Беше по-лесно да се съгласи, а после да постъпи както иска.

– Добре. Убеди ме. Ще помисля. В деветнайсет часа ли каза? Утре петък ли сме?

– Да. Утре, при мен в седем.

– Ще помисля.

– Не се ебавай!

– Ще се постарая. А ти живеи. Ако можеш.

– Вече ти казах, мамка му: няма да умра преди теб!

Тенгиз остави слушалката внимателно, сякаш беше от най-тънък фаянс, и шумно издиша през носа.

- Ужасен човек.
- Ще дойде ли? – попита Олга.
- Не зная. Той малко се бои от мен, тъй че може и да дойде.
- А нима ти не се страхуваш от него? – Тя внимателно се оглеждаше в огледалото, сякаш не се бе виждала отдавна.
- Малко.
- Но защо? Веднъж говорих с него по телефона. Любезен е. И абсолютно безвреден, ако се съди по гласа.
- Да. Външният вид лъже, както казал таралежът, слизайки от четката за обувки.
- Не простей, ако обичаш. А какъв е неговият талант?
- Той прекрасно умее да мрази.
- Значи вашият сенсей преподава и омраза?
- Сенсейт на никого нищо не преподава. Той само отваря вратите.
- Как така?
- Човек гледа и вижда пред себе си ограда. Или дори стена. Каменна. А сенсейт казва: ето я вратата, отвори я и минавай...
- И?
- И човекът минава.
- А как е с омразата?
- Той влезе в грешна врата. Това беше грешка.
- Сенсейт бърка ли?
- Да. И то често. Даде на Гришка „Американска трагедия“, а той вместо нея прочете „Пътешествие до края на нощта“.
- Не разбирам.
- Никой не разбира. Мислиш, че сенсейт разбира? На куково лято.
- Ти не можеш ли, без да ругаеш?
- Мога, но защо?
- По молба на трудещите се.
- Слушам. Гласът на трудещите се е глас Божии.
- По-добре разкажи за този свой Олга-хорха. Впрочем какво означава това Олга-хорха?
- „Олга-хорха“ в превод от монголски означава „страшен червей“. Има легенда, че живее в пустинята и убива от разстояние или с отровен газ, или с електрически заряд.
- И какво общо има с това твоят Гришка?
- Слушай, княгиньо, за какво ти е да знаеш?
- Жал ми е за него – каза Олга.
- Ново двайсет. Ти никога не си го виждала.

- Ами разкажи ми.
- Той е дребен, пълен, винаги небръснат, с неподвижен поглед. Много е мъряв.
- С развалени зъби?
- Не помня. Май да. Няма навик да си показва зъбите.
- Никога ли не се усмихва?
- Според мен никога. Защо да се усмихва? Сам е – няма нито роднини, нито приятели...
- Защо?
- Роднините му умряха, а приятелите си прогони.
- Защо?
- А ти да не мислиш, че е приятно да общуваш с човек, който, като те срещне, винаги пита изумен: „Още ли си жив?“
- Не зная. Сигурно не е приятно. Но той нали не пита сериозно?
- Откъде да зная. Може и сериозно да пита. Беше време, когато бѣ част от нашата компания, но после напусна. Просто престана да идва. И да се обажда. Остана сам. Седи си в своята стаичка като каракурт²⁸ в дупката си и чете чужди писма.
- Защо?
- Това му е хобито. Изкупува стари семейни архиви. Рови по боклуците, по разни сметища, събира стари писма. Като клошар. Ако нарочат блок за разрушаване, той се появява, нашият Олга-хорха, с чувал и фенерче... Шибан спелеолог.
- Ти май доста го мразиш?
- А за какво да го обичам? За това, че мрази всички нас ли?
- И какво от това? Ти също мразиш всички.
- Не е вярно. Просто понякога ми се повръща. Но той наистина мрази.
- Защо мислиш така?
- Ела утре и ще видиш. Олга направи гримаса.
- Няма.
- Какво няма?
- Няма да дойда. Не ми харесва да съм с вас.
- Защо, впрочем? Отдавна исках да те попитам.
- И аз не зная. С вас е зловещо. Или противно. Или зловещо-

---

28. *Каракурт* – отровен паяк, разпространен в пустините на Средна Азия и в степите на Крим. – Бел. прев.

противно.

– Странно! Ние всичките сме нетривиални хора. Всеки е чешит.

– Добре. Не искам да говорим за това. По-добре ми разкажи още за твоя Олга-хорха.

– Измежду нас той май е най-невзрачният. Изобщо не зная какво повече да разкажа за него.

– Кои са родителите му?

– Умрели са. Майка му, когато е бил на по-малко от година. А баща му умрял преди трийсет години. Пребил го с колан за някаква дребна пакост и веднага опънал петалата, от злоба. Сърцето. Бил нетривиален човек – известен архитект, строил вили за началствата, лауреат, академик, партайнгенацвале. Пиел страшно. Човек на велики страсти и слабо здраве. Любимото му изречение било: „На този свят всичко е шибано или прекрасно“...

Той замълча, отиде в кухнята, извади от хладилника кутия джин, отвори я, отпи, после се усети и попита: „Искаш ли?“ Тя нетърпеливо поклати глава и каза:

– Разказвай нататък.

– Не зная нищо съществено. Останал с машехата си. Бил на десет години, а тя на двайсет. По всичко изглежда, че тогава е била неописуема красавица и абсолютна курва... Извинявай, но такава е песента. Наживя своя архитект с двайсет години, пиеше непрекъснато, а към края на живота си се и боцкаше. Живееше в петстаен апартамент, продаде всичко – килимите, кристала, до последния стол. След себе си остави голи стени и стаята на Гриша, където той живееше с някаква бабичка, прислужница, тя му била нещо като Арина Радионовна... Да върви по дяволите, маце, ела при мен.

– Да не си посмял да ме наричаш „маце“!

– Какво ти става?

– Защото твоят Роберт го измисли.

– Добре. Ще те наричам тогава крак. Кракът на моята съдба. Прощавайте, приятели завинаги, не мога повече да страдам: ръката на съдбата строши крака на любовта...

– Господи, колко ми писна от теб! Махни се.

– М-м-м?

– Не. Не искам. Престани.

– Главницата ли те боли?

– Всичко ме боли. Между другото, цял ден прах... Престани.

– Ще се затрие семката ми!

– Няма. Знаменитата ви Мариша ще обезпечи възпроизводството ви като стой та гледай.

– Не зная. Маришка има три. Роберт едно. Юрка-Полиграфа няма. Ел-де-през две. Димка няма.

– Затова пък Андрей Юриевич!

– Вярно. Но всичките са незаконни.

– Има ли разлика?

– Няма. М-м?

– Стига, моля те. По-добре измий съдовете.

– Ще се затрие семката ми! Ще видиш, крак на моята душа!

Лирическо отстъпление № 5 БАЩАТА НА ЯДОЗУБ или ГОЛЕМИ ДЕЦА – ГОЛЕМИ НЕПРИЯТНОСТИ

Върна се къщи рано, свали самото, закачи го внимателно и каза на жена си (без да я гледа, докато развързваше вратовръзката си): „Водка“. Тя се втурна към столовата, върна се с чашка на поднос (три четвърти пълна, чинийка с туршия и сгъната на триъгълник салфетка). Той гнусливо взе чашката, плисна съдържанието ѝ върху килима, приближи се до бюфета и си наля в голяма чаша. Изпи я на три пъти. Вдъхна през побелелите си ноздри. Постоя неподвижно няколко секунди и попита (пак без да я поглежда): „Вкъщи ли е?“ – „Да“ каза съпругата шепнешком. Тя вече без съмнение знаеше всичко: обадиха се, съобщиха, осраха я от главата до краката с радостното си съчувствие...

Той, стъпвайки тежко (сякаш цял ден бе товарил чували на гарата), пресече апартамента и коридора, отвори вратата с табелка (открадната отнякъде) „МОЛЯ, ЧУКАЙТЕ“, влезе в стаята и заста на прага, без да затваря вратата: имаше намерение да каже само две думи и веднага да излезе (душеше го ненавист, наравно със стенокардията).

Наследникът му се занимаваше с любимото си занимание: прелистваше стари документи. Стаята беше пълна с тях, сякаш това не беше стая на подрастващ, а някакъв посран архив на жилищно управление. Миришеше на стари хартии, а до стената стояха два червеникави протрити куфара – неотдавна ги бе домъкнал от някакъв боклук, пълни с дървеници и хлебарки.

Той погледна баща си бегло и скри очи – лицето му, преди малко розово и заинтересувано, веднага стана каменно и сякаш пожълтя.

Той искаше да каже на момчето само едно изречение, но такова, че в него да има всичко. „Поне разбираш ли в каква дупка ме вкара? – мяташе се безпорядъчно в главата му. – Какво ще направят сега с мен тези посерковци, разбираш ли?“ И изведнъж се сети, спомни си Галич. Намери време и място да се сеща за Галич! Но това сякаш се отнасяше точно за него: „Чувах се викове и нападки, поставяха се усърдно многоточия, а после, както обикновено, организационни изводи: работилницата, наказание и прочее...“ Край на моя мемориал, изведнъж разбра с кристална яснота. За първи път разбра и го прие като неизбежна даденост. Дали ще се покая, или не, дали ще осъдя, или не, този дребен паразит, вече няма да ми възложат да проектирам мемориала. И повече никога нищо няма да ми дадат. До края на живота си ще чукам на частно. Край на Архитекта Петелин – пълен и окончателен к... за него.

Но се изясни, че няма какво да каже. Няма какво да каже на това дебеличко момче с жълтеникаво лице, чиито двама дядовци бяха убити в Отечествената и който в компанията на приятели (вече трета поредна година, както се изясни) празнуваше рождения ден на Хитлер. Компанията се състоеше от сина на първия секретар на районния комитет, сина на заместник-председателя на градския изпълнителен комитет, племенника на директора на завода, член на бюрото на областния комитет... Дори всички те сега да бяха пред него, пак нямаше какво да им каже.

– Защо на Хитлер? – каза той накрая сподавено. – Обясни ми, не го разбирам.

– Защото е на двайсети април – каза неочаквано синът на Главния архитект, някак с желание и дори погледна баща си. Очите му бяха честни, кръгли, но странно жълтеникави.

Впрочем Главният архитект така и не проумя отговора.

– И какво като е двайсети април? – попита той.

– Тогава е рожденият му ден – обясни наследникът и бегло се усмихна.

Очевидно му харесваше сполучливият отговор. Очевидно той сам себе си хареса – тук и сега. Очевидно той изобщо не разбираше положението си. Гадинка. Въшка.

– Не обичаш евреите ли? – попита баща му просто по инерция. За да не го удари. За да не размаже гадинката по стената.

– Че кой ги обича? – лениво, разпуснато отвърна наследникът и изкриви презрително уста. Не гледаше баща си и може би затова не разбираше какво става. – Те самите не могат да се търпят – добави той. Като че между другото.

– Майка ти беше половин еврейка – каза Главният архитект Петелин.

– Какво общо имам аз с това? – възрази наследникът и добави с отращение: – Това са ваши работи. Оправяйте се.

Тогав Петелин-старши пристъпи към него вече бесен. Всичко пред него стана жълто, стените заплуваха, в ушите му закънтя вой и звън и той се натъкна изведнъж като върху копие, като върху куршум на жълтия, немигаш, светец поглед. Сякаш го обля ледена гной и той се озова на пода, по гръб върху останките от рухналия стол. Сякаш нож режеше гърдите му. Последните му минути настъпваха, веднага го разбра и го прие, съгласи се да го приеме, като краен и окончателен пристъп на катастрофалната липса на късмет през последните дни.

Опита се да стане, запълзя на колене и ръце, опря се на килима, който се движеше под него. Вонеше непоносимо на изгоряла хартия, задушаваше го, липсваше му въздух, а в главата му се въртяха невъобразими глупости. „Жълт дявол“, носеше се неизвестно защо там. „Зъбите на жълтия...“ „Зъбите на жълтия са счупени...“ (Това беше названието на някаква трилогия от далечното му детство, нещо патриотично, за самураи и граничари, за езерото Хасан и Безименната височина...) Мъчително шаваше на пода, все още надявайки се да стане, и гледаше наследника си, защото в жълтата мъгла пред очите му нямаше нищо друго. Виждаше как наследникът му шари с лупата по поредната вехта хартия. Как внимателно я вдига срещу светлината и се визира в нея. Как се усмихва с мъждукащата си, слаба, но доволна усмивка...

... Очевидно бе успял да стане: осъзна, че е в коридора – едва влачеше вкочанените си крака, притиснал гърди към стената, бутайки една след друга гравюрите в рамки, поставени на нивото на лицето му.

... После се озова в хола, легнал на килима до масата от червено дърво, със смачкана покривка под главата, жена му със спринцовка, розовите устни мърдат, очите ѝ са стъклени от сълзи, още е съвсем млада, момиче, женени са само от шест месеца, още има да я чука и чука... „Жълтия – каза той и това бяха последните му думи. – Зъбите на жълтия. Зъбите на жълтия са счупени“.

ГЛАВА СЕДМА ДЕКЕМВРИ. ПЕТЪК НЯКОИ ПОДГОТВИТЕЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ

...Ама че нощ, мамка му! С тази енергична, но неинтелигентна фраза на уста, или по-правилно е да се каже в мислите си, се събуди (пробуди? съвзе? опомни?) Матвей Аронович Вул, повече известен сред приятели и познати като Велмат, тоест Великия Математик. Утрото още не бе настъпило истински, но нощта (злокобна, налудничавя нощ) вече се бе замислила дълбоко и звездите пребледняваха, предчувствайки неизбежното съвване. Беше седем сутринта. Унилите миризливи капки спряха, но и истинският студ още не бе настъпил, само ледена корица бе покрила краищата на локвите на пътя, а висулките по покривите бяха пораснали и изглеждаха самоуверени – не като снощи.

През нощта стаята бе изстинала здраво. Горкият Вадим лежеше на кревата с лице към стената, одеялото върху него изглеждаше плоско, като че ли под него нямаше нищо, стърчеше само – самотно и трогателно – бос крак с мръсно стъпало и огромна костелива пета. Кожухът се въргаше на пода, разтворил косматите си вътрешности.

... Ужасна нощ. Зашеметяваща нощ. Когато пристигнаха, Вадим мръзнеше, трепереше, по лицето му се стичаше пот, а ръцете му бяха ледени. Непрекъснато пъхаше дърва в печката и накрая в стаята стана непоносимо горещо, апартаментът се изпълни с дим, а той продължаваше да мръзне, да трепери и да добавя дърва и накрая намъкна овчия кожух, който Матвей бе извадил специално за него от сандъка на дядо си. Но и кожухът не му помогна...

Беше пиан. Беше пиан още от вечерта, когато Матвей дойде да го навести за всеки случай – гласът на Вадим по телефона не му хареса: пиано, треперещо гласче на смачкан от беда човек. De visu²⁹ Вадим изглеждаше още по-зле. Нямаше го Вадим. Съвсем. Пред Матвей подскачаше и се клатеше, ежеминутно губещо равновесие и едва крепящо се на стола, потно, унищожено, пребледняло, с червен сополив нос човече, отдалеч напомнящо на Вадим, но не беше Вадим, а негова долнокачествена карикатура, каквато и най-върлият му враг не би измислил. Беше сам вкъщи и бе пиан като свиня – отдавна и отчаяно, сякаш от цяла

---

29. *На вид* – лат. – Бел.прев.

седмица бе изпаднал в смъртен запой (макар че вчера по телефона бе напълно човекообразен и дори се шегуваше в характерния си стил).

„Къде е Софя Ефимовна?“ В отговор на този напълно невинен и дори естествен въпрос той още повече се намръщи, многозначително размахва пръст пред носа на Матвей (в смисъл: „Не-е, гълъбче... няма да стане... не се и надявай...“), а после му показа и среден пръст, за да не останат никакви съмнения относно отрицателния му отговор. Отначало Матвей не разбра защо са тези тайни, но веднага разбра, че Вадимовата майка я няма вкъщи, отдавна я няма и очевидно скоро няма да я има, и се налага той, Матвей да седи, да седи и да седи тук, защото да остави в такова състояние Вадим, би било просто безотговорно, а Матвей, при всичките си недостатъци, се смяташе за отговорен човек. Затова остана и допи заедно с Вадим голямата бутилка със син, тръпчив боклук, а после още една бутилка боклук (от някакви стари запаси) и нощта отмина.

... Слава Богу, че поне от събеседник Вадим нямаше нужда. Той през цялото време си говореше сам, съчувствено се вслушваше в себе си, сам се смееше на разказите си, сам се прекъсваше, два пъти заплака, но сам пресече безпощадно тази своя слабост.

В мърморенето му се преплитаха причудливо три абсолютно несвързани истории. Едната, очевидно, бе напълно реална – за страшния дяволороден човек, за Сатаната с жило вместо показалец – познатата вече на Матвей кавказка история за заплахи и изисквания (но сега от нея излизаше, че Вадим не просто са го заплашвали – както разказваше по-рано, – а и че са го измъчвали с някакви ужасни мъчения). Втората история – без начало и край, за това как някаква компания излиза от чайната (в Бермамит? в Каменомост? – изобщо пак там, в Кавказ) – излиза, излиза и все не може да излезе, до такава степен всички са се напили, а някакъв Мишка го носят на рамо, той повръща дебела кафява струя, от канията на кръста му изпада голям ловджийски нож (впрочем, нерегистриран) и с дрънчене подскача по каменните стъпала... Всичко е доста правдоподобно и дори напълно живописно, само дето не е ясно защо и за какво. А третата история бе съвсем странна. Там фигурираше палатка, планини (пак), облачна нощ с дъжд, някакъв неприятен човек на име Тимофей, който спи на походно легло... а може би и не изобщо не спи, а само се преструва, че спи... И внезапно в близост до тяхната палатка по някакъв магически начин се е появила още една палатка, а в нея чужд човек... от нищото... никой... мъртъв... убит, пребит и обезобразен до смърт... А после се появяват още някакви хора, двама, също неизвестно откъде дошли, плачат над трупа и произнасят смъртни

заплахи, но не по адрес на Вадим, а като че по адрес на същия онзи Тимофей, който, сякаш нищо не става, продължава да си лежи на една страна в спалния чувал и страхливо се преструва, че спи... Странна, почти неправдоподобна история, очевидно за нещо (но за какво?) измислена, история без определен край, ама и без определено начало...

В голямата Вадимова стая, където всичко беше разхвърляно, разбито, замърсено, стъпкано, където светеше полилей, а нощната лампа бе катурната до дивана, където беше задимено като в кенеф на кино, витаеше атмосфера на болезнено бълнуване и застарял страх, отдавна вече превърнал се в привичен ужас... Черен ужас. Бледен ужас... „Какво е това черен ужас на започващия играта...“ (въртеше се у Матвей, съвсем загубил ориентация и представа какво да прави с всичко това). „И бледният ужас се повтаряше в безчислените огледала...“. Той само държеше потните ръце на Вадим, за да не му позволи да счупи, да повали, да разбие, да стъпче още нещо...

... Изведнъж звънна телефонът – глухо, затиснат с диванните възглавници – неочаквано, като внезапно появил се на прага човек. „Кой е? Мамо? Мамо, нали те помолих да не звъниш. Не се обаждай повече...“ И като остави слушалката, веднага, без преход, каза на Матвей: „Нали я помолих да не звъни! Подслушват ме... Сега са я засекли. И това ми било скриване...“ Нова цигара, трепереща ръка със запалка, зачервени очи... „...Ако я убият – добре. Не е толкова страшно. Плюя. Но ще я измъчват. Ще я осакатят, мръсниците, ще я обезобразят. Има да се влачи в инвалидна количка до края на дните си...“

„... Аз съм малък човек, разбираш ли? Малък. Нищо не ми трябва, за нищо не моля и не изисквам. Да, случва ми се... Случва се. Знаеш ли какво се случва? Внезапно прозирам връзките на нещата... виждам пътя... по който всичко се плъзга като по релси... Но нищо повече от това! Защо това им е малко? Защо искат от мен невъзможното? И така е ясно: ако човек вижда пътя, това не означава, че е в състояние да го прокара... А то дори не е път. Това е тръба – бетонна, тясна, от нея започвам да страдам от клаустрофобия... Малък съм, разберете, за Бога. Малък...“

Думата „малък“ го обърна на сто и осемдесет градуса, той внезапно трепна: къде е малката? „Сутринта имаше една малка. Нарочно я оставих. Ти ли я взе? Върни ми я, не се прави на луд! Дай ми я, ако обичаш, моля те... Матвей, да пукнеш дано, мамка ти, дай ми малката, евр-реин, гад...“ Пъхна ръка под дивана, отхвърли повалената нощна лампа, намери шишенцето, обгърна го с длани, притисна го до бузата си като

любимо коте... Матвей се опита да го отклони с приказки, но къде ти! Внезапно той се втурна към кухнята да прави кафе. Точно сега на него, горкия, му се припи кафе. Отначало се чу как съдове падат на пода, после замириса на газ. Оказа се, че е включил всички горелки, без да ги запали, стои с джезвето в ръка и целият вкочанен от ужас гледа през прозореца към двора, където някакви (напълно мирни включително и от женски пол) хора се качваха или слизаха от черна волга.

Беше вече доста след полунощ, когато Матвей взе решение да го махне оттам. Надалеч. Нека поне се наспи сред природата. Поразително, но Вадим не възрази. Дори напротив, отиде в коридора да се облича, като мърмореше лукаво: „Мамка ви... няма да ме хванете... Днес е четвъртък, а утре петък... мамка ви...“ В колата веднага заспа – тихо и здраво, – но щом приближиха Хвойно, се събуди. Във вилата всичко започна отначало, включително и несвързаното бърборене по повод кавказките истории (измислени и реални), а също и истерични опити да намери забравената и оставена в града малка бутилчица...

Матвей се облече и излезе навън. Трябваше да отиде до бараката и да донесе още дърва, но се задържа на стълбището, с всички сили вдишвайки и издишвайки чистия въздух, режещ от студа и свеж като току-що откъсната хвойна. Мразовита тишина обгръщаше света, дори кучета не се чуваха и през елите мъртво светеха прозорците на съседната къща отляво, която, както обикновено, светеше цялата, а нямаше жива душа, не се виждаше ничие присъствие, сякаш не бе дом, а омагьосан дворец.

Всичко беше както винаги. Жигулката на Матвей стоеше там, където трябваше да бъде, червената точка на алармата мигаше беззвучно. Във вилата отядно хората очевидно бяха станали – от комина се издигаше гъст дим, но и там бе тихо и неподвижно. А ти какво, собствено, очакваше, Жорж Данден, помисли си Матвей, слизайки по стълбите. Измръзнало ченге отсреща, подпирашо се на телефонния стълб? Или може би ято бандитски мерцедеси пред портите? Не ставай за смях. Не се прави така. Ако изобщо се прави. Странна е тази история, в нея има някаква дразнеща излишност. Прекомерност някаква... Той се опита да улови проблиснатата трезва (много ценна в този нереален хаос) мисъл, но не я улови, изпусна я и тя потъна в мътилката и мрака на подозрителните артефакти. Сега трябваше да чака кога отново ще изплува. Нищо, има време, ще почакаме. Днес е още четвъртък... пардон, петък. Още е само петък и днес ние всички ще се срещнем при Тенгиз и ще намерим решение. Ако има такова.

Донесе и сложи в антрето три наръча дърва, запали печката в стаята, отиде в кухнята и сложи на газовата горелка наполовина пълния чайник. После надникна в долапите. Имаше храна, но беше във вид, безнадеждно далечен от окончателна готовност за употреба. Суровина. Дори не полуфабrikати, а именно суровини: брашно, булгур, цвекло, моркови... В хладилника намери кокоши яйца. Три екземпляра. Но с хляба беше съвсем зле: каменен ръжен комат, целия в мрачни пукнатини като средноазиатски такир³⁰.

Когато се върна в стаята, за да пхне още дърва в печката, Вадим вече седеше в постелата, наметнал върху раменете си кожуха, и разглеждаше в малко огледало подпухналата си физиономия със смесено изражение на отчаяние и крайно отвращение.

– Слушай – каза той. – Днес сряда ли е, или четвъртък?

– Петък е.

– Лъжеш!

– Кълна се.

– Та днес ще ходим в Тенгиз?

– На всяка цена.

Вадим простена и започна да масажира бузите и челото, сякаш се опитваше да се приведе в ред.

– Как си по отношение на хеджирането на портфейла ге-ка-о с помощта на фючърси? – попита внимателно Матвей. Това беше контролен въпрос.

Няколко секунди Вадим мълча, после без желание отговори:

– Уви. Мога да гарантирам само личното си участие във вторичните търгове ге-ка-о о-еф-зе от дилинговата зала.

„Слава Богу“, мислено произнесе Матвей и седна през печката с машината в ръка.

– Как се държах вчера? – попита Вадим.

– Всякак. Биваше те. Понякога.

– Много ли глупости наговорих? – попита Вадим смутено.

– О, да. Не мина без това.

– „Понякога е по-добре да ядеш, отколкото да говориш“ – съобщи Вадим, сякаш демонстрираше своето благополучно завръщане в света на реалностите, и веднага попита: – А нещо за ядене ще се намери ли в тази къща? Нещо соленичко, а?

---

30. Плоски понижения в пустините и полупустините в Средна Азия, покрити с глина. – Бел. прев.

– Сол има – каза Матвей. – Около две кила. Сега ще донеса. Имай предвид, че в дванайсет трябва да съм в Зеленогорск на семинар. Ще дойдеш ли с мен, или ще останеш тук?

– Ще помисля – отвърна Вадим.

... До обяд Тенгиз успя да приеме трима „изтощени“ и заредени с мъчително отвращение към себе си и към целия свят и отиде на улица „Дондуреев“ номер шест. Там имаше кафене и всички от леговището на Аятолаха обядваха в него.

Тенгиз седна на маса до прозореца и поръча чахохбили³¹ от овче месо, зеленчуци и хачапури.³² Нещо за пиене? Минерална, моля. Каква-то ще да е. От дълбочина пет хиляди метра ли? Много добре, дайте я...

Навън се простираше чиста тиха уличка без коли и почти без минувачи – асфалтът бе сух, по плочите на тротоарите нямаше нито един фас. От другата страна имаше светложълта двуетажна къща с трогателни кулички на покрива и широки (приветливи) алеи от двете страни на входа, която сияеше със стъклата си и резбата по черното дърво. Не се виждаше никаква охрана. Дори обичайните камери липсваха. И, разбира се, никакви табели с позлатени букви не се виждаха, нито рекламни плакати, неоновии надписи и подобни търговски баналности. Строга, но приветлива къща на много богат човек. Пред входа не се виждаше кола, но навътре в двора имаше няколко разкошни.

Докато Тенгиз бавно дояждаше чахохбилито, в двора влезе черен автомобил (май ролс-ройс, а впрочем дявол го знае какъв) и един човек с дипломатическо куфарче пеша и абсолютно безпрепятствено проникна в зданието през главния вход. Както по-рано, не се видя охрана, нито дори портиер (в лампази от главата до петите).

Всичко това изглеждаше доста странно. В края на краищата Аятолаха бе обявен от народа за човек, който не се страхува от никого и от когото всички се боят. Всички без изключение. От – до.

... Освен аз, помисли си Тенгиз със злобно удовлетворение. И освен нашия Андрей Юриевич, разбира се... Впрочем, нима той не се бои поне от зъболекаря, Страхоборецът му неден? Това не може да е истина. На всяка цена трябва да го попитам. Аха. В отговор ще разкаже най-новия виц за зъбарите и късичко ще се изхили със своя леден смях, от който странно изстива и се свива сърчицето на всеки смъртен... или може

---

31. Грузинско ястие от месо. – Бел. прев.

32. Грузинско ястие – тесто с плънка. – Бел. прев.

би душичката му?

Междувременно разкошните двери на главния вход се разтвориха и избълваха първата порция чиновници. Тенгиз бавно отпиваше от ледената вода, разтревожена от някого на дълбочина пет хиляди метра, и наблюдаваше как вървят – кой надясно, кой наляво, някои направо към него, към гостоприемния покрив на специализираното заведение с гръмкото име „ШИШЧЕТА – ЧЕБУРЕКИ³³“.

Влизаха през вратата един след друг, облечени леко, без палта и шапки – бяха постоянни посетители на заведението; без да бързат, сядаха на постоянните си места, оживено обменяха гастрономически забележки, а понякога без стеснение си подвикваха, дружески разговаряха с келнерите, поръчваха „както обикновено, Володя“ и Тенгиз улови няколко въпросителни и дори внимателни погледа. Двама снажни юнаци още от прага го погледнаха откровено неприязнено: очевидно бе седнал на шибаната им персонална маса. Спирайки се за миг, те все пак се приближиха, без да поискат разрешение, както правят приличните хора, свойски и енергично издърпаха столовете, отново погледнаха Тенгиз откровено недружелюбно, а когато той не реагира (седеше си с полузатворени очи, облегнал се назад и смучеше от екзотичната си напитка), престанаха да го фиксират и свойски повикаха келнера Толя по прякор (предполага се), а не по фамилия Марадона.

Без съмнение те бяха охранители („охранителни структури“) – яки млади момчета с еднакви конусовидни глави, остригани като на борци, и с полегати рамене, дълги по седемдесет и пет сантиметра всяко. Впрочем, те си приличаха само в най-общи линии и по поведение, но не повече. Този, който седна срещу Тенгиз, беше красив младеж, смугъл, белокос, с черни писани вежди, по-широки от раменете му, с изпито лице на аскет и кинозвезда. Другият далеч не изглеждаше толкова привлекателен: мутрата му бе като розова двупудова гира, тялото му напираше да изскочи от сакото, той беше не толкова як, колкото тлъст – светлоок нерез, само сланина и месо, задънена улица на еволюцията...

Поръчаха чанахи³⁴ и бяха обслужени мълниеносно, сякаш в кухнята от сутринта чакаха да дойдат Нереза и Хубавеца и веднага... на минутата... без бавене... Тенгиз гледаше как ядат лакомо от гърнетата, късат парчета от лаваша³⁵, гризат от зеленчуците гладно, бързо, възбудено – сякаш вършеха позната и любима работа. Дочака да свършат с чанахито

---

33. *Чебуреки* – вид кавказки пирожки – Бел. прев.

34. *Чанахи* – кавказко ястие от овче месо в глинени гърнета. – Бел. прев.

35. Кавказки плосък като палачинка хляб. – Бел. прев.

и да се захванат пак така гладно, бързо, възбудено и мълчаливо с чебу-реките, които им бяха поднесени незабавно заедно с бира „Туборг“ в кутийки... Той ги подготвяше, докарваше ги до необходимата кондиция внимателно, постепенно, така че нито те, нито – пази Боже! – някой отс-трани да забележи. А когато моментът настъпи, изключи Нереза и ед-новременно с това включи Хубавеца като на вид по-съобразителен и го-ден за употреба. Той веднага охотно и бързо заговори, сякаш отдавна му беше накупяло, сякаш отдавна очакваше рядката възможност многос-ловно и дори витиевато, прилично понижил глас, да разкаже на някой добър човек за своите най-съкровени проблеми.

Колкото и да е странно, той се изразяваше неочаквано правилно, интелигентно, почти без цинизми и без обикновените днес безвкусно безсмислени псувни. Впрочем, говореше глупости, за безизходното си днешно битие, за джунглите на бита, за проблемите си с потенциая, ко-ито имаше напоследък заради нервните претоварвания. Тенгиз го пре-късна безжалостно и попита небрежно къде е сега господарят му. Оказа се, че не е в офиса, днес не са го виждали, но, от друга страна, съдете са-ми, откъде той, Хубавеца, може да знае къде е началството. Той, Хуба-веца, е дребна риба във фирмата, работи по заповеди, нали знаете как се казва: „Бутнат ли ни, падаме, вдигнат ли ни, тръгваме“. Той по принцип нито веднъж не е виждал господаря, ако не се смята случаят, когато му докладвал за тапетите... За какви тапети? За миешците, с дракони, божес-твено красиви, японски ли бяха... или китайски? Добре, каза му Тенгиз. Не ми трябва подробности. Къде е кабинетът му, как да стигна до него? Оказа се, че е на втория етаж, зад Белия дом, но да отидеш при него просто така, не може, първо трябва да се запишеш... при секретарката... тя винаги е на поста си – казват, че е забележително гнусна жена, изви-нете за израза...

Тогава потъналият в себе си Нерез внезапно изплува от временното си небитие (разбуден, очевидно, от думата „гнусна“) и попита хрипливо и враждебно:

– Ти какви ги дрънкаш? Плямпало шибано.

Тенгиз само го погледна изпод вежди и Нереза веднага се сепна. Млъкна. Отпи от кутията дълга глътка, сякаш набираще въздух, преди да се гмурне. И се гмурна. И отново не беше тук. Тенгиз можеше спо-койно да продължи да работи, но за съжаление Хубавеца се бе изчерпал. Пък и не знаеше нищо. „Ние с Колян дежурим на паркинга. Занимаваме се с колите. Да ги паркираме, да ги докараме. Да проверяваме, да се ог-леждаме. Да пазим. Всъщност вътре в къщата не влизаме никога. Трябва

да говорите не с нас, а с някой от чиновниците. Ей там са седнали момичетата от бюрото...“

Тенгиз го пусна. Пусна ги и двамата и те тутакси станаха, внимателно поставиха столовете до местата, взеха си довиждане, неумело покланяйки се, и си тръгнаха, като пиеха в движение от кутиите – огромни, тежки, бездарни... Но Хубавеца изглеждаше доста добре: не бе просто грамаден, а елегантно спортен и дори красив, приятен за гледане. Но очевидно като човек не струваше и бе тъп като галош. Бог да им е на помощ и на двамата...

Девоиците от бюрото междуременно с шум и трясък обърнаха някаква кана със сок. Заляха масата, потече на пода, хвъркнаха вилици и лъжици – девоиците, заливайки се от смях, скочиха, спасявайки дрехите и чантите си. Келнерът Марadona вече тичаше, без да се сърди, и готов да обслужи и обслужва, а момичетата се огледаха, видяха свободни места и с чуруликане прехвъркнаха към Тенгиз, вече напълно готови за незабавна употреба.

Той почака, докато Марadona пренесе от разгромената маса техните хачапури и нова кана, и да събере остатъците от пиршеството на охранителните структури. През това време момичетата оживено хихикаха помежду си „и чуруликаха, чуруликаха, чуруликаха... глупачки шантави“ (в пълно съответствие с любимия на Андрей Юриевич виц за младоженеца и неговите впечатления от новия семеен живот). Те като че не обръщаха никакво внимание на Тенгиз, но той знаеше, че го изучават внимателно и напълно професионално и се колебаят по отношение на него (достоеен ли е за внимание, или е дръвник). Той не ги изчака да направят своя избор, а сам ги пое, и то така, че ребрата им изпукаха, и в течение на десет тихи, интимно-доверителни, почти любовни минути те поред му разказваха всичко, което знаеха, всичко, за което само се досещаха, и всичко, което бяха чували, но много-много не му вярваха...

Ярки като тропически пеперуди и също толкова безмозъчни. „С крилца щрак-щрак“. И двете бяха никои и безименни. Уморително великолепни самки, гнусно-божествени вместилища за изхвърляне на известни излишъци от жизнената дейност на наслаждаващ се организъм... Котенца. Упоително смърдящи отровни котенца. Разкошни двуноги машини за многократни съвкупления... Той затвори очи, за да прогони видението, и двете, тутакси освободили се, замряха изплашено, сякаш се вслушваха в отзвучите на собственото си безсмислено и опасно чуруликане. Нищо неразбралите им досега кокоши мозъчета усетиха черна заплаха, стана им страшно, неудобно – студената зима изведнъж се

промъкна в откровените им деколтета, вледени ги, разкошните им атлазени кожи настръхнаха... Без да се подканят и без да доядат храната си, те рипнаха и отчаяно хукнаха към изхода, размахвайки ярките си чантички с дълги дръжки. Едва не се втурнаха в панически бяг, без да забелязват и без да чуват нищо наоколо, без да виждат весело-изумените погледи на дъвчещите си колеги, без да долавят шеговитите въпроси и стомашно-клизетните им намеци...

Той не помисли да се задържа. Вече знаеше всичко необходимо. Или почти всичко. Да кажем така: много и достатъчно. Защото всичко не знае дори самият Аятолах.

Той погледна към приветливия дом на богатия човек. Човек и властелин... Дали да не отида направо сега, помисли си. И да направя всичко сам. Рязко. Раз-два. Представи си как влиза, накъде завива, по кое стълбище се изкачва, какво и на кого говори... Виртуалният филм му се стори напълно правдоподобен и дори достоверен. Направо сега. Дори няма да се облича (сакото ще остави в гардероба и ще каже, че скоро ще се върне). Да свърши с тази работа, да пречука гадината и може би ще успее в петнайсет и трийсет да бъде в диспансера на Бармалеева... Улови погледа на Марадона и го извика, за да плати. Водата, извадена от дълбочина пет хиляди метра, така и не допи. Не можа. Вода като вода – какво толкова намират хората в нея.

... В същото време Андрей Юриевич Белюнин (за приятелите Страхоборец) беседваше с Корней Аверянович Есаулов, известен в определени кръгове главно като Корен, а също и като Есаул. Беседата протичаше в нов, абсолютно празен многостаен апартамент в нов, току-що построен елитен блок. Преговарящите седяха върху големи сандъци от някакви разкошни апаратури (освен тях в апартаментата нямаше нищо друго, но затова пък те бяха много), пушеха „Марлборо“, а пепелта тръснаха върху постлания на пода между тях вестник „Денят Хикс“.

Гласовете в празния апартамент звучаха странно, като от време на време възникваха реверберации, миришеше свежо, на боя, на лак, наоколо всичко блестеше – касите и таблите на вратите, подът, покрит с някакъв немислимо разкошен трицветен паркет. Домакинът напълно съответстваше на това великолепие: сиво палто до глезените, вратовръзка в цвят бордо (с черни точки), бледо аристократично издължено лице, идеално избръснато, вдъхновени руси къдрици ала младия Бетовен. Пред Андрей седеше без съмнение руски аристократ десето поколение, дете на тургеневските имения, по чудо запазил се елитен екземпляр.

Издаваха го само очите – внимателни, неспокойни очи на опитен хищник напълно от този свят, при това в най-мръсната и страшна тукашна роля.

Впрочем, всичко това бяха игри на неспокойното въображение. Просто Андрей знаеше кой е пред него и това знание налагаше напълно естествен отпечатък на възприятията му. И правилно правеше, че налагаше: с този Есаул трябваше да бъде нащрек. Да си предупреден, значи да си въоръжен.

– А защо лично Александър Александрович не се свърза с мен? – сякаш между другото попита Есаул, докато се преструваше, че разглежда горящия край на цигарата си, а всъщност най-внимателно косо наблюдаваше събеседника си.

– Замина. Надалеч. Много далеч.

Есаул кимна, давайки да се разбере, че е удовлетворен от отговора, и веднага попита, пак сякаш между другото:

– А как се запознахте с него, Андрей Юриевич? Ако не е тайна, разбира се.

– Разбира се, не е. Заедно с него търсихме Шамбала.

– Намерихте ли я?

– Не. Не можахме. „Дойде горският и ни изгони всичките“... Виц! – побърза да обясни Андрей в отговор на късия, мигновено убог го внимателен поглед (като че жило на оса излезе изведнъж от раираната си кания). – Всъщност хванаха ни граничари и ни изхвърлиха заедно с целия ни багаж и разрешителни. Китайските граничари са нещо сериозно, уверявам ви.

– О, да! – съгласи се Есаул с такъв вид, като че през целия си съзнателен живот бе имал работа именно и само с китайски граничари. (Маркар че, Бог знае с кого не си е имал работа този забележителен човек, през невъзможно дългите си, неправдоподобно дългите си трийсет и шест години... може би и с китайци също.)

– И все пак с какво мога да ви бъда полезен? – попита той и, като се наведе грижливо, загаси фаса си върху вестника.

– Александър Александрович ви препоръча като човек, който знае всичко за всички.

Есаул се поклони.

– Благодаря ви. Но това вече го казахте. Какво конкретно ви интересува?

– Александър Александрович ви представи като човек, който изисква конфиденциалност, но и сам гарантира пълна такава.

– Безусловно. И така?

– Интересува ме една личност, която всички наричат Аятолаха.

Този път Есаул не отговори веднага. Очевидно не очакваше да чуе точно това – дългнестото му лице сякаш стана още по-дълго и той като че бе разочарован от чутото. Или разтревожен. Или може би обиден?

– Надявам се, че не съм ви засегнал с тази си молба? – попита Андрей. – Ако да, то...

– Не, не. Никак. Но разбирате ли какви опасности крият въпроси от такъв характер?

– Разбирам – каза Андрей, усмихвайки се успокояващо.

– Страхувам се, че не – възрази Есаул твърдо. – Впрочем, това изобщо не е моя работа. И така, какво именно ви интересува?

– По принцип всичко, но разбирам... вие искате конкретни въпроси... Добре, да започнем от самото начало. Името му?

– Казва се Хан Автандилович Хусаинов.

– Странно съчетание на имена! Татарин ли е?

– Може би. Но е роден в Ленинград през хиляда деветстотин и седемдесета. Баща му е известен декоратор, умрял рано. Хан раснал без баща. Завършил Военмех³⁶, специалност електроника. В бизнеса започва с компютри, сега се занимава с всичко: с електроника, с коли, със стругове, с нефт, има верига ресторанти...

– Хазарт?

– Не.

– Наркотици?

– Не. Нищо незаконно. Никога. По принцип.

– Жени? Мъже?

– Не. Има съпруга и малък син, когото обожава. Привързан е към семейството и счита, че така трябва.

– Слабости?

– Зависи какво разбирате под слабости – възрази Есаул.

– Как е със седемте смъртни гряха?

Есаул се замисли.

– Чревоугодие, да – обича да похапне вкусно и обилно.

– Болести?

– Здрав е.

– Фобии? Есаул се засмя.

– Има. Бои се до смърт от паяци, бръмбари и хлебарки! Като дете.

---

36. Балтийски държавен технически университет. – Бел. прев.

– Ясно. Арахнофобия. Случва се. Пие ли?

– Само грузинско, полусухо. Твиши, ахашени, хванчкару, киндзмараули...

– Като другаря Сталин.

– По нищо не прилича на другаря Сталин.

– Но благополучно изповядва основния му принцип: „Няма човек – няма проблем“.

Есаул поклати глава.

– Не е доказано – произнесе той. – Няма нито един известен случай, когато да е премахнал съперник или конкурент... или когото и да било. Той използва съвсем други методи.

– Така ли? И какви?

– Бих казал щадящи. Той извиква човека при себе си и беседва с него. Как, за какво, никой още не е разказал. Но след беседата човекът става неузнаваем. Превръща се в друг.

– Напълно миролюбив?

– Изобщо друг. Включително напълно миролюбив.

– И непрекъснато се усмихва. Като онова момиче.

– Какво момиче?

– Послушното. Кое то на строежа винаги носело каска. А непослушното момче – не. Паднало скелето върху тях. Смачкало момчето, а тя върви и само се усмихва...

– Да. Помня: „Оттогава така си ходи с каската и непрекъснато се усмихва...“ Прилича. Дори доста.

– Страховити неща ми разказвате, Корней Аверянович.

– Сам поискахте, Андрей Юриевич.

– А ако бидейки поканен, човекът се откаже от подобна чест?

– Не зная. Такива случаи засега не са известни. Впрочем, не мога да гарантирам. Просто не зная. Няма такава информация.

– Добре – каза Андрей. – Тоест нищо не е добре, но е много интересно и полезно. А какво хоби има?

– Основното му хоби е работата. Но има и допълнителни увлечения. Например събира стари оръжия – мечове, доспехи, пистолети...

– Имам два старинни пистолета – каза Андрей. – Завещани ми от дедите. Много древни, от времето на Пушкин, а може и да са още по-стари. Единият е дори с щик.

– С щик ли? Защо?

– Ами как защо: стреляш, не улучваш и почваш да ръгаш с щика.

– Ясно... Такова... имате намерение да му ги продадете ли?

– Възможно е.

– Хм.

– Може да му ги продам – каза Андрей меко. – Може би ще му ги подаря.

– Чудесна идея – отбеляза Есаул, палейки нова цигара.

– Не се подигравайте. Вие кой знае какво сте си помислили за мен, а аз искам само да се срещна с него, да поговорим, да се сприятелим, да го помоля за нещо.

– Точно това не е много сложно – възрази Есаул. – Улица „Дондуреев“ номер шест. Там е офисът му. Всеки Божи ден е там, включително събота и неделя, от десет до шест. За Бога, отивайте и се записвайте за прием...

– Толкова ли е лесно?

– От лесно по-лесно.

– В кой да е ден?

– Да. Ако изобщо е в града.

– Прекрасно – каза Андрей. – А къде живее?

– Вкъщи не приема. Никога и никого.

– Виж ти... И все пак?

– Обърнете се към бюро „Справки“ – студено отвърна Есаул.

Известно време мълчаха. Есаул пушеше, от време на време поглеждаше Андрей и чакаше спокойно. Имаше вид на човек, който след дълго колебание най-сетне е взел определено решение и вече е готов да седи и да чака до настъпването на нощта. Несъмнено това бяха игри на подразненото въображение.

Андрей извади от джоба си дълъг тесен плик и с полупоклон му го предложи. И тогава нещо засече. Може би цели две секунди Есаул гледа неподвижен плика и Андрей веднага си спомни какво го бяха посъветвали по този повод: „... но ако той не го вземе, тогава се моли. По-добре незабавно изчезвай колкото се може по-далеч, зад граница, в Тасмания...“ Накрая Есаул протегна ръка и взе плика (и без да поглежда вътре, го пхна в джоба на палтото, като ресто). А Андрей междувременно си спомни началото на изречението: „Ако приеме хонорара, това още нищо не означава, но ако не го вземе...“

– Благодаря ви – каза Есаул вежливо. – Надявам се, сте доволен?

– Напълно.

– Може би имате още въпроси?

– Май не.

– Тогава ще ви дам един безплатен съвет: откажете се от

намерението си.

– Какво намерение?

– Не зная. Вие по-добре знаете. Във всеки случай се откажете. Нищо няма да излезе. Нито сте първият, нито последният.

– А защо мислите, че нищо няма да излезе?

– Например за това – каза Есаул, – че аз, разбира се, ще му съобща за нашата беседа.

– Ха! – рече Андрей весело. – Хитро! А какво става с конфиденциалността? Вие обещахте пълна дискретност.

– Предупредих ви, че задавате опасни въпроси.

– Няма опасни въпроси, има опасни отговори.

– Вярно е. Но в конкретния случай това е едно и също.

– Слава Богу, че нищо не знаете за мен – предположи Андрей. – Вие сте опасен човек, Корней Аверьянович. Вие сте по-опасен от моите въпроси и още по-опасен от своите отговори.

– Защо решихте, че аз нищо не зная за вас? Зная всичко необходимо и още много ненужно.

– Така ли? Например?

– Известна ми е истинската ви възраст. Колко пъти сте бил женен, колко деца имате, колко внуци. Зная как сте търсили Шамбала. Планината Калайс. Долината на Смъртта. Обителта на Гладния дявол... Всичко зная. За разкопките на Кала-и-Муг и как са завършили те. Как сте се гмуркали за „Черния Принц“... Мога още да изброявам. Вие сте безстрашен човек, но при това много пресметлив, отсъствието на страх при вас се съчетава със зверска, моля за извинение, предвидливост: винаги инстинктивно избирате най-правилния маршрут, най-хитрия финт, за да избегнете опасността. Отлично пеете и нелошо дрънкате на китара... И още много ми е известно. Да продължавам ли?

Андрей изслуша всичко това, запазвайки най-доброжелателен и в същото време ироничен вид. Вместо отговор цитира:

– Ожени се Иван Глупака за Василиса Премъдра и стана тя Василиса Глупачката...

– Да-да, чувал съм, че сте голям любител на вицове.

– Oh, yes! В това ми е силата.

Есаул сви рамене и предложи:

– Тогава разкажете ми най-новия.

– Най-новия ли? – повтори въпроса Андрей, усмихвайки се.

Есаул не отговори. Мълчаливо го гледаше с прозрачните си очи, които изведнъж застинаха като на снимка.

– Моля – съгласи се Андрей. – Ленин и Дзержински берат гъби. Внезапно иззад дърветата се появява още един гъбар. Ленин сграбчва Дзержински за шинела и крещи: „Феликс Едмундович! Какво сте зяпнали. Стреляйте бързо!“ Дзержински бум-бум! Ленин изтичва до трупа, обръща го с крак и казва с удовлетворение: „Сигурно е меншевик!“

Есаул се усмихна изключително от вежливост.

– Този не е нов, а брадат. От времето, когато ходех прав под масата.

– Сигурно. Разказах го подсъзнателно.

– Тоест?

– Вашата дума „най-нов“ ме подтикна. Есаул отново се усмихна и отново неохотно.

– Да. Смел сте, Андрей Юриевич.

– Разбира се. Наистина е така, Корней Аверянович: доста съм куражлия. Така му предайте.

С тази оптимистична нотка срещата благополучно завърши. Без жертви и разрушения. Сега със спокойна съвест можеше да отиде у Тенгиз. Вече закъсняваше, но какво можеше да направи. Никога не закъснява само този, който не прави нищо...

ГЛАВА ОСМА ДЕКЕМВРИ. ВСЕ ОЩЕ ПЕТЪК ОТБОРЪТ Е НАЛИЦЕ

В точния час, естествено, никой не пристигна. Закъснявайки само десет минути, първи дойдоха Маришка, носеща неща за хапване, и Костя-Велзевул с две бутилки „Кристал“. В апартамента обаче нямаше никого и те свойски се разположиха на площадката до сметопровода и изпушиха по цигара. Разговаряха основно за предизборните скандали и странното поведение на долара. Електоралните им предпочитания не съвпадаха. Маришка имаше намерение да гласува за Интелигента, а Костя го смяташе за досадник, мухльо и празнодумец. Той беше фен на Генерала. „Мечтаеш за Скалозуб³⁷, тросна му се Маришка. Той ще ви строи в две редици, а ако се обадите веднага, ще ви сложи на място.“ „Отдавна трябваше“, възразяваше непримиримият Костя. „Отдавна трябваше някой да ни строи в две редици и да ни сложи на място. Разлягах се, разбираш ли. Палета...“ Дълъг, кльоцав, целият в ъгли, лакти, ръчки и шарнири, в своето вечно зелено палто до петите, той приличаше не толкова на Велзевул, колкото на Дуремар³⁸. Да, в определен смисъл той беше Дуремар. Само дето Дуремар обичаше пиявици, а Костя всички дребни гадинки. Без изключение. (Обичаше и пиявици. И те него.) Но най-много обичаше (обожаваше, уважаваше, ценеше, възпяваше, само дето не ги целуваше) членестоногите. Например хлебарките. Често и с удоволствие повтаряше: „Вярно е, че всеки отделен човек е по-умен от хлебарката, но всяка човешка тълпа е безкрайно по-глупава от рояк хлебарки“.

Богдан (той е и Благоносец) се присъедини към тях в разгара на електорално-ентомологическата дискусия на тема „Възможни ли са избори при хлебарките и ако да, то как ще изглеждат?“. Кимна на Велзевул, целуна топлата, миришеща сладко и уютно, на домашен пестил, ръчица на Маришка и като прекъсна потока от Костини словоизлияния, представи за всеки случай спътника си: „Вова. Моето протеже“, защото изобщо не помнеше с кого от тях вече го е запознавал и с кого не.

---

37. Герой на Грибоедов, невеж военен-кариерист, мечтаещ да насади в обществото казармени нрави. – Бел.ред.

38. Герой от приказката на А. Н. Толстой „Златното ключе или Приключенията на Бурадино“. – Бел.прев.

Както следваше да се очаква (Богдан вече бе свикнал с това), протежето Вова направи на присъстващите впечатление. Разигра се сценка. Протежето Вова непохватно се поклони и огромната му сиво-бяла кожена шапка се свлече върху очите. Той я бутна назад с тревожно движение на дебелината като цепеница ръка – разбира се, именно с ръката, в която държи найлонов плик с бутилки – и стъклата се раздрънчаха, и то толкова опасно, че Костя, пръскайки искри с цигарата си, стана да ги спасява, но, слава Богу, опасността отмина. Всички се усмихват напрегнато, Маришка произнася с най-нежното си гласче: „Ама ние вече се познаваме... Вовочка, искате ли дъвка?“, а Костя Велзевул (за него това е нещо ново) мълчи и е ясно, че външността и маниерите на протежето Вова са му направили убийствено впечатление.

(... Даун. Абсолютен чистокръвен Даун. Нелепи гигантски крачища, смъкнат задник, като на дърт хипопотам, унили, безнадеждно смъкнати рамене, огромни ръчища... И тлъсто бяло лице с разногледни очи – вечно полуотворена уста и стеаринови бузи, налети с млада сланина. И вони на тежко, като кон. Женски, непонятен гласец. И мъчително неумение да свързва думите... И фантастична непохватност... Образцово-показателна уродлива жертва на безпощадно-равнодушна трисомия³⁹ на два̀сет и първата хромозома... И мрачна, безценна, жестока дарба – дълбоко, дълбоко под тази внушаваща отвращение обвивка, на самото дъно на странната му душа.)

– Можеш благополучно да се успокоиш – каза Богдан, гледайки Велзевул с насмешка. – Вова е абсолютно безопасен. Понякога дори е полезен. Вова, какво е здравословното състояние на чичо Костя?

– Камъни! – веднага отвърна чичо Костя. Той не обичаше да губи инициатива и никога не я губеше. – Камъни, а под тях рак.

И тъй като Вова изобщо не реагира и изглеждаше като човек, който смътно си представя за какво става дума и изобщо коя дата е днес, Костя взе да преразказва свой разговор с последното си любимо момиче. (Диалог от типа: „Кой е Бредбъри?“ – „Психиатър“ – „???!!!“ – „Абе зная, зная – писател е...“ – „И какво е написал?“ – „Записки на лудия“...)

– Не – каза Вова неочаквано. Той не бе чул за Бредбъри и само бе гледал в Богдан. – Нищо подобно няма. Но ще има грип. Утре.

Костя млъкна по средата на думата.

39. *Трисомия* – наличие в клетката на една допълнителна хромозома, причина за болестта на Даун. – Бел.прев.

– Ето, виждаш ли – каза Богдан, който с удоволствие наблюдаваше бързо променящия се спектър на мимиката на Велзевул. – А ти се страхуваше.

– Костя! – каза Маришка, която незабавно се разтревожи. – Значи ти сега си бацилоносител? Ужас! – Тя порови в голямата си чанта и както фокусникът измъква зайче, извади дълга марлена превръзка. – Сложи я.

– Глупости! – възмути се Костя.

– Сложи я веднага!

Тогава се отвори вратата на асансьора и се появи домакинът в разкошно черно сако, мрачен като облак и намръщен като митничар. Погледна с навъсените си очи компанията, погледна си часовника и избърбори: „Добре, добре. Хайде вътре...“ Последваха го послушно.

В малкото антре се заблъскаха и засуетиха, мъжете галантно поеха кожата на Маришка, а Вова, протезето, свали гигантската си шапка и застана по средата, пречейки на всички. Още не се бяха съблекли, когато звънна звънецът и влезе закъснял гост.

Андрей-Страхоборец се появи, безупречно точен в движенията на душата и тялото, и изобщо безупречен като човек от комунистическото бъдеше (или от аристократическото минало, ако предпочитате). Разцелува Маришка, помахна на останалите и веднага разказа нов виц за хакер и неговата ДНК. Тенгиз едва дочака края на вица и измърмори: „Срещна ли се?“ и Страхоборец, гледайки го в упор с ясните си очи, му отговори кой знае защо на украински: „А как иначе!“⁴⁰. Те както винаги, си имаха свои работи, впрочем, днес можеше лесно да се отгатне какви именно.

Тогава пристигна и виновникът за срещата (нешастен, сякаш го тресеше, усмихваше се непрекъснато като веднъж завинаги навита играчка) – Вадим Христофоров-Кавказки, той е и Рийзалтинг-Форс, мъченик на таланта си. С него влезе и „временно съпровождащият го“ Матвей, загрижен, безобразно лошо избръснат и като че сгърбен повече от обикновено. Като видя тази двойка, Богдан вътрешно се напрегна, но очевидно само той. Останалите зашумяха, заговориха и се засуетиха още повече, макар че при тях това, безусловно, също бе реакция спрямо новодошлите, само че по-истерична.

В хола, в средата на който имаше старинна маса, вечно покрита с тежка покривка, както обикновено беше сумрачно, почти тъмно

---

40. „А як же ж!“ (укр.) – Бел. NomaD.

(светеше само уличната оранжева лампа зад полуспуснатите пердета на двата прозореца) и когато някой включи самоделния полилей, напомнящ космическа станция от далечното бъдеще, на стената се видяха, засветиха, затляха картини: черно-червеният шемякински херцог Алба се вторачи в гостите с ледена неприязън, от жълто-синята улица от „Разходка от двайсет и първия век“ на Игор Тюлпанов повя тъжна скука, а малкият Юда се сгърби пред лика на гигантския Христос на голямото платно, където останалите единайсет апостоли спяха отпуснато и безметежно... Дали Тенгиз разбираше от живопис, беше спорен въпрос, но изборът му на картини без съмнение бе своеобразен. На нов човек тази малка колекция действаше зашеметяващо, а който я бе виждал вече, хвърляйки й разсеян поглед, веднага усещаше, че пак нещо не е дозабелязал и пак нещо не е доразбрал...

На Велзевул картините не направиха никакво впечатление: приличаш на хирург преди решителна операция със своята марлена превръзка, той веднага последва Маришка в кухнята, но протежето Вова... да, той се втрещи. Юношата не бе виждал подобно изкуство. Едва ли разбираше изобщо от изкуство. Баща му беше потомствен алкохолик, а майка му – собственичка на три магазина за плодове и зеленчуци – бе от рода на несломимите руски кариатиди, сиреч атлант от женски род...

Врвата се усили, когато пристигна Юрочка-Полиграф, румен, висок, с пълни бузи, с весели мустачки. „Полундра!⁴¹ – разнесе се насреща му. – Ахтунг, ахтунг, асът Костомаров е във въздуха! Бързо му дайте водка! Докато не е станало късно, дайте водка, моля ви...“ И вече носеха от кухнята чаша водка. Нещастният Костомаров послушно я взе и безтрепетно я изгълта, а елмазната влага покапа по шалчето и маншета на ръкава на наполовина съблеченото палто.

– Излока ли я? Слава Богу! Сега ще можеш да говориш по човешки...

– Слушай, Юрка, кажи само че честно: сенсеят лъже ли? Поне понякога?

– Абе всички лъжат, братле, повярвай...

– Чак пък всички?

– Всички до един. Само че това няма никакво значение, защото никой никого не слуша.

– Добре казано!

41. *Полундра* – предупредителен вик, употребяван в корабите и в пожарната, в смисъл „пази се, пада отгоре!“ – Бел. прев.

– За съжаление не съм го казал аз, братле. Нарича се „закон на Либерман“...

– На кой Либерман?

– Абе х... го знае. Някой си.

– Един път?!

– Ще се радвам.

– Два пъти?

– Ще умра от щастие.

– А три?

– Може и четири.

– А пет?

– Екстра!

– А шест?

– Уставът не разрешава...

И подобни шегички от уволнение осемдесет и пета.

... Шумно се разположиха, дърпайки тежките старинни столове около масата (полуживият от стеснителност Вова седна в далечния ъгъл до големия часовник, за да не пречи, и там се вкамени навеки с полуотворена уста и опулени очи). Разливаха напитките, ножовете тракаха в чиниите, протягаха се за мезета ръцете, удължени със сребърни вилници от старинния семеен сервиз; всички се оживиха (или се престориха), шумяха, изглеждаха гладни (възможно е и да бяха) и всичко беше точно както едно време, когато се събираха просто безпредметно, да поговорят и да хапнат вкусно.

...Боже мой, помисли си Богдан. Как обичах всичко това преди! До съвсем неотдавна, дори пет години не са минали. Този весел общ шум, дима от цигарите, дрънкането на приборите, сервираната маса и ухание-то на филийките с лук и кашкавал, които печеше във фурната Маришка, предсмъртният звук на отваряната бира и блъсканицата. („Извинявай, братче“ „Нищо страшно, братче, давай още и така нататък...“) – цялата тази мила суетня, цялата раблезианска, дори почти олимпийска атмосфера на предчувствие за божествения Пир на Духа и Тялото... Сега не бе останало нищо друго, освен раздражението и желанието да си отиде, което приличаше на мъчителна ишиасна болка и срамната мисъл: добре де, още два, най-много три часа и всичко това ще свърши и ще си отида вкъщи...

Разговаряха както винаги, както обикновено, сякаш нищо особено не се бе случило – за нищо и за всичко едновременно. За фигурно пързаяне. За последния сериал (който никой не гледаше, но всички бяха в

течение). За цените на нефта. И, разбира се, за литература. И за философия. Ние открай време обичаме да пошумим за литература и философия.

– ... Изземване на себе си отвън!

– Това пък какво е?

– Не помня. Четох го някъде. „Едипалността като изземване на себе си отвън“.

– Да не е от Юнг?

– Напълно възможно. Имаше нещо за дете от мъжки пол, което иска да компенсира по някакъв хитър начин липсата на фалос у родната си майка.

– Жалко, че Уинчестър го няма – щеше да те удави с цитати.

– Нищо. Първо, той не толкова ги цитира, колкото ги идентифицира. Второ, ще минем и без Уинчестър: „Постмодернизъмът метафоризира всеобщата метонимия на авангард-тоталитаризма“.

– Яко. Красиво казано. Сам ли го измисли?

– Не. И това е оттам.

– Оставете, всяка наука има собствен език.

– Обаче има наука, а има и „съзерцание на стената“.

– Или още по-добре: има физика, а всичко останало е колекционирано на марки.

– Моля да не закачате филателията! Тя е свято нещо.

– Неотдавна разлистих „Философска автобиография“ на Ясперс и нищо, ама нищичко полезно не намерих. Освен че там пише, че Хайдегер бил нацист. Откъдето незабавно следва, че във всяко море на Ума обезателно ще се намерят острови на Глупостта. Но аз това май го знаех и по-рано...

– Не на „Глупостта“, а на „Гнусотата“.

– Стига. В дадения случай няма разлика.

– Не говори така, братле! Има, и то каква. Както между дипломат от кариерата и самосвал от кариерата.

– Все едно: има наука, а има и „съзерцание на стената“.

– ... Май Гилберт беше казал за някакъв несретник: „Не му стигало въображение за математиката и станал поет“. Прибързал е великият човек. Работата не е в количеството на въображението, а в качеството му. Все едно е да кажеш за Бекенбауер, че не му стигнали силите да стане тежкоатлет и станал футболист...

– А кой е Бекенбауер?

– О, Боже! С кого съм се събрал!

– Неотдавна в един апартамент омагьосвах хлебарки. Девойче. На шестнайсет години, очарователно като миешко се коте. Взех да я лепя. Гледам – не поддава. Питам я: „Вие знаете ли кой е Бредбъри?“ „Зная, казва, психиатър“...

Впрочем не всички говореха. Тенгиз оставаше мрачен и мълчалив. Гълташе студена водка, пиеше минерална вода, не мезеше изобщо, само гледаше в празната чиния, а когато вдигаше очи, опулени, мрачни, с тежки червени клепачи, никой не издържаше на погледа му – ставаше им неуютно и ги побиваха тръпки, искаше им се да се престорят, че не са срещнали този поглед, просто е възникнало малко недоразумение. И сега всичко ще се реши и изясни по най-добрия начин. Той беше красив – страшен и великолепен едновременно, като демона на Врубел.

„Красавец и здравеняк, и сигурно не е евреин...“ Кофти работа, мислеше си Богдан, поглеждайки го тайно. Очевидно абсолютно нищо не се получава. Очевидно сме попаднали на костелив орех. А може би отново си има недоразумения с княгиня Олга? Впрочем княгинята просто не може да търпи нашата Маришка и затова я няма тук. Не ни и трябва. Остави я, без нея дори е по-добре...

А Маришка, както винаги, бе очарователна (като миешко се коте). Очи като метличина. Гръден, леко хриплив глас. И чудесен смях, с който награждаваше като с орден своите скъпи келеси. Своите любими момченца. Тя със сигурност знаеше, че няма да я подведат. Никога не са я подвеждали и сега няма да го направят. А ако някой трепне, тя веднага ще му предложи рамото си. Или ще му се усмихне. Или просто ще му каже: „аз съм тук“... „Откъде има тази непостижима вяра в нас? Та ние в действителност сме абсолютно безсилни пред подлостта, пред която и да е злобна сила. Не говоря за гангстерите и ченгетата – безсилни сме пред обикновените хулигани! Ето ти, Благоносец шибан, можеш ли да се справиш с двама хулигани? Да ги набиеш? Да им строшиш яйцата? Никога, за такова нещо не ми достига зло. А тя пак вярва в нас. И тази вяра струва толкова скъпо, че вече е невъзможно да се купи. Като любовта. Като здравето. Като таланта. Нима ние наистина сме по-добри, отколкото изглеждаме? В края на краищата всичко зависи от самите нас! Уви. Там е работата. Бих предпочел да зависи от някой по-надежден...“

... А героят на деня Вадим беше жълто-бледен и противен, очите му бяха влажни и зачервени, устата изкривена, сякаш непрекъснато му се повдига и всеки момент ще повърне направо върху покривката. („Та ето какъв си ти, човекът от третото хилядолетие!“) Грижовният Матвей

нежно се суетеше около него. Предлагаше му настоятелно мезе, тичаше до кухнята за минерална вода, вдигаше вместо него падащите на пода вилици и ножове – очевидно Вадим фундаментално го бе наплавил със своите женски фокуси и Великия Математик вече не знаеше от какво още да се бои. По този повод Богдан изпита нещо като пристъп на ревност: никога не бе виждал Велмат толкова загрижен и внимателен, дори не можеше да си го представи такъв – този отровно-ехиден умник, винаги абсолютно безпощаден към себе си и към другите, и към целия нелепо-идиотски свят. Да-а, а Вадим се оказа страхотен лигльо. Зелен сопол. Пфу... Или все пак играе някаква игра? Не може да бъде А впрочем... Ние нищо не знаем един за друг, не умеем да знаем, и така цял живот. Откритие след откритие и всички, кой знае защо, шибани. Отварят се изрисуваните врати на душата и оттам се разнася изведнъж такава ужасна и непоносима воня, че...

– М-м-м! Маришка! – (Хруп-хруп.) – Какви филийки! Божествено!

– А това какво е? Бифтеци?

– Не думай! Бифтеци!

– Това, братле, не са бифтеци. Това е ГОВНАТРУБ.

– Какво-о-о?!

– Говеждо натурално, братле. Извинявай, братле.

– Слушайте! Стига сте кльопали. Боб още го няма!

– Чакай го ти него... Боб е зависим човек: когато го пуснат, тогава и ще дойде. Нито минута по-рано...

– Замезвай, моля те. Моля те, Вадим, не се напивай. Почакай...

Дзън-дзън-дзън с ножа по ръба на чашата. Тенгиз. Реши, че е време, и пристъпи към действие.

– Господа! Лейди и джентълмени! Внимание! Вие да се натъпчете ли доходте? Спрете да плюскате, мамка му! Първо работата!

– Точно така! – казва Вадим. Вече е направил главата и говори несвързано. – Ще разгледаме делото на Вадим Христофоров, мамка му – Рийзалтинг-Форс! Ммоля! Ето стоя пред вас, като голичък...

– Млъкни, за Бога! Дай чашата! Изобщо не можеш да пиеш, задник такъв...

– Д-да! Но затова пък умея да се напивам!

– Тихо! Млъкнете всички! Започваме. Подробностите известни ли са на всички? Предполагам, че да...

– Изобщо не са известни.

– Вова ще го преглътне. Обръщам се към старите пушки: всички ли са в течение?

Бяха в течение. Всички. Някои бяха чули тази история нееднократно – и от Вадим, и един от друг. На всички всичко беше ясно. И никой не знаеше какво трябва да се направи.

– Имам въпрос към Димка – каза Богдан. – Напоследък появявали ли са се? Или не?

– Откъде да зная – проговори Вадим, разтягайки думите по пиянски. – Телефона ми по-о-дслушват, гадовете...

– Кога ги видя за последно? – търпеливо продължи Богдан.

– „Не в този живот...“ – Вадим истерично се изсмя.

– Остави го на мира – каза на Богдан угриженият Матвей. – Какво си се лепнал за него? Нищо повече не знае. И не съобразява.

– Виждам, виждам – каза Богдан и замълча.

Нищо няма да направим, помисли си. Ние сме или безразлични, или безсилни. *Безсилните на този свят...* Но поразителното е, че аз като че ли му завиждам. Него го дебнат, от него чакат нещо, нужен е някому, или пречи на някому, или може би е полезен някому. Дърдорко, слабак, лигльо, но представлява някаква ценност, при това, изглежда, значителна. А аз съм празен. И никому не съм нужен. Като празна кутия от бира...

Вадим през това време се напиваше стремително. Матвей му ловеше ръцете, отнемаше му чашата, отдалечаваше бутилките – нищо не помагаше. Вадим като че си беше поставил за цел да се напие като свиня, и то колкото може по-бързо. И като че си беше точно така. Може би се беше уморил да бъде трезвен. „...Всички, които са ви скъпи, са достойни за най-доброто... – оповести той, без да слуша никого и нищо. – Просто ще си намокря главата и ще тръгна... Какво можете изобщо да разберете вие? Чували ли сте за Ераст Бонифатевич? Педераст Бонифатевич... Ако имах под ръка ловна пушка, щях да му разбия муцуната на гада...“. И той се заливаше от смях, кашляше, смееше се, задъхваше се от смях, а цялото му тяло се люлееше като балон на вятър.

– Дай ми чашата, ти казвам!

– Абе остави го на мира!

– Млъкни бе! Не виждаш ли какви ги върши? Седни!

– Св-в-бода за Вадим Христофоров!

Тогава старинният часовник (мрачна кула с блестящ лак и медни винетки) издаде звук – изхриптя и удари глухо, с благородно съдържана мощ, така че веднага всички млъкнаха, сякаш внезапно старшият сред тях бе заговорил. Така си и беше: този часовник бе старинен, германски, донесен навремето от Ваймар. Той отмерено удари „хр-п-бум!“ осем

пъти, въздъхна и утихна. И Юра-Полиграф традиционно произнесе с демонстративно благоговение: „Ей Богу, кълна се, иска ми се да стана на крака!“ И всички се спогледаха, и се усмигнаха, и, кой знае защо, им стана хубаво.

... На всички, освен на Вадим, разбира се, на когото не можеше да стане хубаво вече при никакви обстоятелства. На него вече можеше да му стане само лошо и му стана лошо. Матвей и Маришка побързаха да го отведат в банята, а останалите отново заговориха – основно за да заглушат мъчителните звуци, които се носеха оттам.

– ... Вел'вл!

– Кажй, мъко моя?

– Престани да лъжеш!

– Никога! Истински бръмбари вече не останаха. Помня още бръмбарите-носорози. *Oryctes nasicornis*. Близо до Луга ги имаше доста. Но жив бръмбар-елен не съм виждал никога. Изчезнаха завинаги. И обикновената бронзовка – *Cetonia aurata* – стана рядкост. Голям бръмбар-рогач вече не можеш да видиш в градината...

– А, впрочем, в Япония бръмбари колкото искаш. Там ги развъждат.

– Намерил с кого да се сравнява! Япония бе победена във войната. За тоталитарните държави е полезно да губят войни – веднага започват да се поправят.

– Ние също загубихме войната.

– Вярно. Но първо, доста по-късно. И второ, явно се поправяме.

– Нещо не си личи.

– Личи си, личи си. Но бръмбарите вече няма да върнем. Освен да започнем да купуваме от Япония. Но всяко зло за добро: у нас се появиха удивителни хлебарки!

– Полундра! Не бива за хлебарките!

– Абе, пичове, да не сме се събрали да дрънкаме, мамка му! Да се хващаме на работа!

– ... Отваря жената. Ръцете отпуснати, брадичката открита...

– Не е лош. Но на мен повече ми харесва за мутрата. Излиза от Ермаитажа и казва: „Е, не е кой знае какво, но е добре, добре – чисто е...“

– „Машка, женичке скъпа! Родй ли? Колко? Три? Има ли мое?“

– ... А ти си представи „Ревизор“ от гледна точка на чиновника. История за това как дребен негодник и шмекер лъже прилични и порядъчни хора...

– ... Интересно, какво ли щеше да стане, ако Николай беше

съобразил и бе направил Александър Сергеевич веднага камерхер вместо камер-юнкер?

– Между другото, аз на стари години разбрах, че Олга е сестра на Татяна...

– Господи! Че каква да е?

– Не зная, братле. Приятелка. Другарче. „Кажете, момичета, на вашето другарче...“

После се появи Маришка, разстроена и раздърпана, и веднага, без да сяда, си наля минерална вода и жадно я изпи.

– Ама че работа – каза тя и седна на най-близкия стол.

Андрей рече с нелошо френско произношение:

– Monsieur Christoforoff va s'animaliser.

Който разбра, замълча, който не, още повече. А Велзевул се осведоми делово:

– Сложихте ли го?

– Матвей е с него... – отвърна Маришка не на място. – Момчета, той няма да изкара дълго така, трябва нещо да предприемем, честна дума. Богдане, не искаш ли да се заемеш с него?

– Не – каза Богдан така рязко, че всички веднага млъкнаха и го погледнаха. Дори Тенгиз. Дори протежето Вова.

– Извинявай, но защо? – попита Маришка безпомощно. – Очевидно е, че сега той е твой клиент.

– Предпочитам да не давам обяснения – каза Богдан с такъв тон, че разговорът да се прекрати. И разговорът замря.

– Ти какво изясни? – попита Тенгиз, поглеждайки с тежкия си взор Страхобореца. – Разбра ли нещо?

– Да. Узнах, че Аятолаха е забележителна личност и има две слаби места.

– Цели две? – попита Юра-Полиграф. – Че той е просто слабак!

– Първо: обича жена си. Второ – обича сина си.

– О, Боже! – възкликна Маришка нервно.

– Малък ли е синът му? – осведоми се Юра.

– Да. На десет години.

Известно време всички мълчаха, заболи погледи в чиниите, и само Маришка ги оглеждаше по ред, като лека-полека кипваше.

– Това не е за нас – каза тя накрая решително.

– Но той не го знае – възрази Страхобореца.

– Не искам и да мисля на тази тема – каза Маришка. – И на вас няма да разреша. Забравете. Още сега.

– „Гордостта оставя отличителен отпечатък на физиономията й“ – произнесе Юра-Полиграф, цитирайки някого.

– Добре, добре – рече му Маришка нетърпеливо. – Но на тази тема аз дори не искам да разговарям.

– Слушай, съкровище – каза Тенгиз, гледайки я в лицето. – Или тук ще се сополивим, мамка му...

– Да, ще се сополивим! И край! Няма да говорим повече!

– Ти го кажи на Димка... – мрачно предложи Тенгиз, отклонявайки поглед от нея.

– Ще му кажа, не се безпокой. И той ще се съгласи с мен. С мен, а не с теб.

Е, това е малко съмнително, помисли си Богдан, но не започна да спори, а само попита Тенгиз:

– Можем ли да се приближим плътно до него?

– Можем – отвърна Тенгиз.

– Тогаво какво чакаме?

Тенгиз не отговори, сякаш се затрудняваше. Всички го гледаха и чакаха.

– Прекалено лесно стана – каза той накрая бавно. – Това не ми хареса.

– Тоест?

– Отидох в офиса му свободно, мамка му, като в собствения си клозет. Гадът не беше там, но все едно – тази лекота... тази всепозволеност... там трябва да има охрана като в Кремъл. Тука явно нещо не е наред, мамка му. Така не става. Стори ми се, че е капан. КAPAN за глупаци.

Появи се Матвей, задъхан, но весел.

– Слава тебе, Господи – каза той. – Заспа най-сетне... Е, какво решихте без мен?

– Той има още една слабост – каза Страхоборец, отказвайки да отговори на въпроса. – Страда от арахнофобия.

– Това пък що за животно е? – осведоми се Юра.

– Страхува се от паяци, бръмбари, мокрици и всички такива.

– О! Това е интересно! – оживи се Велзевул. – И много ли се страхува?

– Беше ми казано, до смърт. Като дете.

– Дайте ми го! – каза Велзевул радостно. – Къде живее? Адресът?

– Живее в Царския Дом. Няма да те пуснат там.

– Нищо! Тенгиз ще ме вкара.

– Няма да стане – каза Тенгиз. – Това е Царският Дом – там всичко

е автоматика...

– Щом не може, не може – лесно се съгласи Костя. – Какво ще правя в апартамента му, в края на краищата? И без това ще мина.

Всички го гледаха очаквателно, а той сияеше и се радваше, дори подкачаше на стола от удоволствие – вече бе взел решение, Дуремарът вятърничав. И не беше толкова трудно да се досетят какво именно е замислил. Само че замисълът му изглеждаше глуповат и несериозен на фона на създадите се обстоятелства – инфантилно и лекомислено, както всичките Велзевулови замисли. Той внезапно престана да сияе, намръщи се, кихна отчаяно в набързо прибраните си длани и веднага, под грозния поглед на Маришка, бръкна в джоба си за марлената превръзка.

– Набеди ме ти, Вова – гънливо каза той, мигайки укорително със съзливите си очи. – Протеже шибано, къде гледа твоят опекун...

Богдан каза:

– Опекунът би искал да разбере окончателно за какво сме се събрали. Познаваме Димка от сто години. Той е фантазьор, артист, защо трябва да му вярвам?

– Гледай го ти! – каза Матвей, изумен и възмутен едновременно.

– А, не! Миналата година ни изнесе представление по повод падането на дойче марката. По-миналата ние всички като идиоти...

– Престани, Благоносец. Засрами се. – Матвей се намръщи и си наля водка. – Като не знаеш, недей да съдиш. Да беше го видял тази нощ.

– И какво толкова особено се случи тази нощ?

– Не искам да разказвам. Той умира от страх, разбираш ли?

– Не. Не разбирам. Къде е гаранцията, че не играе пред нас поредния водевил? Какво? Да не би да не го познавам?

Матвей не отговори, само се намръщи още повече и изпи водката без мезе, дори сякаш не забеляза как.

– Аз му вярвам – каза Маришка.

– Аз също – потвърди Тенгиз, като че без желание.

– Благоносец, ти според мен просто търсиш повод да не участваш – каза Андрей-Страхоборец, като се усмихваше вежливо. – Подчертавам: според мен. Извинявай. Не се обиждай, а?

– Добре – каза Богдан.

– Виждаш го на какво прилича...

– Виждам. На препълнен кенеф.

– Да допуснем. Но нима това не е работа за теб?

– Да допуснем. Вероятно аз трябва да го изчистя. Но няма да го направя.

– Твой проблем – каза Страхоборец, усмихвайки се вежливо. – Живеем в свободна страна...

– Той е самотен като не знам кого – каза Матвей с проникновеност, съвсем несвойствена за него. – Знаеш ли какво ми каза? Представи си километричен стълб по средата на степта. На една табела пише хиляда и трийсет и пет километра, а на друга – три хиляди сто четиридесет и четири. И аз стоя пред този стълб. Сам.

... Какво знаете вие за истинската самота, помисли си Богдан с някакво мрачно удовлетворение. Бих ви казал какво е това истинска самота. Когато никого не искаш да виждаш. Никога. Но каза друго:

– За километрите също ли гарантираш?

– За километрите също гарантирам – отвърна Матвей напълно сериозно.

Богдан реши да изостави тази тема. Макар че много му се искаше да продължи да пита. А помните ли (искаше да попита), как той почти ни убеди, че в Питер се е появила банда „чистачи“? Той така ги наричаше: чистачи. Или нова секта, или нови хора, зигзаг на еволюцията. Те, видите ли, чистели града от гнусотията, на първо място от лъжците – ловели ги и ги биели с върбови пръчки – ритуално, с присъди, в специални тайни помещения, надянали бели маски. А пръчките киснели в оцетна есенция по старинна рецепта... И Юрка-Полиграф за малко да повярва, че още някоя и друга година, и ще остане без работа...

... А когато измисли и съобщаваше като голяма тайна, че в града изчезват хора. И не за първа година. И то доста хора. Изпращат ги в бъдещето. По някакъв странен, неразбираем принцип. И работата е там, че намерили леталния ген на човечеството, който се разпространява като пожар, и се опитват да спасят поне някои... Маришка повярва и веднага хукна да търси тези спасители, за да се погрижат за децата в детската градина...

Добре. Както искате. Аз самият не съм сигурен, че сега разиграва театър. Той е фантазьор, разбира се, но не е Талма все пак, не е Франсоа Жозеф и дори не е Смоктуновски, Инокентий... И изобщо от него ми се повръща...

В този момент от тавана (или от полилея?) като камък падна нещо тежко, многокрако, живо – удари се звучно в захарницата, отскочи, преобърна се и стремително се понесе по покривката в лудешки зигзаг, заобикаляйки бутилките, чашите, бокалите. Несъмнено това беше хлебарка – огромна, както се стори на Богдан, – голяма колкото юмрук. Никога не беше виждал такава... черна, с червени оттенъци и стремителна. Понесе

се на слалом по масата, скочи като лястовица на коленете на Велзевул и незабавно изчезна, сякаш никога не е била тук, сякаш някакво омерзително видение бе блъснало всички в очите и изчезна безследно. Никой не успя истински да се уплаши, но всички дружно и шумно подскочиха, а Маришка изписка късо и заедно със стола се отдалечи стремително към стената.

„Мамицата ти мръсна!“ – произнесе Тенгиз и скочи на крака. Чу се хор от възмутени гласове, в който особено се отличаваха отчаяният вопъл на Маришка: „Махай се, по тебе пълзи, изчезвай, да не те видя никога повече!“. Велзевул правеше успокояващи жестове, раздаваше с двете си ръце въздушни целувки и дори през превръзката се виждаше как се подхилва самодоволно. А когато воплите и проклятията поутихнаха, той зловещо обеща: „Тази гад ще вика в ръцете ми «капиви»“. Но всички бяха толкова зли и ядосани, че никой дори не го попита какво иска да каже с това. Впрочем по интонацията му и така беше ясно.

Накараха Велзевул да стане от стола, да разтвори сакото си, да разкопчае ризата и да разтърси панталоните си. Екстремистите искаха да се съблече гол. Повелителят на Мухите умираше от смях: „Абе няма я при мен! Тя е вече в мазето... Да не е глупава?“. В разгара на разправията на вратата се позвъни и се появи Роберт – строг и сериозен. Както винаги го настаниха в единственото полукресло, наляха му водка, Маришка донесе от кухнята два още топли бифтека. Богдан гледаше как се грижат за лорд Уинчестър и старателно прогонваше подличките мисли за „близостта до тялото“ и за светенето с отразена светлина. Глупости са всичко това. Боб е високомерен, без да е надменен, и строг, без да е жесток. Всъщност напълно достойна личност. А и сенсейт не би държал около себе си недостоен човек. Неизвестно защо, той си спомни как веднъж Тенгиз каза троснато на Роберт: „Ти си символ на супер-хипер-благоприличие. Ти, мамка му, дори когато поставяш капсул, мислиш само как да запазиш благоприличие...“ Тогава Роберт изхъмка напълно благосклонно – очевидно нарисуваната сценка му се стори не толкова обидна, колкото забавна. Не-не, чудесен е нашият лорд Уинчестър, само малко попресъхнал...

– Как е нашият сенсейт? – попита Богдан вежливо. Все някой трябваше да попита.

– Прекрасно – лаконично отвърна Роберт, дъвчейки бифтек.

– Някакви указания? Пожелания? – включи се вече доста пийналият Юра-Полиграф. – Заповеди?

– Свободно. Можете да почивате.

Очевидно Роберт нямаше намерение да се разпростира на тази тема – беше му навик.

– Истинската деликатност винаги е незабележима – изкоментира ситуацията Андрей-Страховорец и се осведоми: – Да ти разкажем ли за какво говорехме?

– На всяка цена. Но накратко.

– Добре. Накратко. Тенгиз, разкажи на човека.

Тенгиз каза:

– Значи така. Аз предлагам следния вариант. Изборите са в неделя. В неделя още сутринта Димка идва вкъщи. Нека поживее при мен, така ще съм по-спокоен. В понеделник аз отивам при Аятолаха и провеждам беседа. След това ще действваме според обстоятелствата. Велзевул, ти до това време трябва да си напълно готов. Ще успееш ли? (Велзевул кимна.) Добре. Имам и план „б“, но първо, Боб, кажи в каква степен можем да разчитаме на сенсея?

– В никаква – каза Роберт, загребвайки сос с коричка.

– Тоест? Ти не поговори ли с него?

– Поговорих. За последен път преди един час. Не можем да разчитаме на него.

– Но защо, мамка му? Какво ти каза?

– Дословно ли?

– Давай дословно.

– Той каза: „Отборът е голямо нещо. Винаги има възможност да обвиниш някой друг“.

– Какво, мамка му, значи това? – попита изумен Тенгиз.

– Така нареченото „Осмо правило на Фингейл“. Ако от това ти е по-леко.

– Това ли е всичко?

– Да – каза Роберт-Уинчестър и се протегна към изстиналите вече филийки на огромния фамилен поднос от порцелан. – Слушай, Матвей – продължи той. – Отдавна исках да те попитам. Може ли да се каже, че твърдението „Бог създаде Вселената“ е на Гьодел⁴²?

Богдан престана да слуша. Изобщо не го интересуваше дали това твърдение е на Гьодел, още повече че смътно си представяше какво означава „на Гьодел“ и беше абсолютно сигурен, че не Бог е създал Вселената. Стана от масата и повика протезето си Вова. Трябваше да работи. В този живот той умееше малко нещо, но това, което умееше, го

---

42. Курт Гьодел (1906 – 1978) – австрийски математик и логик. – Бел. прев.

правеше по-добре от мнозина. Може би по-добре от всички.

Влезе в спалнята. Вова тежко пристъпваше след него, сумтейки като товарен кон. Но в сумтенето му вече се чувстваше работен хъс: протежето предчувстваше работата, а той също обичаше да работи. Макар че засега умееше малко неща.

Вадим лежеше настрана, провесил ръце до пода, зеленикавото му лице беше смачкано от възглавницата. Целият изглеждаше като смачкано животно. Сега представляваше просто тулум, пълен с отчаяние, безсилие и смрадлив страх. Но той е напълно здрав, възрази Вова. Само така ти се струва, отвърна Богдан. Той е нещастен, а нещастieto е болест. Нещо повече, то е утробата на всички болести на земята. Нещастieto не се лекува, констатира Вова. То минава само, като дъжд. Или не минава, каза Богдан. Или не минава, съгласи се Вова. Но тогава то престава да бъде нещастие и се превръща в начин на съществуване...

– Правилно постъпва онзи – цитира Богдан, – който се отнася към света като към сън. Когато сънуваш кошмар, се събуждаш и си казваш, че е било само сън. Казват, че нашият свят по нищо не се различава от такъв сън.

Обаче Вова също бе чел „Книгата на самурая“. И също я ценеше.

– Но от друга страна – възрази той веднага, – дори чаша с ориз или с чай трябва да бъде държана по съответния начин, със съответната бдителност и без ни най-малка немарливост.

Богдан се усмихна и поднесе на протежето си своето любимо:

– Не е необходимо да си непрекъснато нашрек – каза той. – Просто трябва да живееш все едно си ВЕЧЕ мъртъв.

– Това правило не е за нас – каза Вова, като че обиден. – То е за тях.

– За нас също важи, Вова. За нас също... Добре. Да започваме ли?

– Да опитаме – каза замисленият и внимателен Вова и клекна пред Вадим, вирнал своя необятен задник на млад дегенерат.

ГЛАВА ДЕВЕТА ДЕКЕМВРИ. СЪБОТА СКРИТОТО СЧУПВАНЕ

– Той не е музикант! – нетърпеливо повтори сенсеят (за трети път).
– Той не е никакъв музикант и никога няма да стане.

– Но той не се разделя с цигулката! – настояваше татенцето. – Ние му купихме инструментчето и той направо е готов да спи с него...

– С течение на времето се е отказал от машинките-игралки, нали? И от влакчето също, нали?

– Това е съвсем друго нещо! Тогава беше дете.

– Той и сега е дете – каза сенсеят. – Не правете от него възрастен. Ако беше такъв, нямаше да се захвана с него.

– Но педагогът каза, че има абсолютен слух!

– Господин Фираго, аз също притежавам абсолютен слух. Но не съм музикант. Освен това имам абсолютен нюх, но не съм служебно куче.

– Това е съвсем друго нещо.

– Прочетохте ли моето заключение?

– Разбира се! Четохме го като Светото Писание.

– Разбрахте ли какво е написано там?

– Там е написано...

– Там е написано, че момчето по своята природа, по своята същност, по организация на психиката, по настройка на душата, по структура на подсъзнанието си, е систематизатор. Той е талантлив архивар, колекционер, може би бъдещ Линей⁴³ или Менделеев... А вие искате да го направите свирач. За да свири на второразредни сватби. Или да стърже с шапка на земята във входовете на метрото.

– Но съгласете се, Стен Аркадиевич, че ако се положат усилия... Ако все пак го обучавате...

– Усилията тук не вършат работа. Аз не мога да направя добър музикант от добър архивар! Аз изобщо нищо от никого не правя. Дявол да го вземе, обясних ви още от самото начало! Аз само казвам: ето го пътя, по който за него е най-добре да върви...

– Ако са необходими допълнителни уроци, аз съм готов да увелича

---

43. *Карл Линей* (1707–1978) шведски естествоизпитател. – Бел. прев.

хонорара до необходимото...

– Вие нищо не разбирате, Фираго. Не ме чувате. На колко сте години, на четирийсет?

– Четирийсет и две.

– Направете си още едно дете. Може би ще стане музикант. А сега съм зает. Довиждане. Роберт, пригответе сметката на господин Фираго.

Той хукна яростно клатейки глава и разхлабвайки в движение омазната му официална вратовръзка. Роберт веднага стана в стойка „мирно“, демонстрирайки своето уважение. Не че някой го искаше от него, но това трябваше да направи, и правеше, съответното впечатление на клиентите. И господин Фираго също трескаво подскочи – кръгъл и розов като надут балон – и дори направи опит да се поклони на стремително отдалечаващия се учител. Господин Фираго бе бизнесмен, следователно не бе абсолютно магаре – но той, очевидно, просто изобщо не можеше да разбере, че има неща, които не се купуват. „Ако се положат усилия, ако се постараете, ако много се постараете и положите всички необходими усилия...“

– Мислите ли, че мога да му променя мнението? – загрижено попита той Роберт. – Ако, например, много се потрудя?

– Не бих ви съветвал – отзова се Роберт също угрижено. С цялата му достъпна загриженост. – Може да прекалите. Хайде по-добре да се ограничим с постигнатото. По-нататък ще видим.

Това беше безотказен проверен номер. Основното бе да накараш клиента да мисли, че има перспектива, останалото ще дойде от само себе си.

– Тоест, вие мислите, че след някой и друг месец...?

– По-точно след някоя и друга година – каза Роберт и извади договора от принтера.

– Добре... – Перспективата се набеляза, процесът тръгна. – Сигурно сте прав. Разчитам на вашата компетентност. Вие ще ме уведомите, когато настъпи времето, нали?

– Ние с вас ще се виждаме още не веднъж – обеща Роберт. – Вече имаме връзка. Навярно ще са необходими допълнителни консултации. Не еднократни. Така е винаги... Ето ви сметката. Как ще платите – с чек или в брой?

За господин Фираго се оказа по-удобно в брой. И неизвестно защо в койче марки. Капарото бе платил с английски фунтове. Очевидно по този начин икономисваше. Очевидно беше от онези, които постоянно икономисваха четвърт процент. Това беше неговият модус операнди,

постепенно преминал вече в модус вивенди. Това вероятно допринасяше за неговото благополучие. Сигурно беше богат. (Мерцедес, шофьор-охранител, портфейл, пълен с кредитни карти и валута.) Но наред с всичко това си беше и глупак.

– Позволете ми... – каза той и протегна към Роберт банкнота (май от двеста марки). – Като признателност... и с особена благодарност...

Роберт хвърли поглед към хартиятата, изкриви устни и се вторачи в лицето на господин Фираго – не в очите му, а по-ниско, в румените, нервно мърдащи устни. Настъпи миг на остра неловкост, който продължи десетина секунди.

– Край! Разбрах! – господин Фираго вдигна ръце (едната с портфейла, другата с банкнотата). – Разбрах намека! Всичките пари на едно място, правилно, разумно. Бях нетактичен. Да забравим, нали?

Да забравим ли? Роберт вътрешно се усмихна. Няма начин.

– Разбрахме се – каза той. И като почувства в тона си неволно преобрежение, дори някакво господарско високомерие, побърза да добави: – Няма проблеми. Случва се.

И нещо в лицето на господин Фираго, в това румено, глуповато лице на порцеланово прасенце, нещо неуловимо се промени, самият той се промени – като че се изправи и дори стана по-висок. Роберт, удивен и нащрек, се приготви да изслуша горделива тирада (в защита на неопетнената чест и достойнство), но господин Фираго, напротив, сниши гласа си и внезапно попита:

– Дали не пречим на маестрото? Не говорим ли прекалено високо?

За Роберт това прозвуча напълно неочаквано и неуместно. И целият въпрос му се стори като че от друга пиеса, сякаш Салиери-Смоктуновски внезапно заговори с маниера на Юрий Никулин.

– Не мисля – каза той озадачено. – Не мисля, че той изобщо ни чува... Но не бива и да викаме, разбира се – добави той за всеки случай.

– Боже мой! Напротив. А как сте с „бръмбарите“?

– Какви бръмбари?

Господин Фираго се променяше. Къде се дяна розовият балон с прасешките маниери? Пред Роберт стоеше загрижен и внимателен джентълмен, предразположен към напълняване, но въпреки това елегантен и дори важен.

– Всъщност имам предвид записващи устройства – поясни той делово. – Имате ли?

– Не зная – каза Роберт и от удивление се разсърди. – За какво поточно става дума?

– За това, че бих искал сега да поговоря с вас за доста лични неща. Може ли? Или по-добре да не рискувам?

Роберт си помисли, че татенцето е получило пристъп на мания за преследване, допълнена от мания за величие, но господин Фираго незабавно разсея това заключение.

– Имате специални поздравии от Герман Тихонович – каза той с още по-тих глас, точно както някога правеше самият Герман Тихонович. И макар че навремето Герман Тихонович в тази роля изглеждаше доста по-убедително, тя се удаваше и на господин Фираго, и то доста добре.

Тъй, помисли си Роберт и почувства неприятен хлад. Започва се. Три месеца минаха и нищо не е свършило. Тези не пускат: рубли за вход, двайсет и пет за изход...

– Благодаря – каза той, старейки се гласът му да звучи равно, но очевидно или тонът му, или лицето му се промени, защото господин Фираго внезапно се усмихна (не без изящество) и продължи:

– Герман Тихонович ме помоли да разбера как върви ръкописът ви. Три месеца минаха, добър срок са, романът можеше да бъде написан.

– Аз не съм романист – каза Роберт с усилие, побеждавайки желанието да си оближе устните. Сухите устни с изсъхналият език. Мерзост.

– Разбира се – веднага се съгласи помощникът на Герман Тихонович, до неотдавна татенце. – Кой би го оспорил? Но въпреки това? Не аз, а Герман Тихонович се интересува. Кога все пак да очаква обещаното?

Тук можеше да се отговори с поговорката „обещаното се чака три години“, но би било прекалено жалко, дребнаво и злобно. И безпомощно.

– Бих предпочел да говоря на тази тема лично с Герман Тихонович – каза Роберт.

– Ясно! Но така и така съм тук, какво да му предам?

– Така му кажете – рече Роберт с цялата възможна твърдост. – Дума по дума.

– Господи, само не се вълнувайте! – възкликна господин Фираго. – Щом не искате, недейте. Разбира се, така и ще предам. Дума по дума. Какво става, Роберт Валентинович! Лицето ви се промени. Работете спокойно, ние не бързаме. Никой не ви тормози. Главното е работата да стане...

Роберт не отговори и господин Фираго отстъпи, забърза, отново се превърна в татенце – загрижен и леко глуповат, – взе си довиждане, суетейки се. Роберт го изпрати в коридора с каменно лице, подаде му

палтото, шала, шапката. Дипломатическото куфарче. Господин Фираго се опакова с пъшкане и попита угрижено: „Значи вие предполагате, че той ще ме повика?“ – и не дочаквайки отговор, тръгна към изхода, и то така енергично и спорно, че Роберт едва сколасваше да отключва вратите. Разделиха се при решетката. „Много разчитам на вас, Роберт Валентинович. Ако има възможност, опитайте се да ми помогнете... Момчето не се разделя с цигулката...“ Роберт кимаше. Много му се искаше на раздяла да каже нещо (специално за Герман Тихонович), нещо значително, но не знаеше точно какво. В главата му се въртеше само: „Махайте се! Какво общо имате вие с един поет?“ Това би било и значително, и твърдо, но абсолютно неподходящо за ситуацията. Затова той не каза нищо. Дори не си взе довиждане.

После се върна на работното си място, извади от долното чекмедже на бюрото папката с ръкописа и небрежно разлисти няколко страници. Опита се да чете, но се оказа, че нищо не вижда, освен прасешкото лице на татенцето с внимателните очи на Герман Тихонович. Свине. А ти какво всъщност очакваше от тях? Че всичко ще се разсее и изчезне от само себе си? Не, миличък: рубли за вход, двайсет и пет за изход. Но аз и една рубла не съм ви дал, вие безплатно ме пуснахте при себе си. Профес-с-сионалисти... Извади от папката последната страница и прочете забележките на сенсея. Четири точки. По-точно три.

- „1. Понякога го обхваща позив по голяма (нарича се императивен позив), той захвърля всичко и се втурва към нужника.
2. Когато се храни, цялата му брадичка е мазна.
3. Никога не си пере халата и мирише на пръч.
4. Още нещо. Помислете.“

Бе мислил. Но нищо ново така и не измисли. Беше му противно. И да мисли му бе противно и да измисля – също. И главното – не разбираше, защо, по дяволите, и за какво бе нужно всичко това?

„Не забравяйте, че Вашето умение «да помните всичко без изключение» им е добре известно. Затова обърнете внимание на Вашите несполучливи изрази, като «ако не греша», «не помня точно, кой», които в светлината на споменатия факт изглеждат на внимателния читател странно и неестествено...“

После още половин абзац зачеркнат на кръст, но текстът можеше да бъде прочетен:

„Не пишете толкова много за личния си живот. Няма смисъл...“

А отдолу бе добавено:

„Впрочем, пишете както искате“.

Негово Императорско Величество беше благоволил да го напише собственоръчно... Защо? За нещо трябва. Никаква представа нямам защо. А аз трябваше веднага да се откажа. „Не“ – и край. Какво биха ми направили? Нямаше да ме пуснат да изляза в чужбина ли? Та аз да не съм се затичал натам, на мен и тук ми е добре... Плюя на вас. Времената вече са други... Но порядките май са старите, помисли си той с горчивина. „Нова година, порядките са старите, със студена ръждива тел е обграден нашият лагер от всички страни...“ Е-е-е, каза си. Не е точно така все пак... Правилно – не е точно така. Не е смъртоносно, но ми се повръща. На мен. А на него? Нима на него не му се повдига?

Стана, и стъпвайки внимателно, за да не шуми и скърца, излезе в коридора. Спалнята: вратите – широко отворени, малките прозорчета също, тихо и тъмно, нощната лампа не свети. Той лежи на дивана в любимата си поза: вестникът на корема, гърбавият му дълъг нос е вирнат към тавана, единият му пантоф е паднал на килима. Спи. Очите му са затворени.

– Случило ли се е нещо? – попита сенсеят. Оказа се, че очите му всъщност не са затворени. Гледаха, притворени, но много внимателно и с интерес.

– Пак ме намериха – каза Роберт.

Сенсеят мълча няколко секунди, после попита (или обяви?):

– Господин Фираго.

– Да. Попита ме как върви работата по ръкописа.

– Той затова ме измъчи колкото можа. Помислих си: що за магаре е, прости ми, Господи. А той просто е искал да ви оставя по-бързо... И какво му казахте?

– Че няма да разговарям с него. Нека ме извика началството му.

Сенсеят стана с пъшкане и седна, напипвайки пантофа. Вестникът падна на пода, но той не му обърна внимание.

– А вие защо се отнесохте така грубо с него, Робин?

– А как трябваше?

– Не зная... Да бяхте удовлетворили законното любопитство на служителите на компетентните органи. Да бяхте му разказали как върви

работата: привършвам, демек, и като е готова, веднага... Той не е независим човек, защо така грубо го отпратихте.

Роберт направи две крачки, наведе се, вдигна вестника, сгъна го внимателно и го остави на масичката за списания. После каза:

– Доповръща ми се, сенсей, това е всичко.

Сенсейт произнесе (сякаш цитираше максима):

– Те знаят за нас само това, което ние сами им съобщаваме. Нека знаят. Това, което ние с вас им говорим.

– А защо им е нужно изобщо да знаят нещо за вас?

– Работата им е такава. Гадна. Но интересна! Какво, не сте ли съгласен?

– Не зная – рече Роберт. – И не искам да зная. От тях ми се повдига.

– Нормална реакция на нормален човек – каза сенсейт с одобрение.

– Вие сте абсолютно здрав и нормален човек, Робин. За което ви поздравявам.

– Тоест, вие продължавате да настоявате аз да...

– Да, Робин. Най-решително. Това ще е от полза за силите на мира и прогреса. Поварвайте ми.

Беше ясно, че той пак нищо няма да обясни и да намекне дори. И беше ясно като бял ден, че той има цел, план, замисъл. И ще му се наложи да побърза. Щом веднъж се е хванал да работи за него.

– Какво имаме за обяд? – попита сенсейт.

– А какво бихте искали?

– Рибена чорба. И сандвичи с черен хляб и аджика⁴⁴.

Роберт не се въздържа, усмихна се широко като доволен младенец.

– Страшно вредно е!

– На кого му пука. Всичко е вредно. Поправете ме, ако греша: „Всичко приятно в този живот...“

– „Всичко хубаво в този живот е или неморално, или незаконно, или води до напълняване“. Първият постулат на Пардо. Добре, убедихте ме. Ще обядвате рибена чорба и черен хляб с аджика.

– Хляб с масло и аджика!

– С масло и аджика.

Сенсейт удовлетворено въздъхна, отново легна по гръб и положи длани на гърдите си.

– Забележително – каза той. – Тогава още ще похоризонтала. Следобедният сън е сребро, а предиобедният е злато!

---

44. *Аджика* – абхазка подправка от червен пипер, чесън и други. – Бел.прев.

Роберт не го оспори.

Върна се на работното си място и на вратата се позвъни. Нямаше назначено посещение по това време и Роберт, предварително намръщен, отиде да види кой е. Бе дошъл нещастникът Вадим Рийзалтинг-Форс, вече напълно трезвен. Със своето сиво закръпено камуфлажно яке и кожена шапчица приличаше на клошар или на пропилил се студент – замръзнал, настръхнал, с червен нос, мокър.

– Идвам при сенсея – обяви той на прага в отговор на изумено-неприветливия поглед на Роберт.

– Той е зает.

Вадим сякаш очакваше това.

– Тогава просто ще поседя при теб. Може ли? Или и ти си зает?

И такава жалка готовност да приеме най-лошото, такава потисната гордост, такава безнадеждност, смесена с жалка напереност, прозвуча в този въпрос, че Роберт с нежелание се отмести и го пусна да влезе.

В коридора му заповяда да се съблече, да окачи якето, да свали мокрите си маратонки и да обуе пантофи. Отведе го в тоалетната и му даде кърпа да си изтрие лицето. Вадим се подчиняваше безпрекословно и дори с готовност и Роберт си помисли, че отдавна не го е виждал такъв – тих, покорен, послушен. Очевидно вчерашното „очистване на пространството на душата“ бе успешно.

Отначало мислеше да го заведе в дежурната, но щеше да е прекалено близко до сенсея и затова избра кухнята. Още повече, че скоро трябваше да готви обяд.

В кухнята Вадим, като възпитано момченце, седна на табуретка, поставяйки дланите си под себе си. Поговориха. Светски разговор.

– Да направя ли чай?

– Чай-кю?

– Да, чайкю. Да направя ли?

– Какъв имаш?

– „Силен“.

– Е, да, сигурно не е слаб...

– Не. Така се казва: чай „Императорски. Силен“.

Вадим замислено изпя:

– „Всеки пие с радост чая «Великия тигър...»

– Ясно. Искаш кафе-кю“?

– „Кафе ще прием и държавата ще издигнем!“

– Хм. Днес си в добра форма. Водка искаш ли?

– Не – каза Вадим решително. – Стига ми толкова. Още повече, че

сега съм вътрешно чист човек. Защитен, така да се каже. Впрочем, ти видя ли как го прави?

– Богдан ли? Не. Не съм виждал никога. Защо?

– Така. Би ми било интересно да видя. „Изчистване“ е, а не лукова глава. „Изчистване на подпространството“.

– Не зная, не съм виждал – повтори Роберт. – Видях, че влезе при теб със своето протеже, с Вова, а след половин час излезе много намръщен и каза: „Край, стига му толкова на тоя посерко...“ Тоест на теб.

– А Вова какво каза?

– А Вова не каза нищо. Имаше вид на човек, който смътно осъзнава къде се намира и коя година е.

– Силно нещо е това изчистване – каза Вадим. – Нищо не помня. Като се събудих, сякаш не бях аз. Сякаш оздравях от някаква стара зараза... Представяш ли си?

– Не.

Вадим поклати глава, загледан покрай Роберт в прозореца.

– Като че бях съвсем нов човек, при това почти непознат. Страшна работа е нашият Богдаша. А трябва да призная, че никога не съм вярвал истински в него. Мислех, че това са глупости. За бабички... – Той помълча. – Впрочем, във всеки случай, това е временна. Уви.

Роберт не пожела да уточнява. Той и сам знаеше, че е временно.

– Къде е Матвей? – попита той. Просто така, за да смени темата.

– Чуших се от него.

– Наистина ли? Мислех, че седи в колата си отпред.

– Той сигурно седи в колата си някъде, но едва ли отпред... А за какво ти е?

– Така. Исках да поговорим.

– Говори с мен – предложи Вадим. С най-сериозен вид. (За какво? – прииска му се на Роберт да попита. – За какво да разговарям с теб сега? Да се оплакваме един на друг колко сме нещастни – полусмачкани жертви на рекетъори?)

– А ти какво мислиш за това? – попита Роберт.

– За кое?

– „Бог създаде Вселената“ – това гьоделовско твърдение ли е?

– Какво означава гьоделовско?

– Абе такава, което не може нито да се докаже, нито да се опровергае.

Вадим погледна, изкриви уста и промърмори:

– Да ти имам проблемите.

И тогава Роберт се реши. За какъв дявол? Нека знае. Той и досега се надява на нещо, ето го – дошъл е да се унижава...

– Напразно се довлече тук – каза той. – Сенсейт няма да ни помогне по две причини. Първо, той очевидно иска ние сами да решим твоя проблем. Без него.

– Ясно. И второ?

– Второ, Аятолаха е негов клиент.

– Лъжеш – каза Вадим и очите му отново станаха като вчерашните – очи на нещастен просяк, само че трезвен.

– За съжаление не лъжа. Тъй че се налага да разчиташ единствено на себе си.

Сега Вадим го загледа с внезапно удивление.

– Ти си жесток човек. Защо? Или по някаква причина не ме обичаш?

– Нищо подобно – каза Роберт нервно. – Просто ми писна да те гледам как се мотлявиш без полза. Никой няма да ти помогне. Забрави. Ние не сме способни, а той не иска.

– Е, благодаря – каза Вадим бавно. – Утеши ме. Благодаря ти, скъпи мой...

Роберт млъкна. Обърна се с гръб към Вадим и извади (шумно) чекмеджето със зеленчуците. Избра четири големи картофа и ги хвърли (шумно) в мивката. Протегна се за ножа. На душата му беше тежко, сякаш бе направил ненужна и съвсем безполезна пакост. Макар че всъщност отдавна трябваше да му каже истината. Истината. Горчиво-солена. По принцип, истината не е апетитно нещо, а понякога изобщо не става за ядене... Нека я смели тази неговата горчиво-солената, неставащата за ядене... Нищо не може да се направи – трябва да свикне с тази мисъл...

Тогава внезапно откри, че зад гърба му е необичайно тихо. Като че там нямаше никого. Сякаш Вадим (абсолютно безшумно) бе станал и излязъл. Изчезнал. Изпарил се. Бързо погледна през рамо. Вадим седеше в предишната си поза (дланите под дупето), само бе сгушил глава и се бе накокошинил като болно врабче. Очите му бяха широко отворени, но той като че не виждаше нищо.

– Ей – тихо го повика Роберт.

– Ъ... – тихо откликна гостът.

– Какво ти става?

– Защо? – Изражението на лицето му не се промени изобщо. Говореше като насън.

– Да не ти е лошо?

– Не – каза Вадим. – Добре ми е. – Внезапно се усмихна и това изглеждаше странно и дори страшно, сякаш се усмихна неодоушевен предмет. – Мутрата изчезна! – обяви той.

– Каква мутра?

– Червената – поясни Вадим, пак сякаш насън. – Генералската. С мустаците.

Роберт хвана най-близката чаша, наля минерална вода и я поднесе под носа му. Вадим се отдръпна.

– Престани! – каза той възмутено, освободи си ръката и с досада отстрани чашата с почервенялата си длан. – При мен всичко е наред. Ти не разбираш: мутрата изчезна. Половин година ден и нощ е пред очите ми като залепена, а сега като погледна, я няма!

– А какво има? – попита Роберт за всеки случай.

– Нищо няма. Празно... – Той внезапно взе чашата от Роберт и жадно я изпи до дъно. – Пфу, чак се изпотих...

Той искаше да добави още нещо, дори си отвори устата, но не каза нищо. Само рязко обърна глава с едното ухо към вратата към коридора и тогава Роберт също чу приближаващи се тежки стъпки и шляпането на чехли по паркета: „Като моя котарак Фьодор, помисли си. Той, като иска, също може да тропа като кон: цок-цок-цок...“

На вратата се появи сенсейт, по пижама, благ и домашен.

– А – каза той усмихнат. – Вадим Данилич! Лично! Радвам се да ви приветствам у нас. Ще обядвате ли?

Вадим стана, но го направи някак странно, с пауза, сякаш отначало не искаше, но после размисли и стана. Не отговори на приветствието, само се поклони... Дори не се поклони, а кимна късо, както се кима при случайна среща с нежелан познат. Сенсейт каза:

– Нещо не е наред ли? Какво именно?

– Като че ли не знаете! – възрази Вадим. Дръзко. Дори пхна дланите си в джобовете на джинсите, но веднага ги извади. – Два месеца се мъча да стигна до вас. По-лесно щеше да ме приеме президентът.

Сенсейт престана да се усмихва благодушно.

– Да. При президента щеше да е по-лесно. Но нали сте тук? Слушам ви.

– Какво ще ме слушате сега – продължаваше да се репчи Вадим. – Вече е късно!

– Така ли? Късно ли е?

– Късно е.

– Тоест, нямате нужда от мен?

– Да, за Бога! Вие винаги сте свободен. Който притежава силата, той притежава и свобода.

– Благодаря ви – каза сенсеят кротко, а кротостта му бе ужасяваща. Ледена. От такава кротост кожата настръхва. Поне тази на Роберт настръхна. А онзи млад глупак сякаш не виждаше и не чуваше нищо: ръцете му бяха отпуснати, юмруците стиснати, палците стърчаха по детски – сега ще изтърси нещо такова, че веднага ще го изгонят. Както изхвърлиха навремето Ядозуб – веднъж и завинаги. Роберт изпусна нарочно в мивката най-големия нож, но това изобщо не помогна. Истерията беше хванала Вадим.

– Както искате! – викаше той разгорещен, сяп и глух. – Винаги се държите настрана! При това винаги сте прав, нали? Ние при вас само ядем... отгледахте ни, видите ли, и ние при вас сега...

(Що за глупости дрънка този оскотял кретен? Какво има предвид? С какво мисли?)

– ... А вие сте винаги отгоре! С досада изучавате кръговрата на живота. Ние се въртим като шантави, а вие благоволявате да наблюдавате!

– ... А ние сме голи, без кожи останахме, кръговратът ни ги съдра. Нищо! Ще се покръговратим и ще ни пораснат нови! Нали така е според вас? Боговете мълчат, значи не възразяват. Нали изкуството винаги е безпощаден отбор на просветлените...

– ... А вие знаете ли какво е да те отбират? Когато си сам-самичък и никой не ти помага – нито приятелите, нито роднините, нито учителя, на когото се надяваш до последно?

– Зная – сериозно каза сенсеят. Вадим замълча и изхлипа, като че от отчаяние.

– „Върви сам и изцелявай слепите – цитира сенсеят (напълно сериозен, без каквато и да е ирония, която тук би била съвсем уместна), – за да узнаеш в тежък час съмненията на учениците, злорадата гавра и равнодушието на тълпата...“

Вадим мълчеше, но юмруците му внезапно се разтвориха и ръцете му увиснаха свободно.

– Елате, Вадим – каза му сенсеят. – Разбрах ви, но трябва спокойно да обсъдим нещата. По възможност седнали... Няма да се забавим – каза той на Роберт. – Извинете ни за половин час.

Двамата излязоха: сенсеят лек като глухарче, а Вадим вървеше след него с отпуснати рамене, покорно, вяло, като спаднал балон. Връзката с кабинета беше включена и можеше да щракне копчето и да чуе какво

говорят, но Роберт не го направи. Въображението му бе по-слабо от паметта и той си представи само как Вадим се търкаля в краката на учителя, моли за прошка за грубостта и дързостта си и проси помощ. А сенсейт седи пред него като Буда и изрича своите коани. За да заличи тази непривлекателна картина, той ожесточено се залови с картофите, после с морковите, а сетне взе да отваря консервите с риба в собствен сос. Картината изчезна, отново се появи, пак се замъгли. Изобщо, не можеше да се избави от нея. После по връзката се чу гласът на сенсея:

– Вадим си тръгва. Моля ви, Робин, изпратете го.

Той намали газта под тенджерата и тръгна. Вадим вече намъкваше поизсъхналите си маратонки, опрял задник в стената. От неудобната поза лицето му бе червено, той пуфтеше, но не изглеждаше нито жалък, нито потиснат. Нещо повече – изглеждаше доволен. И слава Богу. По дяволите подробностите! Жертви и разрушения няма – за какво друго може да мечтае мирният жител, който не претендира да управлява историческите процеси? И все пак не можа да се въздържа:

– Е? Поговорихте ли?

– Може и така да се каже – отвърна Вадим, който се мъчеше да разбере кое е предницата на якето.

– И какво ти каза?

– На изпроводяк ли?

– Хайде казвай.

– „Ти взе моя костен мозък“.

– Ясно. А преди това е речено: „Времето настъпи. Защо не кажеш какво си постигнал?“

– Да, нещо от този род. Само че той с никого не говори на „ти“. Дори с мен.

– Не го е казал той. Това е от Бодхидхарма⁴⁵. Напоследък се увеличава по дзен-будизма.

– Аха. Като цялата страна на победения социализъм...

Вече стояха пред решетката и Роберт дрънкаше с ключовете, отваряйки вратата. После цитира:

– „Най-сетне дойде редът на Хуй-ке. Той почтително се поклони и мълчаливо застина. Учителят каза: «Ти взе моя костен мозък»...“ Ти също ли почтително се поклони и застина мълчаливо?

– Не – рече Вадим, натискайки копчето на асансьора. – Похвалих

---

45. Индийски монах, за когото традиционно се приема, че пренася дзен-будизма от Индия в Китай. – Бел.ред.

му се, че мутрата е изчезнала.

– И какво означава това?

– Че съм я обърнал. Тръбата с голям диаметър.

Той откровено сияеше. Беше горд. Роберт призна:

– Нищо не разбирам. Но се радвам за теб, Хуй-ке. Радвам се, че най-сетне си добре, Хуй-ке.

– Не попържай! – каза Вадим и влезе в асансьора.

... Докато вървеше към спирка „Московска“ на метрото, докато ровеше по джобовете за дребни за билет (парите му бяха изчезнали в някакво незапомнено „нищо“), докато слизаше по ескалатора (на бегом, както в далечното детство, с опасност за себе си и околните, под тревожните възгласи на дежурната долу), докато чакаше влака в мократа тълпа и докато пътуваше, притиснат от мократа тълпа в стойка „мирно“ – през цялото това време се насилваше да не мисли и все пак мислеше: „Как? Как го направих? Или стана само? Или нищо не е станало и аз просто полудявам от страх?“ Беше му ясно, че не трябва да се мъчи да разбере „как?“. Не е полезно. Дори е опасно. „Някой ме беше предупредил преди време затова. Някой от нашите... Кой?“ Хайде спомни си кой беше тоя умник, тоя разумен Буратино, който ти каза: „Престани да се измъчваш, това или ще мине от само себе си, или няма да мине изобщо...“ Не можеше да си спомни кой го беше казал, макар че паметта му бе запазила и интонацията и уверения поглед: „... и тогава ние ще те прикрием“. През последния гаден месец бяха изречени много уверени думи и направени много самоуверени твърдения, но той запомни само този разговор – може би защото му се предлагаше да не прави нищо, а само да плува спокойно по течението. Към Стикс...

Пред входа на блока му, под една оранжева улична лампа стоеше позната кола, мръсна като кофа за боклук. От нея вече забързано излизаше възмутеният Матвей и прозвуча знаменитият възмутено-недоумяващ въпрос:

– Къде си бил?

– Бира съм пил – отвърна Вадим веднага и сам се засмя на римата, но смехът му секна: Матвей не само го чакаше – той искаше да влезе в жилището му, да присъства там, да го охранява, да го наблюдава и изобщо да контролира ситуацията.

„Не бива да ме контролираш, опита се да му обясни Вадим. Всичко вече е наред. Всичко е о'кей...“ „Ама как! Ние се разбрахме... Тенгиз ясно каза!“ „Е... съм го твоя Тенгиз! Не трябва повече да ме охранявате,

не можете ли да го разберете?“ „Как така не трябва?“ „Ами ей така: свободно, разпръсни се!“

Не, Матвей не можеше да го разбере. Той, след като загуби Вадим, половин ден се мота по улиците, искаше да се обади в моргата, вдигна под тревога всички познати, обиколи дванайсет злачни места и местенца, после стърча цял час тук под лампата, очаквайки кой знае какво... Не можеше да повярва, че целият му труд е бил на вятъра.

– Глупак – каза му накрая Вадим. – Не можеш ли да разбереш, че чакам жена да дойде? За какъв х... си ни ти, питам аз?

– Каква мадама? – попита подозрителният Матвей.

– Людмилка. Помниш ли Людмилка? Манекенката?

– Помня Людмилка – призна Матвей, все още пребиваващ в менгемето на страшните подозрения, но вече значително омекнал. – Нещо хич не ми приличаш сега на Дон Жуан – добави Матвей, пронизвайки Вадим с прокурорски поглед.

– И защо не? За какво намекваш? Много приличам дори. И ако обичаш, не ми разваляй удоволствието. Изчезвай.

В края на краищата се отърва. Изтича по стълбите, отключи вратата на апартамента и на прага се вцепени. Съвсем бе забравил какво е сътворил преди две денонощия и за миг се паникьоса и си въобрази, че ТЕ са идвали – отмъстителни и злобни като харпии, подли и безпощадни. Паниката бе внезапна и съкрушителна, сякаш избухна във вътрешностите му. Той едва не падна – краката му се подкосиха, – но веднага дойде на себе си и си спомни всичко. Влезе в стаята, вдигна и постави (насред хаоса и боклука) падналата нощна лампа (любимата на мама), огледа се и като стъпваше внимателно, отиде до прозореца и погледна през тънките пердета. Матвей не си беше тръгнал – стоеше край таратайката си и с вдигната глава гледаше към прозорците му.

Този няма да се махне, не. Няма да си тръгне никога. Ще чака търпеливо, за да провери ще пристигне ли споменатата Людмилка, кога ще пристигне, сама ли и за колко време... Контрол...

Огледа се, видя телефонния кабел и по него намери апарата под купчина стари списания „Знание и сила“, смесени с папки с ръкописи. Набра номер. (За учудване, телефонът работеше.) Хрипливият глас на Людмилка произнесе високомерно: „Вие разговаряте с телефонния секретар. След сигнала оставете съобщение“. Сигналът прозвуча, но Вадим не остави съобщение. Я вървете всички на майната си! Той трясна слушалката върху вилката, стана и още веднъж се огледа. Ужа! Срамота! Гнусен безпорядък!... По природа бе чистофайник и не можеше да

търпи разхвърляно. Може би именно затова, когато се напиеше и губеше човешкия си облик, винаги сътворяваше подобни погроми. По принципа на доктор Джекил и мистър Хайд... Пак добре, че не бе повръщал по пода след разстройството на чувствата си и загубата на личността...

Цял час старателно, усърдно, дори с някакво сладострастие чистеше авгиевите обори. Матвей навън очевидно се умори да чака (а също така видимо си спомни, че има още едно стълбище откъм двора) и найсетне си тръгна. Когато Вадим свърши с разхвърляните списания, вдигна и постави на мястото ѝ библиотечката, Матвей позвъни и се осведоми как се чувства. Върховно и блажено, отвърна Вадим. „Сигурен ли си?“ Абсолютно. „Имай предвид, че ще си бъда вкъщи и колата е готова. Ако има нещо, веднага се обади!“ А какво става с Тенгиз? „Той също е готов.“ Благодаря, момчета, но за Бога, нищо не ми трябва. Всичко се оправи. „Как?“ попита Матвей. От само себе си, отвърна Вадим. „Ако е така, това е чудесно!“ – рече Матвей и затвори.

Вадим се сети и се обади на леля си в Наклажная. Майка му взе слушалката и те поговориха. Слава Богу, при нея всичко беше наред, само ангината ѝ още не бе минала. И при Вадим всичко беше наред. В целия свят цареше пълен, безпросветен и общ порядък, оставаше му само да премести на място дивана, който сега се намираше по средата на стаята, и да подреди нападалите на пода като пъстро ято мъртви птици книги...

В този миг Вадим си спомни. Спомни си кой му казваше: не се напърай и не се блъскай, всичко ще стане от само себе си или няма да стане изобщо. Разбира се, че беше Андрей Белюнин. Страхобореца. Първия път, когато той целият се тресеше и от отчаяние дотича при него да се жалва и да моли защита. „Не се унижавай с надежда. Всичко ще стане от само себе си, или няма да стане изобщо. Просто смятай, че вече си мъртъв, и тогава никой нищо не може да ти направи...“

Спомни си това и отново му стана страшно, както тогава, макар че сега като че нямаше от какво да се страхува. Дългото породисто лице гнусливо го гледаше от другия край на тунела, осветено кой знае защо само отляво, със златиста равномерна светлина. На всичко отгоре вече съм и богат, помисли си той внезапно. Но веднага прогони тази мисъл като преждевременна и затова опасна.

В същото това време Андрей Юриевич Белюнин (по прякор Страхобореца) седеше в кухнята на своя приятел Серьожа Вагел, известен (сред драбантите) с прякора Ел-де-през. Лениво си подхвърляха

реплики (по повод хокея основно), пиеха бира от дълги студени кутии и наблюдаваха действията на малолетния син на Ел-де-през, който седеше на собствено столче над чиния с храна. Синчето воюваше с вечерята си. Диспозицията беше следната: в лявата си ръка то държеше голяма нахапана филия хляб, а в дясната вилица с набодена четвъртинка кюфте. Половин кюфте и картофено пюре изстиваха в чинията. Освен това приблизително четвърт кюфте, известно количество хляб и пюре се намираха в устата му, от което миловидното му чернооко (на майка си) лице изглеждаше болезнено асиметрично.

Мама и сестричката му в същия момент плуваха в басейна, а татко Ел-де-през старателно и бездарно изпълняваше строгата заповед: „Изпържи кюфтетата, стопли пюрето, нахрани Съществото, дай му супена лъжица пертусин и в осем часа да върви да спи“. Обаче съществото не искаше да яде. Съществото по принцип нямаше апетит, а когато с нахранването се заемеше татенцето, процедурата се превръщаше в истински цирк.

– Дъ-ъвчи! – за кой ли пореден път се разпореда изгубилият търпение Ел-де-през с нарочно сучен глас. – Дъвчи и гълтай. Завалия.

Завалията извърши няколко бързи движения с челюстите си, нищо не преглътна и отново застина в неподвижност, вече почти трагична.

– Не желае – обясни Ел-де-през. – Не желае и това е. Запънал се е.

– А може би така трябва – внимателно предположи Андрей, снишавайки за всеки случай гласа си.

– Как така? Кой ще яде вместо него?

– Като огладнее, сам ще си поиска.

– Ти пък какво разбираш от това? – каза Ел-де-през с уморено пре-небрежение. – Да не си баща...

Андрей плътно затвори очи, вдигна двете си ръце (с дланите напред) в знак на това, че мълчи, предава се и изобщо млъква завинаги, а Ел-де-през произнесе решително, обръщайки се вече не към него:

– Значи така. Сдъвчи и глътни това, което ти е в устата! После изяж това на вилицата, половината от пюрето и те пускам. Разбрахме ли се?

Завалията бързо-бързо закима и веднага задъвка – образцово-показателно, с цялото си тяло: дори потракваше със зъби, подскачаше на стола и усилено размахваше вилицата с парчето кюфте. (Може би с надеждата, че парчето ще отлети на пода и проблемът ще се реши от само себе си?)

– Искаш ли още бира? – попита Андрей опитният баща, ставайки към хладилника. – Има „Туборг“.

- Благодаря, стига ми толкова.
- Виж ти, колко сме твърдокаменни!
- А знаеш ли как другарят Сталин е наричал другаря Молотов?
- Зная: твърдокаменен ленинец.
- Аха. Ама почти. Наричал го е „каменен задник“.
- Ами? И това осъдително ли е било? Или одобрително?
- По-скоро одобрително.

– Странна работа – отбеляза Ел-де-през дълбокомислено. – Всеки разправя, че другарят Сталин е бил винаги в хубаво настроение, добър и се шегувал...

– Това се нарича „селекция на наблюдението“ – обясни Андрей. – Просто тези, които са го виждали в лошо настроение, не са живи и техните разкази историята не е запазила за нас.

– Може би – съгласи се Ел-де-през. А може би той в действителност не е бил лош човек? А?

– Нещо като твоя господар ли?

– Кого имаш предвид? – попита Ел-де-през и веднага професионално застана нащрек (сякаш някой в тълпата пхна ръка във вътрешния джоб на самото си).

– Какво означава „кого“? Толкова много господари ли имаш?

– А-а-а... Не, моят господар си е наред. Грях ми на душата да се оплаквам от него. Печален човек с дълги коси.

Андрей го погледна учудено.

– Ама ти си бил поет! Как само го каза: „Печален човек с дълги коси“!

– Не съм го казал аз.

– А кой?

– Не е важно.

Тогава Андрей усети върху себе си внимателния поглед на черноокоото Същество и искаше да му намигне ободряващо... или да му направи някоя смешна муцунка... или поне да свие съчувствено устни... Но не се реши. Побоя се. Не беше симпатичен на децата и си го знаеше. Нещо в него ги караше да са предпазливи: те се стараеха да не разговарят с него, отказваха да играят и не приемаха шегите му. Това го огорчаваше, но не кой знае колко. Неприятно е, разбира се, когато един такъв симпатяга те гледа враждебно и страхливо, но има и по-лоши ситуации, нали? Например, когато те гледа враждебно някой дяволороден питбул.

– Значи така – решително обяви татко Серьожа, прихванал този обмен на погледи, но разбрал го съвършено неправилно. – Ще ядеш ли,

или ще играеш на зъркели с чичо Андрей?

– Искам сок – обяви Завалията, избягвайки прекия отговор на поставения въпрос.

– Добре. Желанието ти е законно. Наливам сок. Пий. Но после незабавно гълтай това в устата и дояж поне парчето на вилицата – другото остави, аз ще го вдигна. Разбрахме ли се?

Това приличаше на пълна и безусловна капитулация, каквато всъщност си беше. Андрей великодушно не обърна внимание на разгрома на опитния татко Серьожа и попита:

– Добре де. „Печален рицар с дълги коси“. А по-подробно не може ли?

– „Печален човек“. Ако цитираш, прави го точно.

– Виноват. „Човек“. И що за човек е той? За него се разказват легенди. Те истина ли са?

– Зависи кое.

– Например, че от хората прави овчици.

– Как така?

– Идва при него някой – обясни Андрей. – Някой мафиот. Людоед. А излиза смирен като агънце. Вегетарианец.

Ел-де-през поклати глава.

– За първи път го чувам.

– Че апартаментът му е като Ермитажа и Лувъра. Целият в старинни оръжия, ризници най-различни, ятагани...

– Не зная. В къщата му никога не съм бил.

– Ти изобщо виждал ли си го? – попита Андрей меко.

Ел-де-през само изсумтя презрително, после стана и без да каже дума, излезе от кухнята – неестествено безшумен и лек – при неговата маса. Андрей погледна Завалията и не можа да се сдържи – направи му муцунка, в смисъл такива ми ти работи приятелче – какъв лесно възбудим и нервен баща имаш. Впрочем, не се получи никакъв контакт: момченцето отклони поглед и дори отхапа от кюфтето само и само да не общува с неприятния чичко. (Дясната буза веднага стана още по-издута.)

Ел-де-през се върна (също толкова внезапно и безшумно) и пхна под носа на Андрей цветна снимка с неописуема красота: лято, зеленина, разкошна бяла лимузина с ненормална дължина и някакви хора стоят пред отворените ѝ врати.

– Това кой е според теб? – попита Ел-де-през с невъобразимо презрение.

– Ти.

- А това?
- Не зная.
- Той. Забележи: до мен.
- Разбрах. Сразен съм. Предавам се.

... Наистина беше „Печален човек с дълги коси“. Бледо, леко подпухнало лице, ъгълчетата на устата му отпуснати надолу, очите му леко присвити на слънцето (в ръцете му тъмни очила). Всички наоколо се усмихват, показват зъби, но той не. На него му е тъжно. Или може би скучно. Той е някак си... старомоден! Думата е точна – старомоден. Старомодни дрехи. Старомодно лице... Старомодно изражение на лицето... И тази обща печална отпуснатост...

- А жената коя е?
- Съпругата му. Альона Григориевна.
- Красива е.
- Че как!
- Краси-ива е – повтори Андрей. – А деца има ли?
- Има. Синче. Алик. Точно той ни снима.
- А кой е този с бастунчето?

Ел-де-през протегна ръка и взе фотографията.

– Ако много знаеш...

– Го-с-с-с... Големите тайни! Почакай, а какво пише там? Покажи ми!

Ел-де-през показа с удоволствие. На гърба с ясен детски почерк беше написано (с флумастер): „На Ел-де-през с благодарност за всичко“. И витиеват неясен подпис. И дата: юли миналата година. Без число. Сигурно защото е снимана един ден, а е надписвана в друг.

– А защо го наричат Аятолах?

– Казва се Хан Автандилович – рязко каза Ел-де-през. – Или господин Хусаинов. А ти не повтаряй глупости.

Андрей мълчаливо го гледаше: огромен, черен, суров и праведно гневен. После каза:

– Помниш ли Кайлас?

– Да – отвърна Ел-де-през и веднага оемкна, стана Серьога, Серж, Сивия, Щърбавия.

– Черната планина. Долината на Смъртта. Титапури...

– „Обителта на Гладния дявол“... – Серьожа вече не се сърдеше, погледът му стана замислен.

– Ако тогава самият Господ Бог бях нарекъл аятолах, нима щеше да ми се обидиш?

– Абе аз по принцип съм атеист... – Ел-де-през съвсем омекна от нахлулите спомени, но внезапно отново стана суров. – Край! – каза той на Завалията. – Писна ми от теб. Махай ми се от очите, да не те виждам повече. Прибери си играчките! Десет минути за всичко... Дай тук вилицата...

Завалията радостно подаде вилицата с парчето кюфте, слезе от стола и победоносно затропа из апартамента, развявайки излязлата от панталонките риза на квадратчета.

– Не се побеждава със сила, а с търпение – каза поучително Андрей.

– Ти за какво говориш? – попита подозрително Ел-де-през, но не започна да уточнява – пхна в устата си остатъка от кюфтето, а вилицата, без да става и без да се прицелва, хвърли доста точно през цялата кухня право в мивката. С трясък.

– Слушай – каза Андрей замислено. – Според теб защо децата не ме обичат?

– Че тебе кой изобщо те обича?

– Хм. И това е вярно. Впрочем – жените! Жените ме обичат.

– Това не е любов – каза Ел-де-през пренебрежително. – Това е похот. Какво общо има тя с любовта?

Андрей веднага си спомни лица за мъжа, който веднъж решил да покаже на законната си по видеото хард порно, но не го разказа – Сержо винаги бе имал известни трудности с хумора. Не възприемаше смешните истории и нищо смешно в живота не забелязваше. „Абе не зная, не зная – казваше той. – С мен никога нищо смешно не се случва...“ Беше строг човек. Но затова пък надежден като ролс-ройс.

– А той откъде знае, че ти си Ел-де-през? – попита внезапно Андрей и този път бе разбран незабавно, макар че вече ставаше дума за съвсем друго нещо.

– Сам се чудя – призна Ел-де-през. – Знае отнякъде. Той изобщо всичко знае.

– Ти не си ли му казвал?

– Разбира се, че не. За какво? И кога? Той с мен само два пъти е разговарял: когато постъпвах при него и когато ме изпрати на тази командировка...

– Каква командировка?

– Командирова ме да охранявам този, Професора, нашия кандидат.

– А-а-а...

– Но не съм там за постоянно – обясни Ел-де-през, изваждайки от

хладилника нова бира. – При кандидата. Само за изборите.

– Е, и тежка ли е работата?

– Не. Нормална. Дори бих казал лека. На кого е притрябвал нашият Професор?

– Казват, че изведнъж рейтингът му страшно се вдигнал – отбеляза Андрей, сякаш между другото.

– Да, така казват. Днес сутринта звъннах в шаба – там всички подскачат от възторг. Изобщо странно се получи – как така изведнъж?

– Нямам представа – излъга Андрей. Имаше някои съображения по този повод.

– На кого му пука? Не мога да дочакам да свърши целият този цирк и да се върна при момчетата. Писна ми. Екипът на този Професора е от нервнболни. Всички са шашава.

– А ти какво очакваше? Висша политика е това.

– Да бе, висша... – промърмори Серьожа Ел-де-през. – Няма що. Може би искаш все пак още бира? Празна кутия смучеш втори час?

– Благодаря, не бива. И така ми е добре.

– Да не се страхуваш, че ще напълнееш?

– Не. Аз по принцип от нищо не се страхувам, както може би си чул.

– Чул съм, чул... Няма да стане от тебе бодигард.

– И защо?

– Защото – поучително произнесе Ел-де-през, отваряйки поредната кутия – истинският бодигард трябва да се страхува от всичко. Само тогава от него ще има полза. Ако лелка в тълпата погледне в огледалото да си начерви устните, ти си длъжен да трепнеш и да застанеш нащрек.

– Ама че работа имаш! Така ли подскачаш по цял ден?

– Да, за Бога. Външно не го показвам, разбира се. На вид съм като египетски сфинкс. „Каменен задник“...

Той се засмя, но някак насила. Лицето му изведнъж като че се съсрати, очите му спряха да се движат.

– Ако някой глупак, който си разхожда кучето, погледне някак особено... – Той замълча, а после промърмори: – Знаеш ли, аз все пак ще се обадя още веднъж... – Извади от задния си джоб мобилния телефон и натисна копчето. – Нещо изведнъж ми стана неспокойно – обясни той извинително. – И аз не знам защо... Толян, ти ли си? Да, аз съм. Какво правите? Така ли? С водка празнувате? Не е ли рано още? Питам, не сте ли подранили? Така ли? Е, слава Богу... Хайде. Хайде, казвам! До утре... Празнуват! – обясни той на Андрей и видимо се развесели. –

Празнуват корифеите! Не е ли рано?

ГЛАВА ДЕСЕТА НЕДЕЛЯ ФИНАЛ

Той стоеше пред хладилника, дъвчеше сандвич с яйце и гледаше какво още да извади. Навън бавно падаше сняг, беше тихо и спокойно. Той с удоволствие не мислеше за нищо. Днес се чувстваше забележително леко и добре, не искаше да мисли за нищо и вътрешно усещаше лека и топла, ласкава и пухкава пустота. Може би за първи път през последната половин година.

Наспа се добре и сега с удоволствие предвкушаваше как ще приведе в ред хола, който предния ден бе поподредил, но не достатъчно, определено не достатъчно. Стаята извикваше в паметта му стара реклама: „Така изглежда под микроскоп трудно за изчистване петно“. Трябва да се възползвам от случая, помисли си той с приятно предчувствие. Ще подреда най-сетне книгите както трябва: събраните съчинения отделно, белетристиката отделно и по азбучен ред, научната литература на стелажка вляво.

Чу се звънецът на входната врата (той автоматично погледна часовника с кукувицата от дядо му). Точно в дванайсет: дзън, дзън, дзън-дзън-дзън – трябва да е някой от старите пушки. Най-вероятно Матвей със своя целеустремен нос на дългнестото си лице. Трябва веднага да го изпрати за храна. Не бива да му дава дори да се опомни, вкъщи дори хляб няма...

Оказа се, че не е Матвей, а съвсем непознат човек с таке, който го гледаше изпод трагичните си вежди с трагично черните си немигащи очи. Зад гърба му в сумрака на стълбището се виждаха още някакви хора и още неразпознал ги, Вадим се задъха и спокойствието, обзело го от предния ден, стана минало необратимо, тревогата отново се надигна и избухна като бомба в старо блато. Той дори като че за миг ослепа от този страшен вътрешен взрив, разбра кои са тези хора (както кучето без думи, без имена, без названия разбира) и тогава човекът с такето произнесе:

– Здравейте, Вадим Данилович. Наминах само за няколко минути. Ще ме поканите ли?

Вадим послушно отстъпи в коридора и човекът с трагичните вежди

го последва, сваляйки такето си; после от сумрака се появиха онези двамата: отпред елегантният, в кожено палто до петите, аристократично бледият, отвратително познатият с лакираната показалка-бастунче в дясната ръка.

И тогава Вадим каза хрипливо:

– Не. Този не. Няма да му позволя!

Човекът с такето тутакси (без да се учуди ни най-малко и много вежливо) помоли аристократично елегантния:

– Ераст Бонифатович, останете навън. Моля ви. И ти, Семьон, също. Аз няма да се бавя... Ще ми позволите ли да се съблека? – попита той Вадим.

– Да – каза Вадим със схванато от пристъпа на внезапната ненавист гърло. – Да, разбира се.

Ненавистта отмина също толкова внезапно, както бе дошла, но мислите и чувствата му се мятаха в безпорядък. Този беше (съвършено очевидно), именно този човек го бе мъчил, терзал, заплашвал (и до срамота го уплаши, до кървава диария!) през последната половина година; той не беше човек – звяр, нравствен изрод, жесток палач, компрачикос⁴⁶ шибан, свиня, етически отпадък... Сега би следвало да го удари... Но вместо това той съвършено необяснимо, въпреки разума си и логиката, изпитваше към него най-дружеска симпатия, някакъв ласкав резонанс и дори неизвестно защо – съчувствие. Беше му ясно, че този човек в момента сам изпитва мъчителни душевни мъки, защото е нравствено болен и се нуждае от най-обикновено човешко съчувствие. И на него много му се искаше да изрази такова съчувствие...

... Например да му помогне да се съблече. И Вадим пое от ръцете му лекото кожено палто и го окачи на закачалката, а черното мефистофелско таке с капчици от полуразтопени снежинки остави на масичката под огледалото...

– Заповядайте – покани го той с максимално възможното радушие и го въведе в хола, макар че отначало искаше да го вкара в кухнята, където би отишъл с някой от своите приятели. Но този не беше свой. Твърде симпатичен и явно много нуждаещ се от душевен уют и дори помощ човек, но по никакъв начин не е свой. Чужд. Напълно чужд... Пък и беше невъзможно просто така, веднага, без каквато и да е подготовка, съвсем без наказание (нека дори формално-показно) да забрави

---

46. В Средновековието, престъпници, които отвлечат деца и осакатявайки ги, ги продават като шутове и придворни джуджета. – Бел.ред.

всичките обиди и рани, които му бе нанесъл неотдавна.

Учудвайки се на своите несвързани и дори противоестествени чувства, той покани госта да седне в мамино кресло, седна срещу него и с напълно светски тон го попита: „Чай?“ С точност знаеше, че няма да им трябва никакъв чай и никакъв светски разговор няма да проведат, пък и не умееше да води светски разговори, но нещо го накара да зададе този въпрос и да се усмихне очаквателно в отговор на вежливия и обстоятелствен отказ.

– Благодаря, не – отказа гостът с най-сериозен вид. – За утринен чай е късничко, а за файф-ъ-клок, съгласете се, е още доста рано... – Той направи микроскопична пауза и се представи: – Казвам се Хан Автандилович. Нали не се познаваме?

– Много ми е приятно – каза Вадим. Трябваше нещо да отговори. (Макар че всъщност би следвало да отвърне по съвсем друг начин: „Какви непознати! От това ваше непознанство, може да се каже, ми се смъкна цялата кожа. Особено на пръстите“. Впрочем това щеше да е грубо. Неприлично, неадекватно грубо. И неуместно.)

– Мен често ме наричат Аятолах – продължи Хан Автандилович с предишната печална непринуденост. – Вие вероятно знаете това. Но така ме наричат само онези, с които не се познаваме.

– Да – каза Вадим. – Разбирам.

И сега той действително разбираше много добре, че само свършено чужд човек, който никога не е чувал този мек, печален глас, който никога не е виждал трагично извитите вежди и дългите черни коси, обрамчващи тясното бледо лице, само безнадежден дивак и варварин, само отявлен простак, само долнопробен клошар би свързал този славен и печален човек със сумрачния азиатски прякор Аятолах.

– Виждам, че правите ремонт? – полувъпросително, полуутвърдително произнесе гостът, озъртайки се.

– Да... нещо такова... Подреждам... – Вадим си спомни как бе възникнал безпорядъкът и отново почувства пристъп на злоба, но пак срещна печалния поглед на Хан Автандилович и злобата се изпари, замени я съчувствие и готовност да съпреживява, щом се налага.

Настъпи късо мълчание, петнайсет секунди взаимна неловкост – печалният човек сякаш не знаеше с какво да започне нова страница в разговора, колебаеше се и вътрешно се свиваше от своята несигурност. Вадим почти физически усещаше тези колебания и тази неувереност. Би се радвал да помогне, би се радвал да каже нещо, за да наруши мълчанието, но изобщо не си представяше какво именно. Не можеше да започне

разговор за света навън, нали?

(И си помисли изведнъж, че гостът изобщо не е толкова самоуверен и важен, както се стреми да се показва и каквото впечатление прави на пръв поглед. В него имаше някаква неуловима червоядина, някакво скрито опасение, може би дори страх? И това беше неразбираемо и неприятно, и дразнеше като забелена кожа около нокът.)

– Преди всичко – отгърна все пак нова страница Хан Автандилович, – позволете ми да ви поздравя. Вие извършихте подвиг, който... Да, да, да – не спорете, моля: всеки, който прави невъзможното, извършва подвиг!

Вадим нямаше никакво намерение да спори, макар и да се съгласи с тези неочаквани и дори прекалени комплименти също би било някак странно. Ако не друго, поне нескромно. С удоволствие би отвърнал с някакво рекламно клише, но като че нарочно нищо подходящо не му идваше наум и той само повдигна рамене в смисъл „добре де... какво толкова... не си струва да говорим...“.

– Забележително е, но вие съвсем не изглеждате щастлив – каза Хан Автандилович удивено. – Изглеждате уморен.

– Така си е – съгласи се Вадим, поразен от проникателността на госта. – Уморен съм като Сизиф – добави неочаквано за себе си. – Представете ли си колко уморен е бил Сизиф, когато най-сетне е успял да избута скалата на върха?

(Брей, че красиво го формулирах, помисли си той с учудване. И как го измислих?)

– Представям си – каза Хан Автандилович с готовност. – Много добре си го представям и мисля, че той изобщо не се е чувствал щастлив.

– „Щастието може да бъде намерено само по отъпканите пътища“...

– Наистина ли? Откъде е това?

– Пушкин е обичал да го повтаря. Май е от Шатобриан. Или от Монтен? Не помня. Стори ми се много точно казано: щастието е любовта, семейството, приятелите... Добре известното, обикновеното, без каквато и да е екзотика...

– Да. Много точно. Много.

И отново настъпи натегнато мълчание. Темата за щастието се изчерпа, темата за Сизиф още повече. На лицето на Хан Автандилович се появи страдание, но той го преодоля и каза, сякаш започваше лекция:

– Работата е там, че в съвременна Русия голям началник може да

стане или бивш партиен функционер, или така нареченият стопански ръководител, или човек от силовите министерства...

– Или криминален престъпник – вмъкна Вадим не без яд. Просто не можа да се въздържи. Онзи си го изпроси.

– Да, разбира се. – Хан Автандилович предпочете да не забелязва ехидността, а може би действително не я забеляза. – Просто у нас криминалният престъпник е някаква разновидност на човека от силовите министерства: скрита, тайна, грозна сила... Но аз исках да кажа, че изключенията са възможни, макар да са малко вероятни. Нещо повече, те може би са опасни. Ще изберат, например, лекар и ето ти Папа Док⁴⁷ в руски вариант. Представяте ли си Папа Док в руски вариант?

– Ами как да кажа – възрази Вадим. – Виртуалната история винаги е по-страшна от реалната.

Хан Автандилович безшумно изръкопляска.

– Много точно. Но защо решихте, че руският Папа Док е виртуална история?

– Защото виртуална е тази история, която би могла да се осъществи, но не се е осъществила.

– Тя се е осъществила! – каза Хан Автандилович проникновено и напористо. – Благодарение на вас, но се осъществи.

Вадим известно време гледа бледото, печално усмихващо се лице и накрая проговори:

– Но нали вие искахте да бъде избран Интелигента? Не разбирам...

– Аз ли съм искал? – учуди се Хан Автандилович. – Грешите! На мен ми е абсолютно безразлично, уверявам ви... Сам помислете, какво общо имам аз с това? Друг е въпросът, че самият опит да се обърне ходът на събитията... да се обърне „тръбата с голям диаметър“ – така, струва ми се, наричат това – е вече чудо. Да повярвам в това, първоначално бе невъзможно...

– Почакайте – прекъсна го Вадим нервно. – Да не искате да кажете, че не вие ми поръчахте... да обърна тръбата?

– Ами разбира се, че не съм аз! Вие придавате на моята особа прекалено голямо значение. Никога не бих се осмелил да ви поставя такава задача. Помолиха ме и аз не можах да откажа.

– Кой ви помоли?

– Не знаете ли? Не се ли досетихте?

---

47. Франсоа Дювалше (Папа Док) – хаитянски диктатор, известен с жестокостта си, управлявал 1957–1971 г. – Бел. ред.

– Не.

– Не ли? – Хан Автандилович очевидно бе твърде затруднен. Той като че вече съжаляваше за започнатия разговор. – В такъв случай не съм сигурен, че бих могъл... Защо? Няма никакъв смисъл...

– Няма никакъв смисъл ли? В какво?

Хан Автандилович не отговори. Явно не искаше да лъже, но още повече не искаше да каже истината. След недвусмислена и откровена пауза той рече внезапно:

– В края на краищата какво ви пука? Не това е главното. Главното е, че всички ваши проблеми вече са решени. Всички. Вие победихте. Следователно, както казва един мой познат, „можете да дишате свободно“.

Това беше доста пошло преиначаване на много познат стих. Всъщност плоска шега. Сега съвършено неуместна. Но беше произнесена с внезапно демонстрирано и далеч не шеговито високомерие и Хан Автандилович стана внезапно така недостъпен и величествен, че Вадим (чудейки се на себе си) изведнъж се разтрепери вътрешно и откри на лицето си отвратителна усмивка. Тукати си спомни Пушкин: „Дявол да го вземе, почувствах подлост във всяка вена“ и, за да пребори внезапно то и срамно чувство, произнесе с рекламен патос:

– „Свободно дишане! Бързо и за дълго!“

Обаче Хан Автандилович очевидно не гледаше телевизия, затова изобщо не разбра този глупав лозунг. Той само повдигна въпросително своите трагични вежди, сякаш чакаше обяснение или поне продължение, но не ги дочака и повтори:

– Какво ви пука, Вадим Данилович? По-добре ми обяснете какво ще правите сега? Още ли не сте мислили за това?

Въпросът бе добър, защото Вадим, разбира се, за нищо подобно не бе мислил. И нямаше намерение. Сега искаше само да разбере кой му бе „поръчал“ и защо. Напълно безполезно и дори глупаво желание, но затова пък абсолютно естествено.

– А защо изобщо трябва да мисля за това? – попита той с раздразнение.

– Защото – каза Хан Автандилович проникновено – сега сте в известен смисъл източник на еволюция.

– И какво?

– Всъщност нищо особено... Освен че ви се налага да бъдете внимателен. Четох някъде, че еволюцията изяжда породилите я причини...

– Аз също съм го чел – каза Вадим бавно. – Също някъде.

Неочаквано звънна телефонът, двамата трепнаха и Вадим отново (мимоходом) отбеляза за себе си, че гостът само изглежда нахакан, а всъщност е напрегнат и като че очаква всеки момент неприятност. Вдигна слушалката.

– Ало.

– Андрей е – каза Страхобореца. – Той при тебе ли е?

– Д-да... Кой се обажда?

– Къде сте? В хола ли?

– Аха.

– Или в кухнята?

– Не, в хола. Защо?

– Нищо. За всеки случай – неясно обясни Страхоборец. – Не бой се – добави той. – Дръж се още пет минути и ние ще дойдем.

– Кои сте тези „ние“? – попита Вадим, но онзи вече бе затворил. Вадим сложи слушалката и като повдигна рамене, каза на госта: – Странно обаждане. Очевидно момчетата след малко ще дойдат...

Каза го като извинение, но гостът го разбра по друг начин и веднага се разбърза.

– Разбира се, разбира се... Извинете, заседях се, а исках само да изразя възхищението си от вас... Впрочем, ето... – Бръкна в пазвата си, там ръката му се закачи на нещо, той почервеня от неудобство и извади и сложи по средата на масата пачка долари с бандерол. – Моля ви... – Изведнъж лицето му се изкриви необичайно, сякаш го опариха с огън или видя отвратително привидение. – Какво е това?! – почти извика той, като скочи трескаво и вдигна стола пред себе си, за да се предпази.

Вадим се огледа и също скочи. От спалнята към тях се носеше нещо черно на райета, като някаква въздухоплавателна медуза, голяма колкото длан, както се стори на Вадим. Издаваше неприятно жужене, а пипалата му висяха неподвижно като парализирани, дългото раирано тяло се разтърсваше безпричинно и над него като вертолетен винт висеше прозрачно сияние. Това беше гигантска оса. Тигров стършел. Миналото лято цяло гнездо се бе появило над терасата и той поведе истинска война с тези чудовища, дълги колкото пръст – бяха безстрашни и опасни като летяща аспида.

Вадим изпъшка и отстъпи неволно.

Стършелът вече плаваше над масата и се насочи право към Хан Автандилович, сякаш се целеше в него – бавен, страшен, неотвратим. Вадим отчаяно го ударите ръка, без да има време да помисли за

възможните последствия или да се изплаши истински.

Имаше чувството, че ръката му удари стиска сухи листа. Стършелът падна на масата, разтворил раираните си крака, дългият му раиран корем потрепваше, а жълтеникавите му крилца трептяха безсилно. Беше чудовишно, неестествено огромен – колкото среден пръст. Вадим никога не беше виждал такъв и дори не подозираше, че може да съществува.

– Благодаря – каза Хан Автандилович, едва мърдайки схванатите си устни, и веднага добави с отчаяние: – Още един! Гос-споди...

От спалнята с жужене плаваше втори – още по-голям, още по-страшен и още по-опасен на вид. Но този се движеше очевидно трудно, като улучен бомбардировач, едва плъзгащ се към родното летище, само дето след него, естествено, не се влечеше гъст дим. Летеше несигурно, сякаш слепешком, без да разбира накъде и защо. „Вертолетите са душите на ударените танкове“ – спомни си Вадим ни в клин, ни в ръкав. Този гигантски, вял, полумъртъв бомбовоз също му се струваше нечия душа – душа на някакво подземно отровно чудовище. Не безсмъртно, а напротив – умиращо. Едва се добра до масата и падна на двайсетина сантиметра от първия, но за разлика от него не помръдна повече – лежеше неподвижно и безсилно върху покривката, като смачкан.

Хан Автандилович беше вече в антрето. Обличаше си панически палтото, не уцелвайки ръкавите. Беше болезнено сив, със сякаш внезапно появила се няколкодневна, черна като въглен брада – устните му мърдаха, бърбореше нещо неразбираемо, нещо от сорта „втори път вече...“ и „това не е случайно... това е заплаха...“. Вадим му помогна да се облече, отърси такето от капките и му го подаде. Той нищо не разбираше, ситуацията му се струваше почти фантастична, не разбираше откъде се взеха посред зима тези дяволски стършели. (И къде бяха досега? Под кревата? Зад дивана? В гардероба?) И още по-неразбираема, почти неприлична беше паниката, ужасът, който терзаеше неговия печален гост. Всъщност у него не бе останала никаква печал. Никакво достойнство. Само необяснима, патологична паника...

Тогава на вратата се звънна и някой удари с юмрук по нея. Чуха се възбудени и неприятно високи гласове – три или четири гласа, мъжки, като че непознати.

– Господи! – възкликна Хан Автандилович. – Тия сега ще се избият!

Той разтвори вратата и на стълбищната площадка, сред вечно вонящия сумрак, осветяван само от полилея в коридора, се показаха познати лица: Андрей-Страхоборец (високомерно и презрително сипещ къси

псувни), Юра-Полиграф (прегърнал кесия с храна, румен, дори червен като ябълка, и също псуващ) и Семьон (по дяволите! – с истински пистолет в ръка). Те си крещяха и не се чуваше нито една разумна дума – само абсолютно грозни псувни.

Хан Автандилович се преобрази мигновено и неузнаваемо. Без да губи нито секунда, той застана между тях, разперил ръце.

– Стоп-стоп-стоп! – закрещя той властно и с неочаквано висок глас. – Стига! Приберете шпагите, господа, приберете ги! Семьон, махни тоя пистолет. Веднага! Альоша! – обърна се той към някой невидим, който, очевидно, стоеше по-долу на стълбището и вероятно също с пистолет. – Алексей, успокой се! Нищо страшно няма. Никой няма намерение да напада, нали така, господа? – вече към Страхобореца, на висок глас, но с най-доброжелателен тон и с най-доброжелателно изражение на лицето.

– Светата истина – прекъсвайки псувните, се отзова Страхоборец – прекрасен, благороден и величествен като крал Артур. Или като сър Найджъл. Или като лорд Гленарван. Беше удоволствие да го гледа човек, ако не беше треперенето в коленете при мисълта, че застиналият в класическа бойна поза Семьон (а също така и невидимият оттук Альоша) ще открие огън на месо от своя огромен никелиран пистолет, който изобщо не мислеше да прибира.

– Във всеки случай НИЕ... – Страхобореца направи мощен акцент върху „ние“ – ... изобщо нямаме намерение да нападаме. Но имаме намерение да защитаваме! И то много решително.

– Кого и от какво? – осведоми се Хан Автандилович, като направи крачка встрани и натисна надолу никелирания пищов на непреклонния Семьон.

– Вие прекрасно знаете кого и от какво – обяви Страхобореца високомерно. – Не се преструвайте! Всичко знаете. По-добре ми кажете, господа: вие днес през целия ден се сблъсквате с дребни, но омерзителни неприятности, нали?

– Да – каза Хан Автандилович след кратко забавяне.

– Надявам се, че сте проявили съобразителност и сте разбрали, че това изобщо не е случайно?

– Значи те са ваше дело... – изрече Хан Автандилович с известно удовлетворение.

– Представете си, да.

– Господи, но защо?!

– Искаме да оставите нашия приятел на мира.

– Вадим Данилович ли имате предвид? Но аз нямам никакви

претенции към него! Ние сме в прекрасни отношения. Аз дълбоко го уважавам и ценя...

– Това вече е нещо ново – процеди през зъби Страхобореца и въпросително погледна Юрка-Полиграф.

Юрка-Полиграф (трезвен като краставичка и напрегнат като преди голяма битка) вече бе готов да се нахвърли върху Хан Автандилович като пойнтер върху горски бекас, Той прихвана погледа на Страхобореца и кимна късо и отчетливо, сякаш постави печат върху текст. И тогава Страхобореца погледна към Вадим и изкриви с недоумение устни по най-комичен начин.

– Мамка ви – каза му Вадим с пресъхнало гърло. Най-сетне гласът му се появи. – Шибани защитници...

С това конфликтът благополучно приключи и високите договарящи се страни се разделиха като че доволни от себе си и напълно удовлетворени. Във всеки случай поне така изглеждаше външно. Хан Автандилович се поклони и, съпроводен от Семьон и Альоша, тръгна към своя мерcedes, а срещу тях демонстративно бавно, с чувство на голямо достойнство по стълбите се качваха: Велзевул с насмешливо победоносен вид и Матвей, който лекомислено въртеше на показалеца си синджирче с автомобилни ключове. Разминаха се без поклони и реверанси, хладно, но без взаимни нападки, без викове и вадене на оръжия.

После цялата компания на старите пушки с грохот и победни възгласи се юрна в апартамента, повличайки със себе си и домакина. Изчезна напрежението от бойната схватка – стана им леко и хубаво, отпуснаха се – всички се зачервиха, весели, гръмогласни и дяволски доброжелателни към целия свят.

– Я какви зелени натюрморти! – изкрещя Велзевул, едва влязъл в хола. – Откъде ги изкопахте, Вадим Данилович?

Вадим мълчаливо му показва среден пръст и прибра парите в задния джоб на джинсите си (беше с цип). Стършелите бяха изчезнали от масата. Сякаш никога не ги е имало.

Но ги имаше.

– Как ти се сториха моите питомци? – продължи Велзевул, като съблече палтото си и го хвърли в пространството. – Харесаха ли ти моите Vespa stabro? Направиха ли необходимото впечатление? Предполагам, че нашият Аятолах е напълнил гащите? Очарователни същества, нали? Брем е казал: „Гнездата им достигат доста почтени размери – големи почти колкото кофа“. Но старият Брем не е виждал днешните стършели-мутанти!

Вадим искаше да го попита къде в момента са тези впечатляващи *Vespa scabro* и има ли опасност да дойдат отново при него през нощта, но Велзевул не го слушаше – той вече страстно разказваше (на всички желаещи да слушат и на нежелаещите също) как сутринта организираше за Аятолаха „малък уютен цирк“ с подбрани мокрици (*Oniscus asellus*) в главните роли. Също мутанти, разбира се.

– ...С мутантите става най-добре, те са послушни, вяли, съгласни са с всичко, разбираш ли ме? Със сигурност е напълнил гащите! Гарантирам! Жалко, че никой не видя това, но аз и така зная, че негово светейшество се е насрал!

Разбира се, той беше героят на деня, нашият Велзевул – кльошавият, дългокракият, костеливият Повелител на Мухите, той е и Рмоахал⁴⁸, той е и Главатл, той е и толтек – достоен наследник на расата на древните атланти, със силата на словото и мисълта заповядващ на животните и растенията. Той намери цаката на непобедимия владика. Той го принуди да се откаже от злобните си замисли. Той го накара да напълни гащите... Но го слушаха невнимателно, защото беше дърдорко. Прегръщаха костеливите му рамене, тупаха го по прегърбения гръб и разрошваха и без това рошавата му грива (жълтеникава като на лъв). Разчувствалият се Матвей се опита дори да го целуне. Но основно се занимаваха не с Велзевул, а с подготовката на пира на победителите: отваряха донесените бутилки, сервираха в чинии мезетата и искаха от домакина прибори... Шумяха и се веселяха като победители. Изобщо не разбираха какво се беше случило. Струваше им се, че всички проблеми вече са решени благополучно и че именно те са ги решили.

Днес те бяха герои. Всички до един. Проследиха Аятолаха из целия град, още от сутринта. Героят Матвей бе захапал като булдог неговия ослепително бял мерцедес и не се отдалечаваше и на крачка от гадината. Правеше го напълно професионално, ако не се смята случката на ъгъла на „Московска“ и „Фрунзе“, когато, увлечен в преследването, едва не се хакна в мерцедеса, но Бог го спаси.

Героят Андрей проведе преговори с противника на недостижима за обикновен човек дипломатическа висота: смаза гада с лично превъзходство и въвн от каквото и да е съмнение надмина по псувни Семьон с неговия посран пистолет. Що се отнася до героя Юрка-Полиграф, то той беше както винаги точен, еднозначен и чисто конкретен...

... В чест на всички тези подвизи, пиха с бурен ентузиазъм и дори

---

48. Герой от романа на Лин Картър „Тонгори пиратите от Таракус“. – Бел.прев.

жадно, отново напълниха и отново пиха. Главите им се завъртяха. Матвей го изби на песен и незабавно запя – старинна, отдавна забравена и излязла от употреба, но винаги прекрасна песен:

По пътя към Бийгъл-Дъбъл (По пътя към Бийгъл-Дъбъл!),
Където расте сенчеста топола...

И Велзевул веднага подхвана („с четвърти глас“):

Вървеше весел момък, без да жали ботушите,
с клонки му махаше тополата...

Изясни се, че всички знаят тази песен и неизвестно защо станаха (с чаши в ръце), тържествено, сякаш се изпълняваше любим химн.

Знаеше веселият момък: чака го любимото градче,
Чака го родният Бийгъл-Дъбъл!

... Що за дяволия, мислеше си Вадим, старателно изпълнявайки енергичните синкопи. Какво ни стана изведнъж? Що за всеобща, внезапна и взаимна любов? Мислите му се объркаха. В ума възникна: „Еволюцията унищожава породилите я причини...“ Това следваше да се обмисли. Впрочем, защо? Може би напротив, не трябваше нищо да обмисля, а по-добре още веднъж да пие... и после отново да налее. В края на краищата майната ѝ на еволюцията. Изобщо. Главното е, че всички тук сме братя... и завинаги. А къде бяхте вие, когато се насирах от страх? – попита той, грозно смръщвайки вежди. Къде? Само преди седмица? И изведнъж – ето – като че ви дойде просветление... И в същото време си каза: не бива така да мисля. Това е лошо. Това е недостойно. Така не бива да се мисли за приятелите. За братя... Не съди, братко! (стори му се, че се намесва Юра Полиграф.) Кой, моля ви се, съди? Аз ли? И не помислям дори. Страшният съд. Районният. „С решение на Районния Страшен съд, потвърдено от Градския Страшен съд и сега ще бъде обжалвано във Върховния Страшен съд“... О, хищни жертви на века! В края на краищата всички хора са слаби. Всички без изключение. И особено слаби са така наречените супермени: те не са способни да се справят със себе си и си го изкарват на другите. Също слаби... Глупости? Макар... Нека да са глупости. Нали е казано: ако искаш да те чуят – говори глупости...

... Андрей се приближи, прегърна Вадим през раменете и ласкаво

го покани да отиде някъде с тях... Някъде надалеч, в непроизносимата далечина... Там има страна на хълмове, цяла планета от хълмове, те са хиляди – заоблени, еднакво ниски хълмчета, коприненозелени и меки през пролетта, жълтеникави, бодливи, изпускащи зной през лятото, а между тях като змия (като гигантско драконовско черво) се извира редица от четиридесет и седем езера, по библейски фантастични и прекрасни: едно зелено и твърдо на вид като малахит, друго неправдоподобно жълто и като че мъртво, трето черно като въглен, но когато гледаш под известен ъгъл към слънцето, твърдата стъклена вода блести с всички цветове на дъгата, сякаш не е вода, а екран на някакъв супермонитор... И там ще ловим раци... там се вдят разноцветни и тежки като злато раци... всъщност те наистина са от злато: извличат злато от водата и от тинята – злато, молибден, уран... Всеки такъв рак струва две хиляди долара, но нима там е работата? Ти по-добре от мен знаеш, че работата съвсем не е в парите,... Зная. Но защо съм ти нужен аз? По-добре вземи Велзевул, той ще омагьосва тези раци, както омагьосва хлебарките в банята... Нали знаеш: откажи се от злато и ще сътвориш благо. Зная: откажи се от благо и няма да сътвориш зло... Какво ти благо: ще те изядат. Днес те отървахме, но утре ще, се заяпаме, и, хоп, те ще те лапнат! Ти нищо не си разбрал, каза му Вадим. При мен всичко е наред. О-отлично, Константине! Хайде да прием.

– Я по-тихо, гробари! – изведнъж се развика Матвей и когато стана по-тихо (всички освен Велзевул замълчаха и го погледнаха), произнесе няколко неразбрани думи и завърши: Твоят Интелигент-Професор побеждава с шестдесет и осем процента – чиста победа!

– Е и? – попита Вадим, осъзнавайки (не веднага), че се обръщат именно към него.

– Внимание! – кресна Матвей и вдигна лаптопа над главата си. – Публикувах резултатите... Фондът на Сорос... Професора има шестдесет и осем процента, Генерала двайсет и седем. Чиста победа още в първия тур.

– Кой победи? – попита Велзевул, който като правило възприемаше бавно. („Разбирам бавно, но завинаги!“)

– Професора!

– Как така Професора? – попита Велзевул и погледна Вадим. Всички се вторачиха в него, сякаш бе направил нещо неприлично.

Той повдигна рамене.

– Та аз през цялото време се мъча да ви обясня... – каза той проникновено. – Само че вие не слушате.

Всички мълчаха. Като че изтрезнях.

– Нали ви казах – рече Вадим, обръщайки се към Андрей. – Не трябва да ме отбранявате. При мен всичко е о'кей...

– Ти ли го направи? – попита Андрей бавно.

– Да. И какво от това?

– И какво от това ли? – повтори Андрей. – Той пита: и какво от това?

– Направих го, направих го – каза Вадим. – Само да можем да разбера как?

Андрей каза:

– Той нас пита как? Нас!

А Юрка-Полиграф рече:

– Тоест излиза, че напразно се пъчихме? Или не напразно?

А Велзевул каза:

– Мамка му! Ти самият вярваш ли на това?

А Матвей попита:

– Е, и какво ще правим сега?

Това не беше нов въпрос, но затова пък единствено правилният. Само че никой нямаше отговор на него.

... Точно в два часа, когато избирателните пунктове бяха затворени и стана ВЪЗМОЖНО, започна дългоочакваният митинг пред входа на щабквартирата. Студът вече не се шегуваше. Ушите и пръстите мръзнаха, но под бронезилетката все пак бе топло и от напрежение от време на време по корема и гърба се стичаха капки пот. Ел-де-през не разбираше откъде се е взело това напрежение и защо. На пръв (пък и на втори и трети) поглед всичко беше спокойно и напълно обикновено. Множество Повдигнати лица, с кръгли от напрежение очи, с полуразтворени усти и трескава готовност да избухнат в аплодисменти, щом интонацията на оратора подсказе това. Ораторът, както обикновено, бе на висота. Той бе напълно сигурен, че вече е победил, но скромничеше и заобикаляше острите ъгли. Все пак не успяваше да скрие самочувствието си на победител и може би затова днес бе особено добър, отпуснат и щедър, дори се шегуваше, което не си позволяваше изобщо. („Тълпата не обича шегите, тълпата е винаги мъчително сериозна...“)

Над пълния с хора площад, в лъчите на прожекторите, се издигаха стълбове бяла пара от затрупаните със сняг канализационни капаци, облачета пара излизаха и от всяка полуотворена уста, а снегът в преспите блестеше празнично. По-нататък, където прожекторите не можеха да

достигнат, по клоните на дърветата и храстите край булеварда мрачно блестеше сняг – там също имаше хора, но бяха малко: случайни минавачи, които разхождаха кучетата си.

Ел-де-през още не можеше да си изясни защо се е появило у него чувството за болезнено напрежение, когато иззад черно-белите мрачно сияещи храсти изведнъж се появи ледена заплаха, от която нямаше спасение. Беше нещо, което не приличаше на нищо: заплахата вледеняваше очните ябълки и беше жълта и блестяща. Като прясна гной, но ледена. Той се вцепени, щом я усети, и от безпомощност загуби няколко секунди, но после си спомни: същото се случи преди два дни и пак идваше откъм храстите, но тогава изчезна толкова внезапно, колкото се появи. А днес не изчезваше... продължаваше... придобиваше нечовешка сила... заплашваше да се пръсне, да предизвика гибел, безлико и неотвратимо. Нищо не можеше да направи. Да заслони Професора... да сграбчи пищния му перчем и да стъгне на две това импозантно туловище в мъхесто палто, да го скрие... просто да вдигне тревога... Можеше и да направи всичко това, но той знаеше, че е безполезно. „Атас!“ – каза той по ларингофона и успя да види учуденото лице на обърналия се към него Петюня Фьодорчук. И тогава това, което предчувстваше и никак не можеше да предотврати, се случи.

Там, където стояха случайните зяпачи, се появи светещо ярко петно, като че някой включи странно разфокусиран фенер. Продълговато петно, неравно, хълмисто, с мътни петна... То стремително жълтееше, по него лазеха облачета пара и всичко на площада се оцвети в жълто – тълпата, парата, вдигнатите лица... Това е лице, разбра той внезапно. Нечия посмъртна маска. Златна. Непозната... Ледена влага замръзна пред очите му и той мигновено се изключи – без видима причина, без болка, без да му е лошо, само нещо внезапно опари езика и гърлото му, сякаш по невнимание пийна вряло кафе.

... Но не миришеше на кафе. Миризмата беше силна, непозната и неприятна. Чистилище, помисли си той отвлечено, през жълта мъгла. Сам не знаеше откъде и защо тази дума изплува в мозъка му, дума, която бе чувал два пъти през целия си живот и не бе произнасял нито веднъж. Чистилище, чистилище, повтаряше си той мълчаливо, мъчително опитвайки се да разбере защо наоколо всичко е жълто и защо той самият вече не стои, а седи, опрял гръб в парапета – няма крака и ръце, боли опареното му гърло, очите му са ледени и следят (самички, без негово желание) как Толян и Фанас, наведени като при бомбардировка, завличат в сградата дългото мъртво тяло в бяло мъхесто палто. Насреща им, в

кълбета от пара, изскачаха шабни офицери с ошашавени лица и хора от вътрешната охрана. И всичко това ставаше в жълта плътна тишина, сякаш ушите му бяха запушени с влажни тампони.

Петюня Фьодорчук изведнъж закри с тялото си цялата тази няма картина – клекна, погледна го в лицето, помахаше с ръка пред очите му и тампоните изчезнаха. Ел-де-през разбра, че не са били тампони, а пътен, истеричен вик на стотици гърла – обединен вопъл на обхванатата от паника тълпа. Петюня го попита (напълно спокойно и дори делово):

– Как си? Ранен ли си?

– Не зная – каза Ел-де-през и прибра непослушните си крака.

– Какво беше това? – попита Петюня, помагайки му да се изправи.

– Не зная...

Краката му бяха като от памук, но го държаха, а ръцете му бяха без ръкавици. Двете му длани бяха в отоци – раничките изпускаха гной и кръв и той машинално ги облиза като в детството си.

– Видя ли го? – попита Петюня. Лицето му бе румено, спокойно и изразяваше само делови интерес. Черните му коси стърчаха както винаги и както винаги той беше точен и готов за всякакъв поврат на събитията. Само пистолетът в ръката му изглеждаше не на място.

– Не зная – каза Ел-де-през за трети път и попита: – Професора как е?

– Според мен е мъртъв – рече Петюня.

Вече не гледаше Ел-де-през в лицето, а над главата му, към площада, търсейки с очи нещо достойно за внимание. Очевидно не намираше.

– Наистина ли не видя? – попита той отново.

Тогаво Ел-де-през направи усилие, обърна се на сто и осемдесет градуса и също погледна към площада. Там хората тичаха, крещяха и явно не знаеха къде да се скрият. Приличаха на обхванати от паника хлебарки във вана. Имаше и много такива, които не тичаха, а лежах на снега – двайсет или може би петдесет човека лежах, образувайки някаква почти правилна фигура, дълъг овал от булеварда до тук. Някои мърдаха и като че се опитваха да станат, но болшинството лежах неподвижно. Съвсем неподвижно. Приличаха на мъртви.

– Ето там имаше нещо – каза Ел-де-през. – В храстите.

– Какво именно?

– Казах ти, че не зная. Не видях.

– Защо каза „атас“?

– Защото го подуших.

Петюня го погледна, окръглил устни.

– Да бе, да бе. Нали затова ти плащат... А сега надушваш ли нещо?

– Не зная. По-скоро не.

– Добре – каза Петюня решително. – Да идем да видим. Тръгнаха през площада – Петюня (с макаров в ръка) отпред, Ел-де-през след него с подгъващи се, изтръпнали крака. Отляво, на тротоара, се тълпяха хора. Вече не крещяха така пронизително и бяха по-малко на брой – очевидно най-плашливите бяха избягали и бяха останали само неизтребимо любознателните... Вдясно, при черните тела, беше съвсем тихо, разнасяше се само суха, мъчителна кашлица, като безразборна стрелба.

Усещаше се силен, горчив и съвършено неуместен мирис – на стара прах или на изгоряла хартия.

– Петюня, усещаш ли някаква миризма?

– Е?

– На какво мирише?

– Мирише на това, че ние с теб останахме без работа – каза Петюня, изхили се горчиво и погледна свирепо през рамо.

Той каза още нещо, но тогава в тълпата отляво се развикаха („Бърза помощ! Извикайте линейка!“) и Ел-де-през не го чу, но не попита нищо. Петюня беше шегобиец, но сега не им беше до шегите. Ел-де-през най-сетне осъзна какво се беше случило и откритието така изгори съзнанието му, че той окончателно се опомни. Беше се провалил. За първи път в живота си, но затова пък изцяло и напълно, без да има каквито и да било разумни оправдания... „Но аз нищо не можех да направя, помисли си той отчаяно. Беше невъзможно да направя нещо.“ Но разбираше, че това не е оправдание. Не се и опитваше да се оправдава. Беше безсмислено мърморене – жалко мърморене на уязвената професионална чест. Никой нямаше да слуша това мърморене...

Петюня крачеше бързо и скоро те бяха сред храстите, преспите и сребристите дървета. Тук беше мрачно и пусто – надалеч щъкаха някакви тъмни личности. И тихи кучета. Всички тези хора бяха с кучета. Нямаше нищо друго. Мъртвешки светеха през клоните живачните лампи. Снегът беше изпотъпкан и осеян с черни кучешки изпражнения и сред тях, в самия край на булеварда, лежеше неподвижно тяло с паднала върху снега шапка. Черен уличен пудел с влачеща се каишка бродеше безцелно. Ел-де-през забеляза, че кучето трепери силно, и неизвестно защо се сети за Мефистофел. Между него и черния пудел имаше някаква връзка... но той бе забравил каква.

– Е, какво? Подушваш ли нещо тук? – попита Петюня, като се озърташе внимателно.

– Не. Разбираш ли... вече всичко е изстинало... Не зная как да ти обясня...

– Гледай ги как лежат – каза Петюня. – Като пура, нали?

Той пхна в раменния кобур пистолета и се взираше в това неправдоподобно правилно петно, образувано от лежащите тела на заснежения площад. Това действително беше пура. Единият ѝ край бе там, където стояха сега, а другият опираше в парапета, където сега се мотаеха хората от шаба, без палта и шапки. Сякаш език от отровен пламък бе излетял от някаква гигантска фасонка и бе изгорил всички, оказали се на пътя му към набелязаната цел.

– Огнетет – каза Петюня. – Или някакъв газомет.

Не е имало никакъв огнетет, искаше да каже Ел-де-през, но премълча, защото Петюня сам знаеше, че не е имало никакъв огнетет или газомет, а е имало нещо, за което никога не са чували. И никой друг не е чувал.

– Повече прилича на лазер – каза все пак Ел-де-през. За всеки случай. Макар да разбираше, че няма смисъл.

– Но защо пура? – веднага възрази Петюня. – Чибя, чибя – каза той на пудела, който се приближи към тях. – Марш, ти казвам!

– Остави го – каза Ел-де-през нервно. – Не го закачай.

– Мамка му. Не мога да ги търпя.

– Може би той, такава... ето този...

Петюня се наведе и пхна два пръста в яката на лежащия, после се изправи, изтри ги в самото си и като се смръщи, поклати глава. Лицето на лежащия бе сиво, оловно, безжизнено и Ел-де-през пак усети миризма на изгоряла хартия. Наложил си да клекне. Вонята идваше от тялото. Но нямаше следи от огън. Нямаше и поражения. Просто мъртвият лежеше върху омекналите си ръце с полуотворена уста и стъклени очи на тъмното, отдавна небръснато лице. Някакъв клошар. Неподвижен, захвърлен, същият както и няколкото десетки на площада. Всичките мирисеха на изгоряла хартия. Или на загоряла каша. Или на опърлени коси... Но на площада все пак имаше и живи. Двама или трима мърдаха, а един дори стана и приведен от мъчителна, раздираща кашлица, се отдалечи с олюляване...

– Е? – попита Петюня нетърпеливо. Очевидно все още чакаше от Ел-де-през откровения. Беше елементарен човек: насрахме се – добре, поне дай да съберем информация. „Какво точно се случи? Как? Къде е бил? Как е избягал?“

Ел-де-през се насили да се огледа още веднъж (нищо ново не

откри), заобиколи тялото, треперещото куче се замота в краката му и той внимателно го прекрачи (мимоходом си помисли, че именно него трябва да разпитат, защото вероятно всичко е видяло). По снега край храстите се виждаха множество кучешки следи, но не и човешки. Изглежда бе стреляно от пътеката, зад гърба на онзи с пудела... над главата му и над тълпата: отгук парапетът се виждаше отлично, бе театрално осветен от прожектори. Стрелял е и си е тръгнал, без да бърза, към „Белобрезова“, където има малко улични лампи и където най-вероятно го е чакала кола. А може и да е тръгнал по булеварда – спокойно, без паника и суетене, между дърветата, между кучетата и разхождащите ги...

– Не разбирам едно – каза той на Петюня. – Аз го усетих. Определено. Но защо бях сигурен, че нищо не може да се направи? Нито да го прикрия, нито да го скрия – нищо. Беше безнадеждно, разбираш ли?

Той замълча, защото не можеше нито да разкаже, нито да обясни както трябва. Пък и самата идея да се обяснява с Петюня беше безсмислена. Какво общо има той? Спести си обясненията за бъдещето, помисли си Ел-де-през с неприязън. Сега цял живот има да пишеш обяснения... „Най-добрият приятел на президента“... А какво можех да направя, пита се? Задачата ми беше да го надуша. Надуших ли го? Да. И какво? Ами нищо! Нищо не можеше да се направи. Ето това никога и на никого няма да мога да обясня, помисли си той с отчаяние. Как да обясня откъде съм разбрал, че нищо не може да се направи...

– Ами ти? – каза той на Петюня. – Нима нищо не видя? Съвсем? – Петюня поклати глава. – Съвсем нищо ли?

Той очакваше сериозен отговор. Но откъде накъде? Петюня обаче отговори – напълно сериозно, макар и кратко. Нищо не бил видял. Всичко било нормално, после чул „атас“ и веднага (според инструкцията) се обърнал, за да прикрие „обекта“, но Професора вече падал, както бил с вдигната ръка. Тогава го подхванали Фанас и Толян.

– ... А ти стоеше на колене и като че се опитваше да се прехвърлиш през перилата, но носле се обърна и седна. И сякаш се изключи...

– И не видя изстрела?

– Нямахме изстрел.

– А какво имаше?

– Нищо нямаше – каза Петюня Фьодорчук. – Изведнъж едни взеха да падат, други се разкрещяха и се разтичаха като хлебарки насам-натам... Абе ма-а-рш отгук! – изсъска той с омраза и ритна пудела, който отново се бе приближил.

Песът изквича, отскочи и се втурна да бяга нагоре по булеварда с

наведена глава, отпуснати уши и нос в снега. Сякаш искаше да намери там нещо жизненоважно. Каишката се влачеше след него, подскачайки по замръзналите изпражнения.

Ел-де-през се загледа след кучето и си помисли: дали да не го прибера вкъщи заради малкия Серьожа? Голяма радост ще падне. Но и това не биваше да прави заради алергията, мамка й. Абе шибан живот! Нищо не бива и нищо добро не го чака в бъдеще – само гадни неприятности...

Все още гледаше след тичащото куче, когато завиха, затрещяха, светнаха светлините на изпълнените площада милиционерски коли и линейки.

Лирическо отстъпление № 6 ЖИВОТЪТ ПРОДЪЛЖАВА

„... Не познавам с подробности болестта й. Зная, че имаше рак. Бяха я оперирали, като че успешно. Зная, че оттогава тя чакаше завръщането на рака, дочака го, изтърпя втора операция, също като че успешна. Сигурно го очаква и сега, ако изобщо чака нещо вече.

Помня я млада и прекрасна. Бях влюбен до уши в нея, както и цялата ни бригада. Първахме около нея като лейб-хусари и се втурвахме огънче да й предложим, остроумничехме, фукахме се, а после, когато тя излизаше, се гледахме с омраза: какво ни става, момчета?

Пред очите ни тя се превръщаше в суха вещица с нос като клон и дълга белезникава брада. От предишната жена останаха само ореховите очи и кадифеният й глас, но и това беше достатъчно, за да й се възхищаваме.

Веднъж, точно се беше върнала вкъщи след втората операция, случайно я чух да му казва ужасена: «Ето това съм аз, погледни». Бяха в кухнята. На масата лежеше изкормена кокошка – бяла, гола, с настръхнала кожа и безсрамно черно отвърстие между краката... «Изкормена кокошка – каза тя с ужас и повтори: – Изкормена кокошка...» Оттогава и започна да пие.

Безкрайни пасианси на кухненската маса. Ликьори. Настойки. А после и водка – по бутилка на ден, а след време и по две... Транзистор на перваза на прозореца, слушалки на ушите, върху

мушамата разпилени карти, полупразна бутилка и чаша – това беше обикновеният вечерен натюрморт. Мислех си, че слуша музика, но веднъж, когато заспа на масата, взех внимателно слушалките и чух чист детски глас: «Аве Мария грация плена. Доминус тейкум бенедикта ту ин мулиерибус ет бенедиктус фруктус вентрис туй Йезус...» И детски печален хор подеваше: «Санкта Мария матер деи ора про нобис пекаторибус...» После тишина, космическо мълчание и отново – «Аве Мария грация плена...» Извиках го и той с усилие я довлече до кревата – вече беше отслабнала, но все още едра и тежка. Сега се е сбръчкала като изпуснат балон...“

Роберт сгъна разпечатката на две, още веднъж, замисли се за секунда и решително я скъса на малки парченца. Няма на кого да я покаже. И на никого не му трябва. Животът продължава. Животът все пак продължава: неделата свършва и идва понеделник. Дали да не звънне на Тенгиз да му напомни или вече достатъчно говориха? Достатъчно е, реши той. Стараеше се да не мисли за утрешния ден: запердената болнична стая, болезнената жълтина на нощната лампа, мъртвешкият дух на шибана неопределеност – още не е смърт, но вече не е живот... Мисли за друго, заповяда си той и се послуша – взе листовете с днешната порция от последната статия на сенсея, очите му пробягаха по полупознатия текст – сенсеят бе променил някои неща и ги бе допълнил за по-голяма яснота.

„... Нищо няма да се промени, докато не се научим да управляваме тази космата, мрачна, нагла, ленива и хитра маймуна, която седи във всеки един от нас. Докато не се научим да я възпитаваме. Или да я усмиряваме. Или поне да я дресираме. Или да я лъжем... Само нея предаваме на децата и внуците си заедно с гените. Само нея и нищо друго освен нея. («Аз съм стар хакер и зная, че не съществува програма, която да не може да бъде подобрена. Но какво означава ДА ПОДОБРИШ, когато става дума за ДНК?»)

... Но изумително е, че всички са доволни! Или почти всички. Или почти доволни. Недоволните стенат, плачат и ридаят, молят се, изпадат в пристъпи на човеколюбив и не са способни нищо да променят. Светци. Принасящи се в жертва. Безсилни фанатици. Не разбират, че ВЪЗПИТАНИТЕ никому не са нужни. Във всеки случай засега не са нужни...

... Това е като неграмотността, аналогията е изчерпателна. Хилядолетия неграмотните хора са били нещо най-обикновено и това положение е тревожило само светците и фанатиците. Трябвало е нещо много съществено да се промени в социума, за да стане грамотността необходимост. Нещо фундаментално важно. И тогава, като че след жест на Мойсей с жезъла, за някакви си сто години всички се ограмотили. Може би възпитанието също засега не е необходимо на нашия социум? Не са ни нужни търпимите, честните, трудолюбивите, не са ни нужни и свободомислещите: няма никаква нужда от тях – при нас всичко е наред и добро, («Нека ме управляват. Нямам нищо против. Но нека да е така, че да не забелязвам...»)

Нещо загадъчно и дори сакрално трябва да стане с този свят, за да му стане необходим Възпитан Човек. Да стане нужен на човечеството. На себе си и на ближния си. И докато тази тайна не се реализира, всичко ще си върви постарому. Шибана верига на времето. Поредица от привични пороци и нравствена нищета. Ненавистен труд с пот на челото и шибан живот за заобикаляне на ненавистните закони... Докато не възникне необходимостта този порядък да бъде променен... («В Русия действат само два закона: закон за запазване на енергията и закон за безсмъртието на ентропията – но дори и те, според нуждите, биват успешно нарушавани»)...“

Роберт не поправи нищо, макар че му се щеше. Нека утре сутринта сам го прочете и сам го поправи. Алтруизмът е егоизъм на благородния човек. Ние сме алтруисти, но не до такава степен, че да поправяме обреченото на поправяне.

Животът продължаваше. Бе време да направи инжекцията и да си върви вкъщи.

В спалнята бе тъмно. Загърнат с халата, сенсеят лежеше свит на кревата с лице към стената и се преструваше на заспал. Над него слабо проблясваше лакът на картината на Пиросмани, за която казваха, че е оригинал. На Роберт най-много му харесваше названието ѝ. Наричаше се „СТУДЕНА БИРА“ (с големи печатни букви).

– Време е за инжекцията, сенсей.

– Каква инжекция? Защо? Тъмно е!

– Нищо, такава мишена не може да се пропусне. Освен това можем да запалим лампата.

– Това не е истина... Възможен ли е някакъв достоен компромис?

(Измъченият хумор на безпомощния старец, заврян в тъмния ъгъл, от който има само един изход – утре, в понеделник, в Дома на Страданието.)

– Аз не правя компромиси – високомерно отвърна Роберт, разопаковайки спринцовката.

Сенсеят внезапно попита (все така с лице към стената):

– И вие ли ме осъждате, Робин?

– Ами как, разбира се – каза Роберт. – За какво именно? – Но заста на напрек – гласът на сенсея никак не му хареса.

– За това, което направих с Вадим.

– Така ли? Нещо сте направили с Вадим? – Роберт все още се опитваше да говори шеговито, макар че вече нямаше съмнение, че става дума за сериозни неща. И изведнъж разбра.

– А вие не забелязахте ли?

– Забелязах – бавно отвърна Роберт. – Току-що.

– Смятате ли, че беше прекалено жестоко?

– Има ли значение какво мисля аз – промърмори Роберт. А може би не промърмори, а само го помисли.

(„... Вие сте лениви и не сте любопитни. Бог ви е обсипал с цялата си щедрост, както никоой друг, а вие се спряхте...“)

Припомни си лицето на Вадим, не лицето, а физиономията му – мокра, измръзнала, посиняла, физиономия на непристойно, до отвращение изплашен човек. И воня на куче от него... И гласът му – молено гласче на бит лакей...

(„... Станахте самодостатъчни, не желаете да летите, напълно сте доволни, че скачате по-високо от тълпата, вие сте ДОВОЛНИ – дори най-недоволните между вас...“)

... Но следва ли заради това понякога да ви пришпорят? Да не се застоите? Сигурно. Ако никога не хвърлиш човека във вода, той няма да се научи да плува, макар че умението да плува е заложено в него от самия Бог. Ако не ни накарат с ритници да отидем на зъболекар, така и ще си ходим с дупки в зъбите...

... Впрочем, какво значение има сега. Той го направи, постигна своето, а сега се измъчва. Вадим сега ходи и се перчи: той е победител и всичко е зад гърба му. А този странен старец се измъчва, защото не е сигурен и никак не успява да убеди себе си, че достигнатата цел оправдава средствата.

– По друг начин с нас не може – каза Роберт с максимално дълбоко

убеждение в гласа. – В името на победата всичко е позволено... (Сенсейт слушаше. Внимателно.)

– „Постигната цел оправдава средствата“ – каза Роберт. Беше му неприятно да лъже. А в края на краищата може би и не лъжеше?

– Вашето време изтече – каза той бодро и счупи главичката на ампулата.

– Разочарованието е горестното чедо на надеждата – каза сенсейт. Продължаваше да лежи с лице към стената. – А не може ли по-късно? Преди да си тръгнете?

– Аз вече си тръгвам. Единайсет е.

– Помощ! Празникът свърши! – рече сенсейт, повдигайки халата си.

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА ДЕКЕМВРИ. ТРЕТИЯТ ПОНЕДЕЛНИК ИЗОБЩО НЯМА ВРЕМЕ

Тръгнаха точно в десет, по пътя повечето време мълчаха.

Сенсеят седеше на обичайното си място (най-безопасното – отзад, вдясно) и мълча през цялото време – само в началото, сядайки тихичко, поздрави Тенгиз. Новината за случилото се с Интелигента просто го смаза – Роберт никога не го бе виждал толкова тих и покорен. В ранното утро от името на Аятолаха се обади някакъв доброжелател и поднесе новината. Оттогава той нищо не искаше, беше съгласен с всичко и само кимаше, като че кълвеше с носа си, при това всеки път с известно закъснение, сякаш думите не достигаха веднага до него.

Оказа се, че Тенгиз знае за вчерашната случка всичко, че дори и повече. От своите осведомители. За подробностите премълча и като видя сенсея, съвсем млъкна. Караше необичайно внимателно, не говореше и само от време на време процеждаше поредното „мамка му“ и енергични жлъчни подмятания по адрес на „шибаните заледявания, обледявания, замръзвания“.

На Роберт вече съвсем не му беше до разговори. Мислеше за „странните превратности на битието“, за нещастния Интелигент-Професор, за горкия Ядозуб, но най-вече за това какво ще стане, когато пристигнат на мястото: ще го повика ли сенсеят със себе си в болничната стая, или всичко ще се размине някак. Категорично не му се искаше да влиза в стаята. Спомни си станалото му съвършено чуждо лице със землист цвят, сбръчканата уста, дългите белезникави коси по бузите, болезнения поглед на безпомощно животно... костеливата гръд, показваща се под сивата риза... горчивата миризма на урина... Безжалостно нещо е нашият ежедневен живот. И бедата не е в това, че ние се променяме. Бедата е в това, че той нас променя. Всички. Винаги. Без капка съжаление. И безпощадно...

Пристигнаха точно в дванайсет. Тенгиз остана в колата. Сам. Пред сградата нямаше никого. Под снега елхите бяха тихи и тъжни, на широкото входно стълбище не се виждаха посетители, не се разхождаха и болни с фински шейнички.

Пред вратата на стаята сенсеят спря Роберт и му каза тихо:

– Изчакайте тук. Само не си тръгвайте, моля. Може би ще ви извикам... И не искам да ми пречат.

Роберт, естествено, се подчини. Пое си дъх. Отдалечи се от вратата, седна в тежкото кожено кресло в дъното на хола до масичката със списания и видя кривото си отражение в екрана на гигантския неработещ телевизор. Задъвка устната си, взе, без да го гледа и без да го вижда, някакво глупаво списание. Срамът щипеше очите му. За какъв дявол! Не съм длъжен да присъствам... Не съм лекар. И не съм му роднина... Но знаеше, че това му е задължение. Това, както и много други – неприятно, неапетитно, горчиво и срамно... Но все пак не толкова срамно като облекчението, което чувстваш, когато успееш да се измъкнеш. „Никога не се щадете – спомни си той. – Всеки от нас е достоен за съжаление, но да се самосъжаляваш е недостойно“.

Тук бе невероятно, неправдоподобно, звънящо тихо. Като в приказен омагьосан замък. Неестествено тихо, светло, пусто и миришеше като в ботаническа градина – на приказка и подправки. Не се чуваха властно-свободните разговори на медицинския персонал, нито пошляпването на чехлите на прегърбени пациенти, нито подвиквания на санитарки, търкащи квадратните километри на тукашния линолеум – нито следа нямаше от своеобразната атмосфера на голяма, дори и най-привилегирована и скъпа болница. Всъщност това не беше и болница. Беше хоспис за богаташи. За много богати. А може би дори не и хоспис. В хосписите доживяват дните си безнадеждните. А тук беше дворец на надеждата. Дом на Най-последната Надежда...

Първите пет минути нищо не се случи. Той прелистваше списание-то с ярки гланцирани страници, със снимки на разкошни автомобили и жени, с блестящи небостъргачи, специфични текстове, предназначени за специфични читатели... Поп оглеждаше разсеяно към коридора, местеше протегнатите си крака, стараше се да не се вслушва в неясния глас на сенсея зад вратата на стаята (гласът му внезапно изкристализира от тишината – или сенсеят не бе затворил плътно вратата, или звукоизолацията тук не струваше.) Нищо не се случваше. Екзотичните растения, разположени вляво и вдясно от гигантския прозорец, излъчваха тропически ухания. От прозореца се виждаше заснеженият паркинг с няколко лимузини и „шестицата“ на Тенгиз – без сняг, но мръсна. От ауспуха се извиваше къдрав дим.

После в коридора вляво нещо се раздвижи. Иззад ъгъла се показва медицинска количка (стъклена етажерка на колела) и заедно с нея класическа, направо като от плакат, медицинска сестра (монахиня с

калимавка с неподвижно лице и свити устни). Щом като ги видя (монахинята и количката), Роберт веднага разбра, че идват именно към стаята със сенсея и следователно се налагаше спешно да вземе мерки. Той стана и застана пред стаята с гръб към вратата. Неизвестно защо взе със себе си и списанието, нави го на руло и заудря с него по лявата си длан. Така сякаш искаше да подчертае здравината на своята позиция и абсолютното си нежелание да я изостави. При това се чувстваше доста глураво. И несигурно.

Монахинята и количката се приближаваха – бавно, неотвратимо и абсолютно безшумно, сякаш плаваха над пътеката. Чашките и колбичките на етажерката потрепваха беззвучно, неподвижните безцветни очи на монахинята гледаха непреклонно покрай него. Роберт мислено настърхна. Предварително. Предчувствайки. А зад гърба му, зад вратата, гласът на сенсея стана напълно различим и без да иска, Роберт чу: Нищо няма да се промени, докато не се научим да правим нещо с тази космата, мрачна... нагла, ленива маймуна...

Гласът отново стана неясен (сякаш сенсеят се разхождаше насамнатам из стаята и сега се бе обърнал с гръб към вратата), а монахинята се приближи плътно и се вторачи в Роберт със своите безцветни очикопчета. Погледът ѝ беше визискателен и неодобрителен: току-що бе открила пред себе си препятствие и сега с хладно нетърпение чакаше то само да се разтече и да изчезне.

– Извинявайте, но не може да влезете тук – каза ѝ Роберт, преодолявайки естественото желание да отстъпи пред жената и медицинския работник.

– Анализ на кръвта – каза монахинята, почти без да отваря уста и също като досега, гледаше през него.

– Не сега, ако обичате. Сега не бива.

– Назначен е за сега.

– Моля ви – каза Роберт. – Не сега. Сега не може.

– Добре – внезапно се съгласи монахинята. – Ще дойда след час. Само да не яде. – И като се обърна, пое беззвучно по коридора, бяла като призрак, с неестествено изправен гръб.

Сенсеят зад вратата възкликна внезапно:

– И най-поразителното е, че всички са доволни!

Вратата действително не беше затворена плътно. На Роберт му се прищя да я затвори, но съобрази, че ще вдигне шум и ще се получи неловко... Поколеба се, не знаеше как да постъпи. Още повече, че внезапно му стана интересно.

– ... Това е като неграмотността, представи си за миг. Хилядолетия неграмотните хора са били правило...

Трябваше нещо да предприеме. Веднага и решително. Но не предприемаше нищо. Слушаше. Подслушваше грозно. Но всъщност и не подслушваше. Той слушаше! Съвсем не беше като да го чете.

– ... шибаният ход на времето. Верига от пороци и нравствена нищета. Ненавистен труд с пот на челото и шибан живот за заобикаляне на ненавистните закони... Докато не се наложи този порядък да се промени...

Тогава сенсеят очевидно забеляза, че вратата не е затворена, гласът му се приближи и тя се хлопна. С щракане. Но без да скърца... Роберт въздъхна и се върна към креслото си. Захвърли навитото списание на масичката, седна и протегна крака. Не че речта на сенсея съдържаше нещо ново, но определено правеше впечатление (и силно впечатление впрочем); при това най-впечатляващото (разбра той внезапно) беше усещането за мъртва тишина в отговор на откровенията на сенсея – сякаш той репетираше някаква нобелова лекция пред огледало в празен коридор. Или може би тя днес е на себе си? Тя идва на себе си. Макар и много рядко. И с всеки изминал месец все по-рядко... При сенсея също имаше нещо ново. Има, има, недей да спориш. Наравно със старото. При това с отчаяние и страдание...

– ... Нещо загадъчно и дори сакрално трябва да се случи с този свят, за да му стане нужен Възпитан Човек. На човечеството. На себе си да стане нужен. И докато тази тайна не се реализира, всичко ще си върви постарому. Верига от гадни пороци и нравствена нищета. Ненавистен труд с пот на челото и шибан живот за заобикаляне на ненавистните закони... Докато не се наложи този порядък да се промени...

Но бедата е там, че ние не знаем какво е необходимо на нашия беден, свински свят и какво е нужно да се случи с него, че да поиска най-сетне Възпитан Човек. Ние още маса неща не знаем. При това доста елементарни. Например знаете ли вие, че Уолтър Скот е писал своите най-знаменити романи с псевдоним, по-точно казано анонимно? Че кървавият Пол Пот поначало е бил мек, интелигентен, скромнен човек, любящ, дори нежен баща и като млад се наричал Сарот Сар? Много работи ние не знаем. Кои са били предсмъртните думи на Василий Лвович Пушкин знаете ли? Никой никога няма да се сети. „Колко скучни са статиите на Катенин!“ казал той, преди да издъхне. (Ето как трябва да се обича литературата!)

Той се опита да си спомни още нещо – от неотдавна прочетеното –

и дори успя. Беше нещо (за ацтеките). Но в коридора войските на противника отново започнаха да се прегрупират и той се посвети на скучната реалност.

По пътеката бавно, но сигурно се приближаваше доста странна двойка. Ролята на стъклената етажерка сега се играеше от инвалидна количка, а тази на монахинята от монах – ниськ, но очевидно много як, широкоплещест човек в черен анцуг с неразбираема червена емблема, а в количката седеше нещо съвършено абсурдно – инвалидно тяло, цялото в синьо, със сребро и злато, със сребърни и златни дракони от главата до петите – гол бял череп, с рошава черна брада, с неестествено огромни черни очила, закриващи половината лице.

Сега пък тези, помисли си Роберт с огорчение. Стана и зае поста си с гръб към вратата, старейки се да се държи уверено и независимо като истински бодигард. Тенгиз трябваше да е тук, помисли си мимоходом. Хич нямаше да е зле... Противникът се приближи и сега Роберт можеше да види очите на онзи, който буташе количката. Неприятни очи. Вълчи. Или по-скоро змийски. Равнодушни като на земноводно, при това прозрачни, светли. Да, без Тенгиз няма да се справя. Роберт извади мобилния си телефон. А може би не идват при нас?

Но те идваха именно при тях. Количката спря на крачка от вратата и косматият инвалид каза с висок, малко дрезгав глас:

– Здравейте, скъпи мой. Идвам при Стен Аркадиевич. При господин Агре.

В този миг Роберт го позна: това беше самият Велик Изцелител (името му бе Льошка-Калошка), при когото бяха водили Татяна Олегова без никаква полза. Само дето бе обрасъл с косми като команданте Че Гевара. И се беше обзавел с бодигард.

– Господин Агре сега не приема – каза му неприязнено Роберт.

– Нищо, нищо. Мен ще приеме.

– Господин Агре помоли да не го безпокоят. – Роберт говореше почти механично и гледаше с крайцеца на окоото си вражеския бодигард, като трескаво си мислеше: да натисне ли копчето за тревога, или още е рано?

– Скъпи мой – говореше през това време Изцелителят с дрезгав глас и успокоително ръкомахаше с белите си длани. – Всичко е наред. Стен Аркадиевич ми определи сега...

– Има заповед да не го безпокоят.

– А аз ти обяснявам, че той ме чака, неразбрани човече...

Беседата явно не доведе до взаимно разбирателство и живото

въображение на Роберт му нарисува непривлекателната картина на неизбежно приближаващо се насилие: удар в болезнена точка, въздействие върху отключващата точка и прочее прелести, описани в съвременната литература, посветена на гангстери и килъри. Той натисна копчето за тревога на мобилния и, така да се каже, определи съдбата си.

– Аз, скъпи мой, не обичам да ми пречат... – повишавайки дрезгавия си глас, провъзгласи напористият инвалид, но тогава, слава Богу, вратата се отвори и се появи сенсейт, като Бог от машина. Лицето му беше угрижено и напрегнато до неузнаваемост и той каза:

– Алексей. Чакам ви. Влезте... Сам! – добави той веднага, долавяйки движението на плещестия монах със змийските очи.

Засуетиха се. Количката не мина от първия път през вратата, наложи се разкошният инвалид Алексей да маневрира. Той въртеше с двете си ръце никелираните колела и мърмореше: „Сам, да, разбира се, сам... Виждате ли, скъпи мой, а вие не ми вярвахте... Стен Аркадиевич, аз му казвам, че сте ми определили среща! А той стои като Мамаев курган...“ През това време отляво по коридора вече се приближаваше почти неестествено бързо намусеният Тенгиз, готов на най-лошото. Но тогава количката влезе в стаята, вратата се затвори и в коридора останаха тримата бодигардове, леко запъхтени и все още нашрек. Напрежението вече ги напускаше, отиваше си като въздух от спукана гума. Като болка. Като шок.

Плещестият монах за последен път ги измери с прозрачните си, абсолютно равнодушни очи, обърна се наляво и се отдалечи към телевизора, седна срещу него, взе от масичката вестник и веднага го разтвори бързо и нетърпеливо, сякаш беше зажаднял за новини.

Нищо друго не им оставаше, освен и те да се върнат на изходни позиции. Роберт се върна към креслото си, а Тенгиз застана до прозореца между палмите и се загледа към паркинга.

– Мамка му... – произнесе той с досада. – Не заключих, колата. Разбързах се и забравих.

– Притрябвала е на някого твоята таратайка – отвърна Роберт, без да се обръща.

– Я стига! Моля, без фамилиарности! – Тенгиз се отдалечи от прозореца и седна до него.

– Извинявай. – Роберт наблюдаваше изпод вежди потенциалния противник и въображението му отново нарисува малко привлекателни картини.

Замълчаха. Дватама наблюдаваха как потенциалният противник

прелиства вестника.

– Паметта ми нещо се скапа – каза Тенгиз. – Непрекъснато забравям.

– Имена, адреси, явки...

– Не, наистина. Преди известно време, представи, си, забравих фамилията на клиент. Въртеше ми се на езика, но, мамка му, не можах да се сетя.

– Това се нарича шперунг – обясни Роберт разсеяно. – Заекване на паметта.

– Това вече го зная... „Да го запомниш не е трудно, но да си го спомниш е трудно“. И така нататък.

– Цитираш ли ме? Скоро по количество на мои цитати ще изляза на първо място сред вас.

– Вече си излязъл, мамка му. Лицето, приближено до тялото. Само тебе цитираме.

Тогава се чу звън на мобилен телефон и потенциалният противник измъкна апарата от джоба си. Говореше тихо, но се чуваше добре. Но това, което говореше, нямаше смисъл.

– Бялата ли? Ами да – сребрилата... Да. Само, дето я нямаше в долното ляво... Вчера. Разбрах. Да... Да... Ще бъде изпълнено. Да.

Скри апарата и, без да обръща глава, се отдалечи, с бързи крачки по коридора, по който бе дошъл преди десет минути.

– Кои са тези, не разбирам... – каза Тенгиз замислено. – Познаваш ли ги?

– Нямам представа – излъга Роберт, за да избегне глупавите измозчителни обяснения.

– Имам чувството, че този в разкошния халат съм го виждал някъде... Във филм може би? В реклама?

– Вторият ти е ясен, предполагам?

– О, да – каза Тенгиз. – Тук, мамка му, разумни въпроси няма и не може да има.

Роберт не възрази и Тенгиз, понижавайки глас, попита:

– Кофти ли е? – И кимна към стаята.

– Не зная – отговори Роберт. – Не видях. Мисля, че е кофти. – Пак си кривеше душата, но не искаше да обяснява за нобеловата лекция, която сенсеят четеше на полутрупа.

– Мамка му – рече огорчен Тенгиз и двамата замълчаха за дълго.

После Тенгиз попита:

– Как ти се струва тази история? Имам предвид с Интелигента.

Роберт повдигна рамене.

– Да, господа – каза Тенгиз. – Наистина, неестествено заченатото неестествено завършва.

Роберт възрази почти безразлично:

– Какво му е толкова неестественото: отгърмяха го като проста мутра. Ако се абстрахираш от детайлите, разбира се.

– Не, скъпи, не е така. Не като проста мутра. Съвсем не. И работата не е само в подробностите. „Ако ненавистните погледи можеха да убиват, населението щеше силно да намалее.“ Ядозуб го можеше. Той беше олга-хорха, само дето вие не искахте да повярвате в това... А знаеш ли кой го охраняваше? Интелигента де? Ел-де-през. Лично.

– А кой е той? – учуди се Роберт. – Защо не Го познавам?

– Н. П. П. – Тенгиз нарисова във въздуха три букви с точки. – Най-добрият Приятел на Президента.

– Някой от нашите ли е? – досети се Роберт.

– О, да! И не е кой да е, а Серьога Вагел.

– А... Идеалният бодигард. Не го познавам.

– Естествено, той никога не общува с нас. Или по-точно рядко.

– Какво ти рядко. Никога.

– С тебе никога. А с нас, обикновените хора, общува, но рядко.

– И защо не го е спасил, като е „идеалният“? Или е специалист само по президентите?

– Там е работата, мамка му. Точно там! Очевидно срещу ръжен не се рита.

– „Който нищо не прави, той не бърка“ – цитира Роберт и отново млъкнаха.

По коридора прошумоля (отдясно наляво) още една монахиня (и тази с калимавка) с дебел сноп листа в ръка. Беше тихо, като в приемната на някакво високо превъзходителство, но колкото и да напругаше слуха си Роберт, от болничната стая не излизаше нито звук и бе абсолютно невъзможно да си представи какво прави там онзи странен инвалид в син халат със сребърни дракони.

Тогава Роберт ни в клин, ни в ръкав (но по принцип ясно защо) си спомни неотдавнашния разговор между сенсея и човека, изпратен от Аятолаха по повод на Интелигента, когото наричаха дружно и без да се наговарят „нашия професор“. „В икономиката нашият професор притежава по-скоро убеждения, отколкото познания“ – бе казал тогава човекът на Аятолаха. И сенсеят вежливо отбеляза, че това звучи като цитат. „То си е цитат – рече човекът на Аятолаха (излъскан, с дълго

лице, с дълги ръце, изобщо дълъг, страшно вежлив и много елегантен – от лакираните си обувки до употребяваните цитати). – Но съгласете се, че е цитат на място“. „Така ли? И откъде е?“ „Представете си, не помня. Имам странна памет: добре запомням текстове, но изобщо не помня откъде са цитатите“. Тогава сенсеят погледна Роберт и Роберт не го подведе: „Андре Жид. «Подземята на Ватикана». В превод на Лозински. Цитатът не е съвсем точен“. „Благодаря“ – каза му сенсеят и отново се обърна към човека на Аятолаха. Очевидно заговориха за подробностите (сега вече е ясно за какви: как по-ефективно да постъпят с горкия Рийзалтинг-Форс) – във всеки случай Роберт бе изпратен да прави турско кафе...

– Все пак жалко – каза внезапно Тенгиз.

– Разбира се, че е жалко – съгласи се Роберт. – Той, горкият, така се измъчи, и то напрасно. Но затова пък се научи да обръща тръбата!

– Коя тръба?

– С голям диаметър.

– Абе аз не за него! – каза Тенгиз с досада. – Мамка му. С него всичко е ясно. Аз за завалията Ядозуб. Зная всичко за него. Повече от вас. И той е едно зрънце... Знаеш ли, че веднъж пред мен взе да разсъждава защо с удоволствие гледа кученца и котенца, а от малки деца му се повръща? Защо до сълзи му е жал за болно куче, а за някой клошар никак. Казва как старица разхожда мопса си, стар като египетски сфинкс, съвсем вече схванат – на мопса съчувства, а старицата и в ковчег би гледал с отвращение... Тогава му казах: може би просто много обичаш животните, Олгоша дробна черта Хорхоша? И знаеш ли какво ми отговори? Не, каза той. Аз просто никак не обичам хората. Изобщо не ги обичам. Никого. При това ме погледна, като че вижда купчина пресни лайна. Изобщо без да се притеснява и дори предизвикателно.

– Да-а, страшно симпатичен беше човекът, лека му пръст. Само че за какво му беше да трепе Интелигента?

– Ти ли, мамка му, ме питаш? И защо всъщност смяташ, че е трепал някого? Може би той по такъв, мамка му, сложен начин се е самоубил?

– Това възможно ли е? – осведоми се Роберт.

– Откъде, мамка му, да знаем какво е възможно и какво не, когато става дума за хомо сапиенс? Според мен да се помни всичко, както помниш ти, изобщо не е невъзможно, мамка му. Или да управляваш хлебarki, като нашия Велв.

– Разбрах.

– И?

– Край. Разбрах те. Разбрах какво искаш да кажеш... Една минута.

Роберт стана. Отляво се приближаваше потенциалният противник – с бърза крачка, енергично, напористо – и зад гърба му като хоругва, като рицарски плащ се виеше и трептеше във въздуха сребрист шлейф, някакво леко, полупрозрачно мерзелеещо се покривало. Противникът беше прегърнал с две ръце доста дебел рулон от тази материя. Всичко това изглеждаше доста странно, но на Роберт в момента не му беше до подробности, макар и странни. Втурна се и застана пред вратата.

– Аз само да го предам – каза вражеският бодигард с неочаквано умолителна интонация. Роберт мимоходом отбеляза, че мъжът никак не се е задъхал, сякаш изобщо не е крачил бързо, почти тичайки. И изражението на лицето му бе напълно човешко, а не на вълче. И изобщо...

Роберт сви устни и като се обърна, тихичко почука на вратата. Тя се отвори мигновено, сякаш там стояха и чакаха с нетърпение това почукване. Зад вратата цареше непрогледна тъмнина, лъхна го жегата като от сауна. Сенсейт вече протягаше дългите си жадни ръце и мърмореше нетърпеливо: „Давайте... Хайде! Какво има?“

Роберт се вкамени. До него изшумоля копринено сребрилата тъкан, докосна лицето му (слабо изпукаха статични заряди), а той не можеше да откъсне очи от мрачното видение: на слабата светлина на нощната лампа, изправена като готическа фигура – гаргойл, горгона, харпия – с черни ръце върху одеялото в постелята, седеше мумия с полуотворена хлътнала уста, с разрошени като сухи кълчища коси, тъмножълта, мъртва, а кръглите ѝ неподвижни очи светеха в червено...

Вратата се хлопна и Роберт въздъхна, идвайки на себе си като след кратко безсъзнание. Вражеският бодигард мърмореше нещо на ухото му, но той не го чуваше. Проклето да е всичко, мислеше си безсилно. За какво... е всичко това, ако свършва така? Не искам!

Той сякаш бе погледнал, бе се гмурнал в преизподнята, в адската сяра и изплувал изгорен, покрит с пот.

– Ако разрешиш, аз все пак ще тръгвам – каза Тенгиз.

Роберт го погледна. Очевидно, Тенгиз нищо не бе видял. Очевидно, отстрани всичко изглеждаше напълно обикновено, пристойно, нормално – никакво общо позеленяване, помътняване на зора и други признаци на кратковременна психопатия.

– Не ми харесва колата да е отключена – поясни Тенгиз. – Всичко става.

– Да, разбира се – проговори Роберт небрежно. – Върви. Аз ще се оправя.

– Ако нещо... – каза Тенгиз многозначително, поглеждайки към потенциалния противник (който отново разлистваше списание до телевизора).

– Разбира се – каза Роберт.

– Чао – рече Тенгиз и се отдалечи, стъпвайки безшумно по пътеката.

Роберт застана пред прозореца сред палмите и наблюдаваше как Тенгиз бърше стъклата на колата, номера, покрива... По небето облаци-те тичаха неестествено бързо за декември, заплашително бързо, както понякога ги даваха на кино, и Роберт изведнъж измисли гатанка: „Нямат нозе, а тичат бързо – що е то?“ Добра е, помисли си. Трябва да я подаря на сенсея. Когато това свърши. А то ще свърши – рано или късно, така или иначе...

Гатанката се получи, но не беше истински въпрос. Чувстваше го. Поредният неистински въпрос. Празнословие. Фраза с въпросителна накрая. Впрочем никой никога не може да каже ще има ли полза от въпроса, или не. Трябва да се опита. Методът на пробата и грешката. Историческите проби и тъпи грешки.

Той записа в паметта си: „Нямат нозе, а тичат бързо – що е то?“ За всеки случай. Бореше се със спомена, който изведнъж нахлу в съзнание-то му, по чиста аналогия изпълзя от тинята на паметта като мрачно, уродливо животно... Оказа се невъзможно да го игнорира и той внимателно си позволи да си спомни. Не изцяло. На абзаци. За да не си спомни нещо излишно. Непрекъснато се натъкваше на излишни неща и трескаво ги натикваше обратно в най-дълбокото...

... Обаждане в ада – ето какво беше това. Господи, сенсеят никак не искаше да се обажда! Хвърляше къчове, съскаше, злобееше, почти физически се измъчваше, но в края на краищата се обади – веднага стана фалшиво бодър, изпълнен с формален оптимизъм и измъчено съчувствие... А онзи вече умираше. Безнадеждно. От саркома на белите дробове. Роберт чуваше всичко това в слушалката (постоянното му дяволско задължение – да слуша в слушалката, ако няма отменящо разпореждане, дяволите да ги вземат тези порядки...). „Стени, миличък... Толкова се мъча... толкова се мъча... Остави и забрави. Това не е наша работа... Такава разплата, Стени...“ (Слаб глас от димящия пъкъл. И видение: задимена, черна, затворена отвсякъде стая. Черна кърпа върху нощната лампа. Безсмислено и безпощадно петно светлина върху чаршафите. Задушно. Страх. Болка. Смърт.) И хаотично тичащи (като подплашени хлебарки) безсмислени въпроси: какво „да остави, да забрави“?, за каква

„разплата“?, каква е тази „наша работа“ – „не е наша работа?“ Дали сам сенсеят разбираше за какво иде реч? И изобщо чуваше ли? Мърмореше някакви жалостиви глупости: дръж се, дръж се, приятелю, трябва да се държиш, дръж се, моля те... За какво да се държи? И с какво? С какво да се държи? Не искам да мисля за това, каза си Роберт решително, но с тази му решителност нищо не се получаваше... Оказа се, че сега за нищо друго не може да мисли: жарка тъмнина, червените светлини на зениците и трескав шепот от миналото.

С периферното си зрение улови някакво движение и се обърна. На прага на стаята стоеше сенсеят. В своя раиран нелеп костюм приличаше на избягал затворник или на застинало привидение. Бе зелен и блед. Потен – големи капки пот се стичаха по челото, по шията му, по плешивата му глава. Очите му не мигаха. Той не беше на себе си.

Роберт направи крачка към него да го подкрепи за лакътя и да го доведе до креслото, но сенсеят отстрани дланта му, седна на дивана, поседя няколко секунди с изправен гръб, а после, сякаш нещо в него се скъса и рухна, както рухва умело взривена сграда, и лицето му веднага се сгърчи и изгуби израз.

Не трябваше да идва тук, помисли си Роберт ожесточено. Извади флакончето с нитрокор, изсипа на дланта си три хапчета и му ги предложи – сенсеят като послушно дете изплези език – обложен, с пукнати ни... Не трябваше да идва. За какъв дявол изобщо дойде? Каква полза от него тук? Само напразно си къса сърцето... Вражеският бодигард остави списанието и с внимателен, дори съчувствен интерес започна да наблюдава ставащото. Само любопитни ни трябваша. Роберт направи крачка встрани, за да заслони сенсея с тялото си. Заслони го демонстративно и нагло: като искаш да гледаш, гледай ми задника...

– Той каза, че ще я изправи на крака – проговори неразбрано, сякаш с премръзнали устни сенсеят. Погледна Роберт с молба. – „Стани и върви“. И тя ще тръгне. А аз не вярвам.

Роберт мълчеше. Какво можеше да каже? Нищо не му идваше наум. И тогава се обади вражеският телохранител:

– Трябва да се вярва! – каза той разгорещено. – Трябва да се вярва! Щом го е казал ТОЙ, значи трябва да се вярва!

Сенсеят се обърна към него с цялото си тяло и отстрани Роберт, за да не му пречи. (Без никаква деликатност. Като предмет от обстановката.)

– Вие смятате това за възможно? – попита той с отчаяние.

– Не аз. ТОЙ така смята. – ТОЙ при него очевидно беше с главни

букви. – Значи трябва да се вярва!

Сенсеят изблея нещо в отговор, нещо жалостиво до неприличие, но Роберт вече не ги слушаше. В коридора се появи ново действащо лице (откъм лявото стълбище): фигура, странно и в същото време страшно позната, но абсолютно неуместна тук – нисък човек с червено-кафяво лице, проблясващо като огънче на лула; дребен, набит, уверен. Спря, гледайки към тях, и в същото време бавно и откровено си вдигаше ципа. Застрахователят. Ангелът на Смъртта. Само неизвестно защо в лекарска престилка и дори с накривена хирургическа шапка. Какво прави той тук, помисли си Роберт, а в това време до застраховате ля се появи още една бяла престилка, и още една, и още – в коридора се събра цял консилиум. Взираха се почтително в онзи с червеното лице (всички до един бяха с папки под мишниците, с докторски слушалки на шиите, с бели шапки и почти всички с очила). Петима. Може би дори шестима. Ежедневната визитация с главния лекар начело – медицински отряд със специално предназначение.

Застрахователят (главният лекар?) завърши деликатната си процедура и на лицето му цъфна усмивка, която се стори на Роберт зловеща, въпреки че в действителност бе по-скоро иронична, а може би и дори приветлива.

– Пвиятелю мой! – провъзгласи главният лекар (застрахователят) със скърцащ, но висок и дори звучен глас. – Каква свеща! Вадвам се да те видя!

Виждайки го пред себе си, сенсеят (току-що мърморещ нещо за силата на вярата или вярата в силата) замълча и направи неуспешен опит да стане от дивана. Роберт пое протегнатата му напред ръка и му помогна да се изправи.

– Какво правите тук?! – възкликна сенсеят, гледайки застрахователя почти с ужас. – Как? Вие – тук?

– Аз имам намерение да купя това богоугодно заведение – обясни застрахователят, приближавайки се с усмивка – очевидно доброжелателна. – Всъщност аз вече го купих. Можеш да ме поздравяш: вече съм собственик!

– Поздравления – каза сенсеят, а видът му изразяваше пълно и безнадеждно неразбиране.

– Благодавя. Надявам се, че ме поздравяваш искрено?

Сенсеят издаде неопределен звук, а Роберт внезапно видя, че вражеският телохранител стои мирно и изпива застрахователя (главния лекар? собственика?) с предани очи. Настъпи нещо като класическа няма

сцена: вкаменилият се телохранител, замръзнали в почителни пози лекари, сенсеят, нищо не разбиращ, а по средата благодушно и гадно усмихващ се човек с черно-червено лице, блестящо като огън на скъпа лула.

И тогава вратата на стаята се отвори внезапно и в коридора излезе с количката си пъстрият инвалид. На рамото си държеше руло прозрачна тъкан, а количката буташе сгърбена вещица със землисто лице, полуотворена хлътнала уста и червени очи.

– „Казвам ти: стани“ – провъзгласи инвалидът пронизително и ликуващо, сякаш извири в тръба. – „Вземи си постелята и си върви вкъщи“! На всекиму да се въздаде според вярата му!

Никой не успя да се опомни и никой не успя дори да се учуди, когато коленете на жената се подгънаха, тя вдигна страшното си лице с внезапно умрели очи и рухна на килима меко и безшумно, както умеят да падат опитните епилептици. Или алкохолици, загубили равновесие.

– Може би все пак ще запалиш? – попита Тенгиз внимателно.

– Не. Ще се въздържа. Мисля, че той ще дойде сега.

Роберт се стараяше да говори спокойно. Пред очите му бе Татяна Олеговна – как пада по гръб, обърнала към тавана мъртвото си лице... и тичащите към нея отвсякъде бели престилки... и тревожните звънци все още звъняха в ушите, и нечленоразделният шум на множество гласове и пискливите неразбираеми заповеди: „таразепам, инжекция!“ и страшният глас на застрахователя-собственик: „Идиот космат! Полудя ли? Квентен негвамотен!“ И над всичко това сухият непреклонен глас на сенсея: „Вървете в колата. Моля ви, в колата!“ – глас на командор, а краката му треперят, старчески тънки крака в тесни панталони на райета...

– Лошо, а? – попита Тенгиз съчувствено.

– Да – промърмори Роберт.

– Ако знаех какво става с човек след смъртта – каза дълбокомислено Тенгиз, – изобщо нямаше да живея.

– След смъртта с човек нищо не става. Всичко, което става след това, става с трупа му.

– Сигурно е така – каза Тенгиз.

– Недей да философстваш. Не умееш.

– Нямам и намерение. Просто те отвличам от мрачните мисли.

– По най-добрия начин.

– Естествено. Как да се отвлечеш от неприятни мисли ли? Като си спомниш, че си смъртен. И нещата веднага застават на местата си.

Появява се мащаб, разбираш ли?

– Разбирам. Само че: „Когато си представя, че бирата се състои от атоми, не ми се ще да я пия...“ Ето го, май идва. Пали.

– Запалил съм. Нали парното работи...

Роберт не го слушаше. На обширното стълбище излезе и веднага се обгърна с ръце сенсейт. Не беше сам. Застрахователят-собственик излезе заедно с него и те се спряха на най-горното стъпало, продължиха да разговарят. И двамата имаха лоша артикулация и отначало Роберт успя да прочете по устните им само странната фраза на собственика: „Ще му отпуснеш края ли? Аз какво ти обещах?“ Тогава се обърна и Роберт вече не виждаше устата му, а сенсейт каза възмутено: „А защо трябва да ви вярвам? Какво толкова сте направили, че да ви вярвам?“ Собственикът отвърна нещо невидимо, обърна се в профил и заприлича на врана. Роберт си спомни как сенсейт го бе нарекъл неотдавна: Лахезис⁴⁹. Нарече го Лахезис. „Тя умира – каза сенсейт. – Хиляда пъти ви молих да направите нещо.“ „Нищо не може да се направи. Тя вече умря. Смири се. Единственото, което може да се направи, е да ѝ се върне разума. За няколко дни.“ „Дори за час. Искам да се сбoguвам.“ „Ти не искаш това. Признай си...“ „Вие сте просто парче ръждясало желязо – каза сенсейт. – Мразя ви.“ „Приемам. Това е твое право. Удари ме, ако искаш.“ „Това би било противоестествено“. „Нищо, какво от това. Всичко, което се случва, е естествено...“

Сенсейт не отговори и известно време се гледаха мълчаливо в очите. Сега сенсейт ще го фрасне, помисли си Роберт с отмъстително удовлетворение. Тенгиз попита шепнешком:

– Кой е този?

– Лахезис – отвърна Роберт, усмихвайки се криво.

– Кой?

– Лахезис. Мойра. Мойра от мъжки пол. Клото преди нишката на съдбата; Лахезис превежда човека през превратностите; Атропос реже нишката.

Тенгиз гледаше с неподвижни очи.

– Да не лъжеш? – каза той почти жално.

– Не зная – каза Роберт честно.

– Лъжеш, мамка му. Мойрите са жени, нали?

– Така е било в Древна Гърция. У нас, в Русия, са мъже. Както

---

49. Лахезис – една от трите мойри, богините на съдбата в древногръцката митология – Бел. прев.

виждаш.

– Страшна работа – каза Тенгиз.

– Всички ще станем такива – отвърна Роберт. – Почакай, не ми пречи.

Старците отново заговориха, но сега вече изобщо не се разбираше за какво. „Вие напразно ме изпитвате – казваше сенсейт. – Аз няма да работя с вашето протеже“. „И защо?“ „Сто пъти ви обясних, че не работя с особи от женски пол“. „Обърни внимание, че и аз мога да ти кажа същото. Дума по дума...“ „Вие сте просто парче ръждясало желязо – повтори сенсейт със схванати устни. – Мразя ви“. „Благодаря. Това е чест за мен. Но мен са ме мразили и по-опасни хора...“ Червено-черното му лице светеше от самодоволство, а на лицето на сенсея имаше не само омраза, а и страх.

... Какво ставаше? Сенсейт никога, от никого и от нищо не се страхуваше. За какво протеже ставаше дума? И тогава той разбра: злостното момиченце. Ето за кого говорят сега. Пак. За трети път вече. „А на сутринта тя отново се усмихваше пред прозорчето си както винаги. Ръката ѝ над цветето се извиваше и от лейката отново се лееше вода...“ Този дявол с черно лице иска да пусне в света „вселекуващото зло“, а сенсейт не иска. Сенсейт се страхува. Просто се страхува и край. А черномуцунестата свиня го шантажира...

Той видя как старците се сбогуват с поклони – старомодно вежливо, с достойнство, дяволски прилично. Видя думите на Лахезис: „Аз продължавам да чакам отговор“. И думите на сенсея: „Вече ви отговорих. Да не сте посмели да ме мъчите...“ Или нещо от този род: устните му отново сякаш замръзнаха, схванаха се.

Роберт изскочи от колата, подкрепи сенсея още на стълбите, доведе го до автомобила и му помогна да седне отзад. „Нищо, нищо – повтаряше неясно сенсейт. – Всичко е наред. Аз мога... Напълно...“ Роберт закопча колана му, седна до Тенгиз, закопча и своя и каза: „Да тръгваме“. Тенгиз внимателно и плавно обърна колата. (Лахезис все още стоеше пред входа, страшното му лице чернееше на фона на снежните възглавници, залепнали по стените на сградата: Той махаше вяло с ръка също като другаря Сталин от мавзолея.)

... На кого са нужни тези ваши световни проблеми, раздражено мислеше Роберт, обръщайки се към застрахователя-собственик – Лахезис. Оставете света на мира и се заловете за собствените си проблеми. И веднага на всички ще им олекне... Той разбираше, че сенсейт за нищо на света няма да се съгласи с това просто разсъждение. Този прекалено

неудачно скроен свят не даваше мира на сенсея и той не можеше просто да живее в него, без да се опитва да го промени. „Но на сенсея му вярвам. А на Лахезис не... Върви по дяволите, неприятно старче. Изобщо не вярвам на онези, които претендират да ме превеждат през превратностите на съдбата. Оставете ме насаме с моята съдба и ние все някак ще се разберем... В края на краищата аз също съм съгласен да ме управляват, но при условие, че не забелязвам това управление.“ Разбираше, че се перчи. Изобщо небе способен да се разбере насаме със съдбата си. И никой от нас не е способен, помисли си. Дори Тенгиз-Психократ. Сенсеят веднъж каза с горчивина (в отговор на някакъв глупав упрек): „А аз сега всичко правя лошо. Аз дори лошо спя.“. Това се отнася и за всички нас. Всички ние особено лошо се разпореждаме със съдбата си. Дори изобщо не се разпореждаме с нея. Съвсем. Дилетанти. Нито капчица професионализъм...

Внезапно сенсеят заговори и гласът му бе рязък и непознат:

– Кога е записано за сеанс момчето? – попита той.

– Утре – каза Роберт. – В десет сутринта.

– Помня, че е в десет сутринта. А не може ли да дойде днес? Сега?

– М-м-м, не зная.

– Няма време, Роберт. Време няма. Обадете се. Уредете го. Излъжете нещо. Да дойде след два часа. Дори по-добре след час. След час ще сме се прибрали, нали Тенгиз?

– След два – късо отговори Тенгиз.

– Отлично. Нека да е след два часа. Излъжете нещо, ако се налага.

– Добре – каза Роберт и извади мобилния си телефон. – Ще се опитам.

– Излъжете нещо – посъветва го за трети път сенсеят. – Кажете, че сме открили нови и важни обстоятелства.

– Ще излъжа – обеща Роберт, набирайки номера. – Не се безпокойте, сенсей.

– Времето е абсолютно недостатъчно – каза сенсеят с някакво отчаяние. Облегна се назад, положи ръце на коленете си, но веднага отново се прегърби, почти увисвайки на колана. – Абсолютно – повтори той. – Абсолютно недостатъчно.

3.10.2002

КРАЙ

© 2003 Борис Стругацки
© 2008 Максим Стоев, превод от руски

Борис Стругацкий
Бессильные мира сего, 2003

Сканиране: Mandor, 2008 г.
Разпознаване и редакция: NomaD, 2008 г.

Издание:

Издателска къща „ИнфоДАР“, София, 2008
Редактор: Боряна Даракчиева
Коректор: Ангелина Вълчева
Дизайн на корицата: Бисер Тодоров
Предпечатна подготовка: Светлозар Петров
Формат 60/90/16
Печат: „Унискорп“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9732>]